

SEAL OF THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LET THERE BE LIGHT
1868

GLÖDANDE KOL

OCH ANDRA NOVELLER

AV

JACK LONDON

ÖVERSÄTTNING AV
ERNST LUNDQUIST

STOCKHOLM
A.-B. BOHLIN & Co.

STOCKHOLM 1920
SVENSKA TRYCKERIAKTIEBOLAGET

GLÖDANDE KOL.

I.

Bordet var av ohyvlade furubräder, och männen som spelade whist hade ofta svårt för att ta hem sina spel över den ojämna ytan. Fastän de sutto i skjortärmarna, tillrade och klumpade sig svettdropparna på deras ansikten, men i de med ullstrumpor och tjocka mockasiner beklädda fötterna kändes kölden som myrkrypningar. Så stor var temperaturskillnaden i den lilla stugan mellan golvytan och en meter högre upp. Yukonkaminen av plåt susade eldröd, men åtta fot därifrån, på mathyllan som satt lågt och bredvid dörren, lågo hårdt frusna stycken av älgkött och skinka. Dörrens nedersta tredjedel var täckt av tjock is. I fyllningen mellan stockarna bakom kojerna syntes vit, glittrande rimfrost. Genom ett fönster av oljat papper kom ljuset. Den nedre delen av papperets insida hade en tumsbred kant av is — männens frusna andedräkt.

De spelade en viktig whistrobbert, ty de båda tappande skulle hacka ett fiskhål i den sju fot tjocka is som betäckte Yukon.

»Det är väldigt ovanligt med en sådan köldknäpp i mars», anmärkte den som blandade. »Hur mycket tror du det är, Bob?»

»Å, femtiofem eller sextio under noll — allra minst. Vad säger du, doktor?»

Doktorn vände på huvudet och betraktade den nedre delen av dörren med beräknande blick.

»Inte ett dugg mer än femtio. Kanske något mindre — låt oss säga fyrtionio. Se på isen på dörren. Den går nätt och jämnt upp till femtiomärket, men övre kanten är ojämn, som ni ser. Då det var sjuttio steg isen drygt fyra tum högre.» Han tog upp sina kort, och utan att upphöra med att ordna dem ropade han »Stig in» till svar på en knackning på dörren.

Mannen som kom in var en storväxt, bredaxlad svensk, ehuru hans nationalitet ej kunde urskiljas förr än han tagit av sig den örlappsförsedda mössan och tinat upp isen som bildats i hans skägg och som maskerade hans ansikte. Medan han höll på med detta, spelade männen vid bordet ut sin givning.

»Jag hör att det finns en doktor här i lägret», sade svensken i frågande ton och såg ängsligt från ansikte till ansikte, medan hans eget var blekt och fårat av stränga och långvariga strapatser. »Jag kommer långtifrån. Norra armen av Whyo.»

»Jag är doktorn. Vad står på?»

Till svar höll mannen upp sin vänstra hand, vars andra finger var kolossalt svullet. Samtidigt började han en svamlig och osammanhängande historia om hur han fått sitt onda och hur det utvecklats.

»Låt mig se på det», avbröt doktorn otåligt. »Lägg fingret på bordet. Så här.»

Mannen lydde försiktigt, som om det varit en stor böld.

»Hm», brummade doktorn, »ur led. Och ni har färdats hundra mil för att få behandling. Den går som ett nafs. Se på, så kan ni göra det själv nästa gång.»

Utan varning och med kraft lät doktorn den hårda smalsidan av sin hand i rät vinkel slå ner på det svullna och krökta fingret. Karlen skrek till av överraskning och smärta. Det liknade mest tjutet av ett vildt djur, och hans ansikte var ett vilddjurs, då han ämnade kasta sig över mannen som utfört detta puts.

»Det är all right», lugnade doktorn skarpt och myndigt. »Hur känns det? Bättre, inte sant? Naturligtvis. Nästa gång kan ni göra det själv. — Fortsätt och ge, Strothers. Ni kommer i alla fall att förlora.»

Lättnad och förståelse kom svenskens ansikte långsamt och slött att klarna. Smärtan gick över, och fingret kändes bättre. Värken var borta. Han granskade nyfiket fingret med förvånade ögon, krökte det fram och tillbaka. Han dök ner med handen i fickan och tog upp en guldpåse.

»Vad kostar det?»

Doktorn skakade otåligt på huvudet. »Ingenting. Jag praktiserar inte. — Spela ut, Bob.»

Svensken stod där och trampade, tittade på fingret, såg sedan beundrande på doktorn.

»Ni är en snäll människa. Vad heter ni?»

»Linday, doktor Linday», svarade Strothers, som om han varit angelägen att bespara sin motspelare ytterligare förargelse.

»Dagen är halvliden», sade Linday till svensken, medan han blandade efter spelets slut. »Bäst att stanna här över natten. Det är för kallt att ge sig ut. Vi ha en ledig sovplats.»

Han var en smärt, mörklagd, kraftig man med magra kinder och tunna läppar. Det slätrakade ansiktet hade en gulblek men sund hy. Alla hans rörelser voro snabba och precisa. Han fumlade ej med korten. Ögonen voro svarta, ärliga och skarpa och tycktes tränga ner under tingens yta. Hans spensliga, fina och seniga händer föreföllo skapade till vanskligt arbete och gjorde även på den flyktige betraktaren ett intryck av kraft.

»Den gången vann vi», sade han och tog hem det sista spelet. »Nu gäller det utgången och vem som skall hugga vaken.»

En knackning på dörren avlockade honom hastigt ett utrop.

»Det ser ut som om vi aldrig skulle få sluta den här robberten», brummade han, då dörren öppnades. »Vad är det åt e r?» — Frågan gällde främlingen som steg in.

Den nykomne ansträngde sig förgäves att röra sina isbundna käkar och läppar. Det var tydligt att han hade varit ute på färdvägar i många timmar och dagar. Skinnet över kindknotorna var svart av upprepad förfrysning. Från näsan till halsen satt en hård iskaka genomborrad av hålet varigenom han andades. Genom detta hade han också spottat ut tobakssås, som medan den sipprat ner frusit till en ambrafärgad istapp, utstående som ett Van-Dyke-skägg.

Han skakade ovigt på huvudet, plirade med ögonen och gick fram till kaminen för att tina upp sina läppar så att han kunde tala. Han hjälpte till med fingrarna, rev bort smältande ispartiklar som smattrade och fräste på kaminen.

»Ingenting på tok med mig» ,sade han slutligen. »Men om här finns en doktor, så ä' vi i stort behov av honom. Det är en man uppe vid Little Peco som har haft en dust med en panter, och han är så illa klöst så det är synd och skam.»

»Hur långt upp?» frågade doktor Linday.

»Ungefär hundra miles.»

»Hur länge sedan?»

»Jag har varit tre dagar på väg.»

»Står illa till?»

»Axeln ur led. Några revben ä' säkert brutna. Högra armen bruten. Och sargad nästan ända in till benstommen överallt utom i ansiktet. Vi ha sytt ihop två tre av de värsta ställena provisoriskt och bundit till ådrorna med segelgarn.»

»Det fattades bara», fräste Linday. »Vilka ådror?»

»Magen.»

»Då måtte han se snygg ut nu.»

»Å, visst inte. Vi tvättade med vägglösstinktur innan vi sydde. Bara provisoriskt. Hade ingenting annat än linnetråd, men doppade den också.»

»Han är så godt som död», lydde Lindays dom, i det han förargad tummade på korten.

»Nix. Karln kommer inte att dö Han vet att jag har farit efter doktorn, och han skall nog leva tills ni kommer dit. Han vill inte låta döden få övertaget. Jag känner honom.»

»Christian Science och blodförgiftning, vasa'?» snäste han. »Nå, jag praktiserar inte. Och jag kan inte tänka mig att färdas hundra miles i femtio graders köld för en död mans skull.»

»Men det kan jag, och det för en man som är långtifrån död.»

Linday skakade på huvudet. »Beklagar att ni har gjort den här resan till ingen nytta. Bäst att stanna här över natten.»

»Nej. Vi ge oss av om tio minuter.»

»Hur kan ni vara så tvärsäker på det?» frågade Linday trotsigt.

Då var det som Tom Daw höll sitt längsta tal.

»Emedan han ämnar leva tills ni kommer dit, om ni också behöver en vecka till att fatta ert beslut. För resten är hans hustru hos honom, hon fäller inte en tår, och hon hjälper honom att leva tills ni kommer. De ä' väldigt kära i varann, och hon har lika stark vilja som han. Om han gav tappt, skulle hon flytta över sin odödliga själ i honom för att få honom att leva. Men han ger inte tappt, det kan ni slå er i backen på. Det kan jag slå vad om. Jag håller tre uns mot ett på att han lever då ni kommer dit. Jag har ett hundspann ett stycke härifrån, vid strandbanken. Ni måste låta oss ge oss av om tio minuter, och så ä' vi framme på mindre än tre dagar, för nu är vägen upptrampad. Nu går jag ner till hundarna, och så kommer jag och hämtar er om tio minuter.»

Tom Daw drog ner sina örlappar, tog på sig vantarna och gick ut.

»Fan till karl!» utbrast Linday och blängde hätskt på den stängda dörren.

II.

Samma kväll, långt efter mörkrets inbrott, lägrade Linday och Tom sig. efter att ha tillryggalagt tjugufem miles. Det gick helt enkelt och praktiskt till: en brasa uppgjord i snön, bredvid den en enda bädd bestående av deras sovfällar på ett underlag av granris, bakom bädden en avlång skärm av segelduk upprest för att reflektera värmen. Daw gav hundarna mat och hackade is och högg bränsle. Lindays kinder hettade av köld där han satt lutad över kokkitteln. De åto grundligt, rökte en pipa och pratade medan de torkade sina mockasiner framför elden och lade sig att sova trötthetens och hälsans djupa sömn.

På morgonen hade den ovanliga kylan slagit sig. Linday beräknade temperaturen till femton grader under noll och stadd i uppåtgående. Daw var bekymrad. I dag skulle de komma till floddalen, förklarade han, och om det blev vårtö skulle floden gå öppen. Floddalens väggar voro hundratals eller tusentals fot höga. Man kunde klättra uppför dem, men att gå skulle ta tid.

Sedan de slagit läger i den mörka och ogästvänliga hålvägen om kvällen och tändt sina pipor, beklagade de sig över värmen, och båda voro överens om att termometern måste ha gått upp över noll — för första gången på sex månader.

»Ingen har någonsin hört talas om en panter så här långt norrut», sade Daw. »Rocky kallade den för en kuguar. Men jag sköt många så'na där nere i Curry i Oregon, där jag är ifrån, och vi kallade dem panter. Det var i alla händelser ett större kattdjur än

något jag har sett. Det var säkert ett jätteexemplar. Men hur har det kunnat förirra sig så långt ifrån sina vanliga jaktmarker, det är just frågan.»

Linday gjorde inga kommentarier. Han bara nickade. Hans mockasiner sutto uppstuckna på käppar och ångade utan att han såg till dem eller vände dem. Hundarna lågo hoprullade till ludna bollar och sovo i snön. Ett kols knastrande stegrade den rådande djupa tystnaden. Han spratt upp ur sina tankar och såg på Daw, som besvarade blicken. Bägge lyssnade. Från fjärran kom ett otydligt ljud, som växte till ett dovt och dystert dån. Då det närmade sig, alltjämt tilltagande, och drog fram både över bergstopparna och i floddalens botten, böjde skogens träd och de magra, i skrevorna rotade tallarna på hålvägens sluttningar, visste de vad det var. En blåst, stark och varm, en balsamisk storm, drog förbi dem och drev upp ett fyrverkeri av gnistor ur brasan. Hundarna vaknade, satte sig upp på bakbenen med sina svarta nosar i vädret och uppgåvo det långa vargtjutet.

»Det är Chinook», sade Daw.

»Det betyder väl att floden bryter upp?»

»Säkert. Och tio miles på den går fortare än en över bergen.» Daw fixerade Linday en lång, tankediger minut. »Vi ha färdats i femton timmar», ropade han högt för att överrösta blåsten och väntade sedan åter. »Doktor», sade han slutligen, »är ni redo?»

I stället för svar knackade Linday ur sin pipa och började dra på sig sina våta mockasiner. På några minuter hade de med förenade krafter lyckats sela på hundarna, bryta upp lägret och lasta kokattiraljen

och de ännu obegagnade sovfällarna på släden. Sedan gåvo de sig ut i mörkret på sin nattresa för att knoga sig uppför samma väg som Daw hade trampat upp för nära en vecka sedan. Och hela natten röt Chinooken, och de drevo på sina trötta hundar och sporrade sina egna slappnade muskler. De höllo på i tolv timmar och rastade för att äta frukost efter tjugusju timmars färd.

»En timmes sömn» ,sade Daw, då de hade slukat flera skålpund älgkött stekt tillsammans med fläsk. Två timmar lät han sin följeslagare sova, men var själv rädd för att sluta till ögonen. Han sysselsatte sig med att göra märken i den på ytan mjuka snön. Den sjönk synbarligen. På två timmar hade snöns nivå sjunkit tre tum. Från alla håll hördes, svagt och nära, osedda vattendrag porla för vårvinden. Förstärkt av de många tillflödena reste sig Little Peco mot vinterns bojor och bräckte isen med smällar och dån.

Daw lade handen på Lindays axel, upprepade det ännu en gång, riste honom, riste ordentligt.

»Doktor», mumlade han beundrande, »ni är väldigt seg.»

De trötta svarta ögonen under de tunga ögonlocken tackade för komplimangen.

»Men det är inte fråga om det nu. Rocky är sargad så det är synd och skam. Som sagt, jag hjälpte till att sy ihop hans inälvor. Doktor...» han skakade mannen, vars ögon åter slutit sig. »Hör nu, doktor! Frågan är den: kan ni fortsätta litet till? — Hör ni mig? Jag säger, kan ni fortsätta litet till?»

De trötta hundarna nafsade och gnällde, då de

väcktes med sparkar. Det gick långsamt att komma framåt, inte mera än två miles i timmen, och djuren passade på varje tillfälle att lägga sig ner i den våta snön.

»Tjugu mil till, sedan ä' vi ute ur hålvägen», uppmuntrade Daw. »Sedan kan isen ryka och ränna, för vi kunna ge oss upp på strandbanken, och sedan är det bara tio miles till lägret. Vi ä' ju nästan framme, doktor. Och då ni har skött om Rocky, kan ni komma ner i kanot på en dag.»

Men isen blev mera osäker under dem, bröt sig lös från strandlinjen och höjde sig alltjämt tum för tum. På de ställen där den ännu hängde fast vid stranden, steg vattnet och de vadade och pulsade sig fram. Little Peco brummade och mumlade. Sprickor bildades överallt, där de knogade fram dessa miles av vilka var och en var det samma som tio uppe i bergen.

»Lägg er på släden, doktor, och sov en törn», uppmanade Daw.

Glimten i de svarta ögonen hindrade honom att upprepa förslaget.

Redan vid tolvtiden fingo de en bestämd varning att det var början till slutet. Iskakor, som förts nedåt av den starka strömmen, började törna emot isen på vilken de färdades. Hundarna gnällde ängsligt och ville i land.

»Det betyder öppet vatten längre upp», förklarade Daw. »Snart blir det isstockning någonstans, och då stiger floden hundra fot på hundra minuter. Vi måste ge oss upp i bergen, om vi kunna finna ett ställe där det går an att klättra upp. Seså, framåt bara!

Och att tänka sig att Yukon ännu kommer att ligga i flera veckor.»

Floddalen var ovanligt smal på denna punkt och de höga väggarna för branta att klättra uppför. Daw och Linday måste fortsätta, och det gjorde de tills olyckan inträffade. Med ett väldigt brak sprack isen midt under hundspannet. De båda djuren midt i raden slukades av gapet, och strömmens tag i deras kroppar drog spannhunden baklänges ner. Glidande nedåt med strömmen under isen började dessa tre kroppar dra de två återstående tjutande hundarna mot brädden. Männen höllo med våldsam iver fast släden, men släpades långsamt framåt med den. Alltsammans gick på några sekunder. Daw skar av stånghundens draglinor med sin slidkniv, och djuret halkade över iskanten och var borta. Isen på vilken de stodo sprängdes sönder till en stor, gungande kaka, som skavde sig och splittrades mot strandisen och klipporna. Med förenade krafter fingo de släden i land och upp i en skreva just i lagom tid för att se iskakan kantra, sjunka och glida ur sikte.

Proviant och sovpälsar byltades samman och släden lämnades åt sitt öde. Linday opponerade sig mot att Daw tog den tyngre bördan, men Daw drev igenom sin vilja.

»Det blir er tur att arbeta då vi komma fram. Marsch!»

Klockan var ett på dagen då de började klättringen. Klockan åtta på kvällen voro de uppe på toppen och lågo i en halvtimme på samma fläck där de kastat sig ned. Sedan blev det brasa, en mugg kaffe och ett väldigt mål älgkött. Men först vägde Linday

de båda bördorna och fann att hans egen var femtio procent lättare.

»Ni är en järnnatur, Daw», sade han beundrande.

»Vem? Jag? Å pytt! Då skulle ni se Rocky. Han är gjord av platina, pansarplåt, rent guld och allt starkt. Jag är bergsbo, men ändå slår han mig ur brädet. Nere i Curry höll jag på att ta livet av grabbarna, då vi voro ute och jagade björn. När jag var ute första gången med Rocky kom jag på den skamliga idén att stuka honom litet. Jag tog ut stegen det värsta jag kunde, så att jag nästan sprang i kapp med hundarna, men Rocky hade jag hack i häl. Jag visste att han inte kunde stå ut länge på det viset, och just därför skalade jag i väg ändå värre. Men om en timme hade jag honom i hälarna igen. Jag blev litet förargad. »Kanske ni vill ta ledningen och visa mig hur man skall marschera?» sa' jag. »Gärna det», sa' han. Och han gjorde det! Jag höll mig nog jämsides med honom, men nog var jag alldeles utschasad då björnen träade.

»Den mannen kan ingen hejda. Han är inte rädd för något. I höstas innan det frös på va' han och jag på väg hem till lägret i skymningen. Jag hade gjort av med alla mina patroner — det var ripor —, och han hade bara en kvar. Då fick hundarna upp björn. En liten hona. Hon vägde väl bara hundratrettio kilo, men nog vet ni hurdana gråbjörnar ä'. »Gör det inte», sa' jag, då han kastade upp bössan till kinden. Ni har bara det där enda skottet, och det är så mörkt att ni inte kan se siktet.»

»Klättra upp i ett träd», sa' han. Jag klättrade inte upp i något träd, men då björnen kom ned-

dansande bland hundarna bara sårad av ett nackskott, var det jag som kilade bort till ett träd. Det blev ett väldigt hallo. Men det såg verkligen illa ut. Björnen kröp ner i en fördjupning invid en väldig kullfallen trädstam. På nedre sidan sluttade marken så brant ner från trädstammen att hundarna inte kunde komma åt björnen från det hållet. På övre sidan var det en brant grusbacke, och hundarna kom naturligtvis nerhasande på björnen. De kunde inte kila tillbaka upp igen, och björnen slog dem alltefter som de kom. Det var bara småskog överallt, det mörknade allt mer och mer, vi hade ingen ammunition, inte ett dugg.

»Vad gjorde Rocky då? Han ställde sig på nedre sidan om trädstammen, sträckte sig över med sin kniv och högg till tag på tag. Men han kunde bara komma åt björnens bakdel, och hundarna blev alldeles fördärvade och det i röda rappet. Rocky blev desperat. Han tycker inte om att bli av med sina hundar. Han tar ett språng upp på trädstammen, hugger björnen i svansstumpen och hyvar honom bakåt över stocken. Det bar i väg utför med hela sällskapet, tjugu fot, björn, hundar och Rocky, de hasade, svuro och fingo skråmor, pladask ner i ån på tio fots vatten. De samm åt olika håll allesammans. Ja, han fick inte björnen. Men han räddade hundarna. Sådan är Rocky. Honom kan ingen hejda, när han har fått något i sitt huvud.»

Det var vid nästa lägerplats som Linday fick höra hur Rocky hade blivit skadad.

»Jag hade gått uppåt dalen, ungefär en mile från blockhuset för att få tag i en björkstam som jag

kunde använda till yxskaft. På återvägen hörde jag ett förfärligt hallo på ett ställe där vi hade lagt ut en björnfälla. Någon jägare hade lämnat den efter sig i ett gammalt förrådshus, och Rocky hade satt den i stånd. Men oväsen'et. Det var Rocky och hans bror Harry. Först hörde jag ett tjut och ett skratt och sedan ett till, det lät som en lek. Och vari tror ni att den galna leken bestod? Jag har sett åtskilliga nervspännande tilltag där nere i Curry, men aldrig maken. De hade fått en väldigt stor panter i fällan och turade om att slå den på nosen med en smal käpp. Men det var inte det värsta. Jag kom just ut ur busksnåren i lagom tid för att se Harry rappa till honom. Se'n bröt han sex tum av käppen och räckte den till Rocky. Ser ni, käppen blev allt kortare hela tiden. Det är inte så lätt som man kan tro. Pantern drog sig tillbaka och hukade sig ner och fräste och var väldigt pigg på att komma åt käppen. Och man visste aldrig när han skulle hoppa. Han satt fast med bakbenet, och det var också egendomligt, och han hade inget svängrum, kan ni förstå.

»Det var en tävling i dumdristighet de hade för sig, och käppen blev allt kortare och kortare och pantern allt ilsknare och ilsknare. Småningom fanns det ingen käpp kvar, bara en sticka, ungefär fyra tum lång, och det var Rockys tur. »Nej sluta nu», sa' Harry. »Varför det?» sa' Rocky. »Jo, för om du slår till honom en gång till, blir det ingenting av käppen kvar åt mig», svarade Harry. »Då blir du utslagen och jag vinner», sa' Rocky och skrattade, och så grep han sig an igen.

»Jag vill aldrig mer se något så'nt. Katten bac-

kade och hukade sig ner, så att han hade minst sex fots svängrum. Och Rockys pinne var fyra tum lång. Katten flög på honom. De va' en enda röra. Ingen möjlighet att skjuta. Det var Harry till sist som borrade sin kniv i panterns strupe.»

»Om jag hade vetat hur han hade fått det, skulle jag aldrig ha följt med», lydde Lindays kommentarier.

Daw nickade instämmande.

»Det var just vad hon sa' till mig. Hon bad mig inte säga en halvdragen ande om hur det gick till.»

»Är han tokig?» frågade Linday förargad.

»De ä' tokiga allesammans. Han och hans bror hetsa varandra alltjämt till galenskaper. Jag har sett dem simma utför forsen i höstas, i otäckt väder och med fullt med drivis — på kiv. Det finns ingenting som de inte våga sig på. Och hon är nästan lika svår. Hon är inte heller rädd för något. Hon gör vad som helst som inte Rocky förbjuder henne. Men han är väldigt rädd om henne. Behandlar henne som en drottning. Inga lägersysslor eller så'nt för henne. Det är därför jag och en annan karl ha blivit anställda för bra betalning. De ha massor av pengar, och de hålla ihop som ler och långhalm. »Tycks vara bra jaktmark», sa' Rocky, då de kom till den där platsen i höstas. »Låt oss slå läger då», sa' Harry. Och jag som hela tiden trodde att de va' ute för att vaska guld. De ha inte vaskat ett prov på hela vintern.»

Lindays harm stegrades. »Jag har intet överseende med galningar. Jag skulle helst vilja vända om.»

»Nej, det gör ni inte», förklarade Daw tvärsäkert. »Ni har inte tillräckligt med proviant för att vända

om, och vi ä' där i morgon. Vi ha bara den sista åsen kvar, se'n ä' vi nere i lägret. Och det finns ett starkare skäl. Ni är för långt hemifrån, och jag låter er naturligtvis inte vända om.»

Hur trött Linday än var, sade blixten i hans svarta ögon Daw att han hade gått för långt. Han räckte ut handen.

»Jag försa' mig, doktor. Glöm det. Jag har visst blivit litet retlig för att jag har förlorat mina hundar.»

III.

Icke en dag, utan tre dagar därefter kommo de båda männen, efter att ha varit insnöade av en vårstorm på bergstoppen, vacklande fram till en hydda, som låg i en fruktbar dalsänka vid den dånande Little Peco. Då de båda kommo från det klara solskenet in i den mörka hyddan, såg Linday ej mycket av dess invånare. Han såg endast två män och en kvinna. Men dem intresserade han sig inte för. Han gick direkt fram till kojen, där den skadade mannen låg. Den senare låg på rygg med tillslutna ögon, och Linday lade märke till de fint penslade ögonbrynen och det krusiga, silkeslena bruna håret. Magert och blekt, föreföll ansiktet för litet för den muskulösa halsen, men de fina dragen voro fast modellerade, fastän nu härjade.

»Vad har ni användt till omslagen?» frågade Linday kvinnan.

»Sublimat, den vanliga lösningen», svarade hon.

Han såg hastigt på henne, kastade en ännu snabbare blick på den skadade mannens ansikte och rätade upp sig. Hon andades häftigt, men fick med en viljeansträngning bukt med sina flämtande andetag. Linday vände sig till männen.

»Gå er väg — hugg ved eller något sådant. Ge er av.»

En av dem knotade.

»Det här är ett allvarsamt fall», fortfor Linday. »Jag vill tala med hans hustru.»

»Jag är hans bror», sade den andre.

Kvinnan såg på honom med bedjande ögon. Han nickade motvilligt och gick mot dörren.

»Jag också?» frågade Daw från bänken där han kastat sig ned.

»Ni också.»

Linday sysselsatte sig med en flyktig undersökning av patienten, medan rummet blev tomt.

»Såå», sade han, »det här är alltså din Rex Strang.»

Hon sänkte sin blick till mannen i kojen liksom för att övertyga sig att det verkligen var han, och besvarade sedan tyst Lindays blick.

»Varför säger du ingenting?»

Hon ryckte på axlarna. »Vad tjänar det till? Du vet att det är Rex Strang.»

»Tack. Men jag vill påminna dig om att det är första gången jag ser honom. Sitt ner.» Han anvisade henne en stol och satte sig själv på bänken. »Jag är verkligen nästan förbi. Det går ingen stor landsväg från Yukon och hit.»

Han tog upp en pennkniv och började ta ut en törntagg ur sin tumme.

»Vad ämnar du göra?» frågade hon efter en minuts väntan.

»Äta och vila mig innan jag beger mig på återvägen.»

»Vad ämnar du göra med...» Hon böjde på huvudet mot den sanslöse mannen.

»Ingenting.»

Hon gick till kojen och lade lätt sin hand över det finkrusiga håret.

»Du menar att du vill döda honom», sade hon långsamt. »Döda honom genom att göra ingenting, ty du kan rädda honom om du vill.»

»Så kan du ju ta det.» Han funderade ett ögonblick och sade sedan ut sin tanke med ett litet bittert skratt. »Sedan urminnes tider har det varit en inte så sällsynt vana i den här gamla utslitna världen att behandla hustrutjuvar så.»

»Du är orättvis, Grant», svarade hon mildt. »Du glömmer att jag var villig och att jag önskade det. Jag handlade av fri vilja. Rex stal mig aldrig. Det var du som förlorade mig. Jag följde med honom, beredvillig och ivrig, med en sång på läpparna. Du kan lika gärna beskylla mig för att ha stulit honom. Vi gingo tillsammans.»

»Ett klyftigt sätt att tyda ut det», medgav Linday. »Jag ser att du är lika skarp i resonemanget som alltid, Madge. Jag undrar vad han tycker om det?»

»En klar hjärna kan ju förenas med ett varmt älskande hjärta...»

»Och begår inte sådana dumheter som det älskande hjärtat», inföll han.

»Du erkänner alltså att jag handlade klokt?»

Han slog ut med händerna. »Det är tusan så svårt att tala med intelligenta kvinnor. En man glömmer alltid och går i snaran. Det skulle inte förvåna mig om du hade erövrat honom genom dina syllogismer.»

Hennes svar var glimten av ett småleende i hennes ärliga blå ögon, och hela hennes yttre varelse fick en utstrålning av könsstolthet.

»Nej, det tar jag tillbaka, Madge. Om du hade varit ett pundhuvud, skulle du ändå ha erövrat honom eller vilken annan som helst med ditt utseende, din växt, din hållning. Det vet jag bäst. Jag har gått igenom den där ekluten, och fan ta mig, jag är inte riktigt ifrån den än.»

Han talade fort och nervöst och retligt som vanligt, och uppriktigt, det visste hon. Hon hakade sig fast vid hans sista ord.

»Kommer du ihåg Geneversjön?»

»Tror jag, det. Jag var fånigt lycklig.»

Hon nickade, och hennes ögon strålade. »Det finns något som heter gamla minnens makt. Grant, vill du inte tänka tillbaka litet... å, bara litet... på vad vi voro för varandra... då?»

»Nu begär du för mycket», smålog han och tog åter i tu med sin tumme. Han drog ut taggen, granskade den kritiskt och sade sedan: »Nej, tack. Jag spelar inte den barmhärtige samariten.»

»Men du gjorde ändå den här svåra färden för en okänd man», invände hon.

Han gav ett skarpt uttryck åt sin otålighet. »Inbillar du dig att jag skulle ha tagit ett steg, om jag vetat att han var min hustrus älskare?»

»Men du är här... nu. Och han ligger där. Vad ämnar du göra?»

»Ingenting. Varför skulle jag göra något? Jag är inte skyldig den där mannen något. Han har bestulit mig.»

Hon ämnade svara, då knackade det på dörren.

»Gå din väg!» ropade han.

»Om du behöver någon hjälp...»

»Gå! Hämta en hink vatten! Sätt ner den utanför dörren!»

»Ämnar du —?» började hon med darrande röst.

»Packa dig av.»

Hon studsade över hans brutalitet och knep ihop läpparna.

»Hör på, Grant», sade hon lugnt. »Jag skall tala om det för hans bror. Jag känner Strang'arna. Om du kan glömma gamla minnen, så kan jag det också. Om du inte gör något, dödar han dig. Ja, det skulle också Tom Daw göra, om jag bad honom om det.»

»Du borde känna mig för väl för att hota», sade han i allvarligt förebrående ton och tillade sedan gäckande: »För resten inser jag inte vad Rex Strang kan ha för nytta av att ni ta livet av mig.»

Hon flämtade till, knep hårdt ihop läpparna och såg hur han med sin snabba blick hade lagt märke till hur hela hennes kropp darrade.

»Det är inte hysteri, Grant», utbrast hon hastigt och ivrigt, med skallrande tänder. »Du har aldrig sett mig hysterisk. Det har jag aldrig varit. Jag vet inte vad det är, men jag skall nog få bukt med det. Jag är bara utom mig. Det är delvis vrede

— mot dig. Och oro och fruktan. Jag vill inte förlora honom. Jag älskar honom, Grant. Han är min kung, min älskare. Och jag har nu suttit här bredvid honom så många fasansfulla dagar. Å, Grant, se inte på mig...»

»Bara nerverna», kommenterade han torrt. »Ge dig inte. Du kan betvinga det. Om du vore karl, skulle jag säga: rök några bloss.»

Hon gick vacklande tillbaka till stolen, där hon iakttog honom och kämpade för att återfå självbehärskningen. Från spiseln hördes en syrsa gnissla. Utanför gläfste två varghundar. Den skadade mannens bröst höjdes och sänktes synbart under fällen. Hon såg Lindays läppar kröka sig till ett leende, ej uteslutande behagligt.

»Hur mycket älskar du honom?» frågade han.

Hennes barm höjde och sänkte sig, och hennes ögon strålade utan blygsel av en stolt glans. Han nickade till tecken att han redan fått svar.

»Har du något emot att jag skjuter in en parentes?» Han tystnade och tvekade hur han skulle börja. Jag kommer ihåg att jag har läst en historia — av Herbert Shaw, tror jag. Den skall jag berätta för dig. Det var en kvinna, ung och skön; en ståtlig man, en skönhetsälskare, som var van att ströva omkring i världen. Jag vet inte hur mycket han liknade din Rex Strang, men jag inbillar mig att det var ett slags likhet. Han var målare, bohämnatur, vagabond. Han kysste henne — å, många gånger och i flera veckor — och gav sig i väg. Han var för henne vad jag trodde att jag var för dig... vid Genever-sjön. I tio års tid grät hon bort sin skönhet. Som-

liga kvinnor gulna, som du vet, då sorgen kommer deras livssafter att torka.

»Nu föll det sig så att mannen blev blind, och efter tio år vacklade han tillbaka till henne, ledd vid handen som ett barn. Allt var slut. Han kunde inte längre måla. Och hon var mycket lycklig, och glad över att han inte kunde se hennes ansikte. Kom ihåg att han dyrkade skönhet. Och han fortfor att famna henne och tro på hennes skönhet. Minnet därav levde kvar hos honom. Han slutade aldrig att tala om den och beklaga sig över att han inte kunde se den.

»En dag berättade han henne om fem stora tavlor som han ville måla. Om han bara kunde få igen sin syn så att han kunde måla dem, skulle han skriva finis och vara nöjd. Och så råkade hon få i sina händer ett elixir — på vad sätt hör inte hit. Om man smorde hans ögon därmed, skulle han alldeles säkert och fullständigt få sin syn igen.»

Linday ryckte på axlarna.

»Du förstår hennes kamp. Om han återfick synen, kunde han måla sina fem tavlor. Men han skulle också vända henne ryggen. Skönhet var hans religion. Det var omöjligt att han kunde fördra hennes vissnade ansikte. I fem dagar kämpade hon. Sedan smorde hon hans ögon.»

Linday tystnade och betraktade henne forskande med sina svarta ögons genomträngande skärpa.

»Frågan är nu den: älskar du Rex Strang så högt?»

»Och om jag gör det?» svarade hon.

»Gör du det?»

»Ja.»

»Du kan offra? Du kan avstå från honom?»

Hennes »ja» kom långsamt och motvilligt.

»Och du följer med mig?»

»Ja.» Denna gång var hennes röst en viskning.

»Du förstår. Det måste bli Geneversjön omigen. Du blir min hustru.»

Hon tycktes sjunka samman, men hon böjde på huvudet.

»Det är bra.» Han reste sig hastigt, gick till sin packning och började snöra upp den. »Jag kommer att behöva hjälp. Kalla in hans bror. Kalla in allesammans. Varmt vatten — det måste finnas i massor. Bandage har jag med mig, men låt mig se vad du har i den vägen. — Se här, Daw, elda och koka så mycket vatten ni kan. Och ni »— till den andre mannen —» flytta det här bordet bort till fönstret. Gör det rent, skura det, skölj det med hett vatten. Skura, människa, skura så som ni aldrig förr har gjort. Ni, mrs Strang, skall bli min assistent. Inga lakan, förmodar jag? Nå, vi få väl reda oss på något sätt. — Ni är hans bror, sir. Jag skall bedöva honom, men det får ni fortsätta med sedan. Hör nu på, så skall jag ge er instruktioner. Först och främst — men det var sant, kan ni ta temperaturen?»

IV.

Känd för sin djärvhet och skicklighet som kirurg, överträffade Linday sig själv i djärvhet och skicklighet under de dagar och veckor som nu kommo. Aldrig hade han sett ett så svårt fall, tack vare

den fruktansvärda massakreringen och det långa dröjsmålet. Men han hade aldrig haft ett sundare exemplar av människovrak att behandla. Han skulle i alla fall ha misslyckats, om inte patienten varit så kattlikt seglivad och haft ett nästan hemskt fysiskt och andligt grepp på livet.

Det var dagar med hög temperatur och yrsel, nedstämda dagar då Strangs puls knappt var märkbar, dagar då han låg medveten, med trötta och slöa ögon och ansiktet badande i plågornas svett. Linday var outtröttlig, skoningslöst tilltagsen, djärv och framgångsrik; han trotsade den ena tillfälligheten efter den andra och vann. Han nöjde sig ej med att rädda mannens liv. Han företog sig det invecklade och farliga problemet att göra honom frisk och stark igen.

»Blir han krympling?» frågade Madge.

»Han kommer inte att bara gå och tala och vara en linkande karrikatyr av sitt forna jag», sade Linday. »Han skall springa och hoppa, simma utför forsar, jaga björn, slåss med pantrar och göra alla galenskaper som falla honom in. Och jag säger dig på förhand, att han kommer att förhäxa kvinnor som förr. Tycker du om det? Är du belåten? Kom ihåg, att du kommer inte att vara tillsammans med honom.»

»Fortsätt, fortsätt», viskade hon. »Gör honom frisk. Gör honom sådan han var förut.»

Mer än en gång, då Strangs tillfrisknande tillät det, bedövade Linday honom och företog sig fruktansvärda saker, skar och sydde, knöt ihop och kopplade samman den förstörda organismen. Så uppkom en stelhet i den vänstra armen. Strang kunde lyfta den ett

stycke, men inte högre. Linday grep sig an med problemet. Det var flera trådar som förtvinat, trasslat till sig, råkat i olag. Det blev åter att skära och växla in på annat spår, avhjälpa och reda ut. Och vad som räddade Strang var endast hans oerhörda livskraft och hans sunda fysik.

»Ni tar livet av honom», klagade hans bror. »Låt honom vara. För Guds skull, låt honom vara. En levande krympling är för mer än ett lik som har alla lemmar i behåll.»

Lindays vrede lågade upp. »Ut med er! Ut med er, tills ni kan komma tillbaka och säga att jag har satt liv i honom igen. Ni måste hjälpa mig, människa, och det allt vad ni förmår. Er brors liv hänger på ett hår. Förstår ni? En tanke kan komma det att brista. Ut med er nu, och kom tillbaka klok och lugn och absolut övertygad att han skall leva och bli sådan han var innan ni och han gjorde galenskaper tillsammans. Ut med er, säger jag.»

Brodern knöt händerna och såg hotfull ut på ögonen, men bad med en blick Madge om råd.

»Gå, gå, för all del», bad hon. »Han har rätt. Jag vet att han har rätt.»

En annan gång, då Strangs tillstånd föreföll mera lovande, sade brodern:

»Ni är ett underverk, doktor, och ändå har jag hela tiden glömt fråga vad ni heter.»

»Det angår er inte. Bråka inte med mig. Ut med er!»

Den krossade högra armen ville inte läkas, den gick öppen igen med ett fruktansvärdt sår.

»Nekros», sade Linday.

»Nu är det förbi», stönade brodern.

»Tig!» fräste Linday. »Ut! Tag Daw med er. Bill också. Skaffa harar — levande — friska och starka. Fånga dem. Sätt ut snaror överallt.»

»Hur många?» frågade brodern.

»Fyrtio — fyra tusen — fyrtio tusen — så många ni kan få. Ni skall hjälpa mig, mrs Strang. Jag måste gräva i den där armen och ta rätt på var felet sitter. Ut med er, karlar. Och kom med hararna.» Han grävde raskt med ofelbar säkerhet, skrapade bort murkna ben, förvissade sig om hur långt rötan bredt ut sig.

»Det skulle aldrig ha händt», sade han till Madge, »om det inte hade varit så mycket annat som gjort anspråk på hans livskraft. Till och med han hade inte nog vitalitet för att gå igenom oskadd. Jag var beredd på det här, men jag måste vänta och passa på. Det här benet måste bort. Han kan reda sig utan det, men ett harben skall göra honom likadan som han var förut.»

Av de hundratals harar som anskaffades sovrade han, förkastade, valde ut, provade, valde ut och provade omigen, tills han gjort sitt slutval. Han använde sin sista kloroform och företog benympningen — levande ben mot levande ben, levande människa och levande hare fast och oskiljaktligt sammansvetsade, så att deras ömsesidiga livsprocesser förenade sig om att skapa en normal arm.

Under hela denna bekymmersamma period, i synnerhet då Strang bättrades, förekommo samtal mellan Linday och Madge. Han var icke vänlig och hon var icke trotsig.

»Det är odrägligt», sade han till henne, »men lagen måste ha sin gång. Du måste skiljas, innan vi kunna gifta oss igen. Vad säger du? Ska vi fara till Geneversjön?»

»Som du vill», sade hon.

En annan gång sade han: »Vad tusan såg du hos honom? Jag vet ju att han hade pengar. Men du och jag drogo oss fram ganska bra och med en viss komfort. Min praktik inbringade mig omkring fyrtio tusen om året på den tiden — jag har gått igenom mina räkenskaper sedan. Palats och ångjakter var nästan det enda du inte kunde få.»

»Du har kanske förstått det», svarade hon. »Du var kanske för intresserad av din praktik. Kanske du glömde mig.»

»Hm», sade han försmädligt, »är då inte din Rex för intresserad av pantrar och korta käppar?»

Han ansatte henne alltjämt för att få henne att förklara vad han kallade hennes galna tycke för den andre.

»Det finns ingen förklaring», svarade hon. Och till sist sade hon: »Ingen kan förklara kärleken, jag allra minst. Jag bara känner kärleken som ett gudomligt och oundkomligt faktum, det är alltsammans. I Fort Vancouver fanns det en gång en av Hudsonbaykompaniets magnater som tillrättavisade den därvarande engelska pastorn. Denne hade skrivit hem till England och klagade över att kompanifolket, från föreståndaren och ända ner, höllo sig till indiankvinnor. »Varför framlade ni inte de förmildrande omständigheterna?» frågade matadoren. Pastorn svarade: En kosvans

växer nedåt. Jag försöker inte ens förklara varför en kosvans växer nedåt. Jag anför bara faktum.»

»Måtte fan ta alla intelligenta fruntimmer!» utbrast Linday med ögon gnistrande av förargelse.

»Hur kom det sig att du just skulle fara till Klondyke?» frågade hon en gång.

»Jag hade för mycket pengar. Och ingen hustru som gjorde av med dem. Behövde vila. Var kanske överansträngd. Jag försökte Colorado, men deras telegram följde efter mig, och några av dem kommo själva. Jag fortsatte till Seattle. Samma historia. Ransom skickade till mig sin hustru med extratåg. Det fanns ingen möjlighet att komma undan. Lyckad operation. Stadens tidningar fingo nys om det. Resten kan du tänka dig. Jag måste gömma mig undan, därför for jag till Klondyke. Och — ja, så träffade Tom Daw på mig medan jag spelade whist i ett blockhus nere vid Yukon.»

Så kom den dagen då Strangs säng bars ut i solskenet.

»Låt mig säga honom det nu», sade hon till Linday.

»Nej, vänta», svarade han.

Längre fram kunde Strang sitta uppe på sängkanten och gå sina första vacklande steg, stödd på bägge sidorna.

»Låt mig säga honom det nu», sade hon.

»Nej. Jag vill göra min sak fullständig. Jag vill inte ha några efterräkningar. Det är ännu ett litet mankemang med den vänstra armen. Det är en småsak, men jag vill att han skall bli sådan som Vår herre har skapat honom. I morgon har jag planerat att ge mig in i den där armen och ta bort

fnurran på tråden. Han måste ligga till sängs ett par dagar. Jag är ledsen att jag inte har mera kloroform. Han måste bita ihop tänderna om en spik och hålla fast den. Det kan han. Han har ruter i sig för ett dussin karlar.»

Sommaren kom. Snön försvann utom på Klippiga bergens fjärran toppar i öster. Dagarna förlängdes tills det ej blev något mörker, solen dök vid midnatt ner några minuter under horisonten rakt i norr. Linday sysselsatte sig oavbrutet med Strang. Han studerade hans gång, hans kroppsrörelser, klädde oupphörligt av honom och lät honom för tusende gången böja alla sina muskler. Han fick massage i oändlighet, tills Linday förklarade att Tom Daw, Bill och brodern voro fullt kvalificerade till massörer vid ett turkiskt bad eller ett osteopatiskt sjukhus. Men ännu var Linday icke nöjd. Han lät Strang genomgå hela sin repertoar av kroppsövningar och undersökte honom under tiden för dolda svagheter. Han lade honom åter till sängs i en vecka, skar upp hans ben, företog ett par behändiga trick med hans småådror, skrapade ett ben på en fläck som inte var större än en kaffeböna, tills allt var så friskt och sundt att det endast återstod att sy igen såret.

»Låt mig säga honom det nu», bad Madge.

»Inte än», lydde svaret. »Du får inte tala om det förr än jag har slutat.»

Juli gick, och augusti nalkades sitt slut, då han skickade ut Strang att jaga älg. Linday följde honom hack i häl, iakttog honom, studerade honom. Han var spänstig som en katt i sina rörelser, och han gick som Linday aldrig sett någon gå, utan ansträng-

ning, gick med hela kroppen och tycktes lyfta benen med smidiga muskler, klara ända upp till axlarna. Men han gick utan att en enda rörelse var tung, så lätt att det förlänade honom en egendomlig grace, så lätt att man misstog sig på hastigheten. Det var den ojämförliga fart som Tom Daw hade klagat över. Linday knogade efter, svettades och flämtade; då och då, när terrängen tillät, sprang han en bit för att hinna upp honom. Efter tio miles kommenderade han halt och kastade sig ner på mossan.

»Nog!» ropade han. »Jag kan inte gå i kapp med er.»

Han torkade sitt upphettade ansikte, och Strang satte sig på en kullfallen fura, smålog mot doktorn och mot hela naturen med en panteists kamratlika förtrolighet.

»Inga styng eller håll, ingen värk eller tillbud till värk?» frågade Linday.

Strang skakade sitt krusiga huvud och sträckte på sin smidiga kropp, som levde och njöt i varje fiber.

»Nu duger ni, Strang. I ett par vintrar får ni bereda er på att känna köld och fukt i de gamla såren. Men det går över, och kanske ni slipper det alldeles.»

»Herre Gud, doktor, ni har gjort underverk med mig. Jag vet inte hur jag skall tacka er. Jag vet inte ens ert namn.»

»Det är likgiltigt. Jag har fått er frisk, det är huvudsaken.»

»Men det är nog ett namn som människorna känna till ute i världen», envisades Strang. »Jag slår vad om att jag känner igen det om jag får höra det.»

»Det skulle ni kanske», svarade Linday. »Men det hör inte hit. Jag vill ha ett slutprov, och sedan är jag färdig med er. På andra sidan åsen, bortom den här åns utgångspunkt, finns det en biflod till Big Windy. Daw berättar att ni i fjol gick över åsen ner till sammanflödet och tillbaka igen på tre dagar. Han sade också att ni så när hade tagit livet av honom. Ni skall stanna här och slå läger i natt. Jag skall skicka hit Daw med lägergrejorna. Sedan skall ni gå ner till den punkt där bifloden faller ut i Big Windy och tillbaka igen på samma tid som i fjol.»

V.

»Nu», sade Linday till Madge. »Du har en timme på dig att packa. Jag skall gå och göra i ordning båten. Bill är ute och skjuter älg och kommer inte tillbaka förr än det blir mörkt. I kväll komma vi till mitt blockhus, och om en vecka äro vi i Dawson.»

»Jag hoppades...» Hon avbröt med en stolt min.

»Att jag skulle avstå från honoraret?»

»Å, vad som är överenskommet står fast, men du behövde inte vara så hotfull i ditt sätt att driva in din fordran. Du har inte gått ridderligt till väga. Du har skickat bort honom på tre dagar och hindrat mig från att ta avsked av honom.»

»Lämna ett brev efter dig.»

»Jag skall säga honom allt.»

»Ja, mindre än allt skulle vara orätt mot oss alla tre», svarade Linday.

Då han kom tillbaka från båten, var hennes packning gjord och brevet skrivet.

»Låt mig läsa det», sade han. »Det har du väl ingenting emot?»

Hon tvekade ett ögonblick, men sedan räckte hon honom det.

»Ganska rakt på sak», sade han, då han slutat läsa. »Nå, är du färdig?»

Han bar hennes packning utför strandbanken, föll på knä, höll fast båten med den ena handen, medan han räckte henne den andra för att hjälpa henne stiga i. Han fixerade henne uppmärksamt, men utan en darrning räckte hon ut handen och beredde sig att stiga ombord.

»Vänta», sade han. »Ett ögonblick. Du kommer ihåg historien jag berättade dig om elixiret. Jag talade inte om slutet för dig. Då hon hade smort hans ögon och stod i begrepp att ge sig av, råkade hon få se i spegeln att hon hade fått tillbaka sin skönhet. Och han slog upp ögonen och gav ifrån sig ett utrop av glädje vid åsynen av hennes skönhet och slöt henne i sina armar.»

Hon väntade, i spänning, men behärskad, på att han skulle fortsätta, och en glimt av överraskning började lysa i hennes ansikte och hennes ögon.

»Du är mycket vacker, Madge.» Han tystnade och tillade sedan lugnt: »Resten är tydlig. Jag tänker Rex Strangs famn kommer inte länge att vara tom. Farväl.»

»Grant...» sade hon nästan viskande, och i hennes röst låg allt det vältaliga som ej behöver ord för att förstås.

Han småskrattade retsamt. »Jag ville bara visa dig att jag inte var en sådan dålig karl. Du förstår... glödande kol.»

»Grant...»

Han steg i båten och räckte ut en smal, senig hand.

»Farväl», sade han.

Hon knäppte samman bägge sina händer om hans.

»Kära, starka hand», viskade hon och böjde sig ner och kysste den.

Han drog till sig handen, sköt ut båten från stranden, doppade åran i den snabbt ilande strömmen och gav sig ut mitt i floden, där vattnet gled fram glasblankt innan det övergick i vitt skum.

TUSAN TILL KARL.

I.

Laglydnad, ordning och självbehärskning hade fårat Frederick Travers' ansikte. Det var det kraftfulla, bestämda ansiktet hos en som är van vid makt och har användt den med klokhet och takt. Renlevnad hade åstadkommit den friska hyn, och fårorna voro ärligt förvärvade. Hårdt och hängivet arbete hade lämnat sunda spår efter sig, det var allt. Varje drag hos mannen berättade samma historia, från de klarblå ögonen till det tjocka, ljusbruna, gråsprängda håret, benat och kammat slätt över den välvda pannan. Han var en värdigt och väl bibehållen man, och den lätta sommar-arbetsdräkten anstod precis hans käckt burna år, men skvallrade icke om att han som bar den var ägare till många millioner dollars i kontanter och jordegendom.

Ty Frederick Travers hatade skryt. Bilen som väntade på honom vid inkörsporten var enkelt svart. Det var den dyraste bilen i trakten, men han tyckte inte om att låta dess pris eller hästkrafter lysa rödt över landskapet, vilket också var hans till större delen, från sanddynerna och de eviga bränningarna vid Stilla

havets kust, tvärsöver de fruktbara fälten och höglandsbetena till de fjärran bergstopparna klädda med rödtallar och insvepta i dis och moln.

Ett frasande av kjolar kom honom att se sig om över axeln. Hans sätt hade en svag nyans av retlighet. Men det var icke hans dotter som var föremål därför. Vad det än var, så tycktes det ligga på skrivbordet framför honom.

»Hur är det där utländska namnet igen?» frågade hon. »Det kommer jag visst aldrig att lära mig. Ser du, jag har tagit med mig en annotationsbok för att skriva upp det.»

Hennes röst var en kylig altröst, och hon var en reslig, välväxt, ljushyad ung kvinna. Även hennes röst och belevade ton hade en prägel av ordning och självbehärskning.

Frederick Travers granskade underskriften på det ena av de båda breven på skrivbordet. »Bronislawa Plaskoweitzkaia Travers», läste han; sedan stavade han de båda svåra första namnen, bokstav för bokstav, medan hans dotter skrev ned dem.

»Mary», tillade han, »kom ihåg att Tom har alltid varit tanklös, och det måste du ta hänsyn till gentemot hans dotter. Till och med hennes namn är — hm — förbryllande. Jag har inte sett honom på många år, och vad henne beträffar...» en axelryckning gav uttryck åt hans farhågor. Han smålog med ett bemödande att ta saken gladt. »De ä' i alla fall lika nära släkt till dig som till mig. Om han är min bror, så är han din onkel. Och om hon är min brorsdotter, ä' ni båda kusiner.»

Mary nickade. »Var inte orolig, far. Jag skall vara

snäll mot henne, stackars flicka. Av vilken nation var hennes mor, efter hon har fått ett sådant rysligt namn?»

»Jag vet inte. Ryska, polska, spanjorska eller vad det var. Det var så likt Tom. Hon var aktris eller sångerska — jag minns inte. De träffades i Buenos Ayres. Det var en enlevering. Hennes man...»

»Jaså, hon var redan gift?»

Marys ovilja var oförställd och uppriktig, och hennes fars retlighet blev allt tydligare. Det hade inte varit hans mening att säga detta. Det hade sluppit ur honom.

»Det blev naturligtvis skilsmässa sedan. Jag har aldrig hört några enskildheter. Hennes mor dog i Kina — nej, i Tasmanien. Det var i Kina som Tom...» Han tystnade och knep hårdt igen läpparna. Nu skulle han inte låta slippa ur sig något mera. Mary väntade, gick sedan till dörren och stannade där.

»Jag har givit henne rummen ovanför rosengården», sade hon. »Och nu skall jag gå och kasta en sista blick på dem.»

Frederick Travers vände sig åter mot skrivbordet liksom för att lägga undan breven, men ändrade tanke och läste långsamt och med eftertanke om dem igen.

»Käre Fred.

Det var längesedan jag var så nära det gamla hemmet, och jag vill gärna göra en avstickare dit upp. Olyckligtvis gjorde jag av med en hop pengar på min Yucatanaffär — det har jag visst skrivit om — och jag är pank som vanligt. Kan du skicka mig respengar? Jag vill gärna fara i första klass. Ser du,

jag har Polly med mig. Jag undrar hur ni två skola komma överens.

Tom.

P. S. Om det passar för dig, så sänd pengarna med omgående.»

»Käre onkel Fred»,

började det andra brevet, som var skrivet med en egendomlig, tydligen i utlandet inlärd, men avgjort kvinnlig stil:

»Papps vet inte av att jag skriver detta. Han har talat om för mig vad han har skrivit till dig. Det är inte sant. Han kommer hem för att dö. Han vet det inte, men jag har talat med läkarna. Och han måste fara hem, ty vi ha inga pengar. Vi bo i ett litet otrevligt pensionat, och det är inte ett passande ställe för papps. Han har hjälpt andra i hela sitt liv, och nu är det hans tur att få hjälp. Han förlorade inga pengar i Yucatan. Jag var med honom, så att jag vet det. Han lade ner allt vad han ägde där, och han blev plockad. Han kan inte föra affärskrig med Newyorkare. Det förklarar alltsammans, och jag är stolt över att han inte kan det.

»Han skämtar alltid och säger att jag aldrig skall kunna reda mig med dig. Men det tror jag inte på. För resten har jag aldrig sett en riktig äkta släkting i mitt liv, och så har du ju en dotter. Tänk bara — en riktig levande kusin!

Din brorsdotter
Bronislawa Plaskoweitzkaia Travers.

P. S. Det är bäst att du telegraferar pengarna, annars får du aldrig mera se papps. Han vet inte hur sjuk han är, och om han träffar på någon av sina gamla vänner, ger han sig ut på någon vildgåsjakt. Han börjar tala om Alaska. Han säger att där skall han bli kvitt sin feber. Var snäll och kom ihåg att vi måste betala på pensionatet, annars komma vi utan bagage.

B. P. T.»

Frederick Travers öppnade dörren till ett stort, i väggen inbyggt kassaskåp och lade ordentligt in breven i ett fack med överskrift »Thomas Travers.»

»Stackars Tom! Stackars Tom!» suckade han högt.

II.

Den stora bilen väntade vid stationen, och Frederick Travers kände ett visst välbehag som vanligt då han hörde den avlägsna lokomotivsignalen från tåget som kom rullande nedåt Isaac Travers Rivers floddal. Isaac Travers hade varit den förste av alla till Västern dragande vita män som sett denna härliga dal, dess laxrika vatten, dess fruktbara jord och dess aldrig av människofot trampade skogssluttningar. Sedan han sett, tog han för sig och släppte aldrig taget. »En fattiglapp till farmare» hade man kallat honom vid midten av kolonisationsperioden, men det var på den tiden då det inte fanns några landsvägar och inga bogserbåtar som kunde hala in segelfartygen över de

farliga bankarna och då hans ensligt belägna kvarn måste ha beväpnad vakt för att hålla de maroderande indianerna på avstånd, medan vetet maldes. Sådan far sådan son, och vad Isaac Travers hade tagit för sig, det hade Frederick Travers hållit fast. Det hade varit samma sega grepp. Båda hade varit långsynta. Båda hade förutsett den yttersta Västerns förvandling, den blivande järnvägen och uppbyggandet av ett nytt rike vid Stilla havets kust.

Frederick Travers kände också välbehag då han hörde lokomotivet signalera, emedan det var hans järnväg mer än någon annans. Hans far hade dött under sin strävan att få en järnväg över bergen, där varje mile kostade hundra tusen dollars. Han, Frederick, hade fått järnvägen till stånd. Han hade vakat många nätter för den järnvägens skull, köpt in tidningsföretag, givit sig in i politiken och understött partier, och han hade mer än en gång på egen bekostnad gjort pilgrimsfärder till järnvägskungarna i Östern. Medan hela grevskapet visste hur många miles av hans jord som tagits i beslag av järnvägen, hade ingen i grevskapet en aning om hur många dollars som gått åt till garantisummor eller järnvägsaktier. Han hade gjort mycket för sitt grevskap, och järnvägen var hans sista och största bragd, slutstenen på det Travers'ska arbetet, det viktiga och underbara storverk som kommit till stånd helt nyligen. Den hade trafikerats i två år, och det var det bästa beviset på hans goda omdöme: utdelning var redan inom synhåll. Och rikligare belöning än så var i sikte. Det stod skrivet i ödets bok att nästa guvernör över Californien skulle heta Frederick A. Travers.

Tjugu år hade gått sedan han sett sin äldre bror, och då hade det varit efter tio års mellantid. Han kom mycket väl ihåg den kvällen. Tom var den enda som hade vågat fara över banken i mörkret, och den sista gången, mellan skymningen och dagbräckningen, hade han med sydostlig bris seglat in med sin skonare och ut igen. Man hade ej vetat av hans ankomst på förhand — hovslag vid midnattstiden, en löddrig häst i stallet, och Tom hade visat sig med havssalt i ansiktet, efter vad modern konstaterade. Han stannade endast en timme och red så bort igen på en ny häst, medan regnet smattrade på fönsterrutorna och den tilltagande blåsten ven genom tallskogarna, och hans besök hade varit som en skarp och frän fläkt från den vilda yttre världen. En vecka därefter — illa åtgången av sjön och uppehållen vid banken i flera dagar — hade tullkuttern kommit, och lokaltidningen hade haft en hel spalt med gissningar, antydningar om en stor last opium och fruktlösa spaningar efter den hemlighetsfulla skonaren »Stormfågeln.» Endast Fred och hans mor och några av husets indianska tjänare visste något om den stelbente hästen i stallet och om de krokvägar varpå den sedan smugglades ner till fiskläget vid stranden.

Trots dessa tjugu år var det samme gamle Tom Travers som steg ur Pullmanvagnen. Brodern kunde ej tycka att han såg sjuk ut. Äldre var han naturligtvis. Panamahatten dolde ej det gråa håret, och ehuru obestämt antydande en viss avmagring voro de breda axlarna ännu breda och raka. Vad beträffar den unga flicka han hade i sällskap, fick Frederick

Travers genast ett obehagligt intryck. Det kände han avgjort ehuru dunkelt. Det var något utmanande, gäckande, men han kunde ej definiera eller förklara det. Det var kanske den skräddarsydda linnedräkten av främmande snitt, bluslivet med sin djärva randning, det svarta, ostyriga håret eller vallmoknippan på den stora halmhatten, eller också var det kanske hennes egna bjärta färger — de svarta ögonen, de rosiga kinderna, de jämna, vita tänderna som visade sig alldeles för beredvilligt. »Ett bortskämt barn», tänkte han, men han fick ej tid att analysera, ty brodern höll hans hand i sin och presenterade hans brorsdotter.

Där var det igen. Hennes tal var lika bjärt som hennes färg, och hon talade också med händerna. Han kunde ej undgå att lägga märke till hur små de voro. De voro onaturligt små, och då han såg på hennes fötter gjorde han samma upptäckt. Utan tanke på den nyfikna folkmassan på stationens perrong. hade hon förekommit hans försök att bjuda henne armen, då de gingo till bilen, och hade låtit de båda bröderna gå arm i arm. Tom hade samtyckt skrattande, men hans yngre bror var generad, alltför medveten om att vara föremål för de många stadsbornas blickar. Han kände endast till det gamla puritanska sättet. Familjescener hörde till inomhus och voro icke för offentligheten. Han var glad åt att hon inte hade försökt kyssa honom. Det var märkvärdigt att hon inte gjort det. Han väntade sig redan vad som helst av henne.

Hon omfamnade dem och fixerade dem med sol-

varma ögon som tycktes se tvärsigenom dem, över dem och rundt omkring dem.

»Ni ä' verkligen bröder», utbrast hon med blixtrande ögon och gestikulerande händer. »Det kan vem som helst se. Och ändå är det skillnad — jag vet inte, jag kan inte förklara...»

Med en takt, som överträffade Frederick Travers' förväntningar, ingick hon verkligen ej i några förklaringar. Hennes stora artistögon hade sett och förstått hela den skarpa och väsentliga skillnaden. De liknade varandra, voro tydligen av samma släkt, deras drag påminde om ett gemensamt ursprung, men där upphörde likheten. Tom var tre tum längre, och de långa vikingmustascherna voro starkt grånade. Han hade samma örnnäsa som brodern, utom att den var ännu mera örnlik, och de blå ögonen voro mera prononcerat blå. Vecken i ansiktet voro djupare, kindknotorna mera utstående, kinderna mera infallna, den väderbitna hyn mörkare. Det var ett vulkaniskt ansikte. Det hade varit eld därunder, och elden fanns ännu kvar. I ögonvinklarna funnos flera skrattrynkor och i själva ögonen en skymt av ett mera tragiskt allvar än som fanns hos den yngre brodern. Frederick var borgerlig i sin hållning, men Toms hade något visst distinguerat, ett vårdslöst behag. Efter Isaac Travers hade de ärvt samma pioniärblod, men det hade distillerats i helt olika deglar. Frederick representerade den direkta, normala avkomman. Hos hans bror fanns något storvulet och odefinierbart som var okändt inom familjen Travers. Och det var allt detta som den svartögda flickan genast såg och förstod. Allt vad som varit obegripligt i de båda män-

nens släktskap klarades upp i samma ögonblick hon såg dem sida vid sida.

»Väck mig», sade Tom. »Jag kan inte tro att jag har kommit hit med ett tåg. Och befolkningen? Den var bara fyra tusen för trettio år sedan.»

»Nu är den sextio tusen», svarade den andre, »och den växer hastigt. Vill du göra en rundtur för att se på staden? Vi ha god tid.»

Medan de rullade fram på de breda, väl stenlagda gatorna, fortfor Tom att spela Rip Van Winkle. Hamnen överraskade honom. Där han en gång förankrat sin slup på tio tolv fots djup var nu fast mark och stationsområde, medan bryggor och lastageplatser lågo längre ut.

»Håll! Stopp!» utropade han, då de passerat några kvarter, och såg upp på ett massivt affärskomplex. »Vad är detta, Fred?»

»Fourth & Travers — kommer du inte ihåg det?»

Tom reste sig och såg sig omkring, försökte urskilja terrängens gamla välbekanta form under denna gyttring av hus.

»Jag... jag tror...» började han tveksamt. »Nej, för tusan, jag är säker på det. Här var det vi brukade jaga skogskaniner, och där sköto vi koltrastar i buskarna. Och där, där bankhuset ligger, var en damm.» Han vände sig till Polly. »Där byggde jag min första barkbåt och fick för första gången smaka sjövatten.»

»Gud vet hur många liter», skrattade Frederick och nickade åt chauffören. »De rullade dig i en tunna, kommer jag ihåg.»

»Mera!» ropade Polly och klappade händerna.

»Där är parken», utpekade Frederick efter en stund, i det han antydde en massa unga rödfuror på den första sluttningen av de högre kullarna.

»Far sköt tre gråbjörnar där på en eftermiddag», inföll Tom.

»Jag har skänkt staden fyrtio acres till den anläggningen», fortfor Frederick. »Far köpte sin jordlott för en dollar acren av Leroy.»

Tom nickade, och glansen och blixtarna i hans ögon, liksom i dotterns, voro olikt allt vad man någonsin kunde se i broderns ögon.

»Ja», sade han, »Leroy, negern som var gift med en indianska. Jag minns då han bar dig och mig på ryggen till Alliance samma natt som indianerna brände upp ranchen. Far stannade efter och slogs.»

»Men han kunde inte rädda kvarnen. Det var en allvarsam förlust för honom.»

»Men han knäppte i alla fall fyra indianer.»

Nu var det Pollys ögon som blixtrade.

»En indiandödare!» utbrast hon. »Berätta mig om honom.»

»Berätta henne om Traversbron», sade Tom.

»Det är en bro över Klamath River på vägen till Orleans Bar och Siskiyon. Det var stark tillströmning av guldgrävare på den tiden, och far hade också gjort en inmutning där. Och där fanns också präktig odlingsbar jord i terrasser. Han byggde en luftbro — snodde kablar på platsen, sedan han först skaffat folk och material från kusten. Det kostade honom tjugu tusen dollars. Den första dagen den var öppen tågade åtta hundra mulor över à en dollar stycket, för att inte tala om brotullen för fot-

gångare och hästar. Bron var hundrafyrtio fot över lågvattensmärket. Men floden steg högre än så och sopade bort bron. Annars skulle han ha förtjänat sig en förmögenhet där.»

»Det var inte det jag menade», inföll Tom otåligt. »Det var vid Traversbron som far och gamle Jacob Vance råkade ut för ett angrepp av Mad River-indianer. Jacob dödades alldeles utanför dörren till sitt blockhus. Far släpade in liket och höll indianerna på avstånd i en vecka. Far fick flera skottsår. Han begravde Jacob under blockhusgolvet.»

»Jag håller ännu bron öppen», fortfor Frederick, »fastän det inte är så mycket trafik som i gamla dagar. Jag fraktar varor på landsvägen till statens reserverade område, på åsnerygg utmed Klamath och ända till Little Salmons utflöde. Jag har tolv magasin på den traden nu, en diligenslinje till Reserverade området och ett hotell där. En riktig turistled är där i görningen.»

Flickan såg med egendomligt tankfulla ögon från den ene brodern till den andre, medan de på så olika sätt karaktäriserade sig själva och sitt liv.

»Ja, far var en duktig karl», mumlade Tom.

Hans röst hade ett dåsigt tonfall, som framkallade en hastig blick av oro från henne. Bilen hade svängt in på kyrkogården och stannade nu framför ett massivt kupolprytt gravkapell högst uppe på kullen.

»Jag tänkte att du skulle vilja se det», sade Frederick. »Jag har byggt det där mausoléet själv, det mesta med mina egna händer. Det ville mor. Vi hade förfärliga utgifter just då. Det bästa anbudet jag

kunde få från entreprenörerna var elva tusen. Jag gjorde det själv för litet över åtta.»

»Du måste ha arbetat om nätterna», mumlade Tom beundrande och ännu dåsigare än förut.

»Ja, Tom, det gjorde jag. Ofta vid lyktsken. Jag hade så mycket att göra. Jag höll på att bygga om vattenledningarna då — de artesiska brunnarna hade visat sig odugliga — och mors ögon voro dåliga. Du minns — starr — jag skrev till dig. Hon var för klen att resa, och jag skickade efter specialister från San Francisco. Å, jag hade händerna fulla. Jag höll just på att avveckla den misslyckade affären med ångbåtslinjen till San Francisco som far hade satt i gång...»

En svag snarkning avbröt honom. Tom sov med hakan på bröstet. Polly gav sin onkel ett betydelsefullt ögonkast. Efter att ha gjort några nervösa rörelser slog hennes far upp sina tunga ögonlock.

»Förbannat varm dag», sade han med ett muntert urskuldande skratt. »Jag sov verkligen. Ä' vi snart framme?»

Frederick gav chauffören en nick, och bilen rullade vidare.

III.

Det hus Frederick Travers hade byggt då han blev förmögen var stort och dyrbart, enkelt och bekvämt och utan andra pretentioner än som helt naturligt tillkommo det finaste hem på landet i hela grevskapet. Stilen över hela livet där var just en

sådan som han och hans dotter måste skapa. Men under dagarna efter hans brors ankomst var allt förändrat. Ordningen och lugnet voro borta. Frederick hade det otrevligt på allt sätt. Där rådde en ovanlig oro, och alla gamla vanor och traditioner blevo upp- och nedvända. Måltiderna intogos ej punktligt och spunnos ut på längden, och där förekommo improviserade supéer vid midnatt och skrattsalvor vid de olämpligaste tider på dygnet.

Frederick var nykterhetsvän. Ett glas vin till middagen var hans vildaste utsvävning. Tre cigarrer om dagen tillät han sig, och dem rökte han antingen på den stora verandan eller i rökrummet. Vartill skulle man annars ha ett rökrum? Cigarretter avskydde han. Men hans bror rullade alltjämt smala cigarretter och rökte dem var han för tillfället befann sig. Man hittade alltid tobaksavfall i den stora länsstolen där han brukade sitta eller bland kuddarna i fönsternischens soffa. Och så var det spriten. Uppfostrad under Isaac och Eliza Travers' stränga tillsyn betraktade Frederick sprit i huset som en styggelse. Forntidens städer hade drabbats av Herrans vrede just för sådana ovanor. Biträdd och eggad av Polly blandade Tom före lunchen och middagen till en oändlig mängd olika aperitifs; hon var särskilt skicklig i besynnerliga bornerande drycker som hon lärt sig vid världens ända. Frederick tyckte vid sådana tillfällen att hans serveringsrum och matsal förvandlats till krogrum. Då han sade detta i skämtsam ton förklarade Tom att han, då han blev rik, skulle ha ett likörskåp i vartenda sällskapsrum i sitt hus.

Det kom flera unga herrar till huset än vanligt, och

de hjälpte till med att konsumera cocktails. Frederick skulle gärna ha velat tänka sig den förklaringen på deras närvaro, men han visste bättre besked. Hans bror och brorsdotter gjorde vad han och Mary aldrig kunnat åstadkomma. De voro magneter. De drogo till sig ungdom och glädje. Huset genljöd av ungdomligt liv. Alltjämt, dag och natt, rullade biler fram och tillbaka på sandgångarna. Det var picknicker och utflykter i det gröna, månskensseglingar på viken, uppbrott före dagningen eller hemkomst vid midnatt, och ofta om nätterna voro de många sovrummen så upptagna som de aldrig förr hade varit. Tom måste ströva omkring överallt där han varit som gosse, meta foreller i Bull Creek, knäppa vaktlar på Walcotts prärie, skjuta en hjort i Round Mountain. Den hjorten var en anledning till grämelse och blygsel för Frederick. Det var ju förbjuden tid — än sedan? Tom hade triumferande kommit hem med hjorten och humoristiskt kallat den gravlax, då den serverades och åts vid Fredericks bord.

De stekte musslor på stenar nere vid viken och fiskade ostron på andras vatten, och Tom berättade utan blygsel om »Stormfågeln» och lurendrejeriet och frågade Frederick i allas närvaro hur han hade burit sig åt för att smuggla hästen tillbaka till fiskläget utan att den upptäcktes. Alla de unga herrarna konspirerade med Polly för att riktigt kela med Tom och Frederick fick höra hur det egentligen gått till på den där hjortjakten; hur djuret blivit inköpt i Zoologiska trädgården, förts i bur på tåget, efter hästar eller mulåsnor till Round Mountains klippor, hur Tom somnat på sin post första gången hjorten drevs förbi, hur de

unga herrarna hållit hetsjakt efter den så att hästarna blevo alldeles uttröttade, hur hjorten efter att ha stupat flera gånger blivit inringad på Brända ranchens glänta och hur den slutligen — en triumferande klimax — drivits förbi Tom för andra gången så att han fått skjuta den på femtio meters håll. För Frederick var det något visst stötande i allt detta. När hade man visat honom en sådan hänsyn?

Det var dagar då Tom ej kunde gå ut och nöjena utomhus måste uppskjutas, då han, alltjämt medelpunkten, satt och dåsade i den stora länstolen och då och då vaknade på sitt oväntade, egendomliga, muntra sätt för att rulla en cigarrett och begära sin ukulele — ett slags miniatyrgitarr av portugisisk uppfinning. Gnolande och knäppande på strängarna lade han sedan ifrån sig sin brinnande cigarrett till stor fara för det blankpolerade bordet, och hans fylliga bariton uppstämde kulas från Söderhavet och pikanta franska och spanska sånger.

En i synnerhet hade slagit an på Frederick i början. En Tahitikungs favoritsång, förklarade Tom — den sista av Pomare-ätten, som själv komponerat den och brukade ligga på sina halmmattor och sjunga den i timtal. Den bestod i ett upprepande av några stavelser. »E meu ru ru a vur», lydde den, och det var alltsammans, sjunget på en gravitetisk, ändlös, alltid växlande melodi ackompanjerad av högtidliga ackord på ukelelen. Polly hade stort nöje av att lära sin onkel den, men då han själv, längtande efter något av den muntra livsluft som böljade omkring brodern, försökte sjunga den, lade han märke till en hemlig munterhet hos åhörarna, den stegrades

till fnitter och slutade i gapskratt. Till sin förtret och vämjelse fick han veta att den enkla fras han sjungit om och omigen betydde: »Jag är så full.» De hade gycklat med honom. Om och omigen hade han, Frederick Travers, högtidligt och stolt ropat ut hur full han var. Sedan smög han sig alltid tyst ur rummet, så snart den sjöngs. Ej heller kunde Pollys senare förklaring, att det sista ordet betydde »glad» och inte »full», försona honom, ty hon hade måst erkänna att den gamle kungen var en fyllbult och att han alltid var påstruken då han stämde upp den sången.

Frederick plågades alltid av känslan att stå utanför allt detta. Han var en sällskaplig människa, och han tyckte om skämt, ehuru av en sundare och värdigare sort än den hans bror var begiven på. Han kunde ej förstå varför ungdomen förut hade förklarat hans hus för tråkigt och upphört att komma annat än vid högtidliga tillfällen, ända till nu, då de samlade sig i flockar omkring hans bror, men inte omkring honom. Ej heller kunde han tycka om de unga damernas sätt att flirta med hans bror och kalla honom Tom, och det var outhärdligt att se dem rycka och slita i hans sjörövaremustascher till skälmaktigt straff då de ändtligen förstodo hans stundom alltför uppsluppna skämt.

Ett sådant beteende var att profanera Isaac och Eliza Travers' minne. Huset hade fått en alldeles för stark prägel av festande. Det långa matbordet blev aldrig kortare, och det var extrahjälp i köket. Frukosttiden spanns ut mellan fyra och elva, och midnattssupéerna som hade i släptåg razzior i skaf-

ferier och klagomål från tjänarna, voro en styggelse för Frederick. Huset hade blivit en restaurant, ett hotell, sade han bittert för sig själv, och det gavs tillfällen då han kände sig frestad att stampa i golvet och återinföra de gamla vanorna. Men hans despotiske brors gamla trollmakt verkade för starkt på honom, och ibland betraktade han honom nästan med en känsla av respekt, förgäves ansträngande sig att fatta hemligheten av hans tjusning, förbryllad av den underliga glansen och elden i broderns ögon och de minnen av fjärran länder och vilda nätter och dagar som stodo inristade i hans ansikte. Vad var det? Vad var det för härliga syner den andre haft? Han, den ansvarslöse och lättsinnige? Frederick kom ihåg en rad i en gammal visa: »Han vandrade på solig väg». Varför påminde hans bror honom om den raden? Hade han, som i barndomen ej vetat av någon lag och under sin mannaålder satt sig över lagen, verkligen funnit den soliga vägen?

Det låg i detta något orättvist, som överraskade Frederick, tills han tröstade sig med att tänka på vilket fiasko Tom hade gjort i livet. Och på stillsammare mellanstunder var det en uppmuntran och en lisa för hans egen stolthet att visa Tom omkring på ägorna.

»Du har gjort din sak bra, Fred», brukade Tom säga. »Du har gjort din sak förbannat bra.»

Det sade han ofta, och ofta halvsov han i den stora, jämnt glidande bilen.

»Allting ordentligt och hygieniskt och pyntat och fint — inte ett grässtrå som inte är på sin plats», lydde Pollys kommentarier. »Hur bär du dig åt? Jag

skulle inte tycka om att vara ett grässtrå på en av dina rabatter», sade hon med en liten rysning.

»Du har haft ett hårdt arbete», sade Tom.

»Ja, jag har haft ett hårdt arbete», instämde Frederick. »Det var det värdt.»

Han ämnade säga mera, men den underliga blixten i flickans ögon tvingade honom till förlägen tystnad. Han kände att hon kritiserade honom. För första gången hade hans hedrande uppgift att bygga upp ett nytt samhälle blivit underkänd — och det av en obetydlig flicka, dottern till en odåga, själv en flaxig, lättfotad utländsk varelse.

En konflikt mellan dem var oundviklig. Han hade tyckt illa om henne från det första ögonblicket. Hon behövde inte tala. Redan hennes närvaro plågade honom. Han kände hennes tysta ogillande, och det gavs tillfällen då hon ej nöjde sig med det. Och hon vägde inte orden. Hon talade rent ut som en man och så som ingen man någonsin vågat tala till honom.

»Jag undrar om du någonsin saknar vad du har gått miste om», sade hon. »Har du någon enda gång i ditt liv slagit dig lös och skenat över skaklorna? Har du någonsin varit drucken? eller rökt dig svart i ansiktet? Eller dansat tarantella på tio Guds bud? Eller rest dig på bakbenen och nickat som en god kamrat till Vår herre?»

»Är hon inte originell?» utbrast Tom. »Modern upp i dagen.»

Till det yttre leende och lugn kände Frederick sitt hjärta isas av fasa. Det var otroligt.

»Det är visst engelsmännen», fortfor hon, »som ha ett ordstäv, att en man inte har levat förr än han

kysst sin flicka och pryglat en man. Jag undrar — bekänn nu — om du någonsin har pryglat en man?»

»Har du?» svarade han.

Hon nickade, med en blixt av förbittrad hågkomst i sina ögon, och väntade.

»Nej, jag har aldrig haft det nöjet», svarade han lugnt. »Jag lärde mig tidigt självbehärskning.»

Sedan, då hon retats av hans självbelåtenhet och åhört en berättelse om hur han slagit under sig laxfisket i Klamath, planterat de första ostronen i viken och grundat detta inbringande monopol och hur han efter utarmande processer och flera års strider hade gjort sig till ägare av hamnen i Williamsprot och därigenom kunnat styra Timmertrusten efter sitt godtycke, upprepade hon angreppet.

»Du tycks värdera livet efter den ekonomiska vinsten», sade hon. »Jag undrar om du någonsin varit kär.»

Den pilen träffade. Han hade icke »kysst sin flicka». Hans äktenskap hade ingåtts av förnuftsskäl. Det hade räddat förmögenheten på den tiden då han nästan var besegrad i kampen för att bringa reda i de väldiga besittningar Isaac Travers' stora händer tagit för sig. Flickan var en häxa. Hon hade dissekerat ett gammalt sår och hade kommit det att värka igen. Han har aldrig haft tid att älska. Han hade arbetat strängt. Han hade varit ordförande i handelsdomstolen, stadens borgmästare, statssenator, men han hade gått miste om kärleken. Ibland hade han överraskat Polly, öppet och utan blygsel i hennes fars armar, och han hade lagt märke till den varma ömheten i deras ögon. Åter visste han att han hade gått miste om

kärleken. Att öppet visa sådant kunde ju inte komma ifråga, men ej ens privat uppförde han och Mary sig så. Normal, formsäker och färglös var hon vad man kunde vänta som produkt av ett äktenskap utan kärlek. Han rent av undrade om den känsla han erfor för henne verkligen var kärlek. Var han själv också kärlekslös?

Strax efter detta Pollys yttrande kände han en stor tomhet. Han tyckte att han endast fått sina händer fulla av aska, men så råkade han kasta en blick in i nästa rum och såg Tom sitta där och sova i den stora stolen, mycket grå och gammal och trött. Han kom ihåg allt vad han hade uträttat, allt vad han ägde. Vad ägde Tom? Vad hade Tom uträttat? Utom att han spelat krona och klave med livet och nött ut det, tills allt som fanns kvar endast var en matt flämtande gnista i en döende kropp.

Vad som retade Frederick hos Polly var att hon både verkade tilldragande och frånstötande på honom. Hans egen dotter hade aldrig intresserat honom på detta sätt. Mary rörde sig på friktionsfria spår, och att förutsäga hur hon skulle handla var så lätt att det gick av sig självt. Men Polly! Hon var så skiftande och proteusartad att han aldrig visste vad hon skulle ta sig till i nästa ögonblick.

»Hon håller en i spänning, inte sant?» sade Tom och småskrattade.

Hon var omotståndlig. Hon fick sin vilja fram gentemot Frederick på ett sätt som skulle ha varit omöjligt för Mary. Hon tog sig friheter med honom, koketterade för honom eller retade honom och tvin-

gade honom att alltid lägga noga märke till hennes tillvaro.

En gång efter en av deras sammandrabbningar hetsade hon upp honom vid pianot, spelade någonting trollskt och vanvettigt som eggade och retade honom och kom hans pulsar att bulta vildt och kalla fram tygellösa fantasier i hans väl ordnade hjärna. Det värsta var att hon mycket väl såg och visste vad hon gjorde. Det blev hon medveten om innan han blev det, och hon gjorde honom uppmärksam därpå i det hon vände ansiktet emot honom och såg på honom med ett gäckande och tankfullt leende på läpparna, som nästan var ett överlägset hån. Det var detta som bragte honom till medvetande av den orgie hans fantasi hade narrat honom till. Från väggen ovanför henne blickade Isaac och Eliza Travers' porträtt ner som förebrående vålnader. Ursinnig lämnade han rummet. Aldrig hade han anat att det låg en sådan makt i musiken. Och sedan — det mindes han med blygsel — hade han smugit sig ut igen för att lyssna, och hon hade vetat det, och ännu en gång hade hon förhäxat honom.

Då Mary frågade honom vad han tyckte om Pollys spel, fick han mot sin vilja ett intryck av en skarp kontrast. Marys musik påminde honom om kyrkan. Den var kall och naken som en metodistlokal. Men Pollys liknade de galna och tygellösa ceremonierna i ett hedniskt tempel där rökelse virvlade och bajadärer vrickade med höfterna.

»Hon spelar som en utländska», svarade han, belåten med att han hittat på ett så lyckat undvikande svar.

»Hon är artist», sade Mary allvarligt. »Hon är ett geni. När övar hon sig? Har hon någonsin övat sig? Du vet hur flitig jag har varit. Det bästa jag kan åstadkomma är som en fingerövning mot de vilda saker hon hasplar upp. Hennes musik talar om — å, de underligaste ting som man inte kan tala om. Min säger bara: ett-två-tre, ett-två-tre. Å, det är så man kan bli förtvivlad. Jag arbetar och arbetar och kommer ingenvart. Det är orättvist. Varför är hon född sådan, och inte jag?»

»Kärlek», tänkte Frederick genast i all tysthet, men innan han hunnit dra några slutsatser, hade det exempellösa inträffat och Mary hade brustit i gråt. Han skulle gärna ha slagit armarna om henne på Toms sätt, men han visste inte hur han skulle bära sig åt. Han försökte och fann att Mary var lika oskolad som han själv. Resultatet blev endast tafatthet och förlägenhet för dem båda.

Det var oundvikligt att de båda flickorna skulle vara kontraster. Sådan far sådan dotter. Mary var endast en obetydlig rekryt under en bländande, segervan general. Fredericks sparsamhet hade satts på svåra prov beträffande Marys kläder. Han visste precis hur dyra de voro, men han kunde ej göra sig blind för det faktum att Pollys bohämartade kostymer, ehuru billiga och skenbart hopkomna på måfå, alltid voro stilfulla och långt klädsammare. Hennes smak var ofelbar. Hon hade ett oefterhärmligt sätt att drapera en sjal, och med en långsjal kunde hon åstadkomma underverk.

»Hon sätter på sig vad som helst», klagade Mary. »Hon försöker inte ens välja. Hon kan klä sig på

en kvart, och när hon badar hinner hon alltid före de unga herrarna ut ur påklädningshytten.» Marys beundran var ärlig och omisstänksam. »Jag begriper inte hur hon bär sig åt. Ingen skulle våga använda de där färgerna, men på henne förefalla de alldeles på sin plats.»

»Hon har alltid hotat med att då jag blev ohjälpligt pank skulle hon öppna modehandel och försörja oss bägge två», bidrog Tom.

Frederick tittade upp över sin tidning och blev vittne till en karaktäristisk scen. Han visste alldeles säkert att Mary hade sysslat med sin toalett i en timme innan hon visade sig.

»Å, så förtjusande!» utbrast Polly genast. Hennes ögon och ansikte lyste av uppriktigt välbehag, och hon gav med gester uttryck åt sin belåtenhet. »Men varför inte placera den där bandrosetten så här?»

Hennes snabba fingrar togo i tu med uppgiften, och inom ett ögonblick såg till och med Frederick vilket mirakel de åstadkommit i fråga om smak.

Polly var lik sin far, frikostig ända till orimlighet med sina fattiga ägodelar. Mary beundrade en spansk solfjäder — en mexikansk sällsynthet härstammande från en av de förnäma damerna vid kejsar Maximilians hov. Pollys förtjusning flammade upp som en blixt. Mary blev genast ägarinna av solfjädern och måste riktigt försvara sig mot det vilseledande intrycket att hon rentav gjort en tjänst genom att ta emot den. Endast en utländska kunde göra sådant, och Polly hade liknande presenter på sitt samvete till alla de unga damerna. Det var hennes sätt. Antingen det var en spetsnäsduk, en skär australisk pärla eller en sköld-

paddkamm. Det kom på ett ut. Allt vad de skänkte en gillande blick var deras. Hon var omotståndlig både för kvinnor och män.

»Jag vågar aldrig mera beundra något», klagade Mary. »Gör jag det, skänker hon mig det genast.»

Frederick hade aldrig haft en aning om att det kunde finnas en sådan varelse. Kvinnorna av hans egen ras och nationalitet hade aldrig ens antydt en sådan möjlighet. Han visste att vad hon än gjorde — hennes impulsiva frikostighet, hennes heta entusiasm eller vrede, hennes fågellikt smekande sätt —, så var det otroligt uppriktigt. Hennes överdrivna stämningar på samma gång stötte och tjusade honom. Hennes röst var lika kvicksilverartad som hennes känslor. Den hade inga mellantoner, och hon talade med händerna. Men i hennes mun var engelskan ett nytt och vackert språk, smekande och klart, med en djärvhet i frasen och en karaktäristik i uttryckssättet som återgav petitesser och nyanser lika otvetydiga och omedelbara som de voro oväntade från en så naiv och barnslig varelse. Han vaknade om nätterna och såg på sina mörka näthinnor minnesbilder av hennes livfulla, skrattande ansikte sett nedifrån.

IV.

Sådan dotter sådan far. Även Tom hade varit omotståndlig. Hela världen sökte honom ännu, och främmande människor kommo då och då med hälsningar från stora vida världen. Aldrig förr hade Travershemmet tagit emot sådana besökande. Några kommo

med en påminnelse om sjögång i sin hållning. Andra voro svartmuskiga banditer, andra voro gula och utmärglade av feber, och nästan över alla var det något bisarrt och utländskt. De talade lika bisarrt och utländskt, om saker som Frederick aldrig haft en aning om, fastän han mycket väl såg vad det var för folk — lyckoriddare, äventyrare, internationella förbrytare. Men det som låg i öppen dag var den kärlek och lojalitet de hyste för sitt ideal. De hade olika namn på honom — Svarta Tom — Kärnkarlen, Malemute-Tom, Swiftwater-Tom — men för de flesta var han kapten Tom. Även deras idéer och förslag voro omväxlande, från Söderhavsköpmännens upptäckt av en ny guanoö och latin-amerikanens plan till en revolution, sibiriska guldexpeditioner och undersökning av vasklager vid övre Kuskokeem till hemlighetsfullare saker som endast avhandlades i viskningar. Och kapten Tom beklagade att en tillfällig indisposition hindrade honom från att genast följa med dem och fortfor att sitta och halvsova allt längre och längre i den stora länstolen. Det var Polly som med en för onkeln osmaklig kamratlikhet skaffade bort dessa människor och meddelade underrättelsen att kapten Tom aldrig mera skulle bege sig ut på solig väg. Men icke alla kommo med förslag. Många avlade vänskapsbesök hos sin ledare från gamla, oförgätliga dagar, och Frederick var ibland vittne till deras möte och han förvånade sig återigen över den hemlighetsfulla trollmakt hos brodern, som drog alla människor till honom.

»Vid Tasmans sköldpaddor!» utbrast en. »Då jag hörde att ni var i Californien, kapten Tom, måste

jag komma hit och hälsa på er. Ni har väl inte glömt Tasman? Eller gruffet på Torsdagsön? Ja, gamle Tasman blev ihjälslagen av sina negrer i fjol någonstans uppåt tyska Nya Guinea. Kommer ni ihåg hans kabysspojke, Ngani-Ngani? Han var anförare för myteriet. Tasman var alldeles förtjust i honom, men ändå högg Ngani-Ngani honom i skallen med yxan.»

»Var riktigt artig mot kapten Carlsen, Fred», så presenterade Tom en annan gäst för sin bror. »Han räddade mig ur en förbannad knipa på Västkusten en gång. Jag skulle ha blivit inburad, om inte ni hade kommit, Carlsen.»

Kapten Carlsen var ett jätteskrov till karl med skelande vattenblå ögon och var harmynt, vilket det eldröda skägget ej riktigt kunde dölja, och han tog i hand så hårdt att Frederick var nära att skrika.

Om en stund tog Tom sin bror avsides.

»Säg, Fred, vill du förskottera mig en tusenlapp?»

»Naturligtvis», svarade Frederick frikostigt. »Du vet ju att hälften av vad jag äger är ditt, Tom.»

Och då kapten Carlsen gick, var Frederick moraliskt övertygad om att hans tusen dollars följde med honom.

Icke underligt att Tom hade förspillt sitt liv — och kommit hem för att dö. Frederick satt vid sitt eget ordentliga skrivbord och gjorde sig reda för skillnaden mellan honom och hans bror. Ja, om han inte hade varit, skulle det ej ha funnits något hem för Tom att dö i.

Frederick sökte uppmuntran i deras gemensamma historia. Det var han som alltid hade varit det pålitliga

stödet. Tom hade skrattat och gjort snedsprång, skolkat från skolan och varit olydig mot Isaacs befallningar. Upp till bergen eller på sjön, i krakel med grannarna eller stadens myndigheter, det var det samma; han var överallt utom där det fordrades strängt arbete. Och arbete fordrades i dessa gamla dagar, och han, Frederick, hade utfört arbetet. Bittida och sent och alla dagar hade han tagit i tu med det. Han kom ihåg det året då Isaacs vidlyftiga planer hade gjort en av sina kullerbyttor, då det varit knappt om maten för en man som rådde om hundra tusen acres, då det ej funnits pengar till att leja skördarbetare för, och då Isaac ej velat släppa ifrån sig en enda bit av sin jord. Han, Frederik hade bärgat höet som Isaac slagit och räfsat. Tom hade legat i sängen och skaffat dem på halsen en dryg doktorsräkning med sitt benbrott, som han ådragit sig då han ramlat ner från logens takåsbjälke — det sista ställe i världen där man kunde hjälpa till med höbärgningen. Det enda arbete Tom någonsin hade utfört, efter vad Frederick kunde minnas, var att skaffa hem villebråd, rida in unghästar och ställa till oväsen i skog och mark med sina björnhundar.

Tom var den äldste, men då Isaac dog skulle egendomen med alla sina stora möjligheter ha råkat i förfall, om inte han, Frederick, gripit sig an och tagit den tunga bördan på sin rygg. Arbete! Han kom ihåg utvidgningen av stadens vattensystem — hur han hade manövrerat och räknat, skaffat små lån till ruinerande ränta, lagt ner rör och lött ihop dem vid lyktsken, medan arbetarna sovo, och sedan varit uppe före dem för att staka ut linjer och leda arbetet och

bråka sin hjärna med hur man skulle få pengar till nästa veckas avlöning. Ty han hade fortsatt gamle Isaacs politik. Han ville ej släppa taget. Framtiden skulle visa, att han haft rätt.

Och Tom! Med ett ännu talrikare koppel av björnhundar strövade han omkring i bergen och sov under bar himmel en vecka i taget. Frederick kom ihåg den sista konferensen i köket — Tom och han och Eliza Travers, som ännu lagade mat och bakade och diskade på en ranch, som var intecknad för hundraåttio tusen dollars.

»Dela inte egendomen», bad hon och lät sina såplöddriga armar med sina brännblåsor vila ett tag. »Isaac hade rätt. Den kommer att bli värd millioner. Den här trakten skall nog få sitt uppsving. Vi måste hålla ihop.»

»Jag vill inte ha egendomen», utbrast Tom. »Låt Frederick få den. Vad jag vill ha...»

Han talade ej till punkt, men alla världens syner flammade i hans ögon.

»Jag kan inte vänta», fortfor han. »Du kan få millionerna då de komma. Låt mig under tiden få tio tusen. Jag skall skriftligen avstå från alltsammans. Och ge mig den gamla skonaren, så skall jag komma tillbaka en dag med en massa pengar och hjälpa er ur knipan.»

Frederick såg sig själv slå ut med armarna av förfäran och utropa:

»Tio tusen! Då jag bråkar sönder min hjärna för att räkna ut hur jag skall få ihop hypoteksräntan för det här kvartalet!»

»Vi ha ju tomterna närmast gårdshuset», hade Tom

ivrat. »Jag vet att banken står fast vid sitt anbud på tio tusen.»

»Men de komma att bli värda hundra tusen om tio år», hade Frederick invändt.

»Låt oss anta det. Då avstår jag allting för hundra tusen. Sälj tomterna för tio och låt mig få pengarna. Det är allt vad jag vill ha, och det vill jag ha nu. Resten får ni ta.»

Och Tom hade fått sin vilja fram som vanligt (tomterna hade intecknats i stället för att säljas) och seglat sin väg med den gamla skonaren, välsignad av hela staden, ty han hade tagit med sig som besättning hälften av hamnslöddret.

Skonaren hade blivit vrak på Javas kust. Det var då Eliza Travers höll på att opereras för sina ögon, och Frederick hade hållit det hemligt för henne tills det kom obestridliga bevis för att Tom ännu var i livet.

Frederick drog ut en låda med påskrift »Thomas Travers». Där låg systematiskt ordnade pappersbuntar. Han gick igenom breven. De hade kommit från alla håll — Kina, Rangoon, Australien, Södra Afrika, Guldkusten, Patagonien, Armenien, Alaska. Korta och skrivna med långa mellantider utgjorde de en historik över den vandrande riddarens liv. Frederick erinrade sig några av glanspunkterna på Toms bana. Han hade slagits under något slags krig i Armenien. Han hade varit officer i den kinesiska armén, och det var ett faktum att de affärer han sedan drev på Kinas kuster voro olagliga. Han hade ertappats med att frakta vapen till Cuba. Han tycktes alltid ha fraktat saker just dit där de icke skulle få vara. Och det

hade han aldrig växt ifrån. Ett brev på skrynkligt silkespapper utvisade att han så sent som under det rysk-japanska kriget blivit beslagen med att ha fört kol till Port Arthur och ställts inför domstol i Sasebo, där hans ångare blev tagen i beslag och han själv insatt i fängelse till krigets slut.

Frederick smålog då han läste på ett ställe: »Hur går det för dig? Stöt på mig om du någon gång behöver några tusen.» Han såg på datum, 18 april 1883, och öppnade en annan bunt. »5 maj 1883 var det blad daterat som han drog ut. »Med fem tusen kommer jag på grön kvist igen. Om du kan och om du håller av mig, så skicka dem pronto — det är spanska och betyder omgående.»

Han jämförde de båda data. Det var tydligt att Tom haft ett missöde någon gång mellan 18 april och 5 maj. Med ett litet bittert småleende ögnade Frederick i korrespondensen: »Det ligger ett vrak vid Midway Island. En förmögenhet, bärgning, du förstår. Auktion om två dagar. Telegrafera fyra tusen.» Det sista han tittade på lydde: »En kupp som jag kan expediera med litet pengar. Den är storartad, må du tro. Så storartad att jag inte vågar tala om den.» Han kom ihåg den där kuppen — en latinsk-amerikansk revolution. Han hade skickat pengarna och Tom hade expedierat den, och sig själv också i en fängelsecell, och så en dödsdom som slutet på visan.

Tom hade menat väl, det var inte tu tal om det. Och han hade alltid samvetsgrant skickat reverser.

Frederick vägde tankfullt reversbunten i handen liksom för att avgöra om det fanns någon proportion mellan papperens vikt och de summor de representerade.

Han sköt in lådan igen i skåpet och gick ut. Då han kastade en blick in på den stora länstolen, såg han Polly smyga sig på tå ut ur rummet. Toms huvud låg lutat bakåt, han andades tungt och sjukdomens spår visade sig tydligt i hans under sömnen slappnade ansikte.

V.

»Jag har arbetat strängt», förklarade Frederick den kvällen för Polly på verandan utan att tänka på att när man förklarar sig tyder det på att ens ställning börjar kännas osäker. »Jag har gjort vad som satts i händerna på mig — hur bra jag har gjort det, det tillkommer det andra att bedöma. Och jag har fått min belöning. Jag har skött om andra och skött mig själv. Doktorerna säga att de aldrig ha sett en sådan kroppskonstitution hos en man vid mina år. Jag har ännu nästan ett halvt liv framför mig, och vi Travers' äro ett långlivat släkte. Ser du, jag har skött mig bra; det syns nog på mig. Jag har inte varit någon förstörare. Jag har mitt hjärta och mina ådror i oskadat skick, och ändå finns det få män som kunna berömma sig av att ha arbetat så som jag. Se på den här handen. Den är stadig, inte sant? Den kommer att bli lika stadig om tjugu år. Det duger inte att fara illa med sig.»

Hela tiden hade Polly följt med den förhatliga jämförelsen som lurade bakom hans ord.

»Du kan skriva »högädle» framför ditt namn», utbrast hon stolt. »Men min far har varit kung. Han har levat. Har du levat? Vad har du för bevis på det? Aktier och obligationer, hus och tjänare — pytt! Hjärta och ådror och en stadig hand — är det allt? Har du levat bara för att leva? Var du rädd för att dö? Jag skulle hellre vilja sjunga en vild sång så att hjärtat brast än leva i tusen år och vakta på min matsmältning och vara rädd för fukt. Då du är stoft, är min far aska. Det är skillnaden.»

»Men mitt kära barn...» började han.

»Vad har du att visa upp?» fortfor hon häftigt. »Hör på!»

Inifrån, genom det öppna fönstret, kommo de knäppande tonerna från Toms ukulele och den ystra hawajiska dansvisa han sjöng. Den slutade med en skälvande, naiv kärlekskallelse ur det vällustiga tropiska mörkret — det kunde ingen missta sig på. Man hörde rop av unga röster som ville ha mera. Frederick sade ingenting. Han hade känt något dunkelt men betydelsefullt dra sig förbi.

Han vände sig om och tittade in genom fönstret på Tom, som satt där upphettad och majestätisk, omgiven av de unga männen och kvinnorna, och under sina vikingamustascher tände en cigarrett på en tändsticka som en av flickorna höll åt honom. Frederick kom plötsligt att tänka på att han aldrig tändt en cigarr på en sticka som en kvinna hållit.

»Doktor Tyler säger att han inte borde röka —

det blir han bara sämre av», sade han, och det var allt vad han kunde säga.

Då hösten kom, började en ny människotyp gästa huset. De kallade sig stolt »surdegar», och de kommo till San Francisco på vinterferier från sina guldgrävarläger i Alaska. De kommo allt flere och flere och upptogo en stor del av hotellen nere i staden. Kapten Tom vissnade bort med årstiden och levde nästan i den stora länstolen. Han dåsade oftare och längre, men så snart han vaknade var han omgiven av sitt hov av ungdom, eller också väntade någon gammal kamrat på att få sitta och prata om de gamla gyllene dagarna och göra upp planer för de nya gyllene dagarna.

Ty Tom — Käcke Travers kallade Yukonmännen honom — tänkte aldrig på att slutet nalkades. Ett tillfälligt illamående kallade han det, den naturliga mattigheten efter ett långvarigt anfall av Yucatanfebern. I vår skulle han bli kry och kurant igen. Kylig väderlek var vad han behövde. Hans blod hade blivit kokt. Tills vidare gällde det att ta det lätt och njuta av livet så godt det lät sig göra.

Och ingen tog honom ur hans villfarelse — ej ens Yukonmännen, som rökte pipor och svarta cigarrer och tuggade tobak på Fredericks stora verandor tills han kände sig som en inkräktare i sitt eget hus. Han hade ingen beröring med dem. De betraktade honom som en främling som man måste ha fördrag med. De kommo för att hälsa på Tom. Och deras sätt att hälsa på honom framkallade en oskyldig avund hos Frederick. Dag efter dag iakttog han dem. Han såg Yukonmännen träffas, till exempel då en

lämnade sjukrummet och en annan gick in. De tryckte varandras händer, tyst och högtidligt, utanför dörren. Den nykomne frågade med ögonen, och den andre skakade på huvudet. Och mer än en gång såg Frederick att deras ögon tårades. Sedan steg den nykomne in, drog fram sin stol till Toms och grep sig jovialiskt an med att planera en undersökningsexpedition till övre Kuskokeem, ty det var dit Tom ämnade sig till våren. Hundar kunde man få hos Larabee's — ren ras, utan uppblandning med den veka Southlandrasen. Det var ett svårtillgängligt land, påstods det, men om surdegar inte kunde göra den färden från Larabee's på fyrtio dagar, skulle det vara lustigt att se en chechako göra den på sextio.

Så fortgick det, och Frederick undrade om det, då han själv skulle till att dö, skulle komma en enda man från länet, ännu mindre från nästa län, och sitta vid hans säng.

Där han satt vid sitt skrivbord trängde strimmor av tobaktrök och mumlande röster in genom det öppna fönstret, och han kunde ej undgå att höra litet av vad Yukonmännen talade om.

»Kommer ni ihåg rusningen till Koyokuk i början av nittiotalet?» hörde han en säga. »Ja, han och jag va' kompanjoner då om affärer och tocke där. Vi hade en fin liten ångare, »Läderlappen». Så kallade han den, och det namnet fick den behålla. Han var en som man kunde lita på i alla väder. Ja, som sagt, han och jag lastade lilla Läderlappen ända upp till relingen och gåvo oss i väg uppför Koyokuk, jag var eldare och maskinist och han styrman, och bägge gjorde vi däcksarbetet. Ibland lade vi till vid stran-

den och höggo ved till bränsle. Det var om hösten, och vi mötte drivis, och allting höll på att bereda sig till tillfrysningen. Ser ni, vi va' norr om polcirkeln och styrde kurs ännu längre norrut. Men där var två hundra guldgrävare som behövde proviant, om de skulle övervintra, och vi hade provianten.

»Nå, snart började de fara förbi oss, drivande utför strömmen i kanoter och på flottar. De gåvo sig i väg. Vi räknade dem. Då hundranittiofyra hade farit förbi, tyckte vi inte det var något skäl att fortsätta längre. Så att vi vände om och foro utför floden. Det hade blivit kallt och vattnet föll hastigt och förbanna mig stötte vi inte på en bank — på den sidan där det var uppström. Läderlappen satt ordentligt fast. Vi kunde inte få honom ur fläcken. »Det är skam att låta så mycket proviant förfaras», sa' jag just som vi lade ut i en kanot. »Låt oss stanna kvar och äta upp den», sa' han. Och förbanna mig gjorde vi inte det. Vi övervintrade där på Läderlappen, jagade och handlade med indianerna, och då floden bröt upp följande år, gåvo vi oss i väg med pälsverk för åtta tusen dollars. Bara vi två en hel vinter, det är styvt. Men aldrig ett missnöjt ord från honom. Den gladlyntaste kamrat jag nå'nsin har haft. Men slåss, det kunde han!»

»Hm», sade den andra rösten, »jag kommer ihåg den vintern då Olje-Jones påstod att han skulle klå upp hela Forty Mile. Nå, det gjorde han nu inte, för nästan genast råkade han illa ut för Käcke Travers. Det var på »Vita Renen». »Jag är en varg!» skrek Jones. Ni vet hurudan han är, pistol i bältet, fransar på mockasinerna och långt hår nedåt ryggen. »Jag

är en varg», skrek han, »och den här natten är det jag som tjuter! Hör på, du långa magra skråpuk som skall föreställa människa!» — och det sa' han till Käcke Travers!»

»Nå?» frågade den andra rösten efter en paus.

»Om halvannan sekund låg Olje-Jones på golvet och Travers låg på knä på honom och bad någon vara god och låna honom en slaktarkniv. Och vad gjorde han, tror ni? Jo, han skar av allt Olje-Jones' långa hår. »Tjut nu, din fan, tjut nu!» sa' Travers och reste sig.»

»Han var lika kallblodig som han kunde vara vild», återtog den första rösten. »Jag har sett honom spela rulett på »Lilla Järven», förlora nio tusen på två timmar, låna litet mera, vinna igen alltsammans på en kvart, betala förtäringen och ge sig av — förbanna mig, alltihop på en kvart.»

En kväll var Tom ovanligt klarvaken, och Frederick, som slutit sig till kretsen av förtjusta ungdomar, satt och hörde på broderns halvt allvarliga halvt komiska berättelse om skeppsbrottsnatten på ön Blang, hur de summit bland hajarna, som slukade halva besättningen, om den stora pärlan som Desay lyckats få med sig i land, och den med människoskallar dekorerade palissaden omkring rispalatset, där malajdrottningen bodde med sin kunglige gemål, en skeppsbruten halveuropé, om hur det intrigerats för Desays pärla, om galna barbariska fester och nattliga danstillställningar, om oväntade faror och plötsliga dödsfall, om drottningens kärlek till Desay och Desays kärlek till drottningens dotter; om hur Desay, med alla benknotor

krossade men ännu vid liv, sattes ut på revet under ebben, spetsad på en påle, att ätas upp av hajarna; om pestens utbrott, om hur medicinmännen slogo på tamtam och läste besvärjelser mot den; om flykten över buskmännens vildsvinsstigar, där de satt ut snaror att fånga människor i, och hur slutligen Tasman kom med undsättning, han som blev ihjälslagen med en yxa i fjol och vars huvud nu sitter inrökt i någon melanesisk rishydda — och allt detta med en fläkt av hettan och det vilda, tygellösa livet på den solstekta arkipelagen.

Frederick satt där förhäxad mot sin vilja, och då alla historierna voro slut, kändes det så underligt tomt. Han kom ihåg sin barndom, då han suttit och hängt över bilderna i en gammaldags geografi. Även han hade drömt om häpnadsväckande äventyr i fjärran länder och önskat att få komma ut på »solig väg». Och han hade gjort upp planer att ge sig ut, men han hade endast fått göra bekantskap med arbete och plikter. Det var kanske skillnaden. Det var kanske förklaringen på det egendomligt visa uttrycket i hans brors ögon. I detta ögonblick tyckte han sig, dunkelt och i fjärran, se en skymt, även han, av de härliga syner brodern hade sett. Han kom ihåg ett skarpt uttryck av Polly. »Du har gått miste om romantiken. Du har sålt den för utdelningar.» Hon hade rätt, men det var ändå ej rättvist. Han hade drömt om romantik, men i stället hade man lagt för honom arbete. Han hade trälat och släpat dag och natt och troget löst sin uppgift. Men han hade gått miste om kärleken och om det liv ute i världen som för alltid satt sin prägel på hans bror. Och vad hade Tom

gjort för att förtjäna detta? Han var ju en slösare, en onyttig vissångare.

Hans egen ställning var hög. Han skulle bli Californiens guvernör nästa gång. Men vem skulle komma till honom och ljuga för honom av kärlek? Tanken på all hans rikedom gav honom en torr och sandig smak i munnen. Rikedomen! Då han nu tänkte på den, voro tusen dollars precis lika andra tusen dollars, och en av hans dagar var alldeles lik den andra. Han hade aldrig låtit bilderna i geografien bli verklighet. Han hade ej pryglat en man eller tänt en cigarr vid en tändsticka i en kvinnas hand. Man kan inte sova i mer än en säng i sänder — det hade Tom sagt. Han ryste då han försökte räkna ut hur många sängar han hade, hur många filtar han hade köpt. Och för alla sina sängar och filtar skulle han inte kunna köpa sig den lyckan att det kom en man från andra ändan av världen och tryckte hans hand och utropade »Vid Tasmans sköldpaddor, du är en tusan till karl!»

Någonting av allt detta sade han till Polly, och hans ton hade en underström av klagan över ödets orättvisa. Och hon hade svarat:

»Det kunde inte gå på annat sätt. Far har köpt och betalt. Han prutade aldrig. Det var något kungligt, och han betalade kungligt för det. Du köpslog om priset, förstår du inte det? Du räddade dina ådror och dina pengar och höll dig torr om fötterna.»

VI.

En eftermiddag sent på hösten voro alla samlade omkring den stora länstolen och kapten Tom. Ehuru han ej visste det, hade han dåsat hela dagen och nyss vaknat för att be om sin *ukulele* och tända en cigarrett på Pollys tändsticka. Men *ukulelen* låg overksam på hans arm, och fastän tallkubbarna smattrade i den stora eldstaden ryste han och tyckte att det var kallt.

»Det är ett gott tecken», sade han utan att märka att hans rösts svaghet drog åhörarnas huvuden närmare. »Kyligt väder är stärkande. Det är svårt att pumpa tropikerna ur blodet. Men jag börjar krya till mig nu för Kuskokeemfärden. I vår, Polly, starta vi med hundarna, och du skall få se midnattssolen. Vad din mor skulle ha tyckt om den resan! Hon var en människa med ruter i kroppen. Fyrtio nattkvarter med hundarna, och sedan ska vi skaka nötter ur gräsrötterna. Larabee har några präktiga djur. Jag känner till rasen. Det är skogsvargar, det är just det rätta ordet, stora grå skogsvargar, fastän det vanligen är en brun i varje kull — inte sant, Bennington?»

»En i varje kull, det är ungefär det vanliga», svarade Yukonmannen Bennington, ehuru med oigenkännnligt hes röst.

»Och man skall aldrig färdas ensam med dem», fortfor kapten Tom. »Ty om man faller omkull, kasta de sig över en. Larabees djur ha bara respekt för en man så länge han står upprätt på sina ben. Då han stupar, är han hundmat. Jag kommer ihåg då jag for över åsen från Tanana till Circle City. Det

var före Klondykefyndet. Det var 94... nej, 95, och termometern var bottenfrusen. Det var en ung canadensare som skötte om trossen. Han hette... det var ett egendomligt namn... vänta litet... jag kommer strax på det...»

Hans röst dog bort, fastän hans läppar ännu rörde sig. Ett uttryck av misstro och stor förvåning spred sig över hans ansikte. Därpå kom det en skarp, krampaktig rysning. Och i detta ögonblick, utan föregående varning, såg han Döden. Hans blick var klar och stadig, som om han funderat, sedan vände han sig till Polly. Hans hand rörde sig hjälplöst, liksom för att nå hennes, och då han fann den, kunde han icke sluta den i sin. Han såg på henne med ett stort leende som småningom bleknade bort. Han slöt ögonen då livet sinade ut, och hans ansikte fick ett uttryck av frid och vila. Ukulelen föll skramlande i golvet. Alla lämnade tyst rummet, en i sänder, så att Polly blev ensam.

Från verandan såg Frederick en man komma gående uppför körvägen. Av hans sätt att gå liksom i sjögång kunde han förstå vem främlingens besök gällde. Ansiktet var svartmuskigt av solbränna och rynkigt av ålder, men den motsades av hans raska rörelser och de pigga svarta ögonen. I vardera örsnibben satt en liten guldring.

»God dag, sir», sade mannen, och det var tydligt att engelska ej var det språk han lärt sig på sin mors knä. »Hur är det med kapten Tom? De sa' mig i staden att han var sjuk.»

»Min bror är död», svarade Frederick.

Främlingen vände på huvudet och tittade ut över

de parklika omgivningarna och upp till de avlägsna tallbeklädda bergstopparna, och Frederick lade märke till att han sväljde med ansträngning.

»Vid Tasmans sköldpaddor, han var en tusan till karl», sade han med djup, förändrad röst.

»Ja, vid Tasmans sköldpaddor, han var en tusan till karl», upprepade Frederick, och han stapplade ej på den ovana svordomen.

FORMERNAS EVIGHET.

Ett egendomligt liv har upphört nu då mr Sedley Crayden på Crayden Hill har dött. Blid och oskadlig var han offer för en egendomlig villa, som natt och dag fastnaglade honom i hans stol under de två sista åren av hans liv. Hans äldre bror James Craydens hemlighetsfulla död, eller rättare sagt försvinnande, tycks ha angripit hans förstånd, ty det var kort efter denna händelse som hans fixa idé började visa sig.

Mr Crayden gav aldrig någon förklaring på sitt egendomliga uppförande. Det var intet fel med hans kropp, och vad själen beträffar funno dårhusläkarna honom normal i alla avseenden med undantag av denna märkvärdiga idiosynkrasi. Att han satt kvar i stolen var rent frivilligt, en akt av hans egen vilja. Och nu är han död, och hemligheten olöst.

(Utdrag ur Newton Courier-Times.)

I korthet sagt, jag var mr Sedley Craydens förtrogne tjänare och uppassare under de sista åtta månaderna av hans liv. Under den tiden skrev han mycket i ett manuskript som han alltid hade bredvid sig, utom då han dåsade eller sov; då låste han alltid in det i en skrivbordslåda framför sig.

Jag var nyfiken att läsa vad den gamle herrn skrev, men han var för försiktig och listig. Jag fick aldrig titta åt manuskriptet. Om han varit sysselsatt med det då jag passade upp honom, täckte han det översta bladet med ett stort läskpapper. Det var jag som fann honom död i hans stol, och det var då jag tog mig friheten att tillägna mig manuskriptet. Jag var mycket nyfiken att få läsa det, och jag har ingenting att anföra till min ursäkt.

Efter att ha haft det i hemligt förvar i flera år och ha förvissat mig om att mr Crayden ej hade några anförvanter kvar i livet, har jag beslutat att offentliggöra det viktigaste av manuskriptet. Det är mycket långt, och jag har utelämnat det allra mesta och endast meddelat de redigaste fragmenten. Det visar alla tecken till sinnesrubbning, och somliga erfarenheter upprepas om och omigen, medan mycket är så dunkelt och osammanhängande att ingen kan begripa det. Efter vad jag själv har förstått vågar jag emellertid påstå, att om man river en del av husets grund, någonstädes i närheten av den stora eldstadens murade underlag, skall man finna en samling ben, som mycket likna det skelett som en gång utgjort stommen till James Craydens kropp.

Rudolph Heckler.

Här följa utdragen ur manuskripten, ordnade av Rudolph Heckler:

Jag har inte dödat min bror. Det är mitt första och mitt sista ord. Varför skulle jag döda honom? Vi levde tillsammans i ostörd harmoni i tjugu år. Vi

voro gamla, och ungdomens glöd och häftighet hade för längesedan brunnit ut. Vi voro aldrig av olika åsikt ens om de obetydligaste saker. Det har aldrig funnits en sådan vänskap som vår. Vi voro vetenskapsmän. Vi frågade ej efter den yttre världen. Vår samvaro och våra böcker voro nog för oss. Aldrig har det förekommit sådana samtal som våra. Mången natt ha vi suttit uppe till två och tre på morgonen, pratande, vägande åsikter och omdömen, vädjande till auktoriteter — med ett ord, vi levde i höga och vänskapligt intellektuella sfärer.

*

Han försvann. Det var ett våldsamt slag för mig. Varför skulle han försvinna? Vart hade han tagit vägen? Det var högst besynnerligt. Jag var bedövad. Det påstås att jag var mycket sjuk i flera veckor. Det var hjärnfeber. Orsaken var hans oförklarliga försvinnande. Det var i början av de upplevelser jag här hoppas relatera som han försvann.

Så jag har ansträngt mig för att finna honom. Jag är ingen ofantligt rik man, men ändå har jag utfäst allt större belöningar. Jag har annonserat i alla tidningar och sökt alla detektivbyråers hjälp. De belöningar jag i närvarande stund har utfäst uppgå till över femtio tusen dollars.

*

Det påstås att han blev mördad. Det påstås också att mord alltid komma i dagen. Då säger jag: varför kommer icke hans mord i dagen? Vem har begått det? Var är han? Var är Jim? Min Jim?

*

Vi voro så lyckliga tillsammans. Han hade en märklig intelligens, en högst märklig intelligens, så fast grundad, så mångsidigt kunskapsrik, så strängt logisk, att det inte alls var underligt att vi stämde överens i allt. Meningsskiljaktigheter förekommo ej mellan oss. Jim var den sanningskäraste människa jag någonsin träffat på. Även i detta voro vi lika, som vi liknade varandra i fråga om intellektuell ärlighet. Vi offrade aldrig sanningen för att få rätt. Vi behövde inte få rätt, så fullständigt ense voro vi. Det är orimligt att tänka sig att vi skulle kunna vara av olika åsikt om någonting i världen.

*

Jag önskar att han ville komma tillbaka. Varför gav han sig av? Vem kan någonsin förklara det? Jag är ensam nu och nedtryckt av allvarliga aningar — skrämd av en ångest som kommer inifrån själen och utplånar allt vad jag någonsin har fattat med mitt förstånd. Formen, materien förändras. Det är den positiva vetenskapens sista ord. De döda komma ej igen. Detta är obestridligt. De döda äro döda, och det är slutet på visan, slutet på dem. Och ändå har jag haft upplevelser här — här, just i detta rum, vid detta skrivbord, som — — Men vänta. Jag skall avfatta det skriftligt, i enkla, ofördydbara ord. Låt mig göra några frågor. Vem förlägger min penna? Det är vad jag önskar veta. Vem förbrukar mitt bläck så fort? Inte jag. Och ändå går bläcket åt.

Svaret på dessa frågor skulle lösa alla gåtor i universum. Jag vet svaret. Jag är ingen idiot. Och en dag, om jag blir plågad alltför förtvivlat, skall

jag ge svaret själv. Jag skall uppge namnet på honom som förlägger min penna och använder mitt bläck. Det är så enfaldigt att tänka att jag skulle kunna göra av med en sådan massa bläck. Betjänten ljuger. Jag vet det.

*

Jag har skaffat mig en reservoarpenna. Jag har alltid tyckt illa om den uppfinningen, men jag måste göra mig av med mitt gamla pennskaft. Jag brände upp det i spiseln. Bläcket har jag inlåst. Jag skall väl se efter om jag inte kan göra slut på de lögner man skriver om mig. Och jag har andra planer. Det är inte sant att jag har gjort en omsvängning. Jag tror fortfarande att jag lever i ett mekaniskt universum. Något annat har ingen kunnat bevisa mig, för allt vad jag har tittat över hans axel och läst hans elaka påstående om motsatsen. Han tror att jag är mer än lovligt dum. Han tror att jag tror att han är verklig. Så enfaldigt. Jag vet att han är ett hjärnspöke, ingenting annat.

Det finns hallucinationer. Just då jag tittade över hans axel och läste, visste jag att detta var en sådan. Om jag bara vore frisk, skulle det vara intressant. I hela mitt liv har jag önskat få se sådana fenomen. Och nu har jag fått min önskan uppfylld. Jag skall dra så stor nytta därav jag kan. Vad är inbillningen? Den kan skapa något där det ingenting finns. Hur kan något bli något där det inte finns något? Hur kan något vara något och på samma gång ingenting? Det lämnar jag åt metafysikerna att fundera ut. Jag vet bättre än så. Ingen skolastik för mig, om jag

får be. Detta är en verklig värld, och allting i den är verkligt. Vad som inte är verkligt, det ä r inte. Därför ä r han inte. Och ändå försöker han narrra mig att tro att han är... fastän jag hela tiden vet att han inte har någon existens utanför mina hjärnceller.

*

Jag såg honom i dag sittande vid skrivbordet sysselsatt med att skriva. Det gav mig en stöt för bröstet, ty jag trodde att han var alldeles försvunnen. Men då jag såg närmare efter, såg jag att han inte var där — det gamla välkända sprattet som min hjärna spelade mig. Jag har uppehållit mig för länge vid vad som har händt. Jag håller på att bli osund, min gamla indigestion gör sig påmint. Jag skall ta motion. Jag skall gå två timmar varje dag.

*

Det är omöjligt. Jag kan inte ta motion. Varje gång jag kommer tillbaka, sitter han i min länstol vid skrivbordet. Det blir allt svårare att få bort honom. Det är min stol. Det håller jag på. Det v a r hans, men han är död, och den är ej längre hans. Så man kan bli gäckad av sin egen inbillnings gyckelbilder! Det finns ingenting verkligt i denna syn. Det vet jag. Med mina femtio års studier har jag en fast grund att stå på. De döda äro döda.

*

Men ändå, förklara en sak! I dag, innan jag gav mig ut på min promenad, stoppade jag min reservoarpenna i fickan innan jag lämnade rummet. Det minns jag tydligt. Samtidigt såg jag på klockan. Den var

tjugu minuter över tio. Men då jag kom tillbaka låg pennan på skrivbordet. Någon hade begagnat den. Det var mycket litet bläck kvar. Jag önskar att han inte skrev så mycket. Det är förbryllande.

*

Det var en sak som Jim och jag inte voro riktigt ense om. Han trodde att tingens former äro eviga. Därmed följde genast tron på odödligheten och de andra idéerna hos de metafysiska filosoferna. Jag kunde alls inte gilla honom därvidlag. Jag har med stort besvär utredt för honom utvecklingsgången av hans tro på formernas evighet och visat honom hur den uppstått ur hans tidiga livliga intresse för logik och matematik. Från denna förvridna, skelande, abstrakta synpunkt är det naturligtvis mycket lätt att tro på formernas evighet.

Jag skrattade åt den osynliga världen. Endast det verkliga var verkligt, påstod jag, och vad man ej uppfattade med sina sinnen fanns ej till, kunde ej finnas till. Jag trodde på ett mekaniskt universum. Kemi och fysik förklarade allting. »Kan icke-varat vara?» frågade han. Jag sade att denna fråga endast var översatsen i en bedräglig Christian Science-syllogism. Å, tro mig, jag kan också min logik. Men han var mycket envis. Jag har aldrig kunnat gilla filosofiska idealister.

*

En gång avlade jag min trosbekännelse för honom. Den var enkel, kort, obestridlig. Ännu medan jag nu skriver detta vet jag att den är obestridlig. Här är den. Jag sade till honom: »Jag påstår liksom

Hobbes att det är omöjligt att skilja mellan tanke och tänkande materia. Jag påstår liksom Bacon att allt mänskligt vetande härrör från sensationernas värld. Jag påstår liksom Locke att alla mänskliga idéer bero på sinnenas verksamhet. Jag påstår liksom Kant att universum har uppkommit mekaniskt och att skapelse är en naturlig och historisk process. Jag påstår liksom Laplace att man ej behöver hypotesen om en skapare. Och slutligen påstår jag, på grund av allt det föregående, att formen är efemär. Formen förgår. Därför förgå vi.»

Jag upprepar att det var obestridligt. Men han svarade med Paleys välbekanta argument om uret som går galet. Han talade också om radium och ville nästan påstå att själva materiens existens hade sprängts i luften genom den senaste tidens laboratorieundersökningar. Det var barnsligt. Jag hade aldrig drömt om att han kunde vara så omogen.

Hur kunde man diskutera med en sådan man? Jag förfäktade nu allt varandes förnuftighet. Det medgav han, men med ett undantag. Då han sade detta såg han på mig på ett sätt som jag ej kunde misstyda. Piken var tydlig. Att han kunde göra sig skyldig till en så billig sarkasm midt under en allvarlig diskussion slog mig med häpnad.

*

Formernas evighet. Det är löjligt. Men det ligger en egendomlig magi i de orden. Om de äro sanna, har han inte upphört att existera. Då finns han till. Detta är omöjligt.

*

Jag har upphört att ta motion. Så länge jag stannar kvar i rummet ansättes jag inte av hallucinationen. Men då jag kommer tillbaka till rummet efter en frånvaro är han alltid där, sitter vid skrivbordet och skriver. Men jag vågar ej lita på en läkare. Jag måste utkämpa detta på egen hand.

*

Han blir allt mera efterhängsen. I dag, medan jag höll på att rådfråga en bok på hyllan, vände jag mig om och fann honom åter i stolen. Det är första gången han har vågat göra detta i min närvaro. Men genom att se på honom stadigt och strängt i flera minuter tvingade jag honom att försvinna. Detta bevisar mitt påstående. Han existerar icke. Om han vore en evig form, kunde jag ej komma honom att försvinna blott genom en ansträngning av min vilja.

*

Det här håller på att bli outhärdligt. I dag såg jag på honom en hel timme innan jag kunde få honom att försvinna. Men det är ju så enkelt. Vad jag ser är en minnesbild. I tjugu år har jag varit van att se honom där vid skrivbordet. Det nuvarande fenomenet är endast ett recidiv av denna minnesbild — en bild som otaliga gånger inpräglats i mitt medvetande.

*

I dag gav jag tappt. Han mattade ut mig, och ändå vill han inte gå. Jag satt och iakttog honom timme efter timme. Han tar ingen notis om mig, utan skriver oupphörligt. Jag vet vad han skriver, ty jag

läser över hans axel. Det är inte sant. Han missbrukar min vanmakt på ett oridderligt sätt.

*

Fråga: Han är en produkt av mitt medvetande, är det då möjligt att väsen kunna skapas av medvetandet?

*

Vi tvistade inte. Ännu i dag vet jag inte hur det gick till. Låt mig berätta det. Då skall man förstå. Vi sutto länge uppe den oförgätliga sista kvällen han fanns till. Det var den gamla, gamla diskussionen — formernas evighet. Så många timmar och så många nätter vi hade offrat åt den!

Den kvällen hade han varit särskilt retsam, och alla mina nerver voro i uppror. Han hade påstått att människosjälen i och för sig var en form, en evig form, och att ljuset i hans hjärna skulle fortfara evigt och alltid. Jag tog eldgaffeln.

»Tänk om jag skulle slå ihjäl dig med den här?» sade jag.

»Då skulle jag ändå fortleva», svarade han.

»Som en medveten individ?» frågade jag.

»Ja, som en medveten individ», lydde hans svar. »Jag skulle gå vidare och vidare, från det ena planet till det andra av högre existens, ihågkommande mitt jordeliv, dig, själva denna diskussion — ja, och fortsätta denna diskussion med dig.»

Det var endast en diskussion.* Jag bedyrar att det endast var en diskussion. Jag lyfte aldrig en hand.

---

* *Med våldsamma medel — ha ha!* — anmärkte Rudolph Heckler i marginalen.

Hur kunde jag göra det? Han var min bror, min äldre bror, Jim.

Jag minns inte. Jag var mycket förbittrad. Han hade alltid varit så hårdnackad i denna sin metafysiska tro. Jag vet bara att han låg på spiselhällen. Blod rann, det var förfärligt. Han talade icke. Han rörde sig icke. Han måste ha svimmat och slagit huvudet i. Jag lade märke till att det var blod på eldgaffeln. Då han föll måste han ha slagit huvudet mot den. Och ändå begriper jag inte hur det kunde vara möjligt, ty jag höll den i handen hela tiden. Jag höll den ännu i handen då jag såg på den.

*

Det är en hallucination. Det säger mig sunda förnuftet. Jag har sett den växa. I början var det endast i den skummaste belysning jag kunde se honom sitta i stolen. Men då tiden gick och hallucinationen genom upprepning tilltog i styrka, kunde han visa sig i stolen i den starkaste belysning. Det är förklaringen. Den är fullt tillfredsställande.

*

Jag kan aldrig glömma första gången jag såg det. Jag hade ätit middag ensam där nere. Jag dricker aldrig vin, så att vad som tilldrog sig var fullkomligt normalt. Det var i sommarskymning jag återvände till arbetsrummet. Jag tittade bort till skrivbordet. Där satt han. Det var så naturligt att jag ropade: »Jim!» innan jag förstod. Då kom jag ihåg allt vad som hade hänt. Naturligtvis var det en hallucination. Det visste jag. Jag tog eldgaffeln och gick fram till honom. Han varken rörde sig eller

försvann. Eldgaffeln klöv den icke existerande substansen hos tinget och träffade stolsryggen. Ett fantasifoster, det var allt var det var. Märket efter där eldgaffeln träffade stolen är ännu kvar. Jag gör en paus i min skrivning, vänder mig om och ser på det, trycker in mina fingerspetsar i fördjupningen.

*

Han fortsatte verkligen diskussionen. Jag smög mig fram i dag och tittade över hans axel. Han höll på att nedskriva historien om vår diskussion. Det var samma gamla nonsens om formernas evighet. Men medan jag fortfor att läsa skrev han om det praktiska experiment jag gjort med eldgaffeln. Detta är olojalt och osant. Jag gjorde intet experiment. Då han föll slog han huvudet mot eldgaffeln.

*

En dag skall någon finna och läsa vad han skriver. Det blir förfärligt. Jag misstänker betjänten, som alltid tittar och snokar och försöker se vad jag skriver. Jag måste göra något. Alla betjänter jag haft ha varit nyfikna på vad jag skriver.

*

Fantasifoster. Något annat är det inte. Det finns ingen Jim som sitter i stolen. Det vet jag. I natt, då huset sov, gick jag ner i källaren och såg noga på golvet omkring skorstensröret. Ingen hade rört något. De döda stiga inte upp.

*

I går, då jag kom in i arbetsrummet, satt han i stolen. Då jag hade fått bort honom, satt jag själv

i stolen hela dagen. Jag lät servera mig maten där. Så slapp jag se honom i många timmar, ty han uppenbarar sig endast i stolen. Jag var trött, men jag satt länge kvar, till klockan elva. Men då jag reste mig för att gå till sängs, såg jag mig om, och där var han. Han hade ögonblickligen glidit ner på stolen. Som han endast är ett fantasifoster, hade han hela dagen hållit till i min hjärna. Så snart stolen ej längre var upptagen slog han sig ner där. Är detta hans omskrutna högre plan av tillvaro, hans brors hjärna och en stol? Hade han inte rätt, när allt kommer omkring? Har hans eviga form blivit så förtunnad att den är en hallucination? Äro hallucinationer verkliga väsen? Varför inte? Det är något att tänka på. En dag skall jag lösa den frågan.

*

I dag blev han mycket störd. Han kunde inte skriva, ty jag hade låtit betjänten gå ut med pennan i fickan. Men jag kunde inte heller skriva.

*

Betjänten ser honom aldrig. Det är besynnerligt. Har jag fått skarpare syn för det osynliga? Eller rättare sagt, bevisar det inte att gyckelbilden är vad den är — en produkt av mitt eget sjuka medvetande?

*

Han har återigen stulit min penna. Hallucinationer kunna inte stjäla pennor. Det är obestridligt. Och ändå kan jag inte alltid hålla pennan ute från rummet. Jag vill skriva själv.

*

Jag har haft tre olika betjänter sedan denna oro kom över mig, och ingen av dem har sett honom. Är deras sinnens vittnesbörd riktigt? Och är mitt oriktigt? Men bläcket går åt för fort. Jag fyller min penna oftare än som är nödvändigt. Vidare fann jag senast i dag min penna i olag. Jag har inte brutit sönder den.

*

Jag har talat till honom flera gånger, men han svarar aldrig. Jag satt och iakttog honom hela förmiddagen. Ofta såg han på mig, och det är tydligt att han kände igen mig.

*

Genom att hårdt slå till mitt huvud med handloven kan jag driva visionen ur mina ögon. Sedan kan jag sätta mig i stolen, men jag har kommit under fund med att jag måste göra det mycket hastigt för att lyckas. Ofta narrar han mig och är tillbaka där igen innan jag hinner sätta mig.

*

Det håller på att bli outhärdligt. Han är en riktig trollgubbe, så fort kommer han ner på stolen. Han tar inte form långsamt. Han hoppar upp. Det är det rätta uttrycket. Jag kan inte stå ut med att se honom mycket längre. Det är rätta vägen till vanvett, ty det tvingar mig nästan att tro på verkligheten av det som jag vet inte är verkligt. För resten hoppa inte hallucinationer upp.

*

Gudskelov att han bara visar sig i stolen. Så länge jag sitter i stolen är jag honom kvitt.

*

Mitt knep att fördriva honom från stolen genom att slå mig i huvudet lyckas inte längre. Jag måste slå mycket hårdare, och jag lyckas kanske inte mer än en gång på ett dussin. Mitt huvud är riktigt ömt på det ställe där jag har slagit så mycket. Jag måste använda den andra handen.

*

Min bror hade rätt. Det finns en osynlig värld. Jag ser den ju? Har jag inte drabbats av den förbannelsen att jag ser den alltjämt? Kalla det en tanke, en idé, vad som helst, det finns där ändå. Det är oundkomligt. Tankar äro väsen. Vi skapa med varje tankeakt. Jag har skapat detta fantom som sitter i min stol och använder mitt bläck. Att jag har skapat honom bevisar inte att han inte är verklig. Han är en idé, han är ett väsen, ergo äro idéer väsen, och ett väsen är en verklighet.

*

Fråga: Om en man med hela den historiska utveckligen bakom sig kan skapa ett väsen, ett verkligt ting, har då inte hypotesen av en Skapare antagit verklig gestalt? Om livsstoffet kan skapa, är det ju inte mer än rätt att antaga att det kan finnas en Han som skapade livsstoffet. Det är bara en gradskillnad. Jag har ännu inte gjort ett berg eller ett solsystem, men jag har gjort något som sitter i min stol. Kan jag inte under sådana för-

hållanden en dag vara i stånd att göra ett berg eller ett solsystem?

*

I alla sina dagar, ända till i dag, har människan levat i ett töcken. Hon har aldrig sett ljuset. Jag är övertygad om att jag börjar se ljuset — inte som min bror såg det, genom att törna emot det av en tillfällighet, utan avsiktligt och förnuftsmässigt. Min bror är död. Han har upphört.. Det finns intet tvivel om det, ty jag har varit nere i källaren ännu en gång för att se efter. Golvet var orört. Jag bröt själv upp det för att övertyga mig, och jag såg något som övertygade mig. Min bror har upphört, men jag har skapat honom på nytt. Det är inte min gamle bror, men det är något som liknar honom så nära som jag kunde åstadkomma det. Jag är olik andra människor. Jag är en gud. Jag har skapat.

*

Alltid när jag lämnar rummet för att gå till sängs, ser jag mig om, och där sitter min bror i stolen. Och sedan kan jag inte sova därför att jag tänker på honom som sitter där under nattens långa timmar. Och på morgonen, då jag öppnar dörren till arbetsrummet, är han där, och jag vet att han har suttit där hela natten.

*

Jag håller på att bli utom mig av brist på sömn. Jag önskar att jag kunde förtro mig till en läkare.

*

Välsignade sömn! Ändtligen har jag funnit den. Låt mig berätta. I natt var jag så utmattad att jag

satt och halvsov i min stol. Jag ringde på betjänten och befallde honom att komma med filtar. Jag sov. Hela natten var han förvisad från mina tankar liksom han var förvisad från min stol. Jag skall sitta kvar i den hela dagen. Det är en underbar lättnad.

*

Det är obekvämt att sova i en stol. Men det är obekvämare att ligga i en säng timme efter timme och inte sova och veta att han sitter där i det kalla mörkret.

*

Det tjänar till ingenting. Jag skall aldrig mera kunna sova i en säng. Jag har försökt det nu, många gånger, och varje sådan natt är en skräck. Om jag bara kunde övertala honom att gå till sängs! Men nej. Han sitter där och sitter där — jag vet att han gör det — medan jag stirrar och stirrar upp i mörkret och tänker och tänker, ständigt tänker på att han sitter där. Jag önskar att jag aldrig hade hört talas om formernas evighet.

*

Tjänarna tro att jag är tokig. Det är just vad man kan vänta, och det är därför jag aldrig har tillkallat någon läkare.

*

Jag har fattat mitt beslut. Hädanefter skall hallucinationen upphöra. Hädanefter skall jag alltid sitta kvar i stolen. Jag skall aldrig lämna den. Jag skall sitta i den natt och dag och alltjämt.

*

Jag har lyckats. På två veckor har jag inte sett

honom. Och jag skall aldrig se honom mera. Jag har ändtligen kommit till det själens lugn som är nödvändigt för den filosofiska tanken. Jag har skrivit ett helt kapitel i dag.

*

Det är mycket tröttsamt att sitta i en stol. Veckorna gå, månaderna komma och gå, årstiderna växla, tjänarna avlösa varandra, men jag sitter kvar. Endast jag är kvar. Det är ett besynnerligt liv jag lever, men jag har åtminstone fred.

*

Han kommer inte mera. Det finns ingen formernas evighet. Det har jag bevisat. I nära två år har jag nu suttit i denna stol, och jag har inte sett honom en enda gång. Det är sant, att jag var hårdt ansatt en tid. Men det är klart att vad jag trodde mig se endast var en hallucination. Han fanns inte. Men jag lämnar inte stolen. Jag är rädd för att lämna stolen.

FRÅN IDIOTANSTALTEN.

Jag? Jag är ingen idiot. Jag är assistenten. Jag vet inte vad miss Jones eller miss Kelsey skulle ta sig till utan mig. Det finns femtiofem slöa idioter i den här anstalten, och hur skulle de alla få något att äta, om inte jag funnes? Jag tycker om att mata idioter. De bråka inte. Det kunna de inte. Hos de flesta är det något på tok med armar och ben, och de kunna inte tala. De stå mycket lågt. Jag kan gå och tala och göra åtskilligt. Man måste vara försiktig med idioter och inte mata dem för fort. Då sätta de i halsen. Miss Jones säger att jag är fackman. Då det kommer en ny sköterska visar jag henne hur hon skall bära sig åt. Det är komiskt att se på då en ny sköterska försöker mata dem. Hon går så långsamt och försiktigt till väga att det skulle vara kvällsvardsdags innan hon slutat få i dem frukosten. Då visar jag henne, för jag är fackman. Doktor Dalrymple säger att jag är det, och han måtte väl veta det. En idiot kan äta dubbelt så fort om man bara har handlag med honom.

Mitt namn är Tom. Jag är tjuguåtta år gammal. Alla känna mig här på anstalten. Ser ni, det här är en anstalt. Den tillhör staten Californien och sty-

res av politiker. Jag vet det. Jag har varit här länge. Alla lita på mig. Jag går ärenden i hela inrättningen, när jag inte är sysselsatt med idioterna. Jag tycker om idioter. De komma mig att tänka på hur lycklig jag är som inte är idiot.

Jag trivs här i hemmet. Jag tycker inte om det som är utanför. Jag vet det. För jag har varit ett stycke utanför och sprungit bort och blivit tagen igen. Hemmet är bäst, och allra bäst är idiotavdelningen. Jag ser inte ut som en idiot, eller hur? Man kan se skillnaden bara man ser på mig. Jag är assistent, biträdande fackman. Det är inte så illa för en svag. Vad är en svag? Det är det samma som en svagt begåvad. Det trodde jag ni visste. Vi äro allesammans svagt begåvade här.

Men jag är en svag av den finaste sorten. Doktor Dalrymple säger att jag är för klok att vara på Hemmet, men det låtsar jag aldrig om. Det är ett mycket bra ställe. Och jag har inga anfall som många andra svaga. Ser ni det där huset där uppe mellan träden? Där bo de värsta epileptikerna alldeles för sig själva. De äro avskilda emedan de inte äro som vanliga svaga. De kalla det för klubbhuset, och de säga att de äro precis lika goda som andra, fastän de äro sjuka. Jag tycker inte mycket om dem. De skratta åt mig, då de inte ha sina anfall. Men det bryr jag mig inte om. Jag behöver inte vara rädd för att falla omkull och dunka med huvudet i marken. Ibland ränna de omkring rundt rundt och försöka finna ett ställe att sätta sig ner på i en fart, men det lyckas inte. De värsta epileptikerna äro vämjeliga, och de bästa äro högfärdiga. Jag är glad åt

att jag inte är någon epileptiker. Det är ingenting med dem. De äro bara stora i mun, det är alltsammans.

Miss Kelsey säger att jag talar för mycket. Men jag talar förståndigt, och det kan man inte säga om de andra svaga. Doktor Dalrymple säger att jag har ett bra munläder. Det vet jag mycket väl. Ni skulle höra mig tala då jag är ensam eller då jag har en idiot till åhörare. Ibland tycker jag det skulle vara roligt att vara politiker, men det är för besvärligt. De äro allesammans storpratare, däri består deras yrke.

Ingen är tokig här på inrättningen. De äro bara svagt begåvade till förståndet. Jag skall tala om något lustigt. Det är ungefär ett dussin av de klokaste flickorna som duka borden i stora matsalen. Ibland då de ha slutat för tidigt slå de sig ner på stolar i en cirkel och prata. Jag smyger mig till dörren och lyssnar, och jag är nära att dö av skrattlust. Vill ni veta vad de tala om? Det är så här. De säga inte ett ord på en lång stund. Sedan säger en: »Gudskelov att jag inte är svag.» Och alla de andra nicka och se belåtna ut. Sedan säger ingen något på en stund. Sedan säger nästa flicka: »Gudskelov att jag inte är svag», och allesammans nicka. Så fortgår det hela laget rundt, och de säga aldrig något annat. De måtte väl vara riktiga svaga, eller hur? Säg själv. Jag är inte en sådan där svag, gudskelov.

Ibland tror jag att jag inte alls är svag. Jag spelar i orkestern och läser noter. Allesammans i orkestern äro vi svaga, utom anföraren. Han är tokig.

Det veta vi, men vi tala aldrig om det annat än oss emellan. Hans yrke är politik, och vi vilja inte att han skall bli avsatt från det. Jag slår på trumma. De kunna inte reda sig utan mig på den här inrättningen. Det vet jag, för en gång var jag sjuk. Det är ett underverk att inte idiotavdelningen måste läggas ner, medan jag låg på sjukhuset.

Jag skulle inte kunna komma härifrån om jag också ville. Jag är inte så svag som kanske somliga tro. Men det låtsar jag inte om. Jag har det alldeles för bra. Förresten skulle alltihop gå på tok om jag kom härifrån. Ibland är jag rädd för att de skola komma under fund med att jag inte är svag och skicka ut mig i världen att försörja mig själv. Jag känner till världen och tycker inte om den. Hemmet är godt nog för mig.

Ni ser hur jag gör grimaser ibland. Jag rår inte för det. Men jag kan göra en hel hop grimaser med flit. Men det är inte av elakhet. Jag ser mig i spegeln. Min mun är litet konstig, det vet jag nog, och underläppen hänger ner, och mina tänder äro dåliga. Man kan alltid se på munnen och tänderna vem som är svag. Men det bevisar inte att jag är svag. Det är bara tur för mig att jag ser så ut.

Jag vet en hel hop. Om jag talade om för er allt vad jag vet, skulle ni bli förvånade. Men då jag inte vill veta något eller då de vilja att jag skall göra något som jag inte vill göra, låter jag bara underläppen hänga ner och skrattar och ger ifrån mig konstiga läten. Jag har lagt märke till de allra svagastes konstiga läten, och jag kan narra vem som helst. Jag kan en hel hop konstiga läten. Miss

Kelsey sade häromdagen att jag var tokig. Hon var mycket ond, så bra hade jag narrat henne.

Miss Kelsey frågade mig en dag varför jag inte skriver en bok om svaga. Jag sade henne vad det var för fel med lille Albert. Ser ni, han är idiot, och på hans sätt att plira med det vänstra ögat ser jag alltid hur det är fatt med honom. Jag förklarade det för miss Kelsey, men hon förstod det inte, och därför blev hon ond. Men en dag skall jag kanske skriva en bok. Fastän det är så besvärligt. För resten pratar jag hellre.

Vet ni vad en mikrokefal är? Det är de där med ett litet huvud inte större än en knytnäve. De äro vanligen idioter, och de leva länge. Hydrokefalerna äro inte idioter. De ha stora huvuden, och de äro klyftigare. Men de bli aldrig fullväxta. De dö alltid. Jag kan aldrig se en utan att tänka på att han snart skall dö. Ibland då jag känner mig lat eller sköterskan är ond på mig, önskar jag att jag vore en idiot med ingenting att göra och med någon som matade mig. Men jag tänker jag vill hellre prata och vara sådan jag är.

Senast i går sade doktor Dalrymple till mig: »Tom», sade han, »jag vet inte vad jag skulle ta mig till utan dig». Och han vet det nog han, för han har haft att göra med tusen svaga bara på två år. Doktor Whatcomb var före honom. De bli utnämnda, förstår ni. Det är politik. Jag har sett en hel hop doktorer här på min tid. Jag var här före någon av dem. Jag har varit på den här inrättningen i tjugufem år. Nej, jag har ingenting att klaga över. Inrättningen skulle inte kunna skötas bättre.

Det är tur att vara bland de bättre svaga. Se bara på doktor Dalrymple. Han har minsann bekymmer. Han har fått sin plats genom politik. Ni kan lita på att vi bättre svaga tala politik. Vi känna till den i grund, och den är gemen. Tänk på doktor Dalrymple. Han har varit här i två år och lärt sig en hel hop. Sedan kommer politiken och tar ifrån honom platsen och skickar en ny doktor, som inte alls förstår sig på svaga.

Jag har känt tusentals sköterskor på min tid. Några av dem äro snälla. Men de komma och gå. De flesta bli gifta. Ibland tycker jag att jag gärna skulle vilja bli gift. Jag talade med doktor Whatcomb om det en gång, men han sade mig att han var mycket ledsen, men det var inte tillåtet för svaga att gifta sig. Jag har varit kär. Hon var sköterska. Jag vill inte säga hennes namn. Hon hade blå ögon och gult hår och en vänlig röst, och hon tyckte om mig. Det sade hon. Och hon bad mig alltid vara en snäll gosse och det var jag också, till längre fram då jag sprang bort. Ser ni, hon flyttade och gifte sig, och det hade hon inte talat om för mig.

Jag tänker det inte är så rart att vara gift som de skrävla om. Doktor Anglin och hans hustru brukade slåss. Jag såg det. Och en gång hörde jag henne kalla honom för idiot. Ingen har rätt att kalla någon för idiot som inte är det. Doktor Anglin blev förskräckligt ond då hon kallade honom så. Men han blev inte gammal här. Politiken körde bort honom, och sedan kom doktor Mandeville. Han hade ingen hustru. Jag hörde honom tala med portvakten en gång. Portvakten och hans hustru slogos som

hund och katt, och den dagen sade doktor Mandeville att han var förbannat glad åt att han inte råkat ut för något kjoltyg. Kjoltyg är detsamma som fruntimmer. Jag förstod vad han menade, fastän jag var svag. Men jag låtsade aldrig om det. Man hör massor av saker när man inte låtsar om det.

Jag har sett åtskilligt i min tid. En gång var jag fosterbarn och skickades i väg fyrtio mil på järnvägen för att bo hos en man som heter Peter Bopp och hans hustru. De hade en landtgård. Doktor Anglin sade att jag var stark och förståndig, och det sade jag också. Det var därför att jag ville bli fosterbarn. Och Peter Bopp sade att han skulle bereda mig ett godt hem, och juristerna gjorde i ordning papperen.

Men jag kom snart underfund med att en landtgård inte var något ställe för mig. Mrs Bopp var dödligt rädd för mig och ville inte låta mig sova i huset. De snyggade till vedboden och läto mig sova där. Jag måste stiga upp klockan fyra och fodra hästarna, mjölka korna och bära mjölk till grannarna. Det kallade de för småsysslor, men jag hade göra med dem hela dagen. Jag högg ved och gjorde aldrig något roligt. Det hade jag inte tid till.

Jag vill säga en sak. Jag vill hellre mata idioter med gröt och mjölk än mjölka kor då det är kallt. Mrs Bopp var rädd för att låta mig leka med hennes barn. Och jag var också rädd. De brukade lipa åt mig då ingen såg det och kalla mig »stollen». Alla kallade mig stolliga Tom. Och de andra pojkarna i grannskapet kastade sten på mig. Aldrig har man sett något sådant här i Hemmet. De svaga ha bättre vett än så.

Mrs Bopp nöp mig och luggade mig då hon tyckte jag var för långsam, och jag gjorde bara konstiga läten och blev ännu långsammare. Hon sade att jag skulle bli hennes död endera dagen. Jag lade inte bräderna över den gamla källan i hagen, och den lilla söta nya kalven ramlade i och drunknade. Då sade Peter Bopp att han skulle ge mig ett kok stryk, och det gjorde han också. Han tog ett grovt rep och gav sig på mig. Det var förfärligt. Aldrig i mitt liv hade jag fått stryk. Sådant brukas inte i Hemmet, och därför säger jag att Hemmet är rätta platsen för mig.

Jag känner till lagen, och jag visste att han inte hade rättighet att klå mig med ett grovt rep. Det var att vara grym, och i kontraktet stod det att han inte fick vara grym. Jag sade ingenting. Jag bara väntade, och det visar just vad slags idiot jag är. Jag väntade länge och blev långsammare och gav ifrån mig flera konstiga läten, men han ville inte skicka mig tillbaka till Hemmet — det var just det jag ville. Men en dag — det var den första i månaden — gav mrs Brown mig tre dollars, det var för mjölken hon fick från Peter Bopp. Det var på morgonen. Då jag kom med mjölken på kvällen, skulle jag lämna kvittot. Men det gjorde jag inte. Jag gick bara ner till stationen, köpte en biljett precis som annat folk och for med tåget tillbaka till Hemmet. En sådan idiot är jag.

Doktor Anglin hade rest då, och Doktor Mandeville hade fått hans plats. Jag gick direkt in på hans mottagningsrum. Han kände mig inte. »Nej, hör nu», sade han, »det är inte mottagningsdag för pati-

enter». »Jag är ingen patient», sade jag. »Jag är Tom. Jag hör hit.» Då visslade han och såg förvånad ut. Jag berättade honom alltsammans och visade honom märkena efter repet, och han blev allt argare och argare och sade att han skulle nog ge mr Peter Bopp på huden.

Ni kan väl tänka er att några av de små idioterna blevo glada, då de fingo se mig.

Jag gick direkt in till dem. Det var en ny sköterska som höll på att mata lille Albert. »Håll», sade jag, »det där duger inte. Ser ni inte hur han skelar med vänstra ögat? Låt mig visa er.» Hon trodde kanske att jag var en ny doktor, för hon räckte mig skeden, och nog tror jag att jag gav lille Albert det bästa mål han hade fått sedan jag gav mig av. Idioter äro inte svåra då man förstår sig på dem. Jag hörde miss Jones säga till miss Kelsey en gång att jag hade ett märkvärdigt handlag med idioter.

En dag skall jag kanske tala med doktor Dalrymple och låta honom ge mig ett intyg på att jag inte är svag. Då skall jag låta honom göra mig till riktig assistent på idiotavdelningen med fyrtio dollars i månaden och allting fritt. Och sedan skall jag gifta mig med miss Jones och bo kvar här alltjämt. Och om hon inte vill ha mig, gifter jag mig med miss Kelsey eller någon annan sköterska. Det finns en hel massa som vilja bli gifta. Och jag frågar inte efter om min hustru blir arg och kallar mig stolle. Vad skulle det tjäna till? Jag tänker, att när man har lärt sig handtera idioter så kan en hustru inte vara mycket värre.

Jag talade inte om för er hur jag rymde. Jag hade

ingen aning om något sådant, och det var Charley och Joe som narrade mig till det. De äro höggradiga epileptiker, som ni vet. Jag hade varit upp till doktor Wilsons mottagningsrum i ett ärende och var på väg tillbaka till idiotavdelningen, då jag fick se Charley och Joe stå gömda vid hörnet av gymnastikhuset och vinka åt mig. Jag gick bort till dem.

»Tjänis», sade Joe. »Hur må idioterna?»

»Utmärkt», sade jag. »Ha ni haft några anfall nyligen?»

Då blevo de förargade, och jag ämnade gå vidare, då sade Joe: »Vi hålla på att rymma. Kom med.»

»Varför det?» sade jag.

»Vi ska gå över bergstoppen», sade Charley. »Vi ha aldrig mer några anfall. Vi ä' botade.»

»Så mycket bättre», sade jag. Och vi smögo oss bakom gymnastikhuset och in mellan träden. Vi hade kanske gått i tio minuter; då stannade jag.

»Vad nu då?» sade Joe.

»Vänta», sade jag. »Jag måste gå tillbaka.»

»Varför det?» sade Joe.

Och jag sade: »För att hämta lille Albert.»

De sade att det fick jag inte, och så blevo de arga. Men det brydde jag mig inte om. Jag visste att de skulle vänta. Ser ni, jag har varit här i tjugufyra år och känner till alla vägar som leda upp till berget, och det gjorde inte Charley och Joe. Därför ville de att jag skulle komma med.

Jag gick alltså tillbaka och hämtade lille Albert. Han kan inte gå eller tala eller göra något annat än vara idiot, och jag måste bära honom. Vi gingo förbi den sista timotejåkern, och längre hade jag aldrig

varit. Sedan blevo skogen och busksnåren så täta, och då jag inte hittade vägen längre följde vi en kreaturssstig ner till en stor bäck och kröpo genom staketet som visade var Hemmets område slutade. Vi klättrade uppför den höga kullen på andra sidan bäcken. Där var det bara stora träd och inga buskar, och det var så brant och så halt av vissna löv att vi knappast kunde gå. Småningom kommo vi till ett riktigt svårt ställe. Det var fyrtio fot bredt, och om man halkade ramlade man ner tusen fot eller kanske hundra. För resten kunde man inte ramla, bara glida. Jag gick över först med lille Albert, som jag bar. Sedan kom Joe. Men Charley blev rädd, då han kommit halvvägs, och satte sig.

»Jag får ett anfall», sade han.

»Nej, visst inte», sade Joe. »För då skulle du inte ha satt dig. Du får alla dina anfall på stående fot.»

»Det här är ett annat slags anfall», sade Charley och började gråta.

Han skakade och skakade, men just för att han ville det kunde han inte åstadkomma det allra minsta anfall.

Joe blev arg och sade rysligt fula ord. Men det hjälpte inte ett dugg. Jag talade snällt och vänligt med Charley. Det är rätta sättet att behandla de svaga. Blir man arg, så bli de bara ändå värre. Det vet jag. Sådan är jag själv. Det var därför jag nästan tog livet av mrs Bopp. Hon blev arg.

Det led fram på eftermiddagen, och jag visste att vi måste ge oss av igen, så att jag sade till Joe:

»Hör du, låt bli att svära, och håll Albert, så skall jag gå tillbaka och hämta honom.»

Och det gjorde jag också, men han var så rädd och så vimmelkantig att han kröp på händer och fötter, medan jag hjälpte honom. Då jag hade fått honom över och tog lille Albert på armen igen, hörde jag någon skratta och tittade ner. Det var en karl och en kvinna som kommo ridande och tittade upp på oss. Han hade en bössa tvärsöver sadeln, och det var han som skrattade.

»Vem i helvete är det där?» sade Joe och blev rädd. »Någon som vill ta fast oss?»

»Låt bli att svära», sade jag till honom. »Det är den där mannen som rår om en ranch och skriver böcker.»

»God dag, mr Endicott», sade jag ner till honom.

»Hej», sade han, »vad gör ni där?»

»Vi rymma», sade jag.

Och han sade: »Lycka till. Men laga att ni komma tillbaka innan det blir mörkt.»

»Nej, det här är en riktig rymning», sade jag.

Då skrattade både han och hans hustru.

»All right», sade han. »Lycka till i alla fall. Men akta er så att inte björnarna och bergslejonen få tag i er då det blir mörkt.»

Sedan redo de sin väg och skrattade som åt något riktigt roligt, men jag önskade att han inte hade sagt det där om björnarna och bergslejonen.

Sedan vi hade kommit över kullen, träffade jag på en väg, och nu gingo vi mycket fortare. Charley visade inga flera tecken till anfall och började skratta och tala om guldgruvor. Det värsta var med lille Albert. Han var nästan lika stor som jag. Ser ni, under hela tiden som jag kallat honom lille Albert

hade han växt. Han var så tung att jag inte kunde hålla jämna steg med Charley och Joe. Jag var alldeles andtruten. Jag sade till dem att de måste tura om och bära honom, men det sade de att de inte ville. Då sade jag att jag skulle gå ifrån dem och de skulle gå vilse och björnarna och bergslejonen skulle komma och äta upp dem. Charley såg ut som om han skulle få ett anfall på fläcken, och Joe sade: »Ge mig honom.» Sedan turade vi om att bära honom.

Vi knogade i väg rakt uppför berget. Jag tror inte att där fanns någon guldgruva, men vi kunde kanske ha kommit upp på toppen och funnit den, om vi inte hade tappat bort vägen och om det inte hade blivit mörkt och om vi inte allesammans hade tröttnat på att bära lille Albert. Många svaga äro mörkrädda, och Joe sade att han skulle få ett anfall och det tvärt ändå. Men det fick han inte. Aldrig har jag sett en grabb med en sådan otur. Han kunde aldrig få ett anfall när han ville. Några svaga kunna få anfall tvärt på skivan, det går som en dans, det.

Småningom blev det alldeles mörkt, och vi voro hungriga, och vi hade ingen eld. Ser ni, de låta inte de svaga få ha tändstickor, och vi kunde inte göra annat än hacka tänderna. Och vi hade inte tänkt på att vi kunde bli hungriga. Ser ni, de svaga ha alltid sin mat som väntar på dem, och det är därför det är bättre att vara idiot än att vara ute i världen och förtjäna sitt uppehälle.

Värre än allt var tystnaden. Det var bara en sak som var värre, och det var bullret. Då och då hördes alla slags buller med tysta mellanrum. Jag antar att det var harar, men de förde ett väsen i buskarna

som vilda djur — ni förstår, knack, knack, dump bump, krasch krasch, precis så lät det. Först fick Charley ett riktigt anfall, och Joe låtsade sig få ett alldeles förfärligt. Jag frågar inte efter sådana där anfall i Hemmet, då det finns fullt med folk omkring en. Men ute i skogen en mörk natt är det en annan sak. Lyd mitt råd och gå aldrig ut och leta efter guldgruvor tillsammans med epileptiker, även om de äro lindrigt sjuka.

Aldrig har jag upplevat en sådan förfärlig natt. Då Charley och Joe inte hade anfall, låtsade de att de hade det, och deras rysningar av köld sågo i mörkret alldeles ut som anfall. Och jag frös så att jag trodde jag själv höll på att få anfall. Och lille Albert som inte hade något att äta bara dräglade och dräglade. Aldrig förr har jag sett honom så svår. Han spände ut sitt vänstra skelande öga så att jag trodde det skulle trilla ut. Jag kunde inte se det, men jag förstod det av de rörelser han gjorde. Och Joe låg bara och svor och svor, och Charley grät och önskade att han vore på Hemmet igen.

Vi dogo inte, och följande morgon gingo vi tillbaka samma väg vi hade kommit. Och lille Albert blev förfärligt tung. Doktor Wilson var arg som ett bi och sade att jag var den värsta idioten på hela inrättningen, och Joe och Charley likaså. Men miss Stirker, som då var sköterska på idiotavdelningen, slog armarna om mig och grät, så glad var hon över att jag hade kommit tillbaka. Jag tänkte genast att jag kanske skulle gifta mig med henne. Men bara en månad därefter gifte hon sig med plåtslagaren som kom från staden för att ordna med slaskrören i det

nya sjukhuset. Och lille Albert skelade inte på två dagar, så trött var han.

Nästa gång jag rymmer skall jag gå direkt över det där berget. Men jag ämnar inte ta några epileptiker med mig. De bli aldrig botade, och när de bli rädda eller ivriga få de anfall som kan skrämma slag på en stackare. Men lille Albert tar jag med mig. Jag kan inte vara honom förutan. Förresten ämnar jag inte rymma. Idiotavdelningen är mycket bättre än guldgruvor, och jag hör att det skall komma en ny sköterska. Och så är lille Albert nu större än jag, och jag skulle aldrig kunna bära honom över ett berg. Och han blir större för varje dag. Det är högst märkvärdigt.

LUFFAREN OCH ÄLVAN.

Han låg på rygg. Han sov så tungt att han ej väcktes av hästhovar och formännens rop från bron som gick över ån. Vagn efter vagn, högt lastade med druvor, gingo över bron på väg uppför dalen till vinpressen, och varje gång det kom en vagn var det som en explosion av larm och rörelse i eftermiddagens lättjefulla tystnad.

Men karlen lät inte störa sig. Hans huvud hade glidit ner från den hopvikta tidningen, och det rufsiga, okammade håret hade tovats ihop av ängskavle och kardborrar från marken som han låg på. Han tog sig inte vidare bra ut. Hans mun stod öppen och blottade en lucka i övre tandraden där flera tänder hade blivit utslagna någon gång. Han snarkade, och ibland grymtade och stönade han i sömnen. Han var mycket orolig, slog med armarna, gjorde knyckiga, halvt krampaktiga rörelser, och ibland rullade han med huvudet av och an i ogräset. Denna oro tycktes delvis framkallas av något invärtes obehag och delvis av solen som sken på hans ansikte och flugorna som surrade och slogo ner och kröpo på hans näsa, kinder och ögonlock. Det fanns intet annat ställe för dem att krypa på, ty resten av hans ansikte var

betäckt med tovigt skägg, litet gråsprängt och ofantligt smutsstänkt och väderbitet.

Han var rödsprängd på kinderna av ruset som han tydligen höll på att sova bort. Detta förklarade också flugornas envishet att surra omkring munnen, lockade av den spritmättade andedräkten. Han var en kraftigt byggd man, tjurhalsad, bredaxlad, med muskulösa handleder och av arbete illa skamfilade händer. Men skamfilningen härledde sig ej från något nyligen utfört arbete, och det var gamla valkar som stucko fram under smutsen på den hand vars insida han visade. Då och då knöt sig denna hand hårdt och krampaktigt till en stor, grov och hotfull knytnäve.

Mannen låg i det torra gräset på en liten backsluttning som sträckte sig ner till den trädkantade flodstranden. På vardera sidan om denna sluttning gick ett gammaldags staket, varav dock ej mycket syntes, så överväxt var det med vilda björnbärsbuskar, dvärgekar och unga madronoträd. Längst bort ledde en grind i det låga staketet in till en prydlig envåningsvilla, byggd i californisk-spansk stil; den tycktes ha spirat upp direkt ur det omgivande landskapet, varav den med sådant fog var en del. Snygg och putsad och anspråkslöst täck var denna bungalow, doftande av komfort och frid, berättande med lugn säkerhet om en klok människa som hade sökt och funnit.

Genom grinden och ut på gräsplanen kom den sötaste lilla flicka som någonsin förekommit i en bilderbok enkom utgiven för att visa hur söta små flickor kunna vara. Hon kunde väl vara åtta år, kanske

litet mer eller mindre. Hennes smärta midja och i svarta strumpor klädda små vador visade hur spensligt bräcklig hon var, men bräckligheten bestod endast i modelleringen. Det fanns inte en skymt av bleksot i den klara, friska hyn eller i de raska, trippande stegen. Hon var en liten förtjusande blondin med hår spunnet av gyllene spindeltrådar och stora blå ögon som sällan beslöjades av de långa ögonfransarna. Hennes min uttryckte älsklighet och glättighet; den måste säkert återfinnas hos alla som bodde i bungalow'n.

Hon bar en barnparasoll, som hon var noga med att inte låta snudda vid riskvistar och björnbärsbuskar, medan hon sökte efter vild vallmo utmed staketet. Det var höstvallmo, en tredje skörd, som ej kunnat stå emot den varma oktobersolens kallelse.

Sedan hon plockat utmed det ena staketet gick hon över för att plocka vid det andra. Kommen halvvägs över den öppna platsen träffade hon på luffaren. Hennes studsande rörelse var helt mekanisk, det låg ingen rädsla däri. Hon stod och såg länge och nyfiket på den avskräckande synen och ämnade vända om, då den sovande gjorde en orolig rörelse och rullade sin hand i det taggiga ogräset. Hon lade märke till solskenet i hans ansikte och de surrande flugorna; hennes min blev bekymrad och ett ögonblick stred hon med sig själv. Sedan smög hon på tå bort till honom, satte parasollen mellan honom och solen och jagade bort flugorna. Efter en stund slog hon sig för säkerhets skull ner bredvid honom.

En timme gick, varunder hon då och då flyttade parasollen från den ena trötta handen i den andra.

I början hade den sovande varit orolig, men sedan han skyddades för flugor och solsken blev hans andning lugnare och hans rörelser upphörde. Men flera gånger skrämde han henne riktigt. Den första gången var den värsta, ty det kom så tvärt och utan förberedelse. »Tusan så djupt! Så djupt!» mumlade mannen midt i en dröm. Parasollen vickade till, men den lilla flickan betvingade sig och fortsatte med sin självålagda kärlekstjänst.

En annan gång skar han tänderna som i en outhärdlig ångest. Tänderna gnisslade så ohyggligt mot varandra att det var som om de krossats i smulor. Om en stund blev han plötsligt stel i hela kroppen. Händerna knöto sig och ansiktet fick i drömmen ett uttryck av vild beslutsamhet. Ögonlocken skälvde, medan hans fantasi arbetade våldsamt, och tycktes vilja öppna sig, men gjorde det icke. I stället mumlade hans läppar:

»Nej, säger jag, nej, och ännu en gång nej. Jag skvallrar inte.» Han tystnade och fortfor sedan: »Ni kan binda mig, gevaldiger, och hacka mig i stycken. Blod — det är allt vad ni kan få ut av mig. Det är allt vad någon av er nå'nsin har fått ut av mig i det här hålet.»

Efter detta utbrott sov mannen lugnt, medan den lilla flickan ännu höll parasollen i luften och såg ner med stor förvåning på den rufsiga, okammade varelsen och försökte passa in honom i det lilla hon visste om livet. Hon hörde rop av karlar, hästtramp på bron och tungt lastade vagnars skrammel och gnissel. Det var en californisk sensommardag utan en vindfläkt. Lätta strömoln drevo över den asurblå himlen, men

i väster hotade tjocka molnbankar med regn. Ett bi surrade lättjefullt förbi. Från avlägsnare snår hördes vaktelrop och från fältet ängslärkans sång. Och glömmande allt sov Ross Shanklin — Ross Shanklin, luffaren och utskottet, f. d. straffången n:r 4379, den barske och okuvlige som hade trotsat alla fångvaktare och överlevat all brutal behandling.

Född i Texas, av det gamla pioniärsläktet, som alltid varit segt och hårdnackat, hade han haft otur. Vid sjutton års ålder hade han varit häktad för hästställd. Han hade också blivit dömd för att ha stulit sju hästar som han inte hade stulit, och han hade blivit dömd till fjorton års fängelse. Det var strängt under alla förhållanden, men mot honom hade det varit särskilt strängt, emedan han aldrig varit åtalad förr. Åsikten hos dem som trodde honom skyldig hade gått ut på att två år var lagom straff för ynglingen, men länsåklagaren, som avlönades i proportion efter de domar han kunde genomdriva, hade framställt sju särskilda anklagelser mot honom och fått sju sportler. Vilket bevisar att länsåklagaren ansåg tolv år av Ross Shanklins liv mindre värda än några dollars.

Unge Ross Shanklin hade förrättat slavtjänst i helvetet; han hade rymt mer än en gång, fasttagits och skickats tillbaka att göra slavtjänst i andra och olika helveten. Han hade hissats upp och pryglats tills han svimmade, han hade levat upp igen och pryglats på nytt. En gång hade han legat i mörk arrest i nittio dagar. Han hade utstått tvångströjans kval. Han visste hur vatten och bröd smakade. Han hade av staten lejts bort som ett kreatur till entreprenörer.

Han hade jagats i moras av blodhundar. Två gånger hade han blivit skjuten. I sex år å rad hade han huggit halvannan famn ved om dagen i ett skogsläger för straffångar. Sjuk eller frisk hade han huggit halvannan famn eller fått betala sin vägran med prygel av en piska full med knutar och doppad i saltlake.

Och Ross Shanklin hade ej blivit mildare under denna behandling. Han hade fräst och svurit och trotsat. Han hade sett fångar bli krymplingar för hela livet, sedan de misshandlats av fångknektarna, eller förvandlas till dårhushjon för hela sin framtid. Han hade sett fångar, ja just hans egen cellkamrat, hetsas till mord av vaktarna och gå till avrättsplatsen utösande förbannelser över Gud. Han hade varit med om en rymning, där elva av hans kamrater blivit skjutna. Han hade deltagit i ett myteri, där tre hundra straffångar, med kulsprutor riktade mot sig, hade kuvats med taggbesatta handbojor som manövrerades av de starkaste vaktkarlarna.

Han hade fått göra bekantskap med alla den mänskliga grymhetens skändligheter, och under allt detta hade han aldrig givit tappt. Han hade morskat sig och kämpat emot till det yttersta, tills den dag kom då han frigavs, bitter och förfäad. Fem dollars gav man honom som betalning för hans mångåriga arbete och blomman av hans mannaår. Och han hade ej arbetat mycket under de därpå följande åren. Han hatade och föraktade arbete. Han luffade, tiggde och stal, ljög eller hotade, allt efter som omständigheterna fordrade, och drack sig dödfull så ofta tillfälle erbjöd sig.

Den lilla flickan såg på honom då han vaknade. Som ett vildt djur var han klarvaken i samma stund som han öppnade sina ögon. Det första han såg var parasollen som så underligt stuckit sig in mellan honom och himlen. Han studsade ej, rörde sig ej, fastän hela hans kropp tycktes bli mera spänd. Hans ögon följde parasollskaftet ner till de fast omslutande små fingrarna och längs armen till barnansiktet. Utan att blinka såg han henne rätt i ögonen, och hon besvarade blicken, men skrämdes av hans glittrande, kalla och hårda, blodsprängda ögon utan en skymt av den varma människovänlighet hon var van att se i människornas ögon. Det var riktiga fängelseögon — en mans ögon, som hade lärt sig att tala litet och som nästan glömt konsten att tala.

»Hör nu», sade han slutligen utan att göra något försök att ändra ställning, »vad har ni för er?»

Hans röst var grov och hes och hade i början varit barsk, men mjuknade egendomligt i ett svagt försök att låta vänlig — han hade glömt hur det gick till.

»God dag», sade hon. »Jag leker inte. Ni hade solen i ansiktet, och mamma säger att man inte skall sova i solen.»

Barnröstens välljudande klarhet behagade honom, och han undrade varför han aldrig förr lagt märke till den i barnens röster. Han satte sig långsamt upp och stirrade på henne. Han kände att han borde säga något, men han hade alltid svårt för att finna ord.

»Jag hoppas ni har sovit godt», sade hon allvarsamt.

»Det har jag säkert», svarade han utan att ta sina ögon ifrån henne, förvånad över att hon var så blond och så spenslig. »Hur länge har ni hållit den där manicken över mig?»

»Å», sade hon tveksamt, »en lång, lång stund. Jag trodde ni aldrig skulle vakna.»

»Och jag trodde att ni var en älva, då jag först fick se er.»

Han kände sig helt stolt över sitt bidrag till konversationen.

»Nej, ingen älva», smålog hon.

Han erfor en underlig, slapp förtjusning över de små jämna tändernas vithet

»Jag var bara den barmhärtige samariten», tilllade hon.

»Den gycken har jag visst aldrig hört talas om.»

Han knådade sin hjärna för att hålla samtalet i gång. Som han aldrig varit i så nära beröring med ett barn sedan han blev fullväxt, fann han det svårt.

»En sådan lustig man, som inte har hört talas om den barmhärtige samariten! Minns ni inte? En man for från Jericko...»

»Där har jag visst varit», avbröt han.

»Jag visste väl jag att ni hade rest!» utbrast hon och klappade i händerna. »Ni har kanske varit på själva stället.»

»Vilket ställe?»

»Där han föll i rövarhänder och låg kvar halvdöd. Och sedan kom den barmhärtige samariten fram till honom, förband hans sår och göt däri olja och vin — var det olivolja, tror ni?»

Han skakade långsamt på huvudet.

»Nu narrar ni mig bestämt. Olivolja är något som dago's laga mat med. Jag har aldrig hört talas om att det användes för sår.»

Hon funderade ett ögonblick över vad han sagt. »Nåja», sade hon, »vi använda olivolja vid vår matlagning, så att vi måste vara dagos. Jag har aldrig vetat vad de äro för slags folk. Jag trodde att det var ett slanguttryck.»

»Och samariten göt olja på hans huvud», upprepade luffaren. »Jag tycker att jag har hört en kolportör nämna något om den där gamla gycken. Vet ni, jag har tittat efter honom i hela mitt liv, men aldrig sett ett hår av honom. Det finns inga samariter nu för tiden.»

»Var inte jag en?»

Han såg oavvändt på henne med stor nyfikenhet och förvåning. Då hon gjorde en rörelse så att solen lyste på hennes öra, var det genomskinligt. Han tyckte nästan att han kunde se igenom det. Han blev förvånad över hennes fina hy, hennes blå ögon och glittret i hennes solbelysta gyllene hår. Och han häpnade över hennes bräcklighet. Han tänkte på att hon lätt kunde springa sönder. Hans öga flyttade sig hastigt från hans stora, valkiga labb till hennes lilla hand, där han nästan tyckte sig se blodet cirkulera. Han kände till styrkan i sina muskler och visste på vad sätt männen använde sina kroppskrafter till att misshandla andra människor. Han visste faktiskt inte mycket annat, och hans tankar gingo för tillfället sina vanliga vägar. Det var hans sätt att bedöma hennes sällsamma skönhet. Han beräknade ett grepp, och inte just ett kraftigt sådant, som skulle krossa

hennes små fingrar till mos. Han tänkte på de knytnävsslag han tilldelat andra och som hans eget huvud fått ta emot och förstod att det svagaste av dem skulle krossa hennes huvud som ett äggskal. Han betraktade hennes små axlar och smala midja och visste alldeles säkert att han skulle kunna bryta sönder henne med sina händer.

»Var inte jag en?» upprepade hon.

Han hämtade sig plötsligt — eller kom bort från sig själv, hur man vill kalla det. Han tyckte inte om att samtalet skulle avstanna.

»Vad?» svarade han. »Ja visst, ni var minsann en samarit, om ni också inte hade någon olivolja.» Han kom ihåg vad han hade tänkt på och frågade: »Men är ni inte rädd?»

Hon såg på honom utan att förstå.

»För... för mig?» tillade han osäkert.

Hon skrattade muntert.

»Mamma säger att man aldrig skall vara rädd för någonting. Hon säger att om man är snäll och tänker godt om andra, bli de också snälla.»

»Och ni tänkte godt om mig, då ni skyddade mig för solen», sade han i undrande ton.

»Men det är svårt att tänka godt om getingar och andra otäcka krypdjur», erkände hon.

»Det finns människor som äro otäcka krypdjur», invände han.

»Det nekar mamma för. Hon säger att det finns något godt hos var och en.»

»Men jag slår vad om att hon i alla fall stänger väl igen om sitt hus om natten», sade han triumferande.

»Men det gör hon inte. Mamma är inte rädd för någonting. Det är därför hon låter mig leka ensam här ute när jag så vill. Vi hade en inbrottstjuv här en gång. Mamma steg upp och träffade på honom. Men kan ni tänka er, han var bara en fattig hungrig människa. Och hon satte för honom mat ur skafferiet, och sedan skaffade hon honom arbete.»

Ross Shanklin var häpen. Den glimt av den mänskliga naturen som nu uppenbarade sig för honom föreföll honom otänkbar. Det hade varit hans lott att leva i en värld av misstankar och hat, av onda tankar och onda handlingar. Det hade varit hans erfarenhet att, då han drev framåt bygatorna i skymningen, se små barn skrika av rädsla och springa ifrån honom till sina mödrar. Han hade till och med sett stora fullvuxna kvinnor rygga tillbaka för honom, då han gick förbi på trottoaren.

Han väcktes av att den lilla flickan klappade i händerna och utbrast:

»Nu vet jag vad ni är! Ni är en sådan där som vurmar för fria luften. Det är därför ni ligger och sover här i gräset.»

Han kände en bitter lust att skratta, men bekämpade den.

»Och det är vad luffare äro — luftvurmar», fortfor hon. »Jag har ofta undrat över det. Mamma svärmar för frisk luft. Jag sover på verandan om nätterna. Det gör hon också. Det här är vår mark. Ni måste ha klättrat över staketet. Det låter mamma mig göra, då jag tar på mig mina damasker — de ä' så präktiga, ser ni. Men jag vill säga er en sak. När man sover vet man ju inte att man snarkar.

Men ni gör värre än så. Ni skär tänderna. Det är fult. Så snart ni håller på att somna skall ni tänka för er själv: »jag skall inte skära tänderna, jag skall inte skära tänderna», om och omigen, och då lägger ni snart bort den ovanan.

»Allt fult är vanor. Och det är allt vackert också. Och det beror på oss själva vad vi ska få för vanor. Jag brukade rynka ögonbrynen — dra ihop dem helt och hållet, men mamma sade att jag måste lägga bort den vanan. Hon sade att när mina ögonbryn voro rynkade var det ett tecken till att min hjärna var rynkad invändigt, och det var inte bra att ha rynkor i hjärnan. Sedan slätade hon ut mina ögonbryn med handen och sade att jag alltid måste tänka slät — slät invärtes, och slät utvärtes. Och vet ni, det var lätt. Jag har inte rynkat mina ögonbryn på aldrig så länge. Jag har hört talas om att man kan tänka sig gråhårig. Men det tror jag inte på. Och det gör inte mamma heller.»

Hon tystnade helt andtruten. Han sade ej heller något. Hennes ordflöde hade överväldigat honom. Och sedan han sovit ruset av sig med gapande mun hade han blivit törstig. Men hellre än att gå miste om ett dyrbart ögonblick uthärdade han pinan att vara torr i strupen och i munnen. Han slickade sina torra läppar och försökte säga något.

»Vad heter ni?» lyckades han slutligen få fram.

»Joan.»

Hon såg spörjande på honom, och hon behövde inte fråga.

»Jag heter Ross Shanklin», sade han, och för första gången på många år uppgav han sitt verkliga namn.

»Ni har väl rest mycket?»

»Ja visst, men inte så mycket som jag skulle ha velat.»

»Pappa ville alltid resa, men han var för upptagen på kontoret. Han kunde aldrig få tid. Han for till Europa med mamma en gång. Det var innan jag var född. Det kostar pengar att resa.»

Ross Shanklin visste ej om han skulle gå in på detta eller icke.

»Men luffare kostar det inte mycket», tog hon hans tanke ifrån honom. »Är det därför ni luffar?»

Han nickade och slickade sig om läpparna.

»Mamma säger att det är för illa att människor måste driva omkring för att söka arbete. Men det finns godt om arbete nu här i trakten. Alla landtbrukare här i dalen se sig om efter folk. Har ni arbetat?»

Han skakade på huvudet, förargad på sig själv för att han blygdes över denna bekännelse, då hans råa tankegång sade honom att han gjorde rätt i att förakta arbetet. Men så kom en annan tanke. Den där lilla vackra varelsen var barn till någon. Hon var en av arbetets belöningar.

»Jag önskar att jag hade en liten flicka som ni», utbrast han och blev plötsligt medveten om en vaknande längtan efter fadersglädje. »Jag skulle arbeta tills jag nött ut mina händer. Jag... jag skulle göra vad som helst.»

Hon funderade över hans kasus med klädsamt allvar.

»Ni är alltså inte gift?»

»Ingen skulle vilja ha mig.»

»Jo, det skulle de, om...»

Hon såg inte överlägsen ut, men hon betraktade hans smuts och trasor med en ogillande min, som han ej kunde ta miste på.

»Fortsätt», nästan ropade han. »Gå på bara. Om jag vore rentvättad — om jag hade snygga kläder — om jag vore aktningsvärd — om jag hade ett yrke och arbetade ordentligt — om jag inte vore vad jag är.»

Hon nickade för varje ord han sade.

»Men jag hör inte till den sorten», fortfor han häftigt. »Jag är ingen bra karl. Jag är luffare. Jag vill inte arbeta, det är alltihop, det. Och jag tycker om smuts.»

Hennes ansikte var vältaligt förebrående, då hon sade: »Ni hycklade således bara då ni önskade att ni hade en liten flicka som jag.»

Det gjorde honom svarslös, ty i djupet av sin nyvaknade längtan visste han att detta just var vad han önskade.

Då hon märkte hans bryderi sökte hon taktfullt byta om samtalsämne.

»Vad tänker ni om Gud?» frågade hon.

»Jag har aldrig träffat på honom. Vad tänker ni om honom?»

Hans svar var tydligen vredgat, och hon visade öppet sitt ogillande.

»Ni är mycket besynnerlig», sade hon. »Ni blir ond så lätt. Jag har aldrig förr sett någon bli ond på Gud eller på arbetet eller på att vara snygg.»

»Han har aldrig gjort något för mig», mumlade

han trotsigt. Han såg för sig sina långa år av slavarbete i fånglägren och gruvorna. »Och arbetet har heller aldrig gjort något för mig.»

Det blev en brydsam tystnad.

Han såg på henne, förvirrad och hetsad av sin vaknande faderslängtan, ledsen över sin häftighet och bråkande sin hjärna med att hitta på något att säga. Hon såg bort, med blicken riktad på molnen, och han slukade henne med ögonen. Han sträckte ut handen förstulet och lade den mot fållen av hennes lilla klänning. Han tyckte att hon var det underbaraste i världen. Vakteln kallade ännu från snåren, och alla höstens ljud tycktes plötsligt bli mycket starka. Han kände sig så ensam och övergiven.

»Jag är... jag är ingen bra karl», mumlade han hest och ångerfullt.

Men utom med en blick ur sina blå ögon fäste hon sig ej vid hans yttrande. Tystnaden var brydsammare än någonsin. Han tyckte att han skulle kunna ge hela världen bara för att få kyssa kennes klädningsfåll som hans hand vidrörde. Men han var rädd för att skrämma henne. Han grubblade på något att säga, slickade sina torra läppar och sökte förgäves säga någonting, vad som helst.

»Det här är inte Sonomadalen», förklarade han slutligen, »det är älvlandet, och ni är en älva. Kanske jag sover och drömmer. Det vet jag inte. Ni och jag veta inte vad vi skola säga till varandra, ty ser ni, ni är en älva och vet ingenting om annat än det som är vackert, och jag är en man från den onda, dåliga världen.»

Sedan han åstadkommit så mycket, flämtade han

åter efter idéer som en strandad fisk efter luft.

»Då skall ni berätta mig om den onda, dåliga världen», utbrast hon och klappade händerna. »Jag är förskräckligt nyfiken på den...»

Han såg på henne, överraskad, ihågkommande de kvinnovrak han träffat på i livets mörka schakt. Hon var ingen älva, hon var kött och blod, och möjligheten att bli ett vrak fanns hos henne liksom den funnits hos honom då han låg vid sin mors bröst. Och hon var ivrig att få veta...

»Nix», sade han i lätt ton, »mannen från den onda världen skall inte berätta er något sådant. Han skall berätta er om det goda i världen. Han skall berätta er hur han tyckte om hästar, då han var grabb, och om den första hästen han red och den första han rådde om. Hästar ä' inte som människor. De ä' bättre. De ä' rena av sig — rena alltigenom och på allt sätt och vis. Och jag skall säga er en sak, lilla älva — det finns ingenting i världen som går upp emot att rida en trött häst mot slutet av en lång dag, och bara man säger ett vänligt ord, så sätter det trötta djuret sig i gång igen och travar på. Hästar! Det är mitt folk, det. Jag är alldeles tokig i hästar. Ja, jag har varit cowboy en gång.»

Hon klappade händerna på det där sättet som kom det att värka så ljuvligt i hans hjärta, och hennes ögon strålade då hon utbrast:

»En Texas-cowboy! Jag har alltid längtat att få se en sådan. Jag hörde pappa säga en gång att cowboyar äro hjulbenta. Är ni det?»

»Visst var jag Texas-cowboy», svarade han. »Men det är längesedan. Och visst är jag hjulbent. Ser ni,

när man är ung och mjuk i kroppen kan man inte rida mycket utan att få sina ben litet krökta. Jag var ju bara tre år då jag började. Han var också en treåring, nyss inriden. Jag ledde honom utmed staketet, klättrade upp på det och satte mig gränsle över honom. Han var en schäckig pony och en riktig krångelmakare, men jag kunde göra med honom vad jag ville. Han förstod visst att jag bara var ett litet pyre. Somliga hästar förstå mer än man tror.»

I en halvtimme rabblade Ross Shanklin på med sina hästminnen, men icke ett ögonblick var han omedveten om den obeskrivliga glädjen att få röra med handen vid hennes klänningsfåll. Solen gick långsamt ner i molnbädden, vakteln ropade ännu ivrigare, och den ena tomma vagnen efter den andra rullade tillbaka över bron. Sedan hördes en kvinnoröst.

»Joan! Joan!» ropade den. »Var är du, älskling?»

Den lilla flickan svarade, och Ross Shanklin såg en kvinna, klädd i en mjuk, åtsittande klänning, komma ut genom grinden från villan. Hon var en smärt, behaglig kvinna, och för hans tjusade ögon tycktes hon snarare sväva än gå som vanliga människor.

»Vad har du haft för dig hela eftermiddagen?» sade kvinnan då hon kom fram.

»Pratat, mamma», svarade den lilla flickan. »Det har varit mycket intressant.»

Ross Shanklin reste sig och stod där tafatt och väntade. Den lilla flickan fattade moderns hand, och hon i sin tur betraktade honom frimodigt och vänligt, som om hon erkänt att även han var en människa, vilket var något alldeles nytt för honom. Han tänkte: *en kvinna som inte är rädd.* Där fanns icke

en skymt av den rädsla han var van att se i kvinnornas ögon. Och aldrig hade han varit så medveten om sina blodsprängda ögon och sitt avskräckande utseende.

»God dag», hälsade hon helt vänligt och naturligt.

»God dag, frun», svarade han och hörde med grämelse hur hes och rå hans röst var.

»Nå, har det varit intressant för er också?» sade hon småleende.

»Ja visst. Jag höll just på att tala med er lilla flicka om hästar.»

»Han har varit cowboy, mamma», utbrast hon.

Modern smålog mot honom och såg ömt ner på sin lilla flicka. Och nu tänkte Ross Shanklin på vilket förfärligt brott det skulle vara, om någon gjorde illa någondera av de där båda härliga människorna. Den tanken åtföljdes av en önskan att någon hemsk fara skulle hota dem, så att han finge kämpa — han visste nog hur det gick till — med hela sin styrka och hela sitt liv för att försvara dem.

»Du måste komma in nu, älskling», sade modern. »Det är sent.» Hon såg tveksamt på Ross Shanklin. »Kanske ni skulle vilja ha något att äta?»

»Nej tack, frun, tack så mycket; jag... jag är inte hungrig.»

»Säg adjö då, Joan», uppmanade hon.

»Adjö». Den lilla flickan räckte honom handen med en skälmaktig glimt i sina ögon. »Adjö, man från den onda, dåliga världen.»

Beröringen med hennes hand, då han tryckte den i sin, var för honom höjdpunkten av hela äventyret.

»Adjö, lilla älva», mumlade han. »Jag måste väl ge mig av.»

Men han gav sig icke av. Han stod där och stirrade efter synen tills den försvann genom grinden. Världen föreföll plötsligt tom. Han såg sig obeslutsamt omkring, klättrade sedan över staketet, gick över bron och drev framåt landsvägen. Han gick i en dröm. Han tänkte ej på sina fötter eller vart de förde honom. Ibland snubblade han i de dammfyllda hjulspåren.

En mile längre bort vaknade han upp vid en korsväg. Framför honom låg en krog. Han stannade, tittade på den och fuktade sina läppar. Han stack handen i byxfickan och fick tag i en ensam liten nickelslant. »Å tusan», mumlade han. Sedan fortsatte han sin väg med dröjande, motvilliga steg.

Han kom till en stor bondgård. Han visste att den måste vara stor, ty boningshuset var ansenligt och där fanns många och stora uthus. På farstukvisten satt ägaren i skjortärmarna och rökte, en piggögd medelålders man.

»Vad betalas för ett dagsverke här?» frågade Ross Shanklin.

De pigga ögonen sågo knappt på honom.

»En dollar och maten», lydde svaret.

Roos Shanklin sväljde och tog mod till sig.

»Jag kan plocka druvor eller göra vad som helst. Men vad är lönen för en stadigvarande plats? Ni har en stor gård. Jag förstår mig på hästar. Jag är uppfödd med dem. Jag kan köra, rida, plöja, rida in, göra allt vad som förekommer med hästar.»

Den andre fixerade honom med granskande, misstrogen blick.

»Ni ser inte så ut», lydde hans omdöme.

»Jag vet det. Låt mig försöka. Då får jag visa vad jag duger till.»

Bonden funderade och kastade en orolig blick på molnbanken, bakom vilken solen hade gått ner.

»Jag behöver en stalldräng, och jag skall sätta er på prov. Gå och ät kväll med folket.»

Ross Shanklins röst var mycket hes, och han talade med ansträngning.

»All right. Jag skall nog sköta mig bra. Var kan jag få en dryck vatten och tvätta mig?»

DEN FÖRLORADE FADERN.

I.

Josiah Childs såg vanligen ut som en vanlig förmögen affärsman. Han var klädd i en affärsmans helkostym à sextio dollars, hans skor voro bekväma och prydliga och sydda över en vanlig läst, hans halsduk, krage och manschetter voro precis likadana som andra affärsmäns, och en spritt modern derbyhatt var hans vildaste utsvävning i fråga om huvudbonad. Oakland i Californien är ingen sömnig småstadshåla, och som den förnämste specerihandlaren i en framåtgående storstad i Västern på tre hundra tusen invånare levde, handlade och klädde sig Josiah Childs som det anstod honom.

Men nu på morgonen, innan strömmen av kunder började komma, förorsakade visserligen icke hans ankomst till butiken någon rusning, men var ändå tillräckligt överraskande för att under den närmaste halvtimmen minska biträdenas arbetsförmåga. Han nickade belåtet till de båda utkörarna som höllo på att lasta sina vagnar till den första morgonturen och kastade sin vanliga belåtna blick upp på skylten som stod på husets framsida — Childs Delikatessaffär. De värdiga, icke för stora bokstäverna voro i svart och guld och gåvo en föreställning om ädla

specerier, aristokratiska kryddor och allt det bästa (mindre kunde man ej vänta av en affär som höll sina pris tio procent högre än någon annan i staden). Men vad Josiah Childs ej såg då han vände utkörarna ryggen och steg in i butiken, var den hjälplöshet varmed dessa båda personer i överraskningen kastade sig om halsen på varandra för att söka stöd.

»Såg du byxorna, Bill?» flämtade den ene.

»Såg du hatten?» flämtade Bill tillbaka.

»Nåja, om han skall gå på maskeradbal...»

»Eller på Cirkusartisternas klubb...»

»Eller på björnjakt...»

»Eller för att få sina utskylder nedsatta...»

»I stället för att bara fara till den förvekligade Östern — Monkton säger att han ämnar fara direkt till Boston.»

De båda utkörarna höllo varandra en armslängd ifrån sig och föllo sedan slappt ihop igen.

Och deras beteende motiverades verkligen av Josiah Childs utstyrsel. Hans hatt var en lätt ljusbrun styvbrättad sådan från John B. Stetson, omgiven av ett band av mexikanskt läder. Över en blå flanellsskjorta med löst knuten halsduk satt en sportartad rock av grovtrådig korderoj. Byxor av samma tyg voro nedstuckna i höga snörkängor sådana som landtmätare, forskningsresande och banvakter bruka bära.

Ett biträde vid en av de närmaste diskarna blev nästan förstenad vid åsynen av principalens besynnerliga utstyrsel. Monkton, som nyligen blivit befordrad till lagerchef, gapade, sväljde, men bibehöll sin orubbliga påpasslighet. Kassörskan, som tittade ut från sin glaskiosk gömde sitt skratt i kassaboken. Jo-

siah Childs såg det mesta av allt detta, men brydde sig icke om det. Han skulle ge sig ut på sin semesterresa, och hans huvud och hjärta surrade av planer och förväntningar på den äventyrligaste feriefärd han företagit på tio år. Under hans ögonlock flammade syner av East Falls, Connecticut och alla de välbekanta scener han blivit född och uppfödd till. Oakland, det hade han klart för sig, var mera modernt än East Falls, och det uppseende hans dräkt framkallat var ej mer än vad han hade väntat. Ostörd av den uppståndelse han visste att han åstadkommit bland sina biträden gick han omkring, åtföljd av sin lagerchef, gav sina sista tillsägelser och föreskrifter och kastade ömma avskedsblickar på alla de kära enskildheterna i den affär han hade byggt upp av intet.

Han hade rätt att vara stolt över Childs' specerihandel. För tolv år sedan hade han landstigit i Oakland med fjorton dollars och fyrtiotre cents på fickan. Cents voro ej i omlopp så långt västerut, och sedan de fjorton dollars voro borta, fortfor han att bära sina tre pence i fickan både länge och väl. Sedan, då han fått bokhållarplats i en diversehandel med elva dollars i veckan och börjat skicka små månatliga postremisser till en viss Agatha Childs i East Falls, Connecticut, förvandlade han de tre kopparslantarna till frimärken. Onkel Sam kunde ej avvisa sitt eget lagliga mynt.

Sedan han tillbragt hela sitt liv i det myllrande New England, där närighet och slughet hade vässats skarpa som en rakkniv på tryckta förhållandens hårda slipsten, hade han helt plötsligt dykt upp i den lättfotade och sorglösa Västern, där männen tänkte i

tusendollarssedlar och tidningspojkarna fingo slag vid åsynen av kopparslantar. Josiah Childs bet sig fast som en frätande syra i de nya industriella och kommersiella förhållandena. Han hade syner. Han såg så många sätt att förtjäna pengar genast, att det i början snurrade rundt i hans hjärna.

Men som han var nykter och försiktig hade han på samma gång beslutsamt undvikit alla spekulationer. Det solida och substantiella låg bäst för honom. Medan han var butiksbiträde för elva dollars i veckan, lade han märke till alla försummade tillfällen och möjligheter till säkra företag och de otaliga läckorna i affären. Om principalen trots allt detta kunde försörja sig rikligt, vad skulle då inte han, Josiah Childs, kunna uträtta med sin Connecticutträning? Det var som en butelj vin för en törstig eremit, denna ankomst till den tilltagsna, frikostiga Västern efter trettiofem år i East Falls, av vilka han tillbragt de sista femton som biträde än här och än där i East Falls' kryddbodar. Josiah Childs' huvud surrade av de lätta möjligheter han såg. Men han tappade ej huvudet. Han förbisåg ingen detalj. Han tillbragte sina lediga stunder med att studera Oakland, dess folk, hur de förtjänade sina pengar, varför och var de gåvo ut dem. Han gick på de centrala gatorna, iakttog strömmen av köpare, räknade dem till och med och gjorde statistiska anteckningar i flera annotationsböcker. Han studerade kreditsystemet i allmänhet och dess varianter i de olika stadsdelarna. Han kunde på öret räkna ut vad affärsmännen i de olika kvarteren gåvo ut i löner eller tantième, och han satte en ära i att göra bekantskap med alla lokaliteter, från arbetarbostäderna

nere vid hamnen och till de aristokratiska kvarteren vid Lake Merritt och Piedmont, från West Oakland, där järnvägstjänstemännen bodde, till den halvt jordbrukande befolkningen i Fruitvale i andra ändan av staden.

Brodway, huvudgatan midt i affärskvarteret, där ingen kryddkrämare varit nog vanvettig att ens drömma om att öppna en affär, var hans yttersta mål. Men det krävde pengar, och han måste börja helt smått. Hans första butik låg vid nedre ändan av Filbert, där spiksmedjornas arbetare bodde. På ett halvt år slogo tre andra små hörnbutiker igen sina dörrar, medan han nödgades utvidga sin lokal. Han förstod principen stor omsättning och liten vinst, alltid samma goda kvalitéer och lojalt behandlingssätt. Annonseringens hemlighet hade också gått upp för honom. Varje vecka gjorde han sig av med en artikel som han sålde med förlust. Det var icke bara en förlust att göra reklam med, utan en verklig förlust. Hans enda biträde profeterade hotande konkurs, då smör som kostade Childs trettio cents såldes för tjugufem, då tjugutvåcents-kaffe avyttrades för aderton cents. Husmödrarna i trakten kommo till honom för dessa billighetsköp och stannade kvar för att köpa andra varor som såldes med vinst. Dessutom blev Josiah Childs på det sättet hastigt känd i hela grannskapet, och tilloppet av köpare i hans affär var redan i och för sig en dragningskraft.

Men Josiah Childs missräknade sig icke. Han visste på vilken grundval hans framgång vilade. Han studerade spiksmedjorna tills han kände lika grundligt till dem som deras verkställande direktörer. Innan den

första viskningen kommit i omlopp, sålde han sin affär och började med en anspråkslös kontant behållning se sig om efter ett nytt kvarter. Sex månader därefter stängdes spiksmedjorda och det för alltid.

Hans nästa butik låg vid Adeline Street, där det bodde välmående tjänstemän. Här uppburo hans hyllor finare och mera omväxlande varor. Han lockade folk med samma gamla metoder. Han anordnade en delikatessdisk. Han handlade direkt med bönderna, så att hans smör och ägg icke allenast alltid var att lita på utan också en smula bättre än det som såldes i stadens finaste speceribodar. En av hans specialiteter var Bostons rostade bönor, och de blevo så populära att Twin Cabin-rosteriet betalade honom mer än skäligt för att få överta ensamrätten. Han tog sig tid att studera farmarna, de olika äppelsorter som de odlade, och vissa farmare lärde han konsten att göra cider. Som biaffär blev hans New-England-cider hans största succès, och snart, sedan han slagit igenom med den i San Francisco, Berkeley och Alameda, drev han den som en särskild affär.

Men alltid höll han ögonen riktade på Broadway. Han gjorde endast en mellanmanöver till, då han flyttade så nära han kunde till Oakland Park Tract, där varje tomtköpare måste förbinda sig att ej inrätta någon lokal som kostade mindre än fyra tusen dollars. Sedan kom turen till Broadway. Det hade uppstått en egendomlig virvelrörelse i trafiken. Folkvandringen gick till Washington Street, där fastigheterna hastigt stego i pris, medan det var som om pesten hotade Broadway. Den ena stora affären efter den

andra flyttade efter hyreskontraktets utlöpande till Washington Street.

Strömmen kommer tillbaka, sade Josiah Childs, men det sade han för sig själv. Han kände folket. Oakland var statt i tillväxt, och han visste skälet. Washington Street var för smal för att rå med en växande trafik. Enligt naturens ordning skulle de elektriska spårvagnarna ha gått på Broadway, till och med i ännu större antal. Fastighetsförsäljarna sade att strömmen aldrig skulle komma tillbaka, och att de ledande köpmännen följde med folkströmmen. Och nu var det som Josiah Childs för ett löjligt lågt pris fick ett långvarigt hyreskontrakt på ett förstklassigt hus vid Broadway med rättighet att köpa det till ett bestämt pris. Det var begynnelsen till slutet för Broadway, sade fastighetsförsäljarne, då en kryddbod släpptes in i dess fordom heliga krets. Sedan, då folkströmmen kom tillbaka, sade de att Josiah Childs haft tur. De viskade också sins emellan att han hade gjort sig minst femtio tusen på affären.

Det var ett helt annat lager än hans förra. All prutmån var bortlagd. Allting var av allra högsta kvalitet, och priserna voro också de allra högsta. Hans affär räknades bland de dyraste i staden. Endast de som hade råd att ogenerat betala tio procent mer än på alla andra håll voro hans kunder, och de betjänades så utomordentligt väl att de ej kunde förmå sig att gå på annat håll. Hans hästar och varuvagnar voro dyrbarare och elegantare än någon annans i staden. Han betalade sina kuskar, biträden och bokförare högre löner än någon annan affär kunde drömma om att betala. Resultatet blev att han fick dug-

ligare folk och att de betjänade honom och hans kunder bättre. Kort och godt, att handla hos Childs blev nästan en ofelbar gradmätare på ens sociala ställning.

Till råga på allt kom den stora jordbävningen och eldsvådan i San Francisco, som tvingade hundra tusen människor att flytta över viken och bosätta sig i Oakland. Josiah Childs var ej den som hade den minsta nyttan av detta kolossala uppsving. Och efter tolv års frånvaro reste han nu för att avlägga ett besök i East Falls, Connecticut. Under dessa tolv år hade han ej fått något brev från Agatha, ej heller hade han ens sett någon fotografi av sin och Agathas gosse.

Agatha och han hade aldrig kommit överens. Agatha var despotisk. Agatha hade en skarp tunga. Hon var noga med gammaldags moral. Hon var frånstötande i sin rättfärdighet. Josiah kunde aldrig riktigt förstå hur han kommit att gifta sig med henne. Hon var två år äldre än han och hade länge räknats bland de gamla flickorna. Hon hade varit skollärarinna och varit känd bland det nya släktet som den strängaste de någonsin råkat ut för, vad disciplinen beträffade. Detta hade satt sin prägel på hela hennes sätt, och då hon gifte sig var det endast ett utbyte av en hop elever mot en enda. Josiah måste utstå det gnat och det hundsfotterande som hittills fördelats bland många. Beträffande sättet hur äktenskapet kom till stånd träffade hans onkel Isaac nästan huvudet på spiken då han en dag sade i förtroende: »Josiah, då Agatha tog dig, gällde det för henne att gifta sig med en ung man som spjärnade emot med händer och

fötter. Hon var förmodligen starkare än du. Eller kanske du bröt benet och inte kunde komma undan.»

»Onkel Isaac», svarade Josiah, »jag bröt inte benet. Jag sprang allt vad jag orkade, men hon hann upp mig, sedan hon jagat andan ur kroppen på mig.»

»Hon hade starkare lungor?» fnittrade onkel Isaac.

»Vi ha varit gifta i fem år nu», sade Josiah, »och jag har aldrig märkt att hon har tappat andan.»

»Det kommer hon heller aldrig att göra», tillade onkel Isaac.

Detta samtal hade ägt rum på den sista tiden, och dessa olycksbådande utsikter voro mer än Josiah Childs kunde finna sig i. Han var svag inför Agathas handfasta metoder, men han var frisk och stark, och för det långa liv han hade framför sig räckte inte hans tålamod till. Han var endast trettiotre år och han hörde till en långlivad släkt. Ytterligare trettiotre år tillsammans med Agatha och hennes käx var en alltför ohygglig utsikt. Alltså försvann Josiah Childs från East Falls en natt. Alltsedan dess hade han ej på tolv år fått något brev från henne. Inte som om det varit hennes fel. Han hade sorgfälligt undvikit att låta henne få hans adress. Hans första postanvisning skickades henne från Oakland, men under de följande åren hade han ställt så till att hans remissor voro avstämplade i nästan alla stater väster om Klippiga bergen.

Men tolv år och den självsäkerhet som alstrats av välförtjänt framgång hade förmildrat hans minnen. När allt kom omkring var hon ju mor till hans gosse, och det var obestridligt att hon alltid hade menat väl. Dessutom arbetade han inte så träget nu, och han

hade mera tid att tänka på det som inte hörde till affären. Han ville se gossen, som han aldrig hade sett och som hade blivit tre år innan hans far någonsin fått veta att han var far. Och så hade han börjat känna hemlängtan. På tolv år hade han inte sett snö, och han undrade alltid om inte New Englands frukt och bär hade en finare arom än Californiens. Han såg gamla New Englands liv som genom en töckenslöja, och han ville se det på nära håll innan han dog.

Och så var det plikten. Agatha var hans hustru. Han skulle ta henne med sig till Västern. Han kände att han kunde stå ut med det. Nu var han en man bland män. Han styrde i stället för att låta styra sig, och det skulle Agatha snart sätta sig in i. Men han ville att Agatha skulle komma till honom för hans egen skull. Därför hade han nu klädt sig i denna tarvliga dräkt. Han skulle uppträda som den förlorade fadern som kom hem lika fattig som han dragit bort, och hon skulle själv få avgöra om hon ville slakta den gödda kalven eller icke. Tomhändt — och med yttre prägel av den saken — skulle han komma tillbaka undrande om han kunde få igen sin plats i krydd-boden. Vad som sedan följde berodde på Agatha.

Då han tog avsked av sina biträden och steg ut på trottoaren, höllo ytterligare fem av hans utkörar-vagnar på att lasta. Han lät sin blick stolt glida över dem, kastade en sista förtjust blick på bokstäverna i svart och guld och signalerade åt spårvagnen vid hörnet.

II.

Han for upp till East Falls från Newyork. I Pullmanvagnens rökkupé blev han bekant med flera affärsmän. Då samtalet kom in på Västern, tog han genast ledningen. Som ordförande i Oaklands handelskammare var han en auktoritet. Hans ord voro betydelsefulla, och han visste vad han talade om, antingen det var den asiatiska handeln eller Panamakanalen eller den japanska kulifrågan. Den var mycket angenäm, denna stimulus av respektfull uppmärksamhet som dessa förmögna män från de östra staterna visade honom, och innan han visste ordet av var han i East Falls.

Han var den ende som steg av och stationen var folktom. Där fanns ingen som väntade någon. Januarikvällens långa skymning hade börjat, och den friska luften kom honom plötsligt att känna att hans kläder voro inpyrda med tobaksrök. Han ryste ofrivilligt. Agatha tålde ej tobak. Han ämnade nästan kasta bort sin nyss tända cigarr, men så förstod han att det var den gamla East Falls-atmosfären som höll på att ta väldet över honom, och han beslöt att kämpa emot den, stack cigarren i munnen igen och bet hårdt om den med all den självsäkerhet han förvärvat under tolv år i Västern.

Med några steg var han på den smala huvudgatan. Dess kalla och stela prägel verkade frånstötande på honom. Allting föreföll avvisande och fränt, alldeles som den vassa luften kändes efter Californiens balsamiska fläktar. Endast några få personer, vilkas utseende han ej kunde påminna sig, voro i rörelse, och de betraktade honom med liknöjda blickar. De

voro insvepta i en kall och frånstötande ogenomtränglighet. Hans första intryck var förvåning över att han blev förvånad. Under de tolv åren i Västern med dess stora perspektiv hade han alltid haft låga tankar om East Falls' storlek och betydelse, men detta var värre än han hade tänkt sig. Allting var tarvligare än han mindes det. Kryddboden slog honom med häpnad. Tusen gånger hade han jämfört den med sin egen rymliga butik, men nu såg han att han ändå hade överskattat den. Han var övertygad om att den inte kunde rymma två av hans delikatessdiskar, och han visste att det hela skulle bekvämt rymmas i ett av hans lagerrum.

Han vek av gammal vana av till höger i övre ändan av gatan, och medan han knogade framåt den hala trottoaren, var det hans första tanke att han måste köpa sig en pelsmössa och handskar. Tanken på att få åka på släde kryade upp honom ett ögonblick, men så kom han vid utkanten av byn att få sina sanitära begrepp chockerade genom att boningshus och uthus lågo så nära varandra. Ibland voro de till och med sammanbyggda. Bittra minnen av obehagliga morgonsysslor lade sig som ett tryck över honom. Tanken på spruckna händer och kylblåsor var nästan skrämmande, och han kände sig kuslig till mods vid åsynen av dubbelfönstren, vilka han visste voro fastspikade och omöjliga att öppna, medan de små lättrutorna, stora som en fruntimmersnäsduk, gåvo honom en känsla av kvävning. Agatha kommer att tycka om Californien, tänkte han, i det han tyckte sig se dess rosor i bländande solsken och den rikedom av blommor som blommade där hela året rundt.

Men sedan blevo de gångna åren helt ologiskt överhoppade och hela East Falls' blytyngd lade sig över honom som en fuktig dimma. Han slog den ifrån sig, sköt undan den medels sentimentala tankar på den »rena snön», de »vackra almarna», den »manliga New-England-andan» och det ljuvliga i att andas »hemmets luft». Men då han fick se Agathas hus blev han knäsvag. Innan han visste ordet av hade han i ett nytt och starkare anfall av skuldkänsla kastat bort den halvrökta cigarren och saktat farten, tills hans fötter rörde sig i den gamla livlösa East Falls-takten. Han försökte komma ihåg att han var ägaren till Childs Delikatessaffär, van att befalla, vars ord man lyssnade till med respekt i Principalföreningen och som skötte ordförandeklubban i Handelskammaren. Han ansträngde sig att framtrolla de svarta och gyllene bokstäverna för sin syn och den långa raden av utkörarvagnar utmed trottoaren. Men Agathas New-England-anda var lika skarp som kölden, och den trängde till honom genom tjocka husväggar och tvärs över de mellanliggande avstånden.

Sedan märkte han att han mot sin vilja kastat bort cigarren. Det frammanade en förskräcklig syn. Han såg sig själv gå ut i vedboden för att röka. Hans minne av Agatha dämpades ej så mycket av de gångna åren som det varit mildrat av tre tusen miles' mellanrum. Det var otänkbart; nej, han kunde inte göra det. Han var för gammal, för van att röka var som helst i huset, för att nu kunna underkasta sig vedbodsystemet. Och allting berodde på hur han började. Han skulle röka inne i huset i denna kväll...

i köket, rättade han sig fegt. Nej, för tusan han skulle röka nu. Han skulle komma hem rökande. Inom sig svärande över kölden blottade han sina bara händer och tände en ny cigarr. Hans manlighet tycktes flamma upp på samma gång som tändstickan. Han skulle visa henne vem som var herre i huset. Det skulle han visa henne redan från första ögonblicket.

Josiah Childs var född där i huset. Och det var långt innan han var född som hans far hade byggt det. Över den låga tegelmuren kunde Josiah se köksfarstun och dörren, den därmed sammanbyggda vedboden och de olika uthusen. Nyss anländ från Västern, där allt var nytt och i ständig växling förvånade han sig över att ingenting var förändrat här. Allt var som det alltid hade varit. Han tyckte sig nästan se sig själv som gosse förrätta småsysslorna. Hur många famnar ved hade han inte sågat och huggit i den där vedboden! Nå, Gud ske lov, den tiden var förbi.

Vägen till köket visade spår efter nyss företagen snöskottning. Det hade varit en av hans uppgifter. Han undrade vem som gjorde det nu, och plötsligt kom han ihåg att hans egen son måste vara tolv år. I nästa ögonblick skulle han ha knackat på köksdörren, men gnisslet av en såg från vedboden förde honom åt annat håll. Han tittade in och såg en gosse i fullt arbete. Det var tydligen hans son. En varm våg av rörelse sköljde över honom och hade så när förmått honom att rusa in till gossen. Men han betvingade sig med en ansträngning.

»Är far hemma?» frågade han kort, i det han betraktade gossen noga i skydd av sitt styva hattbrätte.

Ganska stor för sina år, tänkte han. Kanske litet smal över bröstet, och det berodde väl på att han växt för fort. Men ansiktet var energiskt och behagligt, och ögonen påminde om onkel Isaacs. På det hela taget ett ganska bra exemplar.

»Nej, sir», svarade gossen och lät sågen stanna.

»Var är han?»

»Till sjöss», lydde svaret.

Josiah Childs kände någonting som var mycket nära besläktat med lättnad och glädje. Agatha hade gift om sig — tydligen med en sjöman. Sedan kom en obehaglig, smygande förnimmelse. Agatha hade begått tvegifte. Han kom ihåg Enoch Arden, som läraren läst högt för klassen i det gamla skolhuset, och han började tänka sig själv som hjälte. Han skulle uppföra sig hjältemodigt. Ja, det skulle han sannerligen. Han skulle smyga sig bort och fara med första tåg till Californien. Hon skulle aldrig få veta att han varit där.

Men — Agathas New-Englands-moral och New-Englandssamvete! Hon fick regelbundna penningförsändelser. Hon visste att han levde. Det var omöjligt att hon kunde ha begått något sådant. Han famlade vildt efter en lösning. Kanske hon hade sålt det gamla hemmet, kanske den där gossen var en annans.

»Vad heter ni?» frågade Josiah.

»Johnnie.»

»Tillnamnet, menar jag.»

»Childs, Johnnie Childs.»

»Och er fars dopnamn?»

»Josiah.»

»Och han är till sjöss, säger ni?»

»Ja.»

Josiah blev åter förvånad.

»Hurudan karl är han?»

»Å, han är nog en bra karl — en bra familjeförsörjare», säger mamma. Och det är han. Han skickar alltid hem sina pengar, och dem får han arbeta strängt för, säger mamma. Hon säger att han alltid har varit en duktig arbetare och att han är den bäste äkta man hon någonsin har sett. Han varken röker, dricker, svär eller gör något annat som han inte skall. Och det har han aldrig gjort. Sådan har han alltid varit, säger mamma, och hon har känt honom i hela sitt liv, innan de någonsin blevo gifta. Han är mycket snäll och stöter sig aldrig med någon. Mamma säger att han är den hänsynsfullaste människa hon någonsin träffat på.»

Josiah hajade till. Jo, Agatha hade gjort det i alla fall — hade gift om sig, fastän hon visste att hennes förste man levde. Nå, han hade lärt sig tolerans i Västern, och han skulle vara tolerant. Han skulle gå sin väg helt tyst. Ingen skulle någonsin få veta det. Men det var då egentligen skamligt av henne, tänkte han, att hon fortfor att ta emot hans penningförsändelser, då hon var gift med en sådan exemplarisk och arbetsam sjöman, som skickade hem sin hyra. Han bråkade sin hjärna för att påminna sig en sådan man bland alla de East Falls-män han hade känt.

»Hur ser han ut?»

»Vet inte. Har aldrig sett honom. Han är alltid till sjöss. Men jag vet hur lång han är. Mamma säger att jag kommer att bli längre än han, och han var fem fot och elva. Det finns ett porträtt av honom

i hennes album. Han är smal i ansiktet och har polissonger.»

Det gick upp ett ljus för Josiah. Han var själv fem fot och elva. Han hade haft polissonger och varit smal i ansiktet på den tiden. Och Johnnie hade sagt att hans fars namn var Josiah Childs. Han, Josiah, var denne exemplariske man, som aldrig rökte, svor eller drack. Han var denne sjöman, vars minne så sorgfälligt hållits blankt av Agathas förlåtande fantasi. Han kände sig helt varm om hjärtat. Hon måste ha förändrat sig betydligt sedan han gav sig av. Han överväldigades av ånger. Men så blev han helt nedslagen då han tänkte på hur han skulle kunna i sin vandel motsvara det rykte Agatha hade skapat honom. Den där gossen med de förtroendefulla ögonen skulle fordra det av honom. Nåja, han måste väl försöka. Agatha hade varit väldigt hygglig mot honom. Han hade aldrig trott henne om något sådant.

Det beslut han stod i begrepp att fatta skulle aldrig träda i verkställighet, ty han hörde köksdörren öppnas och en gnatig och retlig kvinnoröst ropa:

»Johnnie — hör du inte?»

Hur ofta hade han inte hört i forna dagar: »Josiah — hör du inte?» Det gick en rysning igenom honom. Ofrivilligt, mekaniskt, med en skuldmedveten rörelse, vände han handen så att inte cigarren syntes. Han kände sig krympa ihop då hon steg ut på gården. Det var hans hustru upp i dagen, samma elaka rynkor, samma sura min i de neddragna mungiporna. Men det var ännu mera syra, läpparna voro tunnare, och de elaka rynkorna voro djupare.

»Tror du att din far skulle ha slutat arbeta för att

sladdra med luffare?» frågade hon gossen, som tydligen hajade till liksom Josiah.

»Jag svarade bara på hans frågor», försvarade sig Johnnie undergivet men hopplöst. »Han ville veta...»

»Och du svarade honom nog», fräste hon. »Vad går han här och snokar för? Nej, han får ingen mat. Och du, fortsätt genast med ditt arbete. Jag skall lära dig, jag, att lata dig, då du skall sköta dina sysslor. Det skulle inte din far tycka om. Kan jag då aldrig få dig att bli lik honom?»

Johnnie böjde på nacken, och sågen började gnissla igen. Agatha tittade vresigt på Josiah. Det var tydligt att hon icke kände igen honom.

»Packa er i väg», befallde hon barskt. »Här får ni inte gå och snoka.»

Josiah kände sig förstenad. Han fuktade läpparna och försökte säga något, men fann att han ej kunde få fram ett ljud.

»Packa er i väg, säger jag», skrek hon med sin gälla röst, »annars skickar jag polisen på er.»

Josiah vände sig lydigt om. Han hörde dörren slås igen, medan han gick nedåt gången. Som i en plågsam dröm öppnade han grinden, som han hade öppnat tio tusen gånger, och steg ut på trottoaren. Han kände sig helt förvirrad. Det var säkert en dröm. Snart skulle han vakna med en suck av belåtenhet. Han gned sig i pannan och stannade obeslutsam. Sågens entoniga klagan trängde till hans öra. Om den där gossen hade något av den gamla Childsandan i sig, skulle han rymma förr eller senare. Agatha kunde ingen människa stå ut med. Hon hade ej för-

ändrat sig om icke till det värre, om något sådant var möjligt. Den där gossen skulle säkert rymma ifrån henne, kanske snart. Kanske nu.

Josiah Childs rätade upp sig. Den käcka Västern med sin dristighet och sin likgiltighet för följderna så snart något stod i vägen för dess önskningar, flammade upp inom honom. Han såg på sitt ur, påminde sig tidtabellen och talade högtidligt och högt för sig själv. Det var en trosbekännelse:

»Jag frågar inte ett dugg efter lagen. Den där gossen får inte offras. Jag skall ge henne dubbelt underhåll, fyrdubbelt, hur mycket som helst, men han skall följa med mig. Hon kan följa med till Californien om hon vill, men jag skall sätta upp ett strängt kontrakt, som hon skall underteckna, och hon skall vid Gud rätta sig därefter, om hon vill stanna. Och det skall hon», tillade han bistert. »Hon måste ha någon att kälta på.»

Han öppnade grinden och gick tillbaka till vedbodens dörr. Johnnie såg upp, men fortfor att såga.

»Vad skulle du helst vilja göra av allt i världen?» frågade Josiah dämpat och i en ton av spänning.

Johnnie tvekade och upphörde nästan att såga. Josiah gav honom en vink att fortsätta därmed.

»Gå till sjöss», svarade Johnnie. »Tillsammans med min far.»

Josiah darrade i alla lemmar.

»Vill du det?» frågade han ivrigt.

»Ja.»

Den glada minen i Johnnies ansikte blev avgörande.

»Kom hit då och hör på. Jag är din far. Jag är Josiah Childs. Har du någonsin tänkt på att rymma?»

Johnnie nickade ivrigt.

»Det var just vad jag gjorde», fortfor Josiah. »Jag rymde.» Han famlade hastigt efter sitt ur. »Vi hinna ta tåget till Californien. Där bor jag nu. Kanske Agatha, din mor, vill komma efter. Jag skall tala om allt för dig på tåget. Kom.»

Han slog ett ögonblick armarna om den halvt förskräckte, halvt förtroendefulle gossen, sedan sprungo de hand i hand över gården, ut genom grinden och utför gatan. De hörde köksdörren öppnas, och det sista de hörde var:

»Johnnie — hör du inte! Varför sågar du inte? Jag skall ge dig, jag!»

DEN FÖRSTE SKALDEN.

Scen: En slätt om sommaren; dess östra sida begränsas av gräsbevuxna kalkstenskullar, den andra sidan av en skog. Kullen närmast slätten löper ut i en klippa, framför vilken, nästan i jordytan, äro fyra grottor med låga, smala ingångar. Framför grottorna, på mindre än hundra fots avstånd från dem, är en bred, flat stenhäll, på vilken några skarpa flintknivar ligga, blodstänkta liksom hällen. Mellan stenhällen och grottornas ingångar sitter på ett lågt stenröse en grovlemmad och hårbevuxen man. Över hans knän ligger en grov klubba, och bakom honom sitter en kvinna nedhukad. Till höger och vänster om honom två män som likna honom något och bära träklubbor liksom han. Alla fyra vända sig mot väster, och mellan dem och den blodiga stenhällen sitta femtio à sextio grottmänniskor och samtala högt. Det är långt fram på eftermiddagen. Den som sitter på stenröset heter Uk, hans hustru Ala och de som stå till höger och vänster om honom Ok och Un.

Uk.

Var tysta! (Vänder sig till kvinnan.) Du hör att de tystna. Ingen utom jag kan få sitt folk att tiga, utom kanske apornas hövding, då han om natten tycker sig höra en orm. — Vem stirrar du på så länge? På Oan? Kom hit, Oan!

Oan.

Jag är din avkomma.

Uk.

Oan, du är en narr.

Ok och Un.

Ho ho! Oan är en narr!

Hela stammen.

Ho ho! Oan är en narr!

Oan.

Varför är jag en narr?

Uk.

Sjunger du inte sällsamma ord? I natt hörde jag dig sjunga sällsamma ord vid mynningen av din grotta.

Oan.

Ja, det är sällsamma ord; de föddes inom mig i mörkret.

Uk.

Är du en kvinna, efter du måste föda? Varför sover du inte då det är mörkt?

Oan.

Jag halvsov; jag kanske drömde.

Uk.

Och varför skulle du drömma, då du inte hade fått mer än din andel av köttet? Har du dödat ett rådjur i skogen och inte lagt det på Hällen?

Hela stammen.

Hör! Hör! Han har dödat ett djur i skogen och inte lagt köttet på Hällen!

Uk.

Håll er tysta, ni! (Till Ala.) Du hör att de tystna. — Oan, har du jagat och behållit bytet för dig själv?

Oan.

Nej, du vet att jag inte är skicklig i jakt. Det tråkar ut mig att sitta uppkrupen på en gren hela dagen över en stig och hålla ett stenblock över mina lår. De där orden vaknade inom mig då jag var orolig om natten.

Uk.

Och varför var du orolig om natten?

Oan.

Din kvinna grät för att du slog henne.

Uk.

Ja, hon jämrade sig högt. Men du skall hädanefter halvsova i din grottas öppning, så att du, då tigern Gurr kommer, kan höra honom nosa mellan stenarna och kan slå på flintorna vilkas stjärnor han avskyr. Gurr kommer till grottorna om natten.

En av stammen.

Ja, Gurr känner lukten av Hällen.

Uk.

Tig! (Till Ala.) Om han inte tystnat, skulle Ok och Un ha slagit honom med sina klubbor. —

Men, Oan, säg oss de där orden som föddes hos dig, då Ala grät.

Oan (reser sig).

Det är härliga ord. De lyda så:

Den ljusa dag är gången...

Uk.

Nu ser jag att du är både en lögnare och en narr: se, dagen är inte gången!

Oan.

Men dagen var gången i den stunden då sången föddes inom mig.

Uk.

Då skulle du bara ha sjungit den då och inte nu då det ännu är dag. Men akta dig för att väcka mig om natten. Gör många stjärnor så att de flyga i skägget på Gurr.

Oan.

Min sång handlar just om stjärnor.

Uk.

Ul, din far, brukade, innan jag slog ihjäl honom med fyra stora stenar, klättra upp i toppen av de högsta träden och sträcka ut handen för att se efter om han inte kunde plocka en stjärna. Men jag sade: »Kanske de äro taggiga kastanjefrukter.» Och hela stammen skrattade. Ul var också en narr. Men vad sjunger du om stjärnorna?

Oan.

Den ljusa dag är gången . . .
Natten gör mig sorgsen, sorgsen, sorgsen . . .

Uk.

Nej, natten gör dig sorgen, inte sorgsen, sorgsen, sorgsen. För när jag säger till Ala: »Samla torra löv», så säger jag inte: »Samla torra löv, löv, löv.» — Du är en narr.

Ok och Un.

Du är en narr!

Hela stammen.

Du är en narr!

Uk.

Ja, han är en narr. Men fortsätt, Oan, och berätta oss om dina kanstanjefrukter.

Oan.

Jag skall börja om igen:

Den ljusa dag är gången . . .

Uk.

Du säger inte: »gången, gången, gången!»

Oan.

Jag är din avkomma. Låt mig tala, så skall hela stammen beundra.

Uk.

Tala då.

Oan.

Jag börjar om igen.

Den ljusa dag är gången...
Natten gör mig sorgsen, sorgsen, sorgsen...

Uk.

Sade jag dig inte att du bara skulle säga »sorgsen» en gång? Skall jag tussa Ok och Un på dig med sina påkar?

Oan.

Men så föddes det inom mig — just »sorgsen, sorgsen...»

Uk.

Om du än en gång säger »sorgsen» två eller tre gånger, lägga vi upp dig på Hällen.

Oan.

Å—! Å—! Jag är din avkomma. Hör på:

Den ljusa dag är gången...
Natten gör mig sorgsen...

Å—! Å—! Du gör mig mera sorgsen än natten. Sången...

Uk.

Ok! Un! Håll er beredda!

Oan (hastigt).

Nej, var barmhärtig! Jag börjar om igen:

Den ljusa dag är gången...
Natten gör mig so — orgsen...
Men... men... men...

Uk.

Du har glömt, och du är en narr. Hör, Ala, han är en narr.

Ok och Un.

Han är en narr!

Hela stammen.

Han är en narr!

Oan.

Jag är ingen narr. Detta är något nytt. Förr, då ni sjöngo, o män, sprungo ni omkring Stenhällen, slogo er för bröstet och skreko: »Hai, hai, hai!» Eller om månen var stor: »Hai, hai! Hai, hai, hai!» Men min sång är gjord just av sådana ord som ni tala och är ett stort under. Man kan sitta i grottans öppning och mumla den många gånger, medan ljuset försvinner från himlen.

En av stammen.

Ja, han kan sitta så där vid öppningen av vår grotta också och gör oss förvånade, i synnerhet kvinnorna.

Uk.

Tig! — Då jag vill göra kvinnorna förvånade, visar jag dem en vargs hjärna på min klubba eller den stora stenen som jag kastar, eller också svänger jag kanske väldigt med armarna eller kommer hem med mycket villebråd. Vad annat kan en man göra? Jag vill inte ha några sånger här.

Oan.

Men tillåt mig sjunga min sång för stammen. Sådant har aldrig funnits förr. De kanske skola prisa

dig, eftersom jag som gör denna sång är din avkomma.

Uk.

Nåja, låt oss höra sången.

Oan (vänder sig mot stammen.)

Den ljusa dag är gången.
Natten gör mig so — sorgsen.
Men stjärnorna äro vita.
De viska att dagen skall komma igen...
O stjärnor, små gnistor av dagen!

Uk.

Detta är sannerligen vanvett. Har du hört en stjärna viska? Har din far Ul berättat dig att han hörde stjärnorna viska, då han satt i trädtoppen? Och vad vill det säga att en stjärna är en gnista av dagen, då dess ljus inte duger till något? Du är en narr!

Ok och Un.

Du är en narr!

Hela stammen.

Du är en narr!

Oan.

Men det föddes så inom mig. Och vid den födelsen var det som om jag ville gråta, fastän ingen hade slagit mig; jag var till och med glad, fastän ingen hade givit mig något att äta.

Uk.

Det är vanvett. Hur kunna stjärnorna göra oss någon nytta? Visa de oss vägen till björnens håla

eller till hjortarnas samlingsplats, eller krossa de grova ben åt oss så att vi komma åt märgen? Tala de alls om någonting för oss? Vänta tills det blir mörkt, då skola vi titta upp mellan stenblocken och alla skola lägga märke till att stjärnorna inte kunna viska. Men kanske de äro gnistor av dagen. Det är en svårlöst fråga.

Oan.

De äro gnistor av månen.

Uk.

Vad är det för en ny galenskap? Hur kunna de vara gnistor av två saker som inte äro samma sak? Och det stod inte så i sången.

Oan.

Jag vill göra mig en ny sång. Vi ändra formen på trä och sten, men en sång göres av ingenting. Hoho! Jag kan forma saker av ingenting! Jag säger också att stjärnorna falla ner om morgonen och bli dagg.

Uk.

Låt oss slippa höra mera om stjärnorna. En sång kan kanske vara något bra, om den handlar om vad man känner till. Om du sjunger om min klubba eller om björnen som jag dödade, om blodet på Hällen eller om grottan och det varma lövet i grottan, så kan det ju vara bra.

Oan.

Jag vill göra dig en sång om Ala!

Uk (ursinnig.)

Nej, det låter du bli! Du skall göra mig en sång om hjortlevern som du har ätit! Gav jag dig inte av hindens lever för att du gav mig kräftor?

Oan.

Visst åt jag av hindens lever, men att sjunga om den är en annan sak.

Uk.

Det kostar dig ingen möda att sjunga om stjärnorna. Se nu på våra klubbor och slungstenar, varmed vi skaffa kött till att äta, och grottorna vari vi bo och Stenhällen där vi offra; vill du inte sjunga en sång om detta?

Oan.

Kanske skall jag sjunga sånger om dem. Men nu, då jag bemödar mig att sjunga om hindens lever, födas inga ord inom mig. Jag kan bara sjunga: »O lever! O röda lever!»

Uk.

Det är en bra sång. Du vet ju att levern är röd. Den är röd som blod.

Oan.

Men jag tycker inte om levern, annat än då jag äter den.

Uk.

Men sången om den är bra. Då det blir fullmåne skola vi sjunga den omkring Hällen. Vi skola slå oss för bröstet och sjunga: »O lever! O röda lever!» Och alla kvinnorna i grottorna skola bli rädda.

Oan.

Jag vill inte ha den där sången om levern. Det skall bli Oks sång. Stammen måste säga: »Ok har gjort den sången!»

Ok.

Ja, jag skall bli en stor sångare. Jag skall sjunga om en vargs hjärta och säga: »Se, det är rödt!»

Uk.

Du är dum och skall bara sjunga: »Hai, hai!» som din far före dig. Men Oan skall göra mig en sång om min klubba, ty kvinnorna lyssna till hans sånger.

Oan.

Jag vill inte göra dig några sånger, varken om din klubba eller din grotta eller din hindlever. Ja, om du aldrig mera ger mig någon mat, skall jag leva ensam i skogen och äta gräsfrön och harar som äro lätta att fånga. Och jag skall sova uppe i toppen av ett träd, och jag skall sjunga om natten:

Den ljusa dag är gången.
Natten gör mig sorgsen, sorgsen, sorgsen, sorgsen,
sorgsen, sorgsen . . .

Uk.

Ok och Un, slå ihjäl honom!

(Ok och Un rusa på Oan, som böjer sig ner och tar upp två slungstenar; med den ena slår han Ok mellan ögonen och med den andra krossar han Uns hand, så att han tappar sin klubba. Uk reser sig.)

Uk.

Se! Gurr kommer! Han kommer rusande från skogen!

(Stammen, däribland Oan och Ala, störta till grottöppningen. Då Oan springer förbi Uk, rusar denne efter honom och krossar hans huvud med ett slag av sin klubba.)

Uk.

O män! Män med hyenhjärtan! Se, Gurr kommer inte! Jag bara narrade er för att lättare kunna slå ihjäl den där sångaren, som är mycket lättfotad. Samlas omkring mig, ty jag vill tala visdom. Det är inte bra att det finns annan sång bland oss än dem våra fäder sjöngo i forntiden, eller om det finns sånger, så låt dem handla om sådana saker som alla förstå. Om en man sjunger om en hjort, lockas han kanske därav att gå och döda en hjort eller till och med en älg. Och om han sjunger om sina slungstenar, blir han kanske skickligare till att använda dem. Och om han sjunger om sin grotta, försvarar han den kanske ihärdigare då Gurr försöker riva ner stenarna i öppningen. Men det är en onyttig sak att göra sånger om stjärnorna, som till och med tyckas förakta mig, eller om månen, som aldrig är den samma i två nätter, eller om dagen som går sin gång och aldrig stannar om man också offrar den en liten flicka. Jag för min del vill inte veta av de där sångerna. Ty om jag sjunger sådant i rådsförsamlingen, hur skall jag då kunna hålla mina tankar samlade? Och om jag tänker på sådant under jakten, säger jag det kanske högt, och då hör villebrådet mig och tar till flykten. Innan det är dags att äta, tänker jag bara på att hålla

mina jaktdon i ordning. Och om någon sjunger medan han äter, går han kanske miste om sin andel av köttet. Och när man har ätit, lägger man sig inte då genast att sova? Hur skall man då få tid till att sjunga? Men gör som ni vill; jag för min del vill inte veta av de där sångerna och stjärnorna.

Må därför alla kvinnor lägga på minnet, att om de påminna sig Oans orediga ord och sjunga dem för sig själva eller lära ut dem till de unga, skola de bli piskade med ris. Laga så att Oks hustru genast upphör att gråta och för hit hästarna som dödades i går, så att jag får stycka sönder och dela ut deras kött. Om Oan varit klok, kunde han ha fått äta därav, och om ett mammutdjur fallit i vår grop, kunde han ha fått kalasa i många dagar. Men Oan var en narr.

Un.

Oan var en narr!

Hela stammen.

Oan var en narr!

FINIS.

Det var slut med Morgansons fläsk. Aldrig i sitt liv hade han klemat med sin mage. Hans mage hade egentligen varit ett slags quantité négligeable som han ej fäste sig mycket vid och som ej vållade honom mycket bekymmer. Men nu, då han så länge saknat sina vanliga njutningar, eggades hans mages pockande krav av det salta fläsket.

Hans ansikte hade ett begärligt, hungrigt uttryck. Kinderna voro infallna och skinnet tycktes sitta litet för stramt över kindknotorna. Hans ljusblåa ögon voro oroliga. De hade ett uttryck som om han förföljts av tanken på någon hotande katastrof. Det låg tvivel, ångest och onda aningar i dem. De tunna läpparna voro tunnare än de behövde vara, och de tycktes tråna efter den tomma stekpannan.

Han lutade sig tillbaka och tog fram sin pipa. Han tittade skarpt ner i den och knackade med den mot sin öppna hand. Han vände tobakspungen av sälskinn ut och in och samlade omsorgsfullt upp varenda liten smula tobak han kunde träffa på. Resultatet var knappt så mycket som en fingerborgsfylla.

Han letade i sina fickor och tog upp små nypor med sopor mellan tummen och pekfingret. Här och där i dessa sopor fanns det några smulor tobak. Dem

skilde han ut med mikroskopisk noggrannhet, ehuru han nog också lät en och annan partikel av främmande ämnen följa med och läggas till det lilla tobaksförråd han hade i handen. Han medtog avsiktligt några små hopfiltade ulltappar, som ursprungligen härrörde från rockfodret och som legat i månader på bottnen av hans fickor.

Efter en kvart hade han pipan stoppad till en del. Han tände den på en sticka från lägerelden och flyttade sig fram på filtarna, stekte sina mockasinbeklädda fötter och rökte sparsamt. Då pipan var slut, satt han där och stirrade in i den döende braselden. Småningom vek oron ur hans ögon och efterträddes av ett beslutsamt uttryck. Ur sitt ödes kaos hade han slutligen letat sig till en väg. Men det var ingen vacker väg. Hans ansikte hade fått ett bistert rovdjursuttryck, och han knep hårdt ihop de tunna läpparna.

Med beslutet kom handlingsdriften. Han reste sig med ansträngning och bröt upp lägret. Han lastade de hoprullade filtarna, stekpannan, geväret och yxan på släden och slog ett rep om alltsammans. Sedan värmde han sina händer vid elden och drog på sig vantarna. Han var ömfotad och haltade rätt betydligt då han intog sin plats framför släden. Då han lade draglinans rännsnara över axeln och lutade sig framåt med hela sin tyngd för att sätta släden i rörelse, gjorde han en grimas av smärta. Det gjorde ondt i axeln efter många dagars beröring med draglinan.

Vägen gick längs Yukons frusna yta. Efter fyra timmar vek han om en krök och befann sig i orten Minto. Den låg på toppen av en hög jordvall, midtpå

en glänta, och bestod av ett härbärge, ett kafé och några blockhus. Han gick in på kaféet, sedan han lämnat sin släde utanför dörren.

»Räcker det till en drink?» frågade han och lade en, som det tycktes, tom guldpåse på disken.

Kafévärden såg skarpt på mannen och påsen, satte sedan fram en butelj och ett glas.

»Nog blir det bra med betalningen», sade han.

»Seså, tag vad som finns», envisades Morganson.

Kafévärden höll påsen med öppningen nedåt över vågen och riste den, och några guldkorn föllo ur. Morganson tog påsen, vände ut och in på den och skakade den grundligt.

»Jag trodde att det var en halv dollar i den», sade han.

»Inte riktigt», svarade den andre, »men ganska nära. Jag tar igen det genom att väga till mig litet för mycket av nästa kund.»

Morganson slog försiktigt whisky i glaset och fyllde det till en del.

»Gå på bara, så att det blir en ordentlig drink», uppmuntrade kaféägaren.

Morganson lutade på buteljen och fyllde glaset till brädden. Han drack långsamt, njöt av att känna dryckens eld bränna på tungan, rinna het nedåt strupen och breda ut en mild, smekande värme nere i magen.

»Skörbjugg?» frågade värden.

»En släng», svarade han. »Men jag har inte börjat svullna än. Jag kanske kan komma till Dyea och få färska grönsaker, så att jag kan bli av med den.»

»Ni tycks vara illa däran», sade den andre med

ett deltagande leende. »Inga hundar, inga pengar — och skörbjugg. Jag skulle försöka med granriste, om jag vore som ni.»

Efter en halvtimme sade Morganson adjö och lämnade kaféet. Han lade repet över sin ömmande axel och styrde kurs söder ut utmed floden. En timme senare rastade han. En inbjudande dal vek av i spetsig vinkel från flodstranden, åt höger. Han lämnade släden och linkade en halv mile uppåt dalen. Mellan honom och floden låg tre hundra meter slät mark beväxt med popplar. Han gick fram till Yukons bank. Vägen gick alldeles nedanför, men han klättrade ej ner till den. Söderut, åt Selkirk till, såg han en mile av vägen, där den gick fram genom snön. Men i norr, åt Minto till, doldes vägen för honom av ett trädbeväxt utsprång på strandbanken, på en kvarts miles avstånd.

Han tycktes vara belåten med utsikten och återvände till släden samma väg han hade kommit. Han lade draglinan över sin axel och drog släden uppför dälden. Snön var lös och otrampad, och det var ett tungt arbete. Medarna klumpade sig och fastnade, och han var mycket andfådd innan han gått sin halva mile. Det var mörkt, då han hade rest sitt lilla tält, satt upp plåtkaminen och huggit litet bränsle. Han hade inga ljus och nöjde sig med en mugg te innan han kröp in mellan filtarna.

På morgonen, då han steg upp, tog han på sig vantarna, fällde ner örlapparna över öronen och gick genom poppeldungen ner till Yukon. Han tog sin bössa med sig. Liksom förut klättrade han ej utför strandbanken. Han iakttog den folktomma vägen

i en timme, stampade med fötterna för att hålla blodet i omlopp och gick därefter tillbaka till tältet för att äta frukost. Det fanns litet te kvar i burken, till fem sex gånger på sin höjd, men han lade en så liten nypa i tekannan som om han velat spinna ut sitt teförråd i det oändliga. Hela hans proviantförråd bestod av en halv säck mjöl och en endast delvis fylld burk med bakpulver. Han gjorde skorpor och åt dem långsamt, tuggade varje munfull med utsökt njutning. Då han ätit tre höll han upp, funderade en stund, sträckte ut handen efter en skorpa till, men tvekade. Han tog mjölsäcken, lyfte den och beräknade dess vikt.

»Jag är såverad för ett par veckor», sade han högt. »Kanske tre», tillade han och lade undan skorporna.

Han tog åter på sig vantarna, drog ner öronklaffarna, tog bössan och gick till sin post på strandbanken. Han kröp ner i snön, så att han inte syntes, och vaktade. Efter några minuters overksamhet började kölden bli bitande; han lade bössan tvärs över knäna och tog sig en åkarebrasa. Sedan blevo köldsmärtorna i hans fötter outhärdliga; han avlägsnade sig från strandbanken och stampade tungt fram och tillbaka mellan träden. Men han gick inte länge i taget. Efter några minuter kom han alltid tillbaka till strandbanken och tittade uppåt och nedåt vägen, som om han genom sin blotta viljekraft kunde mana fram en mänsklig gestalt på den. Den korta förmiddagen gick, fastän den förefallit honom lång som ett århundrade, och vägen låg lika tom.

Det var lättare på eftermiddagen att hålla utkik över vägen. Temperaturen steg, och snart började

snön falla i torra, fina kristaller. Det blåste icke, och den föll rätt ner, stilla och enformigt. Han hukade sig ner med tillslutna ögon och huvudet vilande mot knäna och lyssnade vaksamt utåt vägen. Men intet hundtjut, slädgnissel eller körsvenrop störde tystnaden. I skymningen återvände han till tältet, högg sitt bränsle, åt två skorpor och kröp in mellan filtarna. Han sov oroligt, kastade sig och stönade och vid midnatt steg han upp och åt en skorpa till.

Varje dag blev kallare. Med fyra skorpor kunde han ej bibehålla kroppsvärmen, trots allt det myckna varma granriste han drack, och han ökade sin ranson, mornar och kvällar, till tre skorpor. Midt på dagen åt han ingenting, nöjde sig med några koppar ytterst svagt riktigt te. Detta program blev stående. Om morgonen tre skorpor, klockan tolv riktigt te, och om kvällen tre skorpor. Då och då drack han granriste för sin skörbjugg. Han ertappade sig med att baka större skorpor, och efter en hård dust med sig själv återgick han till den gamla storleken.

Den femte dagen vaknade vägen till liv. I söder visade sig ett mörkt föremål, som blev större. Morganson piggade upp sig. Han sysslade med sitt gevär, tog ut en laddad patron, lade in en annan och stack in den förkastade i bältet. Han satte hanen på halvspänn och drog på sig vanten för att hålla högra handen varm. Då det mörka föremålet kom närmare, såg han att det var en man utan hundar eller släde, en vandrare utan packning. Han blev nervös, spände hanen, men satte den sedan tillbaka på halvspänn. Mannen befanns vara en indian, och med en suck av missräkning lade Morganson ner

bössan över knät. Indianen gick förbi och försvann åt Minto till bakom den utskjutande träddungen.

Men Morganson kom på en idé. Han flyttade sig till ett ställe, där poppelgrenar sköto ut vå vardera sidan om honom. Han högg två breda skåror i dem med sin yxa. Sedan lade han bösskolven i den ena av dessa skåror och tog sikte. Han beströk vägen helt och hållet i den riktningen. Han gjorde helt om, lade bösskolven i den andra skåran och fann att han därifrån kunde behärska vägen ända bort till träddungen, bakom vilken den försvann.

Han gick aldrig ner till vägen. En man som färdades nere på vägen kunde ej ha någon aning om att han låg gömd där uppe. Snöytan var orörd. Det fanns intet ställe där hans spår utvisade att han vikit av från vägen.

Då nätterna blevo längre, förkortades hans vaktgöring ovanför vägen. En gång for en släde med klingande bjällror förbi i mörkret, och med butter ovilja tuggade han sina skorpor och lyssnade till ljudet. Slumpen var emot honom. Han hade troget vaktat vägen i tio dagar, plågats som en fördömd av kölden, men ingenting hade händt. Endast en indian utan packning hade gått förbi. Nu, om natten, då det var omöjligt för honom att hålla utkik, drogo män och hundar och en med liv lastad släde förbi, på väg söderut till havet, solen och civilisationen.

Det var så han tänkte sig släden som han väntade på. Den var lastad med liv, hans liv. Hans liv höll på att sina ut i tältet i snön. Han var matt av brist på föda och kunde ej fortsätta färden på egen hand. Men med släden som han väntade på var det hun-

dar som skulle dra honom, mat som skulle komma hans livslåga att flamma upp igen, pengar som skulle ge honom hav och sol och civilisation. Hav, sol och civilisation blevo det samma som liv, hans liv, och de utgjorde packningen på den där släden som han väntade på. Det blev en fix idé hos honom, och han började betrakta sig själv som den rätte, bestulne ägaren till denna slädlast liv.

Hans mjöl började ta slut, och han återgick till två skorpor om morgonen och två om kvällen. Därigenom blev han svagare och mera frusen, och dag efter dag vaktade han den döda vägen, som ej ville visa något tecken till liv för hans skull. Slutligen inträdde skörbjuggen i sitt nästa skede. Huden kunde ej längre absorbera det orena i blodet, och följden blev att kroppen började svullna. Hans smalben blevo pussiga, och värken i dem höll honom vaken många timmar om natten. Sedan steg svullnaden upp till knäna, och hans smärtor blevo mer än fördubblade.

Så kom en köldperiod. Temperaturen gick ner — fyrtio, femtio, sextio grader under noll. Han hade ingen termometer, men han förstod det av de tecken och naturfenomen som äro välkända för alla i dessa trakter — vattnets fräsande läte då det träffade snön, den bitande köldens skärpa, den snabbhet varmed hans andedräkt frös och klädde tältets väggar och tak. Förgäves kämpade han mot kölden och försökte fortsätta med sin vaktgöring på strandbanken. I sitt svaghetstillstånd var han ett lätt byte, och kylan högg sina tänder djupt i honom innan han tog sin tillflykt till tältet och hukade sig ner vid

elden. Hans näsa och kinder voro förfrusna och svartnade, och han hade förfrusit den vänstra tummen inne i vanten. Han trodde att han skulle slippa förlora mer än till den första leden.

Då han nu drivits in i sitt tält av kölden, blev vägen plötsligt, i följd av en ödets ironi, ett myller av liv. Tre slädar foro förbi den första dagen och två den andra. En gång om dagen arbetade han sig ut till strandbanken men endast för att duka under och dra sig tillbaka igen, och varje gång gick en släde förbi, en halvtimme sedan han gått in.

Kölden slog sig, och han kunde åter hålla till ute på strandbanken, och nu dog vägen ut igen. I en vecka satt han nedhukad och väntade, men där syntes intet livstecken, icke en levande varelse visade sig. Han hade inskränkt sig till en skorpa morgon och kväll, och han tycktes just icke märka skillnaden. Ibland förvånade han sig över att han ännu kunde leva. Han hade aldrig trott det vara möjligt att man kunde stå ut med så mycket.

Då det åter blev liv på vägen var det liv som han ej kunde reda sig med. En avdelning av nordvästpolisen, ett tjog, med många slädar och hundar, och han kröp ner på strandbanken där uppe, och de hade ingen aning om döden som lurade på dem i skepnad av en döende man bredvid vägen.

Hans förfrusna tumme vållade honom åtskilligt besvär. Medan han vaktade på strandbanken tog han för vana att dra av sig vanten och sticka in handen innanför skjortan för att värma tummen i armhålan. Ett postbud visade sig nere på vägen, men Morgon-

son lät honom passera. Ett postbud var en viktig person, han skulle genast saknas.

Den första dagen sedan hans sista mjöl gått åt snöade det. Det var alltid varmt då det snöade, och han satt ute på strandbanken alla dagens åtta timmar, orörlig, förfärligt hungrig och förfärligt tålig, som en jättespindel väntande på sitt byte. Men bytet kom icke, och han vacklade tillbaka till tältet i mörkret, drack granriste och varmt vatten och gick till kojs.

Följande morgon släppte den ondskefulla slumpen sitt tag i honom. Då han skulle gå ut ur tältet, såg han en stor älgtjur snedda över dalen på litet över hundra meters avstånd. Morganson kände blodet sjuda i ådrorna och blev sedan oförklarligt matt. Han överväldigades av kväljningar och måste sätta sig ner ett ögonblick för att hämta sig. Sedan sträckte han sig efter sin bössa och siktade noggrant. Det första skottet träffade, det visste han, men älgen vände och styrde kurs uppför den skogbeväxta sluttningen som ledde ner till dalen. Morganson skickade in kulor på måfå mellan träden och buskarna efter det flyende djuret, tills han fick klart för sig att han förspillde den ammunition han behövde för den slädlast liv han väntade på.

Han upphörde att skjuta, och han väntade. Han lade märke till den riktning älgen tagit, och högt uppe i skogen, i en öppning mellan träden, såg han stammen av en kullfallen tall. I tankarna följande den flyende älgen såg han att han måste fram över trädstammen. Han beslöt att skjuta ännu ett skott, och han siktade i den tomma luften ovanför stammen och försökte hålla bössan stadig. Djuret sprang in

i hans synfält med upplyfta framben, då det skulle hoppa. Han tryckte av. Vid smällen gjorde älgen ett luftsprång och störtade till marken så att snön yrde högt.

Morganson rusade uppför sluttningen — åtminstone var det hans avsikt att göra det. Sedan vaknade han ur en svimning och reste sig. Han gick dit upp i långsammare takt, stannade då och då för att andas och bli herre över sina oredigа sinnen. Slutligen kravlade han över trädstammen. Älgen låg framför honom. Han satte sig tungt ner på den döda kroppen och skrattade. Han gömde ansiktet i sina vantbeklädda händer och fortfor att skratta.

Men så skakade han hysterien av sig. Han drog sin jaktkniv och arbetade så fort som hans skadade tumme och hans svaghet tilläto honom. Han brydde sig ej om att flå älgen, utan skar sönder honom med huden på. Det var ett helt Klondyke av mat.

Då han slutat, valde han ut ett stycke kött på hundra skålpund och försökte släpa ner det till tältet. Men snön var lös, och det var för ansträngande för honom. Han bytte ut det mot ett stycke på tjugu skålpund, och med många vilopauser lyckades han få det till tältet. Han stekte litet av köttet, men åt försiktigt. Sedan gick han helt mekaniskt ut till sin post på strandbanken. Det fanns slädspår i den nyfallna snön på vägen. Slädlastens liv hade passerat förbi medan han styckat älgen.

Men det frågade han inte efter. Han var glad åt att inte släden hade farit förbi innan älgen kom. Älgen hade kastat om hans planer. Dess kött var värdt femtio cents skålpundet, och han var bara litet mer

än tre miles från Minto. Han behövde ej längre vänta på slädlastens liv. Älgen var hans slädlast liv. Han skulle köpa ett par hundar i Minto, litet mat och tobak, och hundarna skulle dra honom söderut till havet, solen och civilisationen.

Han kände sig hungrig. Den dova, enformiga hungervärken hade nu blivit en skarp och oavlåtlig smärta. Han linkade tillbaka till tältet och stekte sig en bit kött. Sedan rökte han två fulla pipor med torkade teblad. Därpå stekte han ännu en bit älgkött. Han kände sig ovanligt stark och gick ut och högg litet bränsle. Sedan blev det åter en bit kött. Äggad av maten växte hans hunger som en brand. Han måste oupphörligt steka sig en bit kött. Han försökte med mindre bitar, men då måste han steka så mycket oftare.

Midt på dagen tänkte han på att vilda djur kunde äta upp hans kött, och han klättrade uppför backen och tog med sig yxan, draglinan och ett lastrep. Svag som han var tog det hela eftermiddagen för honom att bygga ett förvaringsrum och magasinera köttet. Han högg unga trädstammar, kvistade dem och band ihop dem till en hög ställning. Det var inte så bra förvaringsställe som han hade önskat, men han hade gjort sitt bästa. Att hissa upp köttet var ansträngande. De större bitarna trotsade alla hans bemödanden, tills han slog repet om en gren där uppe, gjorde fast en ända om köttstycket och hängde sig med hela sin tyngd i den andra ändan.

Då han kom in i tältet överlämnade han sig åt en lång orgie i sin ensamhet. Han behövde inga vänner. Hans mage och han höllo varandra sällskap. Bit efter bit, många köttbitar, stekte han och åt upp. Han åt

flera skålpund kött. Han kokade riktigt te och kokade det starkt. Han kokade det sista han hade. Det gjorde ingenting. I morgon skulle han köpa te i Minto. Då han inte tyckte sig kunna äta mera, rökte han. Han rökte upp hela sitt förråd av torkade teblad. Än sedan? I morgon skulle han röka tobak. Han knackade ur sin pipa, stekte en sista köttbit och gick och lade sig. Han hade ätit så mycket att han tyckte sig nära att spricka, men ändå steg han upp från bädden och tog sig en munfull kött till.

På morgonen vaknade han som ur en dödssömn. Han hörde underliga ljud i sina öron. Han visste ej var han befann sig och såg sig slött omkring, tills han fick sikte på stekpannan med den sista halvätna köttbiten. Då kom han ihåg allt och ägnade sin uppmärksamhet åt de underliga ljuden. Han svor till och sprang upp från bädden. Hans av skörbjugg illa åtgångna ben veko sig under honom, och han jämrade sig av smärta. Han grep sig långsammare an med att ta på sig sina mockasiner och lämna tältet.

Från förvaringsstället uppe i backen hördes morrande och väsande läten, då och då avbrutna av korta skall. Han ökade farten, fastän det gjorde mycket ondt, och skrek högt och hotande. Han såg vargarna rusa bort över snön och genom buskarna, de voro många, och han såg att ställningen var omkullvräkt. Djuren voro tunga av allt kött de hade ätit, och de voro glada åt att få smyga sig bort och lämna kvar spillrorna.

Han förstod hur olyckan hade gått till. Vargarna hade fått väderkorn av hans skafferi. En av dem hade hoppat upp på ställningen från den omkullfallna

trädstammen. Han såg spåren efter djurets tassar i snön på trädstammen. Han hade ingen aning om att en varg kunde hoppa så högt. En annan hade följt efter den första, en tredje och en fjärde, tills den skrangliga ställningen hade brakat ner under deras tyngd och deras rörelser.

Ett ögonblick voro hans ögon hårda och vilda, då han såg hela utsträckningen av olyckan, men sedan fingo de tillbaka sitt gamla tåliga uttryck, och han började samla ihop de väl avgnagda benen. Han visste att det fanns märg i dem, och medan han letade i snön fann han också här och där köttbitar som hade undgått vargarna; de hade blivit oaktsamma tack vare överflödet.

Han tillbragte den återstående delen av förmiddagen med att släpa vad som återstod av älgen utför sluttningen. Dessutom hade han minst tio skålpund kvar av den köttklump han släpat ner i går.

»Det räcker i flera veckor», sade han, medan han betraktade högen.

Han hade lärt sig konsten att svälta men ändå leva. Han gjorde ren sin bössa och räknade de patroner han hade kvar. De voro sju. Han laddade bössan och linkade ut till sin post på strandbanken. Hela dagen iakttog han den döda vägen. Han vaktade den en hel vecka, som ingen levande varelse syntes till.

Tack vare köttet kände han sig starkare, men hans skörbjugg hade förvärrats och vållade honom svårare plågor. Nu levde han på soppa, drack den ena litern efter den andra av den tunna buljong han kokade på älgbenen. Soppan blev tunnare då han knäckte

benen och kokade dem om igen, men det varma vatt-net med köttextraktet i var bra för honom, och han var starkare än han varit innan han skjutit älgen.

I nästa vecka kom det in en ny faktor i Morgansons liv. Han ville veta vad det var för datum. Det blev en fix idé. Han funderade och räknade, men hans slutsatser voro aldrig de samma. Det första han gjorde om morgonen och det sista han gjorde om kvällen, och hela dagen för resten medan han vaktade ovanför vägen, var att grubbla på det. Han vaknade om natten och låg vaken i timtal och arbetade med problemet. Det var ej av någon vikt för honom att få veta datum, men hans nyfikenhet växte tills den blev lika stark som hans hunger och hans begär att få leva. Slutligen blev det honom övermäktigt, och han beslöt att gå till Minto och ta reda på det.

Det var mörkt då han kom till Minto, men det passade honom bra. Ingen såg då han kom. Dessutom visste han att han skulle få månsken på återvägen. Han klättrade uppför strandbanken och öppnade kafédörren. Ljusskenet bländade honom. Det kom från några ljus, men han hade levat länge i ett mörkt tält. Då hans ögon vant sig, såg han tre män sitta omkring kaminen. Det var resenärer, det såg han genast, och efter de ej hade passerat förbi voro de tydligen på utväg. De skulle fara förbi hans tält följande morgon.

Kafévärden gav ifrån sig en lång, förvånad vissling.

»Jag trodde att ni var död», sade han.

»Varför det?» frågade Morganson med sviktande röst.

Han hade blivit ovan att tala, och han kände ej igen sin egen röst. Den föreföll hes och underlig.

»Ni har varit död i över två månader nu», förklarade värden. »Ni gick härifrån söderut, och ni kom aldrig till Selkirk. Var har ni varit?»

»Jag har huggit ved åt ångbåtsbolaget», ljög Morganson i osäker ton.

Han försökte ännu vänja sig vid sin egen röst. Han linkade över golvet och lutade sig mot disken. Han visste att han måste ljuga oavbrutet, och medan han bemödade sig att se sorglös och likgiltig ut, klappade hans hjärta vildt och oregelbundet och han kunde ej låta bli att se begärligt på de tre männen vid kaminen. De voro herrar över livet — hans liv.

»Men var i helvete har ni hållit till hela denna tid?» frågade värden.

»På andra sidan floden», svarade han. »Jag har huggit en väldig vedstapel.»

Värden nickade. Hans ansikte lyste upp av förståelse.

»Jag har hört yxhugg flera gånger», sade han. »Jaså det var ni? Vill ni ha en drink?»

Morganson hakade sig hårdt fast vid disken. En drink! Han kunde ha slagit armarna om mannens ben och kysst hans fötter. Förgäves sökte han få fram ett ja, men värden väntade icke, han gick redan efter buteljen.

»Men hur bar ni er åt för att få mat?» frågade han. »Ni ser inte ut som om ni kunde hugga ved för att hålla er varm. Ni ser väldigt dålig ut, min vän.»

Morganson längtade efter buteljen som ännu ej kommit och sväljde torrt.

»Jag högg veden innan skörbjuggen blev svår», sade han. »Och så knäppte jag en älg strax i början. Jag har minsann levat riktigt högt. Det är skörbjuggen som har knäckt mig.»

Han fyllde glaset och tillade: »Men granriste skall nog ta bukt på den»

»Ett glas till», sade världen.

De båda whiskyglasen hade snabb verkan på Morgansons tomma mage och svaga kropp. Då han vaknade till medvetande satt han vid kaminen på en trälåda och han tyckte att flera mansåldrar hade gått. En lång, bredaxlad, svartskäggig man höll på att betala förtäringen. Morgansons dimmiga ögon sågo honom ta en grön sedel ur en tjock plånbok, och Morgansons dimmiga ögon klarnade genast. Det var hundradollarsedlar, det var liv! Hans liv! Han kände en nästan omotståndlig lust att rycka till sig pengarna och rusa ut i mörkret.

Den svartskäggige mannen och en av hans följeslagare reste sig.

»Kom Olsson», sade den förre till den tredje, en ljushårig, rödblommig jätte.

Olsson reste sig, gäspade och sträckte sig.

»Varför ska ni gå och lägga er så snart?» frågade värden i klagande ton. »Klockan är inte mycket än.»

»Vi ska vara i Selkirk i morgon», svarade den svartskäggige.

»På juldagen!» utbrast värden.

»Ju bättre dag dess bättre arbete», skrattade den andre.

Då de tre männen gingo ut genom dörren, kom det dunkelt för Morganson att det var julafton. Det var

datum. Det var därför han hade kommit till Minto. Men det fördunklades nu av de tre männen själva och av de gröna hundradollarsedlarna.

Dörren slogs igen.

»Det är Jack Thompson», sade värden. »Har förtjänat två millioner på Bonanza och Sulphur och har mera att vänta. Nu går jag och lägger mig. Drick ett glas till först.»

Morganson tvekade.

»En juldrink», envisades den andre. »Det blir nog bra. Jag får betalt då ni säljer er ved.»

Morganson behärskade sitt rus så länge att han kunde svälja whiskyn, säga god natt och gå ut på vägen. Det var månsken, och han vacklade framåt genom den klara, silvervita tystnaden och hade en syn som antog formen av en tjock bunt hundradollarsedlar.

Han vaknade. Det var mörkt, och han låg mellan sina filtar. Han hade gått och lagt sig med sina mockasiner och vantar på och med öronklaffarna nedfällda över öronen. Han steg upp så fort hans tillstånd medgav, gjorde upp eld och värmde vatten. Då han stack ner granris i tepannan lade han märke till de första glimtarna av daggryningen. Han tog sin bössa och linkade stel av skräck ut till strandbanken. Då han hukade sig ner och väntade kom han ihåg att han glömt dricka sitt granriste. Det enda han för övrigt tänkte på var den möjligheten att Jack Thompson ändrat sig och inte reste på juldagen.

Det ljusnade och blev dag. Det var kallt och klart. Sextio grader under noll, gissade Morganson. Icke

en fläkt satte den kalla polarluften i rörelse. Han satte sig plötsligt upp, och muskelspänningen steg-rade skörbjuggssmärtorna. Han hade hört det av-lägsna ljudet av en mansröst och ett svagt hundgläfs. Han började slå sig i sidorna med händerna. Det var ingen småsak att blotta den högra handen i sextio graders köld, och nu behövde han all den värme hans kropp kunde utveckla.

De kommo i sikte vid den utskjutande träddungen. Främst gick den tredje mannen, vars namn han icke hade hört. Sedan kommo åtta hundar, som drogo släden. Framför släden, styrande den med styrstången, gick Jack Thomposn. Eftertruppen bildades av sven-sken Olsson. Det var en grann karl, tänkte Morganson, medan han betraktade den i gråverkparka klädde jät-ten. Männen och hundarna avtecknade sig skarpt mot det vita landskapet. De liknade pappfigurer som rörde sig mekaniskt.

Morganson lade sin bössa med spänd hane i trä-dets skåra. Han kände plötsligt att han var kall om fingrarna och upptäckte att hans högra hand var bar. Han visste ej att han hade tagit av sig vanten. Han drog den hastigt på sig igen. Männen och hun-darna kommo närmare, och han såg deras andedräkt i den kalla luften. Då den förste mannen befann sig på femtio fots avstånd tog Morgan av sig den högra vanten. Han lade pekfingret om trycket och siktade lågt. Då han sköt virvlade den förste mannen rundt och föll till marken.

I första överraskningens ögonblick sköt Morganson på Jack Tompson, men för lågt, ty denne hade ryckt till och plötsligt satt sig på släden. Morganson sik-

tade högre och sköt igen. Jack Thompson sjönk baklänges på den lastade släden.

Morganson vände nu sin uppmärksamhet till Olsson. På samma gång som han såg att denne sprang åt Minto till, lade han märke till att hundarna hade stannat då de kommit till det ställe där den förste mannens kropp spärrade vägen. Morganson sköt efter den flyende mannen och bommade, och Olsson sprang i krokar. Det fortsatte han med, under det Morganson sköt två skott i hastig följd och bommade bägge gångerna. Morganson hejdade sig just som han skulle trycka av igen. Han hade skjutit sex skott. Han hade endast en patron kvar. Det var nödvändigt att det sista skottet träffade.

Han studerade med förtvivlans iver Olssons sätt att springa. Jätten lutade sig groteskt framåt och åt sidorna och galopperade framåt vägen med ursinnig fart och parkans skört flaxande bakom honom. Morganson följde med bössan mannens rörelser. Hans finger höll på att domna; han kände knappast trycket. »Gud hjälpe mig», viskade han och sköt. Den springande mannen föll framstupa, studsade upp från den hårda marken och rullade om flera varv. Ett ögonblick slog han med armarna och låg sedan stilla.

Morganson kastade ifrån sig bössan (den var värdelös nu sedan den sista patronen gått åt) och gled utför backen genom den lösa snön. Nu då han hade låtit fällan slå igen var det ej längre nödvändigt att göra någon hemlighet av gömstället. Han linkade framåt vägen till släden, och hans fingrar gjorde ofrivilligt gripande och besittningstagande rörelser inne i vantarna.

Hundarnas morrande hejdade honom. Ledaren, en stor hund, halvt newfoundländare och halvt av Hudsonbayras, stod över liket av den på vägen liggande mannen och hotade Morganson med rest ragg och blottade tänder. Även de andra sju hundarna i spannet reste ragg och morrade. Morganson närmade sig på försök, och hundarna reste sig emot honom. Han stannade åter och talade till djuren, ömsom hotande och inställsamt. Han lade märke till den stupade mannens ansikte och förvånade sig över att det så hastigt blivit vitt sedan livet flytt och kölden fått övertaget. Jack Thompson låg baklänges ovanpå den lastade släden med huvudet nedsjunket mellan två säckar och hakan riktad uppåt, så att allt vad Morganson kunde se var det svarta skägget som pekade upp mot himlen.

Då det var omöjligt att slåss med hundarna gav Morganson sig ut i den djupa snön och gjorde en stor omväg för att komma bakom släden. Under newfounländarens ledning svängde spannet om i sitt invecklade seltyg. Morganson kunde, halvt förlamad av sjukdomen, endast röra sig helt långsamt. Han såg hundarna sluta sig samman omkring honom och försökte komma undan. Det var nära att lyckas, men så högg den stora ledaren med ett ursinnigt bett tänderna i hans vad. Den blev illa sargad, men Morganson kunde dock slita sig lös.

Han svor över djuren, men kunde ej försvara sig mot dem. De svarade med att morra, resa ragg och streta häftigt emot sina bröstremmar. Han kom ihåg Olsson, vände dem därför ryggen och gick framåt

vägen. Han tänkte knappt på sitt sargade ben. Det blödde ymnigt, stora pulsådern var avbiten, men det visste han icke.

Morganson förvånade sig mest över att svenskens ansikte var så ytterligt blekt; han hade ju varit så rödblommig i går kväll. Nu var hans ansikte som vit marmor. Och med sitt ljusa hår liknade han därför mera en staty än något som varit en människa för några minuter sedan. Morganson drog av sig vantarna och undersökte liket. Det fanns intet penningbälte om livet på bara kroppen, ej heller kunde han finna någon guldpåse. I en bröstficka träffade han på en plånbok. Med fingrar som hastigt domnade i kölden genomgick han hastigt dess innehåll. Det var brev med utländska stämplar och frimärken på, några kvitton och anteckningar samt ett kreditiv på åtta hundra dollars. Det var allt. Inga pengar.

Han gjorde en rörelse för att vända om till släden, men kände sig fastväxt vid vägen. Han tittade ner och såg att han stod fast i en frusen röd massa. Det var röd is på hans sönderrivna byxben och på mockasinen därunder. Med en rask ansträngning bräckte han det hårdfrusna blodet och vacklade framåt vägen åt släden till. Den stora hunden, som hade bitit honom, började rusa och morra; och hans exempel följdes av hela spannet.

Morganson grät av svaghet och vaggade fram och tillbaka. Sedan strök han bort de frusna tårarna som gnistrade i hans ögonvrå. Det var ett skämt. En ondskefull slump drev gyckel med honom. Till och med Jack Thompson med sitt uppåtpekande skägg skrattade åt honom.

Han vacklade rundt omkring släden, från sina sinnen, än gråtande och tiggande hundarna om sitt liv där på släden, än vanmäktigt rasande mot dem. Sedan kom det ett lugn över honom. Han hade burit sig åt som en tok. Allt vad han hade att göra var att gå till tältet, ta yxan, vända om och slå ihjäl hundarna. Han skulle minsann lära dem...

För att komma till tältet måste han gå ett långt stycke från släden och de ursinniga hundarna. Han steg ut i den lösa snön. Sedan kände han sig plötsligt yr i huvudet och stannade. Han tordes ej gå vidare, han var rädd för att falla. Han stod stilla en lång stund, balanserande på sina illa tilltygade ben som darrade av svaghet. Han tittade ner och såg att snön blev röd vid hans fötter. Blodet strömmade lika ymnigt som förut. Han hade inte trott att bettet var så svårt. Han betvingade sin yrsel och lutade sig ner för att undersöka såret. Han tyckte att snön flög upp emot honom, och han ryggade tillbaka för den som för ett slag. Han hade en panisk skräck för att falla omkull, och efter en lång kamp lyckades han stå rak igen. Han var rädd för den där snön som hade rusat upp på honom.

Sedan blev allt det vita svart, och när han vaknade låg han i snön. Han var ej längre yr i huvudet. Dimman för ögonen var borta. Men han kunde ej resa sig. Han hade ingen styrka i sina lemmar. Hans kropp föreföll livlös. Med en förtvivlad ansträngning rullade han om på sidan. I denna ställning uppfångade han en skymt av släden och Jack Thompsons uppåtpekande svarta skägg. Han såg också ledarehunden slicka ansiktet på mannen som låg

på vägen. Morganson såg nyfiket på. Hunden var orolig och ivrig. Ibland gav han ifrån sig ett kort, skarpt skall, liksom för att väcka mannen, och betraktade honom med framåtlagda öron och viftande svans. Slutligen satte han sig, stack upp nosen i vädret och började tjuta. Snart tjöt hela spannet.

Nu då han låg var Morganson ej längre rädd. Han såg sig själv hittas död i snön, och en stund grät han av medlidande med sig själv. Men han var icke rädd. Kampen inom honom hade upphört. Då han försökte slå upp ögonen, märkte han att de hade frusit igen av tårarna. Han försökte ej gnida bort isen. Det gjorde det samma. Han hade aldrig haft en aning om att det var så lätt att dö. Han var till och med förargad över att han hade kämpat och lidit i så många svåra veckor. Han hade låtit narra sig av dödsskräcken. Döden gjorde inte ondt. Alla plågor han utstått hade varit livets. Livet hade förtalat döden. Livet var grymt.

Men hans vrede lade sig. Livets lögner och svek betydde ingenting nu då han höll på att bli det kvitt. Han kände sig sömnig, och en ljuv slummer smög sig över honom, balsamisk av löften om lindring och ro. Han hörde otydligt hundarnas tjut och tänkte flyktigt på att kölden nu ej längre hade någon makt att göra sig till herre över hans kropp. Sedan upphörde ljuset och tanken att pulsera under de tårblixtrande ögonlocken, och med en trött suck av lättnad somnade han in.

EFTERSKÖRD

AV

JACK LONDON

ÖVERSÄTTNING AV
ERNST LUNDQUIST

STOCKHOLM
A.-B. BOHLIN & Co.

STOCKHOLM 1920
SVENSKA TRYCKERIAKTIEBOLAGET

MÄNSKLIGHETEN PÅ VANDRING.

De uppenbarelser som lärda män
Och troende profeter för oss röja,
De äro sagor som ur drömmens slöja
Framskimra — för att slumra in igen.

Civilisationens historia är en historia om vandringar med svärd i hand för att söka föda. I den dimmiga fornvärlden se vi glimtar av spöklika släkten träda fram, döda, finna föda, bygga upp grova civilisationer, urarta, falla för starkare händers svärd och alldeles försvinna. Människan har liksom andra djur strövat över jorden sökande vad hon uppsluka månde, och icke romantik och äventyrslust utan hungern har drivit henne ut på hennes väldiga äventyr. Antingen en bankrutterad ädling seglar ut för att kolonisera Virginien eller en cantones skriver under kontrakt om att arbeta på Hawajis sockerplantage, är det både i ädlingens och kulins fall ett förtvivlat försök att få något att äta, få mera att äta än han kan få hemma.

Det har alltid varit så från den tiden då den förste förmänsklige antropoiden drog över bergen för att söka bättre bärbuskar på andra sidan ända ner till den siste slovaken som i dag landar vid våra kuster för att arbeta i Pennsylvaniens kolgruvor. Dessa folkens flyttningsrörelser ha blivit kallade folkdrifter, och

ordet är träffande. Planlöst blint, automatiskt, sporrad framåt av hungerns kval, har människan bokstavligen drivit rundt om jorden. Det har varit irrfärder i det förflutna, otaliga och förgätna och så avlägsna i tiden att de ej lämnat några minnen efter sig, eller sammansatta av så lågt stående människor eller förmänniskor att de ej gjort några inristningar på sten eller ben och ej efterlämnat några minnesmärken av att de funnits till. Vi gissa och veta att dessa tidiga folkvandringar ha existerat, alldeles som vi veta att de första upprättgående djuren härstammade från något fyrhändt djur genom att ha utvecklat »ett par stortår ur två tummar på olika händer». Behärskade av fruktan och just genom sin fruktan påskyndande sin utveckling ha dessa våra tidiga förfäder, utstående hungerkval likt dem vi utstå i dag, drivit framåt, jagande och jagade, ätande och uppätna, vandrande genom tusenåriga odysséer av tjutande urtidsvildhet, tills några av dem lämnade sina skelett i glaciärgruset och andra sina benristningar i grottmänniskornas hålor.

Det har varit vandringar från öster till väster och från väster till öster, från norr till söder och tillbaka igen, vandringar som ha korsat varandra, och vandringar som ha stött ihop, studsat och slungats bort åt olika håll. Från Centraleuropa ha arierna drivit in i Asien, och från Centralasien ha turanerna drivit tvärsöver Europa. Asien har sänt ut stora vågor av hungriga människor från sina förhistoriska boplatser, »kortskallar» som översvämmade Europa och trängde till Skandinavien och England, genom Attilas och Tamerlans horder ner till den immigration av kineser och japaner som nu hotar Amerika. Fenicier och

greker, med onämnda folkströmmar bakom sig, koloniserade Medelhavsområdet. Rom slukades av de germaniska stammarnas flod som strömmade ner från norden driven av en flod asiater. Angler, saxare och jutar kommo i drift man vet icke varifrån och drevo över till Britannien, och engelsmännen ha fortsatt denna irrfärd rundt omkring världen. Flyende för starkare raser, hungriga och glupska, har eskimån drivits till de ogästvänliga polartrakterna, pygméerna till Afrikas feberfrätta djungler. Och ända in i våra dagar fortsätter rasernas vandring, kineser till Filippinerna och halvön Malacca, européer till Förenta staterna eller amerikaner till Manitobas veteländer och till nordvästern.

Mest häpnadsväckande har kanske Söderhavsrusningen varit. Öarna i denna väldiga ocean ha fått ta emot den ena invandringen efter den andra, ehuru mera blind, tillfällig och vansklig än någon föregående folkvandring. Från Asiens fastland strömmade en arisk människoflod, som byggde upp civilisationer på Ceylon, Java och Sumatra. Endast minnesmärken finnas kvar efter dessa arier. Själva ha de helt och hållet utplånats, dock först efter att ha lämnat efter sig bevis på att de farit tvärsöver det stora Södra Stilla havet ända till den fjärran Påskön. Och under dessa färder träffade de på raser som utfört dessa vandringar före dem, och de, arierna, gingo i sin tur före den vandring av andra och följande raser som vi i våra dagar kalla polynesier och melanesier.

Människan upptäckte tidigt döden. Så snart hennes utveckling det tillät hittade hon på bättre sätt att döda än det gamla naturliga med tänder och klor.

Hon ägnade sig åt att uppfinna metoder att döda innan hon upptäckte elden eller satte ihop en religion åt sig. Och ända in i våra dagar äro hennes vackraste skaparkraft och tekniska skicklighet ägnade åt samma gamla uppgift att förfärdiga allt bättre och bättre mordvapen. Alla sina dagar, hela det förflutna, har människan sysslat med att döda. Och från att ha varit en skräckslagen, i djungeln och grottor gömd urtidsvarelse förvärvade hon sig makt över hela djurvärlden, emedan hon utvecklade sig till den fruktansvärdaste och farligaste dödaren av alla djur. Hon kände sig ha för litet svängrum. Hon dödade för att skaffa utrymme, men släktet förökade sig alltjämt och åstadkom överbefolkning, och då fortgick dödandet för att bereda större svängrum. Liksom en kolonist röjer marken från dess ogräs och buskar för att så säd, nödgades människan röja undan allt slags liv för att så människor. Och med svärdet i handen har mannen bokstavligen huggit sig väg genom de väldiga massor av liv som upptagit den mark han ville ha för sin egen räkning. Och alltjämt har han fört kampen allt längre och längre bort tills han i dag icke allenast är en långt skickligare dödare av människor och djur än någonsin förr, utan han har också inriktat sin kamp mot de ändlösa och osynliga härskarorna av fientliga liv i mikroorganismernas värld.

Det är visserligen sant att de som togo till svärd förgingos med svärd. Men de förgingos icke allenast icke alla, utan flera uppkommo tack vare svärdet än som omkommo därigenom, eljes skulle människorna ej i våra dagar översvämma världen i så väldiga skaror. Man får ej heller glömma att de som ej upp-

kommo genom svärdet uppkommo ej alls. De funnos icke till. Därför är det något på tok med doktor Jordans krigsteori, som går ut på att sedan de bästa skickats ut i krig stannade endast de näst bästa kvar, de män som lämnades hemma för att avla en ras av näst bästa slaget, och att människosläktet alltså försämras under krig. Om det vore så, om vi skickat bort de bästa vi alstrat och fortsatt med att låta nya släkten alstras av de män som lämnats kvar, och ha gjort detta i tiotusentals årtusenden och ändå äro vad vi så storartat äro i dag, vilka otänkbart härliga och gudalika varelser måste då ej våra förfäder för tiotusentals årtusenden sedan ha varit! Olyckligtvis för doktor Jordans teori kunna dessa gamla förfäder ej motsvara detta sitt vackra rykte. Vi känna dem för vad de äro, och framför apburarna i vilket menageri som helst få vi sannare antydningar och föreställningar om vad våra förfäder verkligen voro för länge längesedan. Och genom att döda, ständigt döda, genom att förvandla jorden till en blodsölad slaktarbod ha dessa aplika varelser utvecklat sig till att bli du och jag. Det är som Henley har sagt i »Svärdets sång»:

Svärdet sjunger:

Jagande mörkret
liksom ock morgonens
spjut och banér;
sällande folken,
slagg från metall,
svagt och odugligt
från dugligt och starkt;
dödande djurisk

ynglande råhet;
hämmande massans
blinda förvildning,
trevande, skumögda
arbetstrålens
excesser i tjänst hos
allsmäktiga Magen."

Medan tiden gick och människorna förökade sig, drevo de allt längre och längre bort under sökande efter utrymme. De mötte andra folkvandringar, och människomordet blev fruktansvärt. De svaga och urartade föllo för svärdet. Nationer som förvekligades, som blevo rika i feta dalar och rika floddeltor, sopades bort av de starkare männens skaror, som levat i öknarnas och bergstrakternas försakelser och voro skickligare att föra svärdet. Okända och oräknade billioner människor ha sålunda blivit utrotade under förhistoriska tider. Draper säger att Italien under det tjuguåriga kriget mot goterna förlorade 15 millioner av sin befolkning, »och att krig, hungersnöd och pest under Justiniani regering minskade människosläktet med det nästan otroliga antalet 100 millioner». Tyskland förlorade under trettioåriga kriget 6 millioner invånare. Jag behöver knappast påminna om siffrorna från vårt eget amerikanska inbördeskrig.

Och människorna ha blivit utrotade på annat sätt än genom svärdet. Översvämningar, hungersnöd, pest och mord äro kraftiga faktorer då det gäller att minska befolkningen och skaffa utrymme. Mr Charles Woodruff uppger i sin »Rasernas utbredning»: »År 1886, då Gula flodens fördämningar brusto, drunknade 7 millioner människor. Missväxten i Irland 1848 förorsakade en million dödsfall. Hungersnöden i Indien

1896—7 och 1899—1900 minskade befolkningen med 21 millioner. Taipingupproret och det muhammedanska upproret i förening med hungersnöden 1877—78 avlivade tjogtals millioner kineser. Europa har upprepade gånger härjats av stora pester. I Indien uppgingo under perioden 1903—7 dödsfallen i pest till mellan en och två millioner om året. Mr Woodruff är upphovsman till det påståendet att 10 millioner människor, som nu leva i Förenta staterna, äro dömda att dö av tuberkulos. Och i samma land mördas 10,000 personer om året. I Kina dödas mellan tre och sex millioner små barn årligen, och hela världens barnamordssiffra är förfärande. I Afrika dö nu millioner människor av sömnsjuka.

Mera livsförtärande än kriget är industrien. I alla civiliserade länder äro stora massor av befolkningen hoppackade i fattig- och arbetarkvarter, där sjukdomar ta överhand, laster fräta och svält är kronisk och där människorna dö fortare och i större antal än soldaterna under våra moderna krig. Redan barndödligheten i en fattigförsamling i Londons Eastend är tre gånger större än i en medelklassförsamling i Westend. I Förenta staterna har under de sista fjorton åren ett större antal gruvarbetare än hela vår stående armé blivit dödat eller lemlästat. Förenta staternas Bureau of Labour konstaterar att det år 1908 förekom mellan 30,000 och 35,000 arbetardödsfall genom olyckshändelse och att ytterligare 200,000 blevo skadade. Den säkraste platsen för en arbetare är i själva verket vid armén. Och även om denna armé är i krig, kämpar på Cuba eller i södra Afrika, har soldaten i ledet större utsikter att få bli vid liv än arbetaren hemma.

Och ändå, trots dessa förfärliga dödslistor, trots det oerhörda dödandet i forntid och nutid, lever i våra dagar 1¾ billion mänskliga varelser på vår planet. Vår omedelbara slutsats lyder att människan är utomordentligt fruktsam och mycket seg. Aldrig förr har det funnits så mycket människor i världen. Under världens gångna århundraden har befolkningen varit fåtaligare; under kommande århundraden är den bestämd att bli talrikare. Och detta manar åter fram den gamla busen, som så många gånger drivits bort med åtlöje och som fortfarande envisas att sticka upp sitt hemska huvud — nämligen Malthusläran. Medan människans växande förmåga av livsmedelsproduktion, i förening med kolonisationen av hela oodlade världsdelar, har för flera generationer skenbart omkullkastat Malthus' matematiska formulering av folkökningslagen, står dock den huvudsakliga betydelsen av hans lära fast och kan icke bestridas. Folkökningen övar verkligen tryck på existensmedlen. Och hur fort livmedelsproduktionen än växer, hinner folkökningen alltid upp den.

Då människan befann sig på jägarestadiet, fordrades vidsträckta områden för att försörja fåtaliga befolkningar. Under herdeperioden, då existensmedlen ökades, försörjdes en talrikare befolkning på samma område. Jordbruksskedet gav underhåll åt en ännu större befolkning, och i våra dagar, med maskincivilisationens ökade livsmedelsproduktion, möjliggöres till och med en ännu talrikare befolkning. Och detta är icke bara teorier. Folkmängden existerar, 1¾ billion män, kvinnor och barn, och denna väldiga befolkning tillväxer mycket fort.

En stark europeisk invandring till Nya världen har pågått och pågår; men Europa, vars befolkning för hundra år sedan var 170 millioner, har ändå för närvarande 500 millioner. Förutsatt att underhållet ej tryter, kommer Europas befolkning att, med denna tillökningsfart, om ett århundrade utgöra 1,500 millioner. Och om den nuvarande folkökningen i Förenta staterna må anmärkas att endast en tredjedel beror på inflyttning, medan två tredjedelar bero på födelsernas överskott över dödsfallen. Och efter denna tillväxtberäkning kommer Förenta staternas befolkning att utgöra 500 millioner inom mindre än ett århundrade.

Människan, den hungriga, dödaren, har alltid lidit av brist på utrymme. Världen har varit kroniskt överbefolkad. Belgien med sina 572 personer på en kvadratmile är ej mera överbefolkat än Danmark var då det endast försörjde 500 stenåldersmänniskor. Enligt mr Woodruff producerar odlat land 1,600 gånger så mycket föda som jaktmarken. Från tiden för normandernas erövring kunde Europa ej i århundraden försörja mer än 25 personer på en kvadratmile. Nu för tiden försörjer Europa 81 på en kvadratmile. Förklaringen på detta är att dess befolkning var fulltalig i flera århundraden efter den normandiska erövringen. Sedan, genom utvecklingen av handel och kapitalism, utforskning och utnyttjande av nya länder, uppfinningen av arbetsbesparande maskiner och upptäckten och tillämpningen av vetenskapliga principer, åstadkoms en fruktansvärd stegring i Europas förmåga av livsmedelsproduktion. Och genast sprang dess befolkningssiffra upp.

Enligt Irlands folkräkning 1659 hade landet en

befolkning av 500,000. Hundrafemtio år senare var dess befolkning 8 millioner. I många århundraden stod Japans befolkningssiffra stilla. Det tycktes ej finnas någon möjlighet att öka dess livsmedelsproduktion. Sedan, för sextio år sedan, kom kommendör Perry och slog in dess dörrar och släppte in kännedomen om Västerns överlägsna livsmedelsproduktion och dess maskiner. Genast efter denna ökning i existensmedel började befolkningens ökning, och det var icke förr än helt nyligen som Japan, då det fann att dess folkmängd åter övade tryck på existensmedlen, gick ombord med svärdet i handen på en färd västerut för att söka svängrum. Och med svärdet i handen, dödande och själv dödat, har det kapat åt sig Formosa och Korea och drivit sina förtrupper långt in i de rika inre delarna av Mandschuriet.

Under en oändlig tidrymd har Kinas befolkning stått stilla vid 400 millioner — mättningspunkten. Det enda skälet till att Gula floden periodvis dränker millioner kineser är att det ej finns någon annan jord för dessa millioner att bruka. Och efter varje sådan katastrof rullar vågen av mänskligt liv upp och millioner strömma nu ut över detta vanskliga område. De drivas till det, emedan de utöva ett skoningslöst tryck mot sina existensmedel. Det är oundvikligt att Kina förr eller senare, liksom Japan, lär sig och bringar i tillämpning vår egen överlägsna förmåga att producera livsmedel. Och då den tiden kommer, är det lika oundvikligt att dess befolkning växer med oanade millioner, tills den åter kommer till mättningspunkten. Och skall den icke då, sedan den fått västerländska idéer inympade, liksom Japan ta svärdet i

sin hand och ge sig ut på en kolossal vandring för att söka mera utrymme? Detta anses vara en annan buse — den gula faran; men Kinas människor äro också människor, som andra människoraser, och alla människor ha under hela världshistoriens gång irrat hungriga hit och dit och överallt omkring på jorden, sökande efter något att äta. Skola inte kineserna göra det samma som andra människor göra?

Men en ändring har länge hållit på att försiggå i människornas förhållanden. De senare vandringarna av de starkare folken, som banat sig väg genom de underlägsnare raserna till bättre utrymme ha ledt till fred, till allt vidsträcktare och långvarigare fred. De underlägsnare raserna ha, för att ej bli utplånade, måst lägga ner vapnen och upphöra med att döda varandra. Den skalperande indianen och den melanesiske huvudjägaren ha antingen utrotats eller omvändts till tron på de civila och kriminella domstolarnas överlägsna makt. Jorden håller på att kuvas. De vilda och mordiska äro antingen tämda eller bortrensade. Från rovdjur och kannibaler ända ner till de dödsbringande mikroberna gives ingen pardon, och allt större och större områden av fientligt land, vare sig en krigisk afrikansk ökenstams tillhåll eller en pestalstrande feberhåla som Panama, göras fredliga och beboeliga för människor. Och vad beträffar den stora massan av hemmaboende folk, hur stor procent av den nuvarande generationen * i Förenta staterna, England eller Tyskland har varit med om krig eller fått någon förstahands-kunskap om krig? Aldrig har det rått en sådan fred i världen som nu.

* Skrivet före världskriget.

Själva kriget, den gamle röde anarkisten, håller på att dö. Det är tryggare att vara soldat än arbetare. Utsikten att få leva är större under ett fälttåg än i en fabrik eller en kolgruva. I fråga om att döda håller kriget på att bli vanmäktigt och det trots det faktum att krigsmaskineriet aldrig har varit så dyrbart eller så fruktansvärdt som nu. Krigsberedskapen i våra dagar, under freden, är kostsammare än förr under krig. En stående armé kostar mera att underhålla än det förr kostade att erövra ett rike. Det är dyrare att vara beredd att döda än det var att döda. Priset för en dreadnought skulle kunna förse Xerxes' hela armé med vapen. Och trots sin storartade utrustning dödar kriget ej längre så som det gjorde då dess metoder voro enklare. Ett bombardemang av en modern flotta har, som bekant, haft till resultat att en mulåsna blivit dödad. Manspillan under ett krig mellan två världsmakter i det tjugonde århundradet är sådan att den kommer en arbetare i ett gjuteri att bli grön av avund. Krig har blivit ett skämt. Människorna ha skaffat sig bataljvidunder som de ej kunna möta i strid. Det finns godt om livsmedel nu för tiden, det är icke billigt att leva, och det ligger ej i människonaturen att underkasta sig det blodbad som möjliggöres av nutidens krigsmaskineri. Detta är ingen teori, det framgår av en jämförelse mellan manspillan och arméstyrkorna under sydafrikanska kriget och spansk-amerikanska kriget å ena sidan och vårt inbördeskrig eller de napoleonska krigen å den andra.

Kriget har icke allenast genom sin egen utveckling gjort sig självt tarvligt, utan människan själv är tack vare sin större klokhet och högre etik motståndare

till krig. Kriget strider mot sunda förnuftet. Man anser det orätt, orimligt och mycket dyrt. Med hänsyn till den åstadkomna skadan och de vunna resultaten är det icke värdt sitt pris. Liksom en civil domstols utslag under tvisten mellan individer är bättre än blodig fejd, är skiljedomen, enligt nutidens åsikt, mera praktisk under nationernas tvister.

Krigen hålla på att upphöra, sjukdomarna bekämpas, och människans förmåga att åstadkomma livsmedel är stadd i tillväxt. Det är på grund av dessa faktorer som det nu för tiden finns 1 3/4 billion människor i stället för en billion eller 3/4 billion. Och det är på grund av dessa faktorer som världens befolkning mycket snart kommer att bli två billioner och hastigt stiga till tre billioner. Släktets livstid växer alltjämt. Människorna leva längre nu för tiden. Livet är icke så osäkert. Det nyfödda barnet har större utsikter att förbli vid liv än under det förflutna. Kirurgi och sanitetsförhållanden minska de faror som åtfölja dåliga levnadsförhållanden och sjukdomars härjningar. Med lyten och svagheter som förr skulle ha ledt till en snar död leva män och kvinnor nu för tiden och alstra en talrik avkomma. Och hur högt än födoalstringssiffran stiger, måste befolkningssiffran hålla jämna steg med den. Livets »djuriskt ynglande» fruktsamhet har icke minskats. Blott det finns föda, växer livet. En liten procent av den 1 3/4 billion människor som leva nu kväver kanske det ofödda livets röst, men det är endast en liten procent. I det avseendet är människodjuret mycket likt de andra djuren.

Och det håller även på att inträda en annan för-

ändring i människornas förhållanden. Ehuru herrar politici skära tänderna och ropa ve och förbannelse och människor, vilkas ytliga bokkunskap förvrides av stelnade fördomar, försäkra att civilisationen går under, är samhällets tendens nu över hela världen inriktad på socialism. Den gamla individualismen håller på att gå under. Staten ingriper mer och mer i förhållanden vilka hittills betraktats som heligt privata. Och socialismen är, noga taget, endast ett nytt ekonomiskt och politiskt system, varigenom flera människor kunna få sin försörjning. Med ett ord, socialismen är en stegring i frågan att anskaffa föda.

Vidare skall socialismen icke allenast skaffa föda lättare och i större kvantiteter, utan den skall också åstadkomma en rättvisare fördelning av denna föda. Socialismen lovar att om någon tid ge alla män, kvinnor och barn allt vad de behöva äta och att sätta dem i stånd att äta så mycket de behöva så ofta de vilja. Försörjningsmedlen skola uppnå en ofantlig ökning. Följaktligen skall livets flod stiga som en översvämning. Det kommer att bli flera giftermål, och flera barn skola födas. Den nödtvungna sterilitet som i våra dagar drabbar många millioner skall ej längre förekomma. Ej heller skola de fruktsamma millionerna i fattig- och arbetarkvarteren, som nu dö av alla undernäringens och trångboddhetens sjukdomar och som dö utan att ha fått låta sin fruktsamhet realiseras, behöva dö i en framtid då socialismens stegrade födoskapande förmåga ger dem all den föda de behöva.

Det är obestridligt att befolkningen kommer att ökas vidunderligt — liksom den har ökats vidunderligt

under de sista århundradena, som en följd av stegringen i förmågan att skapa föda. Befolkningens talrikhet i framtiden är nästan omätlig. Men det finns endast så och så mycket land och vatten på jordens yta. Trots sina häpnadsväckande stordåd skall människan aldrig kunna öka jordens diameter. De jungfruliga världsdelarnas saga skall vara slut. Den beboeliga planeten, från den ena ispolen till den andra, skall vara bebodd. Och i fråga om att skapa föda liksom i allt annat är människan endast en ändlig varelse. Oanade möjligheter att skapa föda kunna upptäckas, men förr eller senare skall mänskligheten stå inför Malthus' bistra lag. Befolkningen skall icke allenast växa i kapp med försörjningsmedlen utan öva tryck på dem, och detta tryck kommer att bli brutalt och skoningslöst. Någonstädes i framtiden kommer en dag då människan medvetet står inför det bittra faktum att det icke finns tillräckligt för alla att äta.

När den dagen kommer, hur går det då? Flammar då det gamla bortglömda kriget upp igen? Hos en fulltalig befolkning har livet alltid ringa värde, som i Kina och Indien i våra dagar. Skola då nya folkvandringar börja, sökande efter utrymme, ryckande till sig jord från de myllrande massorna? Skall svärdet åter sjunga:

Följen, följen mig då,
hjältar, skördemän!
Bruken er skära
där säden står mogen
Mejen och binden
maktens fulla kärvar
på erövrade fält,
där riken ligga i spillror!"

Även om människan, som i forntiden, skulle vandra hungrig och med svärdet i handen, döda och bli dödad, skulle lättnaden endast bli tillfällig. Även om en enda ras skulle hugga ner den sista överlevande av alla de andra raserna, skulle denna enda ras, drivande världen rundt, fylla planeten med sitt eget liv och åter öva tryck på försörjningsmedlen. Och den dagen måste döds- och födelsesiffrorna uppväga varandra. Människan måste dö eller hindras från att födas. Då kommer det otvivelaktigt att bli en högre kvalitet av liv och även en långsamt avtagande fruktsamhet. Men detta avtagande kommer att gå så långsamt att trycket mot försörjningsmedlen fortfar. Inskränkningen av avkomman blir då ett av mänsklighetens viktigaste problem och en av statens betydelsefullaste åligganden. Man skall helt enkelt ej tillåta människor att födas.

Sjukdomar skola då och då minska trycket. Sjukdomar äro parasiter, och man får icke glömma att liksom det finns vandringar bland folken, finns det också vandringar inom mikroorganismernas värld — hungerjakten efter föda. Man vet endast litet om den mikroorganiska världen, men detta lilla är förfärande, och där kommer aldrig någon folkräkning att äga rum, ty där härskar bokstavligen den »djuriskt ynglande fruktsamheten». Hur många människorna än äro, är hela summan av deras individer ett intet i jämförelse med mikroorganismernas ofattliga antal. I din kropp eller min svärma just nu flera individuella entiteter än det nu finns människor i världen. Det är en för oss osynlig värld. Vi ana endast dess närmaste gränser. Med våra kraftiga mikroskop och ultra-

mikroskop, som förstora tjugu tusen gånger, uppfånga vi endast de svagaste glimtar av denna oändligt lilla världs avgrunder.

Man vet föga om denna värld, utom de allmännaste dragen. Vi veta att därur uppstå för oss nya sjukdomar som drabba och förinta människor. Vi veta ej om dessa sjukdomar endast äro vandringar i en ny riktning av redan existerande släkten av mikroorganismer, eller om de äro nya, absolut nya släkten som spontant alstrat sig själva. Den senare hypotesen är hållbar, ty vi anse teoretiskt att om självalstring ännu förekommer på jorden, så förekommer den långt mera sannolikt i form av enkla än av sammansatta organismer.

Vi veta en annan sak och det är att det är i tätt sammanpackade befolkningar som nya sjukdomar uppstå. Så har det gått till fordom. Så går det också till i dag. Och hur skickliga våra läkare och bakteriologer än äro, hur framgångsrikt de bekämpa dessa inkräktare, kommer det alltjämt nya inkräktare — nya skaror av hungrigt liv som försöker sluka oss. Vi ha sålunda all anledning att tro att i framtidens fulltaliga befolkningar, då livet håller på att kvävas tack vare trycket på försörjningsmedlen, nya och allt jämt nya härskaror av förstörande mikroorganismer fortfarande skola uppstå och kasta sig över de tätt sammanpackade människorna och därigenom skaffa dem utrymme. Kanske skola till och med pestsjukdomar av hittills osedd våldsamhet avfolka stora områden, innan människornas intelligens hinner bli dem övermäktig. Och det veta vi, att hur ofta dessa osynliga härskaror än betvingas därigenom att människan

blir immun mot dem tack vare ett grymt och förfärligt urval, skola nya härskaror alltid uppstå ur dessa mikroorganismer, som funnos i världen innan människan fanns till och som skola finnas här sedan hon har försvunnit.

Sedan människan har försvunnit? Skall hon då försvinna en dag och denna planet aldrig mera se en skymt av henne? Är det målet för alla människosläktets vandringar? Gud själv tiger på denna punkt, fastän några av hans profeter ha givit oss livliga skildringar av denna yttersta dag då jorden skall förintas. Ej heller ger vetenskapen, trots dess radiumfunderingar och försök att analysera materiens yttersta natur, något annat besked än att mänskligheten skall dö ut. Så långt mänsklig kunskap räcker ha naturlagarna universell giltighet. Element reagera under vissa oföränderliga villkor. Ett av dessa villkor är temperaturen. Vare sig i laboratoriets provrör eller i naturens verkstad, försiggå alla organisk-kemiska reaktioner endast inom en viss begränsad värmegrad. Människan, denna kortlivade varelse, är ömkligt beroende av temperaturen, stöder sin korta dag på termometern. Bakom henne ligger ett förflutet då det var för hett för att hon skulle kunna existera. Framför henne ligger en framtid då det kommer att bli för kallt för henne att existera. Hon kan ej lämpa sig efter denna framtid, emedan hon ej kan ändra naturlagarna, emedan hon ej kan ändra sin egen konstruktion eller de molekyler varav hon består.

Man borde lägga på minnet följande rader av Herbert Spencer och som kanske innehålla den vildaste

syn den vetenskapliga tanken någonsin har frammanat:

»Då så väl Rörelsen som Materien äro bestämda till kvantiteten, tycks det som om, då den förändring i Materiens fördelning som Rörelsen åstadkommer når sin gräns åt vad håll den än riktas, den ständiga Rörelsen däremot skulle framtvinga en annan fördelning. De alltid koexisterande attraktions- och repulsionskrafterna, vilka, som vi ha sett, framtvinga rytm i alla mindre förändringar i hela universum, framtvinga tydligen också rytm i totaliteten av dessa förändringar — framkalla än en omätlig period varunder de attraherande krafterna härska, åstadkomma allmän koncentration, och sedan en omätlig period varunder de repellerande krafterna härska, framkalla allmän diffusion — omväxlande skeden av evolution och dissolution. Sålunda väckes tanken på ett förflutet, varunder det har varit evolutioner analoga med den som nu pågår, en framtid, varunder andra evolutioner kanske komma att äga rum — alltid den samma i principen, men aldrig den samma till sitt konkreta resultat.»

Så är det och mera veta vi icke — omväxlande skeden av evolution och dissolution. I det förflutna har det funnits evolutioner lika dem vari vi leva, och i framtiden kan det bli andra liknande evolutioner — det är allt. Principen för alla dessa evolutioner består, men de konkreta resultaten äro aldrig lika två gånger. Människan fanns icke till; hon finnes till; och hon skall åter upphöra att finnas till. I den evighet, som vi ej kunna fatta, upptog den särskilda ut-

vecklingen av den soldrabant som vi kalla »Jorden» endast en ringa bråkdel av tid. Och av denna bråkdel av tid faller blott en ringa del på människans lott. Hela mänsklighetens vandring, från den första apmänniskan till den sista vetenskapsmannen, är blott ett fantom, en ljusglimt och en skälvning av rörelse tvärsöver stjärnnattens oändliga yta.

Då termometern faller upphör människan — med alla sina lustar och strider och stordåd, med alla sina rasäventyr och rastragedier och med alla sina röda mord — billioner människoliv multiplicerade med lika många billioner. Det är vetenskapens sista ord, så vida det icke kommer något ytterligare oanat ord som vetenskapen en dag finner på och uttalar. Under tiden ser den ej längre än till den stjärnströdda tomheten, där »de flytande systemen glida bort som skum». Vilket värde i huvudboken har väl en människas lilla liv i en väldig rymd där stjärnor blåsas ut som ljus och stora solar flamma en sekund av evigheten och äro borta?

Och för oss som leva kan ingenting värre hända än som har händt mänsklighetens tidigaste vandringar, nu märkta genom glömda civilisationers i ruiner lagda städer — ruinstäder som vid utgrävningen befinnas vila på ruiner av äldre städer, stad på stad, fjorton städer, ner till ett lager där, ännu tidigare, vandrande herdar drevo fram sina hjordar och där, till och med före dem, vilda jägare jagade sitt villebråd långt sedan grottmänniskan och de primitiva knäckte sina ben av vilda djur och försvunno från jorden. Det ligger intet skrämmande i detta. Med Richard Hovey, då han såg döden i ansiktet, kunna

vi säga: »Kom ihåg! Jag har levat!» Och med en annan och större kunna vi lägga oss till ro med ett testamente. Den enda droppen liv, den enda smakbiten av tillvaro har varit god, och vårt största dåd skall kanske bli att vi ha drömt om odödlighet fastän vi ej lyckats omsätta den drömmen i verklighet.

AV INTET BLIR INTET.

Det var i Quito, Ecuadors i bergstrakten belägna huvudstad, som följande lilla roman i brev ägde rum. Då jag köpte ett par skor i en butik, 6×8 fot och med 3 fot tjocka väggar, lade jag märke till ett malätet leopardskinn på golvet. Jag kunde inte spanska. Butikägaren kunde inte engelska. Jag ville veta vart jag skulle gå för att köpa leopardskinn. I min annotationsbok ritade jag upp en stadsplan. Sedan ritade jag en liten butik, som jag med mycken ansträngning lyckades övertala mannen att känna igen som sin. Därpå antydde jag på min teckning att det fanns många butiker vid de många gatorna. Och slutligen förvandlade jag mig själv till ett levande frågetecken och pekade ömsom på det malätna leopardskinnet och ömsom på de många butiker jag hade tecknat.

Men köpmannen kunde ej följa med. Ej heller hans biträde. Befolkningen kom till hjälp, d. v. s. så många 6×8 butiken kunde rymma, medan de som ej kunde tränga sig in höllo ett extrameeting ute på trottoaren. Butikägaren och de andra turade om med att tala till mig på snabbelds-spanska, och att döma av uttrycken i deras ansikten tycktes de alla anse att jag var ovanligt dum. Jag genomgick mitt program ännu

en gång, påpekade att det i denna butik blott fanns ett leopardskinn och lät sedan min blyertspenna göra en forskningspromenad till alla de andra butikerna. Alla tittade på mig under slö tystnad, men plötsligt såg jag det dagas i en liten gosses ansikte.

»Tigres montaña!» utropade han.

Han menade tydligen bergstigrar eller leoparder, och tecknande till mig att han förstått gav han mig en vink att följa med, och jag lydde. Han gick en kvarts mile med mig och stannade utanför porten till ett stort hus där soldater gingo på vakt och andra soldater gingo ut och in. Han tecknade till mig att vänta och sprang in.

Om en kvart kom han tillbaka igen utan leopardskinn, men full av upplysningar. Med tillhjälp av mitt visitkort, mitt hotells adresskort, mitt ur och pojkens fingrar fick jag veta följande: att han klockan sex på kvällen skulle komma till mitt hotell med tio leopardskinn till påseende. Vidare fick jag veta att skinnen ägdes av en kapten Ernesto Becucci. Jag fick också veta att gossens namn var Eliceo.

Pojken var påpasslig. Klockan sex stod han i mitt rum. I handen höll han en liten till mig adresserad pappersrulle. Då jag öppnade den fann jag det vara en handskriven pianokomposition, Hora Tranquila Valse av Ernesto Becucci. Jag ville ha leopardskinn, tänkte jag, och ägaren skickar mig ett nothäfte i stället. Men pojken försäkrade mig att han skulle komma till hotellet med skinnen klockan nio följande morgon, och jag lämnade honom följande biljett:

»Bäste kapten Becucci.

Tusen tack för er vänlighet att sända mig *Hora Tranquila Valse.* Mrs London skall spela den för mig i kväll.

Högaktningsfullt
Jack London.

Följande morgon kom Eliceo tillbaka, men utan skinnen. I stället gav han mig ett på spanska skrivet brev, som i fri översättning lyder:

»Jag hälsar ödmjukt min käraste och alltid aktade vän.

Min bäste herre.

Jag sände er i går kväll en gåva med framlämnaren av detta brev, och ni skickade mig ett brev som jag översatte.

Jag ber att få underrätta er, min herrre, att jag håller på att dela ut denna vals inom den finaste societeten och därför även till er, högt ärade. Därför tillkommer det er att visa er erkänsla för artigheten, jag menar genom ett kontant vederlag, eftersom denna komposition är av mig själv. Sänd därför med er ödmjuke tjänare, framlämnaren, den ersättning hur ringa som helst, som ni anser er böra giva. Sänd den i slutet kuvert. Framlämnaren är pålitlig.

Jag tillät mig ej nöjet att besöka er, högt ärade, i morse, emedan min kropp ej för tillfället åtnjuter ett normalt utövande av sina funktioner.

Beträffande skinnen från bergstrakten skall en liten gosse infinna sig hos er klockan sju i kväll med tio

skinn, bland vilka ni kan välja ut dem som bäst motsvara edra önskningar.

I hopp att ni uppfattar denna sak på samma sätt som jag själv ber jag att få förbliva

er ödmjuke tjänare
kapten Ernesto Becucci.

Nåja, tänkte jag, den där kapten Ernesto Becucci har visat sig vara en så opålitlig person, att jag — ehuru jag visserligen inte har något emot att betala hans komposition — är rädd att jag, om jag gör det, aldrig får se en skymt av de där leopardskinnen. Jag lämnade alltså Eliceo följande brev till kaptenen:

»Min bäste kapten Becucci.

Skicka gossen med skinnen klockan sju i kväll, så skall jag gärna se på dem. I kväll, då gossen kommer med skinnen, skall jag med nöje lämna honom ett kuvert till er med en kontant ersättning för er musikkomposition.

Var god och sätt ut priset på varje skinn och låt mig också vet vad det kostar om jag tar alla skinnen.

Högaktningsfullt
Jack London

Nu har jag honom fast, tänkte jag. Inga skinn, ingen kontant ersättning, och han är tydligen angelägen att få den kontanta ersättningen.

Klockan sju kom Eliceo men utan leopardskinn. Han lämnade mig följande brev:

»Señor London.

Jag ber att få meddela er att jag i dag, halv fyra på eftermiddagen tappade bort nyckeln till mitt rum. Jag tappade den medan jag delade ut soldaternas ransoner. Jag tar denna förlust som en Guds skickelse.

Jag har erhållit ett brev från er, högt ärade, genom den som bär till er detta mitt ovärdiga svar. I morgon skall jag låta dyrka upp dörren för att kunna inlösa mitt löfte till er. Jag känner en evig blygsel över att ej kunna behärska de olägenheter som den koloniala mänskligheten är utsatt för. Var god och sänd mig den småsak som ni erbjöd mig. Sänd mig detta bevis på er aktning genom budbäraren, som är pålitlig. Ge honom också en liten penningsumma för hans egen räkning och förvärva er evig tacksamhet från

er ödmjuke tjänare
kapten Ernesto Becucci.

Med ovanstående brev följde också följande originalpoem, som varken handlar om leopardskinn eller kontant ersättning, så vidt jag kan se:

Utgjutelse.

Du fäller ingen tår,
och icke på ett år
min bittra sorg förgår,
ej läkes mitt hjärtesår.

Det mystiskt ljuva band
som knöt din själ vid min,
nu sprängts av ödets hand,
och nattsvart är mijtt sinn'.

Förgäves döljer du
ditt ögas varma glöd,
Ty den betyder ju
blott kärlek purpurröd.

I glans drag mig förbi
och låt mig bida här.
En gång förenas vi,
Men då försent det är.

På allt detta svarade jag:

»Min bäste kapten Becucci.

Det är med stor ledsnad jag hör att ni genom en Guds skickelse klockan halv fyra i dag tappade bort nyckeln till ert rum. Var god och skicka gossen med skinnen klockan sju i morgon bittida; om han då har dem med sig skall jag med nöje sända er den kontanta ersättningen för er Hora Tranquila Vals.

Högaktningsfullt
Jack London.»

Klockan sju kommo inga skinn, men däremot följande:

»Min herre.

Sedan jag bragt er min vördsamma hälsning ber jag att få säga er att ingen ända till skrivande stund har bemött mig med en sådan brist på artighet. Musikhäftet var en present till gentlemen, vilka alla utan undantag givit mig en present på fem dollars. Det är mig alldeles omöjligt att tro att ni, sedan ni erbjudit er att sända mig pengar i ett kuvert, kan uraktlåta att göra det.

Jag ber er sända mig pengar att betala den lille gossen med för hans upprepade besök hos er. Var god och var diskret och sänd dem med budet i ett kuvert.

I går kväll var jag på hotellet med gossen. Ni höll på att äta middag. Jag väntade på er i mer än en timme och gick sedan på teatern. Ge gossen ett litet belopp och sänd mig en gåva i större dimensioner.

Ofördröjligen avvaktande en liten uppmärksamhet från er, har jag äran teckna

kapten Ernesto Becucci.

Och här slutar, som en av George Moores realistiska skisser, detta mellanhavande med kapten Ernesto Becucci. Ingenting hände. Av intet blir intet. Han fick ingen kontant ersättning, och jag fick inga leopardskinn. Den kontanta ersättning han kunde ha fått gav jag till Eliceo, som genast betalade ut den för ett par byxor och en biljett till tjurfäktningen.

(Obs. Detta är en trogen skildring av något som verkligen händt i Quito, Ecuador.)

DE DÖDA KOMMA ALDRIG TILLBAKA.

Den månad då jag fyllde sjutton år tog jag hyra som gast på »Sophie-Sutherland», en tremastad skonare som skulle ge sig ut på en sju månaders säljaktskryssning utmed Japans kust. Vi seglade från San Francisco, och jag stod genast inför ett alls icke oviktigt problem. Vi voro tolv man i skansen, av vilka tio voro härdade matroser med tjäriga nävar. Jag var icke allenast en ungdom och stadd på min första resa, utan jag hade också till kamrater män som gått igenom den hårda skolan på Europas handelsflotta. Som skeppspojkar hade de måst sköta sina sysslor och därtill enligt sjömanslivets eviga lagar vara slavar under jungmännen och matroserna. Då de blevo jungmän, voro de ännu slavar under matroserna. Då en matros under frivakten ligger i sin koj nere i skansen, kan han befalla en jungman att ge honom hans skor eller gå efter en dryck vatten. Jungmannen ligger kanske i sin koj. Han är precis lika trött som matrosen. Men han måste resa sig ur sin koj och gå efter det begärda. Om han vägrar får han smörj. Om han händelsevis är så stark att han kan klå matrosen, kasta alla de andra matroserna, eller så många som behövs, sig över den arma satan och ge honom det kok stryk han har att fordra.

Nu förstår man mitt problem. Dessa härdade skan-

dinaviska sjömän hade gått igenom en hård skola. Som gastar hade de passat upp på sina äldre kamrater, och som matroser hade de anspråk på att bli uppassade av gastarna. Jag var en pojke — fastän med en mans kropp. Jag hade aldrig varit till sjöss förr — fastän jag var en duktig seglare och förstod min sak. Jag hade tagit hyra som deras jämlike, och som jämlike måste jag hålla mig uppe eller också uthärda sju månaders helvete tillsammans med dem. Och det var just denna jämlikhet de inte tyckte om. Med vad rätt var jag deras jämlike? Jag hade ej förvärvat mig detta höga privilegium. Jag hade ej gått igenom det elände de haft att utstå som misshandlade skeppspojkar eller förtryckta jungmän. Och ännu värre, jag var en lantkrabba som gjorde sin första resa och ändå var jag, genom en ödets orättvisa, deras jämlike enligt sjöfartsboken.

Min metod var klok, enkel och drastisk. Först och främst beslöt jag att utföra mina sysslor, hur svåra eller farliga de än voro, så väl att ingen annan skulle behöva göra dem i mitt ställe. Vidare sparade jag inte på min muskelstyrka. Jag fuskade aldrig då jag halade en ända, ty jag visste att mina skanskamraters falkögon just lurade på sådana bevis på min underlägsenhet. Jag satte en ära i att vara bland de första i vakten som gingo upp på däck, bland de sista som gingo ner, och aldrig lämnade efter mig ett skot eller en ända åt någon annan att skjuta på en koffernagel. Jag var alltid ivrig att få gå till väders för att skifta toppsegelskoten eller för att sätta till eller ta in toppseglen, och i sådana fall gjorde jag mer än min plikt.

Vidare var jag ytterst mån om min värdighet. Jag hade bättre förstånd än att hålla till godo med ovett eller det ringaste översitteri. Vid första tecken till något sådant exploderade jag. Jag fick kanske stryk i det krakel som blev följden, men jag gav dem intryck av att jag var en vildkatt och att jag kunde vara hågad att slåss omigen när som helst. Min avsikt var att visa att jag ej ämnade tåla något övermod. Den som betedde sig övermodigt mot mig hade slagsmål att vänta. Och som jag utförde mitt arbete bra, kom männens medfödda rättsinnighet, i förening med deras välgörande motvilja för en klösande och rivande vildkattsdust, dem snart att avstå från sitt hundsfotterande. Efter litet motstånd fann man sig i min hållning, och det var min stolthet att jag upptogs som jämlike både faktiskt och teoretiskt. Alltsedan dess var allting härligt, och resan lovade att bli lyckad.

Men det fanns en annan karl i skansen. Om jag räknar skandinaverna för tio och mig själv som den elvte, var denne man den tolvte och sista. Vi visste aldrig vad han hette, nöjde oss med att kalla honom »muraren». Han var från Missouri — åtminstone sade han oss det i de enda magra förtroenden han gjorde sig skyldig till under resans första dagar. Då fingo vi också veta åtskilligt annat. Han var murare till yrket. Han hade aldrig ens sett saltvatten förr än veckan innan han kom till oss, då han hade anländt till San Francisco och fått syn på San Francisco-bukten. Varför just han vid fyrtio års ålder skulle få lust att gå till sjöss, var mer än någon av oss kunde förstå, ty det var vår enhälliga övertygelse

att ingen så litet sjöduglig någonsin hade givit sig till sjöman. Men nu hade han blivit det. Efter en veckas vistelse på ett sjömanshem hade han tagit hyra hos oss som matros.

Alla måste förrätta sysslorna åt honom. Han kunde icke allenast ingenting, utan han visade sig också oförmögen att lära sig något. Hur de försökte kunde de aldrig lära honom styra. För honom måste kompassen ha varit en outgrundlig och förskräcklig snurra. Han fick aldrig dess kardinalpunkter klara för sig, och ännu mindre lärde han sig konsten att minska eller ändra fartygets fart. Han kom aldrig under fund med om man skulle kransa upp en ända från vänster till höger eller från höger till vänster. Det var honom omöjligt att lära sig det lätta atletknepet att låta hela sin kroppstyngd verka på en tross då det gällde att hala in den. Den enklaste bukt eller törn var över hans horisont, och han var dödligt rädd för att gå till väders. Hunsad av kaptenen och styrmannen tvingades han en dag att göra det. Han lyckades komma upp till tvärsalningarna, men där frös han fast i vevlingarna. Två gastar måste klättra upp efter honom för att få ner honom.

Allt detta var illa nog, men det hade väl gått an om det inte varit något värre. Han var elak, lömsk, snuskig och utan vanligt folkvett. Han var en lång, stark karl, och han slogs med alla. Men det fanns ingen ärlighet i hans sätt att slåss. Hans första slagsmål ombord, första dagen vi voro ute, var med mig, då han ville skära sig en tobaksbuss och tog min egen bordskniv för det ändamålet, varför jag genast

exploderade. Sedan slogs han nästan med varenda en av besättningen. Då hans kläder blevo för smutsiga för att vi andra skulle kunna stå ut, lade vi dem i blöt och stodo över honom medan han tvättade dem. Med ett ord, muraren var en av dessa ohyggliga och vidunderliga tingestar som man måste ha sett själv för att kunna tro på att de finnas till.

Jag vill bara säga att han var ett djur och att vi behandlade honom som ett djur. Nu först, då jag tänker tillbaka, förstår jag hur grymma vi voro mot honom. Han var utan skuld. Det låg i sakens natur att han måste vara sådan han var. Han hade icke skapat sig själv, och han var icke ansvarig för hurudan han blivit. Men vi behandlade honom som en varelse med fri vilja och som om han varit personligen ansvarig för vad han var och vad han icke skulle ha varit. Följden därav blev att vårt sätt att bemöta honom var lika förskräckligt som han själv var förskräcklig. Till sist behandlade vi honom som luft, och i många veckor innan han dog talade vi varken med honom ej heller talade han med oss. Och i vecktal gick han ibland oss eller låg i sin koj i vår fullpackade skans och gav sitt hat och sin ondska uttryck i grimaser. Han var döende, han visste det, och vi visste det. Dessutom visste han att vi ville att han skulle dö. Han besvärade oss med sin närvaro, och vårt liv var hårdt och gjorde oss till hårda människor. Och så dog han i ett kyffe fullpackat med tolv människor och lika ensam som om han hade dött på någon ödslig bergstopp. Icke ett vänligt ord, icke ett avskedsord växlades mellan oss.

Han dog som han hade levat, som ett djur; han dog hatande oss och hatad av oss.

Och nu kommer jag till det sällsammaste i mitt dåvarande liv. Knappast var han död förr än han blev slängd överbord. Han dog en stormig natt, drog sitt sista andedrag just då karlarna kastade på sig sina oljekläder vid kommandot: »Alle man på däck!» Och han slägdes överbord några timmar därefter under en stormdag. Hans jordiska kvarlevor sveptes ej ens i segelduk, ej heller bevärdigades han med en järnklump vid fötterna. Vi sydde in honom i filten vari han dog och lade honom på en lucka föröver om storluckan, på babords sida. En jutevävs-påse halvfull med kabysskol bands vid hans fötter.

Det var bitande kallt. Lovartsidan av varenda ända, gaffel och stag var klädd med is, och hela riggen var som en harpa, sjungande och jämrande under blåstens obarmhärtiga händer. Skonaren, bidevind, krängde och guppade fram genom sjöarna, låg under med spygatterna, och iskallt saltvatten forsade oupphörligt över däcket. Besättningen stod i sjöstövlar och oljekläder. Vi hade vantar på händerna, men blottade vårt huvud inför en död som vi ej respekterade.

Våra öron svedo och värkte och vitnade, och vi längtade att bli av med liket. Men det tycktes aldrig bli slut med begravningsritualen. Kaptenen hade slagit upp på orätt ställe, och medan han läste meningslösa ord förfröso vi våra öron och förargade oss över detta sista obehag som det hjälplösa kadavret vållade oss. Liksom från början så också på slutet hade allt varit på tok med den där muraren. Till sist blev kaptenens son ursinnig, ryckte boken ur gubbens

domnade fingrar och slog upp det rätta stället. Åter höjde kaptenen sin skälvande röst. Sedan kom repliken: »Och kroppen skall sänkas i havet.» Vi lyfte upp den ena ändan av luckan, och muraren hasade överbord och var borta.

Nere i skansen gjorde vi rent hus, tvättade den dödes koj och utplånade alla spår efter honom. Enligt seder och bruk på sjön skulle vi ha samlat ihop hans effekter och lämnat dem till kaptenen, som sedan skulle ha hållit auktion och låtit oss bjuda på de olika föremålen. Men ingen ville ha dem, så att vi slängde upp dem på däck och vräkte dem överbord efter liket — den sista skymf vi kunde hitta på mot den vi hade hatat så. Ja, det var rått, det erkänner jag, men det liv vi levde var rått och vi voro lika råa som livet.

Murarens koj var bättre än min. Det dröp inte så mycket havsvatten ner i den genom däcket, och belysningen var bättre, då man ville ligga i kojen och läsa. Delvis av detta skäl grep jag mig an med att flytta över i hans koj. Mitt andra skäl var stolthet. Jag såg att matroserna voro vidskepliga, och genom denna handling ville jag visa att jag var modigare än de. Jag skulle kröna min bevisade jämlikhet med en bragd som skulle tvinga dem att erkänna min överlägsenhet. Å, vad ungdomen är förmäten! Men det hör inte hit. Kamraterna blevo förfärade över min avsikt. De sade mig allesamman att det aldrig hade inträffat till sjöss att någon tagit en död mans koj och fått uppleva resans slut. De anförde det ena exemplet efter det andra som de själva varit vittne till. Jag var envis. Då tiggde och bådo de, och

det eggade min stolthet att jag såg att de verkligen tyckte om mig och voro rädda om mig. Detta bidrog endast till att styrka mig i mitt galna tilltag.

Jag flyttade över, och liggande i den dödes koj lyssnade jag hela eftermiddagen till hemska profetior om min framtid. Det berättades också historier om ohyggliga dödsfall och fasansfulla spöken, som i tysthet kommo oss alla att rysa. Fullproppad med sådant, som jag ändå gjorde narr av, lade jag mig till rätta efter den andra eftermiddagsvaktens slut och somnade.

Tio minuter i tolv purrades jag, och klockan tolv var jag klädd och på däck för att avlösa den som hade purrat mig. Då man seglar bidevind utgöres vakten hela natten blott av en enda man, och varje man är på däck i en timme. Natten var mörk, men icke kolsvart. Stormen höll på att bedarra, och molnen blevo tunnare. Det skulle ha varit måne, och fastän den var osynlig åstadkom den dock ett matt skimmer. Jag gick fram och tillbaka på däcket midskepps. Jag tänkte på dagens händelse och på de hemska historier mina kamrater berättat, men ändå vågar jag absolut påstå att jag inte var rädd. Jag var ett friskt och starkt djur, och jag delade Swinburnes åsikt att de döda aldrig komma tillbaka. Muraren var död, och så var det inte mera med det. Han skall aldrig visa sig mer — åtminstone inte på »Sophie Sutherlands» däck. Nu befann han sig i djupet av oceanen många mil i lovart om vår kurs, och det var sannolikt att han redan portionerats ut i många hajars magar. Men mina tankar sysslade med de spökhistorier jag hade hört, och jag fun-

derade över andevärlden. Min slutsats lydde att om de dödas andar ännu irrade omkring på jorden, hade de kvar den godhet eller ondska de haft i livet. Om man antog hypotesen (vilket jag alls inte gjorde), skulle murarens vålnad vara lika hotfull och elak som han varit i livet. Men muraren kunde inte spöka, det höll jag på.

Jag gick några minuter av och an försänkt i dessa tankar. Så kom jag händelsevis att kasta en blick åt fören, längs babords sida, och jag spratt till som en uppskrämd hjort och rusade i blind skräck akterut, åt kajutan till. Borta var allt mitt ungdomliga övermod och intellektuella lugn. Jag hade sett ett spöke. På det svagt belysta ställe, där vi hade stjälpt den döde överbord, hade jag sett en otydlig, vaggande skepnad. Den var sex fot lång, spenslig och av så genomskinlig materia att jag tydligt sett förriggen genom den.

Jag var slagen av panisk skräck som en skenande häst. Jag hade upphört att existera som ett jag. Jag skalv av den instinktiva fasan hos tio tusen generationer av vidskepliga förfäder, vilka varit rädda för mörker och det som rör sig i mörkret. Jag var ej längre jag. Jag var dessa tio tusen förfäder. Jag var släktet, hela människosläktet i dess vidskepliga barndom. Jag kom ej till medvetande förr än jag hunnit halvvägs utför kajuttrappan. Jag hejdade mig och hakade mig fast vid den branta trappan, halvkvävd, darrande och yr i huvudet. Aldrig varken förr eller senare har jag varit så uppskakad. Jag klängde mig fast vid lejdaren och tänkte mig om. Jag kunde ej tvivla på mina sinnen. Att jag sett något kunde inte

förnekas. Men vad var det? Antingen ett spöke eller ett gyckel. Något annat kunde det icke vara. Om det var ett spöke, så var frågan den: skulle det komma igen? Om det inte gjorde det och jag väckte befälet, skulle jag bli driftkucku för alla ombord. Och om det var ett skämt, skulle min situation bli ännu löjligare. Om jag ville behålla min ställning som jämlike, dugde det inte att väcka någon innan jag tagit reda på vad den där synen varit av för art.

Jag är en modig man. Det vågar jag påstå, ty fastän darrande av fasa kröp jag uppför kajutlejdaren och gick tillbaka till det ställe varifrån jag först hade sett synen. Den hade försvunnit. Men mitt mod hade sina gränser. Ehuru jag ingenting såg var jag rädd för att gå föröver till den plats där skepnaden hade visat sig. Jag återtog min vandring fram och tillbaka, och ehuru jag kastade mången rädd blick bort till det hemska stället syntes ingenting till. Då jag lugnat mig gjorde jag den reflexionen att alltsammans varit ett gyckelspel av min fantasi och att det var rätt åt mig, då jag varit nog dum att gå och tänka på sådana saker.

Jag kunde åter titta helt lugnt bortåt fören, utan skräck, men plötsligt var jag en galning igen och rusade vildt akterut. Jag hade ånyo sett skepnaden, den långa vaggande, florstunna gestalten genom vilken jag kunde se förriggen. Denna gång hade jag endast hunnit till förkanten av halvdäck då jag hejdade mig. Jag resonerade åter över situationen, och det var stoltheten som tog överhand. Jag hade inte råd att göra mig till ett åtlöje. Jag måste möta det där ensam, vad det nu var. Jag måste reda upp saken

på egen hand. Jag tittade på det ställe där vi låtit muraren glida överbord. Det var tomt. Ingenting rörde sig. Och för tredje gången började jag min midskeppspatrullering.

Då tingesten försvunnit dog min rädsla bort och jag återfick min inre jämvikt. Naturligtvis var det intet spöke. De döda komma inte tillbaka. Det var ett skämt, ett elakt skämt. Mina skanskamrater försökte skrämma mig, jag visste inte med vilka medel. De måste redan två gånger ha sett mig springa akterut. Jag rodnade av blygsel. Jag tyckte mig höra hur de just nu fnittrade nere i skansen. Jag började bli förargad. Skämt kan vara tillåtet, men det här var att driva det för långt. Jag var den yngste ombord, bara en pojke, och de hade ingen rätt att utsätta mig för sådant gyckel som gjort många män och kvinnor galna, det visste jag mycket väl. Jag blev allt mer och mer förbittrad och beslöt att visa dem att jag var av hårdare materia och på samma gång ge fritt lopp åt min förargelse. Om skepnaden visade sig igen, föresatte jag mig att gå fram till den — och det med kniven i handen. Då jag kom inom räckhåll skulle jag stöta till. Om det var en man skulle han få det knivhugg han förtjänade. Om det var ett spöke, ja, då skulle spöket inte ta någon skada, men jag skulle få bevis på att de döda gå igen.

Nu var jag mycket ond, och jag var alldeles säker på att det var ett skämt, men då skepnaden visade sig för tredje gången på samma fläck, lång, tunn och vaggande, vaknade min skräck på nytt och drev nästan bort vreden. Men jag sprang icke. Ej heller tog jag mina ögon från skepnaden. Båda gångerna

förut hade den försvunnit medan jag sprang, så att jag hade ej sett på vad sätt den försvunnit. Jag drog min slidkniv ur bältet och började rycka framåt. Steg för steg, närmare och närmare... och det blev allt svårare att visa självbehärskning. Striden stod mellan min vilja, mitt eget jag å ena sidan och å den andra de tio tusen förfäderna som levde i mitt nervsystem och vilkas spöklika röster viskade om mörkret och den mörkrädsla som behärskat dem på den tiden då världen var mörk och full av skräck.

Jag ryckte framåt långsammare, och ännu vaggade och flaxade skepnaden med underliga luftsprång. Men så försvann den midtför mina ögon. Jag såg den försvinna. Den drog sig varken åt höger eller vänster eller bakåt. Den utplånades, upphörde på fläcken, medan jag betraktade den. Jag dog icke, men jag kan försäkra på grund av vad jag kände under de närmaste ögonblicken, att jag nu mycket väl förstår att människor kunna dö av förskräckelse. Jag stod där med kniven i handen och följde mekaniskt med fartygets rörelser, förlamad av rädsla. Om muraren plötsligt gripit mig om strupen med verkliga fingrar och försökt strypa mig, skulle det ej ha varit annat än vad jag väntade. De döda gå igen, och det skulle vara det som muraren sannolikast skulle göra.

Men han grep mig inte om strupen. Ingenting hände. Och eftersom naturen avskyr stillastående kunde jag ej stå där i evighet förlamad på samma fläck. Jag vände mig om och gick akteröver. Jag sprang icke. Vad tjänade det till? Vad hade jag för utsikt att reda mig mot den ondskefulla andevärlden?

Flykt betydde för mig snabba fötter. Men förföljelse betydde för ett spöke tankens snabbhet. Och det fanns spöken. Jag hade sett ett.

Men medan jag långsamt vacklade akteröver upptäckte jag gåtans förklaring. Jag såg mesanmärsstången avteckna sig mot en svagt skimrande sky, bakom vilken månen stod. Idén dök upp i min hjärna. Jag drog ut linjen mellan månskimret och märsstången och fann att den måste träffa en punkt någonstädes nära förriggen på babords sida. Medan jag tänkte på detta, försvann skimret. Den bedarrande stormens drivande moln tätnade och förtunnades ömsom framför månen, men blottade aldrig dess skiva. Och då molnen voro som tunnast var det ett mycket svagt skimmer som månen kunde åstadkomma. Jag väntade och iakttog. Nästa gång molnen förtunnades, tittade jag åt fören, och där var skuggan av märsstången, lång och genomskinlig, vaggande och glidande på däck och mot riggen.

Det var mitt första spöke. En gång till har jag sett ett spöke. Det befanns vara en Newfoundlandshund, och jag vet inte vem av oss som blev räddast, ty jag gav honom ett ordentligt högersvingslag mot käken. Angående murarens spöke vill jag säga att jag aldrig nämnde det för en levande varelse ombord. Jag vill också säga att jag aldrig i mitt liv har utstått värre vånda och själskval än under den där ensliga nattvakten på »Sophie Sutherland».

(Detta är ingen dikt. Det är en verklig episod i mitt liv.)

BATSEGLING.

Man föds till seglare, man uppfostras inte till det. Och med »seglare» menas icke den vanliga duktiga och utsiktslösa varelse som i våra dagar håller till i skansen på oceanfartyg, utan den man som tar hand om en tingest gjord av trä och järn och rep och segelduk och tvingar den att lyda hans vilja på havets yta. Frånsedt kaptener och styrmän på stora fartyg är småbåtseglaren den verklige seglaren. Han vet — han måste veta — hur han skall få vinden att föra hans farkost från en given punkt till en annan given punkt. Han måste förstå sig på ebb och flod, motström och virvlar, grund och segelledsmärken, dag- och nattsignaler; han måste vara djupt förfaren i väderleksspråket, och han måste vara förtroligt bekant med de särskilda egenskaper hos hans båt som skilja den från varje annan båt som nånsin byggts och tacklats. Han måste, för att ta ett exempel bland tusen, kunna vända fint och gå över stag utan att ändra båtens kurs eller låta den falla av för långt.

Nutidens djupvattenssjöman behöver ej kunna något av detta. Och det gör han icke heller. Han halar och firar som han är befalld, skrubbar däcket, tvättar oljemålningen och putsar rost. Han vet ingenting och

frågar inte efter det. Sätt honom i en segelbåt, så är han hjälplös. Han tar sig till och med bättre ut på hästryggen.

Jag skall aldrig glömma min barnsliga förvåning då jag första gången träffade en av dessa konstiga figurer. Han var en förrymd engelsk matros. Jag var en tolv års pojke med en däckad fjorton fots centerbordbåt, som jag på egen hand hade lärt mig sköta. Jag satt vid hans fötter som vid en guds, medan han orerade om främmande länder och folk, våldsdåd och hårresande stormar ute till havs. Så tog jag honom med mig ut en dag på en seglats. Med hjärtat i halsgropen som den minste lille nybörjare hissade jag segel och lade ut. Jag var övertygad om att här var en man som såg på med kritisk blick, som i en sekund visste mera om båtar och vatten än jag någonsin kunde lära mig. Efter en stund, varunder jag gjort mitt bästa, tog han rodret och skotet. Jag satt på den lilla toften midskepps med gapande mun, beredd att lära mig vad riktig segling ville säga. Jag gapade fortfarande, ty nu fick jag se hur ovan en riktig sjöman var i en liten båt. Han kunde inte släcka skotet, om det gällt hans liv, han var flera gånger nära att kapsejsa vid kastvindar och en gång genom att låta klyvaren gå i förtid; han visste inte vad ett centerbord tjänade till, ej heller visste han att då man seglar för förlig vind måste man sitta i midten och inte på sidan; och slutligen, då vi kommo tillbaka till bryggan, lade han till med full fart, så att stäven splittrades och mastspåret gick överbord. Och ändå var han en äkta sjöman som nyss varit ute på världshaven.

Vilket bevisar mitt påstående. Man kan segla som matros på stora fartyg i hela sitt liv utan att veta vad verklig segling vill säga. Alltsedan jag var tolv år lyssnade jag till sjöns röst. Då jag blev femton var jag kapten och ägare av en slup som idkade ostrontjuvfiske. Vid sexton år seglade jag på liktare, fiskade lax tillsammans med greker på Sacramentofloden och hade tagit hyra som matros på fiskepatrulljakten. Och jag var en duktig sjöman, fastän jag bara hade seglat på San Francisco-bukten och de floder som falla ut där. Aldrig i mitt liv hade jag varit på havet.

Samma månad jag fyllde sjutton tog jag hyra som matros på en tremastad skonare som skulle gå ut på en sju månaders tur över Stilla havet och tillbaka igen. Mina kamrater upplyste mig genast att det var fräckt av mig att ta hyra som matros. Men se, jag var matros. Jag hade gått igenom den rätta skolan. På några minuter hade jag lärt mig de få nya ändarnas namn och användning. Det var enkelt. Jag gjorde ingenting i blindo. Som båtseglare hade jag lärt mig att tänka mig för och veta varför, vad det än gällde. Jag måste visserligen lära mig styra efter kompass, vilket kanske tog en halv minut, men då det var fråga om att styra »bidevind och fullt» eller »dikt bidevind», kunde jag slå de flesta av mina kamrater på fingrarna, ty det var just så jag alltid hade seglat. Efter en kvart kunde jag räkna upp alla kompassens streck fram- och baklänges. Och förresten var det ej mycket att lära under denna sju månaders färd, utom diverse sjömanskonster som till exempel att knyta mera invecklade knutar eller förfärdiga olika

slags sennit- eller tågmattor. Sensmoralen av allt detta är att sjömannens bästa skola är båtseglingen.

Och om han är född till sjöman och har haft sin lärotid på sjön, kan han sedan aldrig i sitt liv hålla sig ifrån sjön. Dess salt är i hans märg liksom i hans näsborrar, och sjön ropar honom tills han dör. På de sista åren har jag funnit på lättare sätt att förtjäna mitt uppehälle. Jag har lämnat skansen på allvar, men sjön kommer jag alltid tillbaka till. För mig är det vanligen San Franciscobukten som är det roligaste och svåraste farvattnet för båtsegling.

Det blåser ordentligt på San Francisco-bukten. Under vintern, som är den bästa årstiden för segling, ha vi sydost, sydväst och ibland tjutande nordlig blåst. Om sommaren ha vi vad vi kalla »sommarbris», en stadig vind från Stilla havet, som de flesta eftermiddagar i veckan blir vad Atlantkustens jaktseglare skulle kalla storm. De förvåna sig alltid över den ringa segelmassa våra jakter föra. Några av dem, med skonare som de ha seglat rundt Cap Horn, ha sett stolt på sina egna höga master och väldiga segel och sedan nedlåtande och till och med medlidsamt på motsvarande saker hos oss. Sedan ha de kanske varit med om en klubbsegling från San Francisco till Mare Island. Förmiddagsturen uppför Bukten funno de förtjusande. På eftermiddagen, då den starka västanvinden blåste över San Pablo-bukten och de fingo att göra med den under den långa hemfärden, blev det ett annat ljud i pipan. Den ena efter den andra, som en svärm av svalor, gingo våra mera försiktigt rustade jakter förbi dem, där de lågo stampande

och döda och med minskade segel i vad de kallade en storm, men som vi kallade en fin segelbris. Nästa gång de gingo ut sågo vi att de hade bottenrevat.

Vad spänning beträffar är det en himmelsvid skillnad mellan ett fartyg i knipa ute till havs och en liten segelbåt i knipa inomkärs. Men gäller det riktigt kittlande spänning så föredrar jag småbåtar. Allting går så fort, och man är alltid så få om att utföra arbetet — och det är ett hårdt arbete också, det veta alla småbåtsseglare. Jag har trälat hela natten, båda vakterna på däck, under en tyfon utanför Japans kust och varit mindre uttröttad än efter två timmars arbete med att reva en trettiofotsslup och hyva upp två ankaren under vinande sydost.

Hårdt arbete och spänning? Tänk er att vinden skojar med er och mojnar i hård sjö just som ni seglar er lilla slup genom en trång svängbro. Edra segel, som ni beror av, flaxa plötsligt slaka, och sedan fyller den kitsliga vinden er klyvare igen med en väldig pust. Båten svänger rundt och går inte genom den öppna svängbron utan törnar med bredsidan mot de bastanta bropålarna. Hör tidvattnet dåna, suga sig in mellan bropålarna. Och hör och se er vackra, nymålade båt krossas mot dem. Känn dess solida lilla skrov ge efter för stöten. Se relingen tryckas in. Hör seglet slitas sönder och se de svarta, fyrkantiga stockändarna sticka hål genom det. Pang! Där går ert märsstångsstag, och märsstången raglar ovanför er som berusad. Det är ett kraschande och gnisslande. Om det fortfar springa edra styrbordsvant. Hugg tag i en ända — första bästa — och slå en törn omkring en påle. Men trossens fria ända

är för kort. Ni kan inte göra fast den, och ni håller emot och ropar vildt till er enda kamrat att slå en törn med en annan ända. Håll fast! Ni håller fast tills ni är purpurröd i ansiktet och det känns som om edra armar hålla på att ge sig ut från sina gångjärn, tills blodet spricker ut i edra fingertoppar. Men ni håller fast, och er kamrat skaffar en längre ända och slår en törn. Ni rätar upp er och ser på edra händer. De äro fördärvade. Ni kan knappast leda på fingrarna. Smärtan är ohygglig. Men det är ingen tid med sådant. Båten, som fortfarande är lika bångstyrig, slår mot snäckorna på pålarna, som hota att skrapa bort dess reling. Det gäller att ta till båtshaken. Och bort med klyvaren! Sedan blir det att knoga med ändar och trossar och växla obehagliga repliker med brovakten, som alltid är villig att möta en på mer än halva vägen i sådana orddueller. Och till sist, efter en timme, kommer ni igenom, med värkande rygg, skjortan genomvåt av svett och sargade händer, och glider fram på det lugna, välsignade tidevattnet mellan strandbankar, där boskapen står i vatten upp till knäna och tittar förvånat på er. Spänning! Arbete! Kan ni få mera av den varan en lugn dag ute på oceanen?

Jag har prövat på båda delarna. Jag minns hur vi knogade i en fjorton dagars storm utanför New Zealands kust. Det var en kustkoljare, rostig och illa åtgången, med sex tusen tons kol i lastrummet. Livräddningslinor funnos i fören och aktern, och på lovartsidan sutto stora repnät, fastgjorda vid skorstenen och riggen, avsedda att bryta sjöarnas våldsamhet och sålunda skydda våra messrumsdörrar. Men dör-

rarna sprängdes i alla fall och messrummen spolades rena. Och ändå hade man bara en enda känsla, av enformighet.

I motsats härtill tillbragte jag nästan de mest spännande åtta dagarna i mitt liv på en liten båt utanför Koreas västkust. Det hör inte hit varför jag sålunda var stadd på resa uppför Gula havet i februari månad då kvicksilvret stod under noll. Huvudsaken är att jag befann mig i en öppen båt, en sampan, utanför en klippkust utan fyrar och där skillnaden mellan ebb och flod var trettio à sextio fot. Min besättning bestod av japanska fiskare. Vi talade ej varandras språk. Men det var ingenting enformigt i den där turen. Aldrig skall jag glömma en särskilt bitande kall morgongryning, då vi i tjock snöyra togo in seglen och fällde lilla ankaret. Vinande blåst från nordväst, och vi hade land i lä. Förut och akterut var passagen stängd av klippuddar, mot vilka oförminskade vågor bröto sig. I lovart, på kort avstånd, var ett lågt klipprev som vi endast sågo en skymt av då och då mellan snöbyarna. Det var detta som någorlunda skyddade oss mot hela Gula havet, som vräkte in på oss.

Japanerna kröpo ner under en gemensam halmmatta och somnade. Jag följde deras exempel, och i några timmar lurade vi av då och då. Sedan kom en iskall sjö och körde upp oss, och vi funno ett flera tum djupt snötäcke på halmmattan. Revet i lovart höll på att försvinna under den stigande floden, och sjöarna bröto sig allt våldsammare mot klipporna med varje minut som gick. Fiskarna riktade ängsliga blickar mot kusten. Det gjorde jag också, och det med

en sjömans ögon, ehuru det ej tycktes vara stora utsikter för en simmare att ta sig fram till den av bränningar stormade raden av klippor. Jag pekade på uddarna i lovart och i lä. Japanerna skakade på huvudet. Jag pekade på den fruktansvärda strandlinjen i lä. Ännu skakade de på huvudet och gjorde ingenting. Jag drog den slutsatsen att de voro lamslagna av det hopplösa i vår belägenhet. Men vår nöd växte med varje minut, ty den stigande floden tog ifrån oss revet som utgjorde vår buffert. Snart hotades vi av att, förankrade som vi voro, låta vattnet stiga oss över huvudet. Sjöarna, som slogo in, blevo allt större, och vi öste oavbrutet. Och ännu sneglade mina fiskare bort till den av bränningar piskade stranden och gjorde ingenting.

Slutligen, sedan vi många gånger varit nära att få oss vatten över huvudet, grepo fiskarna sig an. Alle man halade i ankaret och fingo upp det. Då båtens för alltså höjde sig satte vi i fören till en segellapp så stor som en mjölsäck och styrde kurs direkt mot kusten. Jag snörde upp mina skor, knäppte upp rock och väst och höll mig redo att delvis kasta av mig kläderna en minut innan vi stötte på. Men vi stötte *inte* på, och medan vi rusade in såg jag hur storartad vår situation var. Framför oss öppnade sig en trång kanal, i mynningen garnerad med vita bränningar. Men då jag för längesedan hade noga granskat kusten, hade där ej funnits någon sådan kanal. *Jag hade glömt trettiofots-tidevattnet.* Och det var detta som japanerna så tveksamt väntat på. Vi sköto igenom bränningarna, veko av in i en liten skyddad bukt där vattnet knappast krusades av stor-

men och landade vid en strand där den sista flodtidens saltvatten låg fruset i långa kroklinjer. Och detta var den ena av de tre stormarna under dessa åtta dagar ombord på sampanen. Skulle vi ha redt oss bättre på ett stort fartyg? Jag är rädd att detta skulle ha strandat på revet där ute och att besättningen skulle ha drunknat helt enformigt och utan spänning.

En tre dagars segling med liten båt erbjuder tillräckligt många överraskningar och missöden för att det skall räcka till ett helt år för ett stort fartyg på oceanen. Jag minns en gång då jag gjorde en provtur med en liten trettio fots båt som jag nyss köpt. På sex dagar hade vi två stormar och det en ordentlig sydvästlig och en skarp sydostlig. Under den korta pausen mellan dessa båda stormar var det stiltje. Och på dessa sex dagar stodo vi på grund tre gånger. Sedan lågo vi förtöjda vid Sacramentoflodens strandbank, och då vi under ebben råkade på ett brant stup hade vi så när gjort en kullerbytta utför banken. Under stiltje och stark flod i Carquinezsundet, där ankaret halkade på den hala bottnen, sögos vi in mot en lång brygga och törnade oupphörligt emot den innan vi kunde gå klara. Två timmar därefter i San Pabló-bukten blåste det upp och vi revade. Det är ingen barnlek att landa med en segelbåt i hög sjö och storm. Det var vår värsta uppgift, och de väldiga sjöarna hade slitit ifrån oss bägge våra fånglinor. Innan vi lyckades landa voro vi halvdöda av mattighet, och nog hade båten fått en genomgående påfrestning från kölen och till masttoppen. Och till råga på allt, då vi nalkades vår egen hamn och be-

funno oss i den smalaste delen av San Antonio-mynningen, var det på ett hår när att vi törnat ihop med ett stort skepp som en bogserare hade i släptåg. Jag har seglat på världshavet ett år i sträck på ett mycket större fartyg, men aldrig voro vi på hela den tiden med om en sådan rad av spännande händelser.

När allt kommer omkring äro missödena det bästa av båtseglingen. Då man tänker tillbaka på dem, äro de glada utropstecken. Medan de pågå äro de prövande för ens mannamod och ens ordförråd och kunna göra en så pessimistisk att man inbillar sig att Vår herre har ett horn i sidan till en — men efteråt, ack, efteråt, med vilket nöje tänker man ej på dem och med vilken förtjusning berättar man dem ej för sina medbröder, de andra småbåtseglarna!

Ett smalt, blåsigt sund; halv ebb blottar den slemmiga dyn som ser så giftig ut; själva vattnet grumligt och färgat av utflödet från det närbelägna garveriet; starrgräset på ömse sidor insprängt med vissnande orkidéer i alla nyanser; en murken och rankig gammal brygga och vid ändan därav en liten vitmålad båt. Ingen romantik i detta. Inte en skymt av något äventyrligt. Ett ypperligt pittoreskt argument emot småbåtsseglingens påstådda fröjder. Det var kanske vad Cloudesley och jag tänkte den där dystra, blygrå morgonen då vi grepo oss an med att laga frukosten och spola däcket. Det senare var mitt göra, men en blick på det smutsiga vattnet där nere och mitt nymålade däck avskräckte mig. Efter frukosten spelade vi ett parti schack. Ebben fortfor och vi kände att båten började luta. Vi spelade tills schackpjäserna började ramla. Lutningen ökades och vi gingo

upp på däck. Trossarna i fören och aktern stodo spända. Medan vi stodo där och sågo på, knyckte det till i båten och den fick ännu skarpare lutning. Trossarna stodo nu hårdt spända.

»Så snart skrovet når bottnen stannar hon», sade jag.

Cloudesley sonderade med båtshaken på utsidan. »Sju fots vatten», tillkännagav hen. »Stranden sluttar nästan lodrätt. Men masten kommer ändå att köra ner i dyn då båten vänder kölen i vädret.»

Från aktertrossen kom ett olycksbådande, svagt knäppande ljud. Vi sågo en kardel däri brista och flyga i väg. Nu fingo vi brått. Knappt hade vi satt till en ny ända mellan aktern och bryggan förr än den gamla ändan sprang. Medan vi gjorde fast en ny ända i fören, brast den förra och plumsade i vattnet. Sedan blev det ett infernaliskt spännande arbete. Vi satte alltjämt till nya trossar, men de sprungo oupphörligt och båtens slagsida blev allt värre och värre. Nu hade vi förbrukat alla våra reservtrossar; vi lösgjorde skot och fall, vi tillgrepo vår tvåtumskabel, vi slogo linor om masten ett stycke upp, halvvägs upp och överallt. Vi knogade och svettades och uttalade vår uppriktiga övertygelse att Vår herre fortfarande hade ett horn i sidan till oss. Bondlurkar kommo ner på bryggan och flinade åt oss. Då Cloudesley lät en löpare hasa utför det lutande däcket och falla ner i den stinkande gyttjan och fiskade upp den med behärskat äckel, fnittrade lurkarna högre, och jag kunde endast med svårighet hindra honom från att klättra upp på bryggan och begå mord.

Då båtens däck intagit lodrät ställning hade vi gjort fast bomgärden vid bryggan med den andra ändan fastgjord nästan vid masttoppen hyvat den stram medels talja och block. Gärden var av ståltråd. Vi litade på att den skulle tåla spänningen, men vi tvivlade på att maststagen skulle vara tillräckligt hållfasta. Ebben skulle ännu räcka i två timmar (det var den värsta årstiden), vilket betydde att det måste gå fem timmar innan den återkommande floden skulle ge oss tillfälle att bedöma huruvida båten skulle hålla ut och resa sig igen. På bottnen direkt under oss lämnade det snabbt sjunkande vattnet efter sig en brunn med den otäckaste, vidrigaste stinkande dy vi sett på mången god dag. Cloudesley tittade dit ner och sade:

»Jag håller av dig som en bror. Jag skulle kunna slåss för din skull. Jag skulle kunna gå ut emot rytande lejon och en säker död till lands eller sjöss. Men ramla inte ner där, det ber jag dig.» Han ryste av äckel. »För om du gör det, har jag inte kurage att dra upp dig. Jag skulle helt simpelt inte kunna... du vore alldeles för vämjelig. Det bästa jag kunde göra vore att ta en båtshake och peta ner dig så ett du inte syntes.»

Vi sutto på kajutans övre sidovägg, dinglande med benen mot kajuttaket, lutade ryggen mot däcket och spelade schack tills det stigande tidevattnet och hissinrättningen på bomgärden satte oss i stånd att få båten på rätt köl igen. Flera år därefter, nere på Söderhavet, på Ysabelön, råkade jag i samma predikament. För att göra ren kopparplåten hade jag kölhalat »Snark» på stranden. Då floden steg vägrade

båten att resa sig. Vattnet trängde in genom spygatten, steg över relingen, och oceanen smög sig långsamt uppför det sluttande däcket. Vi skalkade maskinrummets lucka, men havet steg upp till den och över den och klättrade farligt nära kajuttrappan och skejlejtet. Vi voro allesammans sjuka av feber, men vi gåvo oss ut i den brännande tropiksolen och trälade som galningar i flera timmar. Vi förde i land våra grövsta trossar, fastgjorda vid masttopparna, och halade och drogo så att det knakade i allting, även i oss själva. Vi turade om att vila oss och lågo där som döda, men reste oss sedan igen för att ta i och låta det knaka i ryggbastet. Till sist, då den undre relingen låg fem fot under vattnet och vågorna slickade kappkarmen, ryckte det till i den lilla bastanta båten, den reste på sig, och så pekade dess master åter upp mot zenit.

Man saknar aldrig motion då man seglar i småbåtar, och det tunga arbetet ingår icke allenast i nöjet, utan det befriar en också från att betala ut läkarhonorar. San Francisco-bukten är ingen ankdamm. Den är ett stort, blåsigt och nyckfullt vattendrag. Jag minns en vinterkväll, då jag försökte segla in i Sacramentos mynning. Floden hade svämmat över, flodvattnet utifrån bukten hade drivits tillbaka till en stark ebb, och den friska västanvinden hade mojnat i solnedgången. Solen gick just ner och trots den nästan medelstarka brisen som kom rätt akterifrån stodo vi stilla i den starka strömmen. Vi lågo midt i flodmynningen, men det fanns ingen ankargrund, och vi drevo bakåt allt fortare och fortare och fällde ankar utanför, just som den sista vindfläkten dog bort.

Det blev mörkt, en vacker, varm och stjärnklar natt. Min ende kamrat lagade till kvällsmat, medan jag gjorde allt i den bästa ordning på däck. Då vi kojade klockan nio voro väderleksutsikterna lovande. (Om jag haft en barometer med mig, skulle jag ha vetat bättre besked.) Klockan två på morgonen tjöt blåsten i våra vant, och jag steg upp och gav båten bättre svängrum på sin ankartross. Efter ännu en timme var det klart att vi voro ute för sydostlig storm.

Det är inte trevligt att lämna sin varma bädd och flytta sig från en dålig ankarplats en mörk och blåsig natt, men vi fogade oss efter omständigheterna, togo in två rev och grepo oss an med att hala upp ankaret. Vinschen var gammal och rådde icke på den starka sjögången. Då vinschen var otjänstbar var det omöjligt att hiva upp ankaret med handkraft. Vi försökte det och fördärvade våra händer på kuppen. Nu är det en sjömans avsky att förlora ett ankare. Det är en ambitionssak. Naturligtvis kunde vi ha bojat vårt och lämnat det i sticket tills vidare. Men i stället firade jag ut trossen ännu mer, vände fördevind och fällde det andra ankaret.

Sedan blev det ej mycket sova av, ty först den ene och sedan den andre rullade ur kojen. Sjöarnas växande storlek sade oss att vi voro i drift, och då vi fingo botten med lodet hade vi på känn att våra ankare hade glidit. Det var en djup kanal, dess bortre kant reste sig brant som väggen i en canyon, och då våra ankare letade sig uppför denna vägg beto de sig fast. Men då båten stannade hörde vi vågorna slå mot den hårda stranden akteröver, och den var så nära att vi måste förkorta trossen.

Då det dagades upptäckte vi att det endast var tjugu fot mellan båtens akter och fördärvet. Och så det blåste! Det var ögonblick då vinden måste ha uppnått en hastighet av sjuttio à åttio miles i timmen. Men ankarna höllo och det så ståtligt att vår enda oro var att betingen skulle ryka i fören. Hela dagen turade båten om med att stå på näsan och sätta sig på ändan, och först långt fram på eftermiddagen upphörde stormen med en sista vild orkan. I drygt fem minuter var det absolut stilla, sedan kom vinden farande, plötsligt som en åskskräll, från sydväst och med ursinnig fart. En sådan natt till kunde vi ej stå ut med, och vi hivade upp ankaret för hand i våldsam sjögång. Det var inte hårdt arbete. Det var mördande helt enkelt. Och jag minns att vi bägge voro nästan gråtfärdiga av smärta och trötthet. För att rycka loss ankaret, måste vi hissa det revade storseglet och ta det till hjälp, men det var ändå nätt och jämt att det gick, och vissa ögonblick hotade båten att kapsejsa av ansträngningen. Vi upprepade samma manöver med det andra ankaret och togo i det tilltagande mörkret vår tillflykt in i den skyddande flodmynningen.

Jag är så gammal att bensinperioden inte hade börjat i min första ungdom. Följaktligen är jag gammalmodig. Jag föredrar en segelbåt framför en motorbåt, och det är min åsikt att båtsegling är en finare, svårare och manligare konst än att fara med motorbåt. Dessa maskiner ha blivit så allmänna, och medan det är överdrivet att påstå att vilken idiot som helst kan sköta en motor, kan man med rätta påstå att de flesta av dem kunna det. Men så är det inte

i fråga om att sköta en segelbåt. Där behövs det mera skicklighet och intelligens och betydligt mera träning. Det är den allra bästa idrotten för en gosse, en yngling eller en man. Om gossen är mycket liten, så ge honom en liten trevlig båt och låt honom reda sig själv. Han behöver ingen undervisning. Snart hissar han en liten segellapp och styr med en åra. Sedan börjar han tala om olika kölar och centerbord. Och vill ta med sig filtar och ligga ombord om natten.

Men var inte orolig för honom. Han måste naturligtvis löpa risk och råka ut för missöden. Kom ihåg att det förekommer missöden i barnkammaren också så väl som ute på sjön. Flera gossar ha dött av drivhuskultur än på båtar, stora eller små, och flera gossar ha gjorts till starka och duktiga karlar genom båtsegling än genom krocketspel och dansskola.

Och sedan man väl är seglare, blir man det i hela sitt liv. Saltvattnet blir aldrig jolmigt. Seglaren blir aldrig så gammal att han inte med glädje ger sig ut en gång till att ta en dust med vind och vågor. Jag har blivit jordbrukare och bor så att jag inte ser havet. Men jag kan bara hålla mig därifrån till en tid. Sedan några månader ha gått, börjar jag bli orolig. Jag ertappar mig med att gå och drömma vaken om episoder från den sista segelturen eller undra om gösen går bra till i Wingosundet eller läsa tidningarna ivrigt för att se om änderna ha börjat sträcka norrut. Och sedan komma kappsäckarna fram i en fart och grejorna ses om och vi ge oss av till Vallejo, där lille »Vandraren» ligger och väntar, alltid väntar på att jollen skall lägga till, att det

skall eldas i kabyssen, att beslagssejsingarna skola tas av, storseglet hissas, revsejsingarna prassla, att man skall hyva till kort stagsvis och ge sig av och att ratten skall knarra medan seglen fyllas och hon kilar i väg uppåt eller nedåt Bukten.

Ombord på »Vandraren», Sonoma Creek 15 april 1911.

Jack London.

FYRA HÄSTAR OCH EN SJÖMAN.

»Köra fyrspann — hm! Jag skulle inte vilja följa med dig — inte för tusen dollars — på de där bergsvägarna.»

Så sade Henry, och han vet nog vad han säger, ty han kör själv fyrspann.

En annan Glen Ellen-vän sade: »Vad? London? Köra fyra hästar? Han kan inte köra en!»

Och det bästa är att han har rätt. Även sedan jag lyckats fara några hundra miles med mina fyra hästar, kan jag inte köra en. Senast härom dagen, då jag körde utför en brant bergsväg och svängde om i en tvär krök, mötte jag i fullt galopp en enspänd gigg som kördes av en dam. Vi kunde ej köra förbi varandra på den smala vägen, ty där fanns bara en fots svängrum, och mina hästar kunde ej konsten att backa, i synnerhet inte uppför en brant sluttning. Ungefär två hundra meter längre ner var det ett ställe där vi kunde köra förbi varandra. Hon som körde giggen sade att hon inte vågade stryka, emedan hon ej var säker på bromsen. Och som jag inte kunde köra e n häst, försökte jag det inte ens. Vi spände alltså ifrån hennes häst och ledde den ner. Och det var godt och väl, men så skulle hästen spännas för giggen igen. Hon visste inte hur det skulle gå till. Det

gjorde inte jag heller, och jag hade litat på att hon visste det. Det drog ut en halvtimme ungefär under talrika debatter och överläggningar, men det är absolut säkert att aldrig i sitt liv har den hästen varit förspänd på det viset.

Nej, jag kan inte sela på en häst. Men jag kan sela på fyra, och nu måste jag gå tillbaka till min utgångspunkt. Sedan Charmian och jag slagit oss ner i Sonomadalen kommo vi överens om att det var dags att ta reda på hur det såg ut i vår egen trakt och de angränsande. Hur det skulle gå till, var den första frågan. Bland våra många svagheter är också den att vara gammalmodiga. Vi syssla inte gärna med bensin. Och som det anstår sjövant folk luta vi starkt åt hästar. Som jag hör till de lyckliga varelser som arbeta med hjärnan, måste jag ha en skrivmaskin och en packe böcker med mig. Alltså kunde ridhästar inte komma i fråga. Charmian föreslog tandem. Hon litade på mig, för resten kunde hon själv köra tandem. Men då jag tänkte på hur många berg vi skulle fara över och att vi skulle hålla på i tre månader att färdas över dem med ett stackars uttröttat par hästar, inlade jag mitt veto mot förslaget och sade att vi måste ta bensinen till nåder, när allt kom omkring. Häremot inlade hon lika eftertryckligt sitt veto, och det blev tyst; men så fick jag en ingivelse.

»Varför inte fyrspann?» sade jag.

»Men du kan ju inte köra fyra hästar», invände hon.

Jag spände ut bröstet och knyckte på nacken. »Vad andra människor kunna göra kan jag också

göra», förklarade jag majestätiskt. »Och var god och kom ihåg, att då vi seglade med »Snark» kunde jag ingen navigation, men jag lärde mig själv under vägen.»

»Det är bra», sade hon. »Då ta vi fyra ridhästar och spänna fast våra sadlar bakpå.»

Nu var det min tur att göra invändningar. »Våra ridhästar äro inte inkörda.»

»Kör in dem då.»

Vad jag visste om hästar och i synnerhet om konsten att köra in dem var ungefär lika mycket som andra sjömän. Som jag blivit sparkad, avkastad framåt och bakåt och legat under hovarna många gånger, hade jag en väldig respekt för hästar, men sin hustrus förtroende måste man visa sig vuxen, och det gjorde jag också.

King var en polopony från S. Louis och Prince en omsorgsfullt inriden favorit från Pasadena. Det svåraste var att få dem till att ta i och dra. De travade framåt på slät mark och galopperade utför backar, men då de kommo till ett ställe där det bar uppför och kände vagnens tyngd, stannade de och vände sig om och sågo på mig. Men jag lärde upp dem, och sedan började mina svårigheter. Milda var fjorton år gammal, en oförfalskad vildhäst och till temperamentet en blandning av mulåsna och kapplöpningshäst, lika stor portion av vardera. Om man tryckte handen mot hennes flank och befallde henne att maka sig undan, trängde hon sig inpå en. Om man tog henne i betslet och ville ha henne att stryka baklänges, marscherade hon rakt på en. Och om man gick bakom henne och sköt på och kommenderade

henne att röra på hasorna, satte hon sig på en. Och skritt ville hon inte höra talas om. Jag knogade med henne ändlösa otaliga miles, men aldrig kunde jag förmå henne att gå ett steg. Och så var hon krubbbitare. Om hon var aldrig så nära eller långt ifrån stallet, rusade hon i väg hemåt på slaget sex och hittade alltid den kortaste ginvägen. Jag uppgav hoppet om henne många gånger.

Den fjärde och oftast uppgivna hästen var Outlaw. Från tre till sju års ålder hade hon trotsat alla hästtämjare och gjort av med flera av dem. Men sedan hade en lång, gänglig cowboy med ett mexikanskt betsel och en sadel på tjugutvå kilo tagit bukt på henne. Jag var hennes sista ägare. Hon var min favoritridhäst. Charmian sade att jag borde använda henne som stånghäst för att få mera kontroll över henne. Men Charmian hade en favoritridhäst som hette Maid. Jag föreslog Maid i stället. Charmian påpekade att mitt sto var vant att gå i berg, medan hennes var så godt som fullblod och skulle få sina ben fördärvade för alltid, om man körde henne i tre månader. Jag erkände hennes stos fullblodsanor och trotsade henne på samma gång att kunna uppvisa ett fullblod med så små och fina ilsket spetsade öron som min Outlaw. Hon påpekade Maids utsökt smala skenben. Jag mätte Outlaws. De voro lika smala, men kanske starkare, insinuerade jag. Det sårade Charmians stolthet. Naturligtvis kunde hennes nästan fullblodssto Maid, som i sina ådror hade samma blod som »gamle» Lexington, Morella och även något litet av den ojämförligt uthållige Morgan springa, gå och i allmänhet göra tjänst långt bättre än min

Outlaw utan stamträd, och det var just skälet varför en sådan idealisk ridhäst ej skulle förnedras till vagnshäst.

Charmian var obeveklig, ända tills jag en dag fick henne med mig på en fyrtio miles' åktur efter Outlaw. På varenda tum av dessa fyrtio miles sparkade och hoppade Outlaw, och mellan sparkarna och luftsprången fick hon tid och utrymme att bita sin parhäst i nacken och försöka slå omkull honom. Ett annat knep som Outlaw utförde under denna färd var att plötsligt vända sig åt sidan i rät vinkel och försöka knuffa kamraten i diket. Charmian gav motvilligt och nobelt efter och gick in på att Maid fick användas. Outlaws skor togos av henne, och hon släpptes ut på bete.

Ändtligen voro de fyra hästarna spända för vagnen — en lätt trap från Studebakers fabrik. Efter två och en halv timmes övning, vars nöje ej minskades av flera gruff och sparkmatcher, förklarade jag mig färdig att starta. Morgonen kom, och Prince, som skulle ha varit parhäst med Maid, befanns vara illa sparkad på bogen. Han infann sig ej frivilligt till mönstringen; vi måste ta rätt på honom, ty han kunde ej gå. Hans ben svullnade allt mer och mer under de dagar vi väntade på honom. Återstod endast Outlaw. Hon kom in från betesmarken, skoddes och selades på. Vänner och släktingar försökte övertala mig att försäkra mig mot olycksfall, men Charmian steg upp bredvid mig, och Nakata satte sig på baksätet med skrivmaskinen — Nakata, som varit kajutvakt på Snark för två år sedan och visat att han inte var rädd för någonting, ej ens för mig

och mina infall att experimentera med nya fortskaffningssätt. Och vi hade det utmärkt, i synnerhet efter den första timmen, sedan Outlaw sparkat bakut femtio särskilda gånger, huvudsakligast till skada för hennes egna ben och vagnens målning, och sedan hon hade bitits ett par hundra gånger till skada för Maids hals och Charmians goda lynne. Det var svårt nog att se sitt favoritsto i selen utan att hon också skulle nödgas uthärda den synen att se henne misshandlad.

Våra förhästar voro förtjusande. Som King var polopony och Milda ett slags kapplöpningshäst, rundade de kurvor fint och kilade undan som prärievargar för stånghästarna. Mildas fixa idé var att hon inte ville låta svänglarna slå henne på hasorna. Då detta hände inträffade ett av tre alternativ: antingen satte hon sig ner på svängeln, sparkade upp den i luften tills hon fick den på ryggen eller exploderade i skenande galopp så att det var ett underverk att seltyget höll. Inte förr än hon riktigt fått svängeln i sitt våld och kunde trampa både den och draglinorna under sina fötter, uppförde hon sig anständigt. Nakata och jag reparerade med våra bastanta surrlinor, som vanligen äro starkare än järn, och så fortsatte vi resan.

Under tiden höll jag på att lära mig — jag vill inte säga att köra fyrspann, utan helt enkelt att köra fyra hästar. Det är ganska bra att börja med fyra arbetshästar som dra ett lass på några tons vikt. Men om man börjar med fyra lätta rashästar, som alla galoppera, och en lätt vagn som tycks kila i kapp med dem — ja, då händer det händelser och det i en fart. Felet med mig var min totala okunnighet.

Särskilt saknade mina fingrar träning, och jag begick det misstaget att lita på mina ögon då det gällde att sköta tömmarna. Det ledde till en olycksbringande optisk villa. Högerförtömmen, som var längre och tyngre än högerstångtömmen, hängde i en djupare bukt. I ett ögonblick som krävde rask handling tog jag alltid miste på de båda tömmarna. Då jag drog i vad jag trodde vara stångtömmen för att få spannet att hålla jämn takt, såg jag förhästarna helt tvärt göra ett kast åt sidan och göra helt om. Aldrig känner man tydligare sin egen vanmakt än då den förfärade körsvennen ser sina förhästar galoppera ystert uppåt vägen och stånghästarna trava helt sedigt utför vägen, fastän de alla fyra äro spända tillsammans och för samma vagn.

Jag ställer ej längre till en sådan där villervalla, och jag kan gärna erkänna hur jag kom ifrån den ovanan. Det var mina ögon som tvingade mina fingrar att begå dumheter. Därför slöt jag till ögonen och lät fingrarna sköta sig på egen hand. Nu äro mina fingrar oberoende av ögonen och arbeta automatiskt. Jag ser inte vad mina fingrar göra. De göra det bara. Allt vad jag ser är det tillfredsställande resultatet.

Vi lyckades emellertid komma ett stycke i väg den första dagen — utför den soliga Sonomadalen till den gamla köpingen Sonoma, grundad av general Vallejo som den yttersta utposten på den norra gränsen med uppgift att hålla tillbaka hedningarna, som den tidens vilda indianer kallades. Här gjordes historia. Här inrättades den sista spanska missionsanstalten, här höjdes björnflaggan, och hit kommo Kit Carson

och Fremont och alla våra första äventyrssökare och slogo sig ner här under det skede som föregick guldperioden.

Vi rutschade över de låga, böljande kullarna, milslånga sträckor av mejerifarmer och hönsrancher, där varenda höna är vit, och utför sluttningarna till Petalumadalen. Här kom 1776 kapten Quiros uppför Petalumaån från San Pablobukten för att vid kusten söka ett utlopp i Bodegaviken. Och här buro, längre fram, ryssar tillsammans med Alaskajägare skidbåtar över från Fort Ross för att skjuta havsuttrar på de spanska områdena vid San Franciscobukten. Här byggde också general Vallejo, ännu senare, ett fort, som ännu står — ett av de vackraste exemplaren av spanska byggnader av soltorkat tegel som vi ännu ha kvar. Och här, vid det gamla fortet, — för att fortsätta krönikan ända in i våra dagar — togo våra hästar sig för att göra speciellt personlig historia med förvånande framgång och fart. King, vår ojämförlige polopony och förhäst, blev halt. Han blev så hopplöst halt att ingen fackman, varken då eller senare, kunde avgöra om åkomman härrörde från hans hornstrålar, hovar, ben, bogar eller huvud. Maid trampade på en spik och började halta. Milda, som tyckte att dagen var till spillo given och blev halvgalen av krubbitarraseri, började med sina vilda hopp. Det var endast surrlinorna som höllo henne fast. Och Outlaw, som höll sig morsk in i det sista, överträffade alla sina föregående mästerprov i fråga om att bitas och skava oljemålning och sitt eget skinn.

I Petaluma lågo vi över medan King skickades hem till ranchen och utbyttes mot Prince. Denne hade

visat sig vara en utmärkt stånghäst, men nu skulle han bli förhäst och låta Outlaw inta hans gamla plats. Det finns ett axiom som säger att en bra stånghäst är en dålig förhäst. Jag opponerar mig mot det sista adjektivet. En bra stånghäst blir en ofantligt mycket sämre förhäst än så. Det vet jag nu av erfarenhet. Sedan den dagen har jag kört Prince flera hundra miles som förhäst. Han är varken bättre eller sämre än han var den första milen, och hans värsta är ofantligt mycket värre än någon kan tro. Inte för att han är ilsken. Han är tvärtom en beskedlig tok som tar i hand för en sockerbit, trampar en på tårna av idel överdriven vänlighet och fortfar att älska en då man är som strängast.

Men han vill inte gå ur vägen. Och då han får bannor för någon förseelse skyller han ifrån sig på Milda och biter henne bak i nacken. Det har gått så långt att då jag ropar »Prince!» med hög röst, tar Milda genast ett kaninskutt åt sidan, rätt fram eller sätter sig på svängeln. Allt detta är mycket genant. Tänk själv. Man svänger utför en skarp bergskurva i raskt trav. En bergvägg är kurvans yttersida. Insidan är en avgrund. Kurvans fortsättning är en smal bro utan räcken. Man kommer fram till kurvan, styr förhästarna in mot bergväggen och låter polohästen sköta om saken. Allt går utmärkt. Förhästarna smyga sig tätt intill bergväggen. Men så kommer det ögonblick då de måste trava på rätt fram. Det är oundvikligt, om de inte skola komma på sidan om bron. Bakom sig ha de stånghästarna och vagnen, och man har nyss lättat på bromsen för att få tillräcklig fart i manövern. Om det någonsin är nödvändigt att kun-

na köra spann så är det nu. Milda försöker falla in i trav. Hon görr sitt bästa, men Prince, den illfundige rackaren, blir efter. Han vet hur det skall gå. Milda är en halv hästlängd före honom. Allt är ett ögonblicks verk. Maid, stånghästen, ränner förbi honom och biter honom naturligtvis. Detta retar Outlaw, som har uppfört sig utmärkt, och hon nafsar genast efter Maid. För att demonstrativt antyda att alltsammans är Mildas fel hugger Prince tänderna i Mildas försvarslösa hals. Överraskad av det smärtsamma bettet gör Milda antingen ett skutt framåt så att hon är nära att fördärva seltyget eller kastar sig mot bergväggen och tvärstannar med svängeln över ryggen och utdelar ett par hysteriska sparkar. Outlaw väljer alltid det ögonblicket till att skrapa bort målningen på vagnen. Och sedan detta kaos är utredt och man haft tid att se hur nära ögat det har varit, går man fram till Prince och läser lagen för honom i valda ordalag. Och Prince med sina ömma gasellögon erbjuder sig att skaka hand med en för en sockerbit. Jag hemställer till vem som helst: en båt skulle aldrig bära sig åt så där.

Vi ha litet historia norr om Bukten. För nära tre och ett halvt århundrade sedan ankrade den duktige sjörövaren och forskaren sir Francis Drake, medan han höll på att rensa Stilla havet från spanska galioner, i den av Point Reyes bildade viken, där nu ett av världens rikaste mejeridistrikt utbreder sig. Mindre än två dekader efter Drake törnade Sebastien Carmenon på här med en sidenlastad galion från Filippinerna. Och i samma Drake-bukt samlade långt efteråt de ryska pelsjägarna sina b i d a r k e s och smögo sig

in genom Gyllne porten till San Francisco-buktens förbjudna farvatten.

Längre uppåt kusten, i Sonoma County, gjorde vi en pilgrimsfärd till de platser där de ryska kolonierna legat. Vid Bodegaviken, söder om vad som nu kallas Russian River, var deras ankarplats, medan de byggde sitt fort norr om floden. Och mycket av Fort Ross står ännu kvar. Stockbastioner, kyrka och stall ha hållit stånd och det så bra, trots gnisslande och rostiga gångjärn, att vi värmde oss vid den hundraåriga spiseln i två våningar och sovo under de handhuggna takbjälkarna, som ännu höllos samman av handsmidd spik.

Vi ville se var historia skapats, och vi sågo även naturscenerier. En av våra dagsresor var från det vackra Inverness vid Tomalesviken, utför Olemadalen till Bolinas Bay, längs östra stranden av detta vattendrag till Willow Camp, och upp över klippstränderna, rundt omkring Tamalpais' bastioner och ner till Sausalito. Från den övre ändan av Bolinas Bay till Willow Camp var färden tätt utmed stranden och faktiskt långa sträckor i själva vattnet ett förtjusande experiment. Men det härligaste återstod. Mycket få San Francisco-bor och ännu färre californier känna till denna färd från Willow Camp åt söder och öster längs de vallmöböljande höjderna, med havet dånande hundratals fot lodrätt under och Golden Gate öppnande sig framför en med det rykande San Francisco på sina många kullar. Långt i fjärran, gungande på havets barm, ser man Faraglionerna som sir Francis Drake passerade under sydvästlig kurs midt igenom vad han kallar en »stinkande dimma». Han kunde gärna säga

så och ändå mycket fulare ord, ty det var dimman som berövade honom äran att upptäcka San Francisco-bukten.

Det var under denna del av färden som jag ändtligen fann att jag höll på att lära mig konsten att köra i bergstrakter. Sanningen att säga har jag sedan, i fråga om förtjusande nervspänning, aldrig kört någon bergväg som var värre eller rättare sagt bättre än den sträckan.

Och sådana kontraster! Från Sausalito över präktiga parkliknande åsar, genom den välbebyggda Milldalens storartade rödtallsskogar, tvärsöver Marin Countys blommande kullar, längs de måleriska, med stenblock beströdda myrarna, förbi San Rafael som ligger varmt inbäddat mellan sina höjder, över bergåsen och uppför Petalumadalen och vidare till Sonomabergets gräsbeklädda fot och hem. Vi foro femtiofem miles den dagen. Inte så illa gjort av den illfundige Prince, den färgskrapande Outlaw, det smalbenta fullblodet och hon med kaninskutten? Och de kommo in svala och torra, redo att supera och gå och lägga sig.

Å, vi stannade inte. Vi ansågo att vi nyss hade börjat, och det var för flera veckor sedan. Vi ha i ett sträck färdats över sex counties, vilka äro ganska stora till och med för att vara i Californien, och ännu gå vi på. Vi ha vikit av och vändt om, kört tvärsöver våra egna spår, gjort långa, förtrollande dykningar ner i de inre dalarna inne i Napa- och Sjödistrikten, färdats hundratals miles i sträck efter kusten och äro nu i Eureka vid Humboldt Bay, som upptäcktes händelsevis av guldsökare, vilka försökte leta sig väg

till och ifrån Trinityfyndorterna. Till och med här hade den vite mannens historia gått före dem, ty dunkla traditioner berätta att ryssarna en gång ankrat här och jagat havsutter, innan den förste yankeeköpmannen rundade Cap Horn eller den förste Klippiga-Bergstrappern törstade sig över den »stora amerikanska öknen» och sipprade nedför de snöklädda Sierrorna till det solkyssta landet. Nej, vi vila inte våra hästar här vid Humboldt Bay. Vi hålla på att skriva denna uppsats, kalasa på snäckor och musslor, fånga rekordslående havslax och bergtorsk under de mellantider då vi inte segla, fara i motorbåt eller simma i det mest jämnt tempererade klimat vi någonsin ha gjort bekantskap med.

Å, dessa stora, rymliga counties! De äro riktiga riken. Tänk på Humboldt till exempel. Det är tre gånger så stort som Rhode Island, en och en halv gång så stort som Delaware, nästan lika stort som Connecticut och hälften så stort som Massachusetts. Pioniären har gjort sitt arbete här i norr, grunden är lagd och allt är färdigt för den oundvikliga strömmen av invandrare och en lämplig utveckling av resurser, vilka hittills endast ha skummats och det till på köpet slarvigt och på måfå. Dessa sex counties skola en dag försörja en befolkning på millioner. Under tiden, ni hemsökare, rikedomssökare och framför allt klimatsökare, är det nu dags att rycka in och köpa jord.

Robert Ingersoll sade en gång att Californiens milda klimat skulle inom ganska kort tid alstra en ras som liknade mexikanare och att man efter ett par tre generationer skulle få se californierna på väg till

tuppfäktningen på söndagsmornarna med en tupp under vardera armen. Aldrig har någon dragit en djärvare slutsats grundad på en sådan absolut okunnighet om fakta. Det är löjeväckande. Här är ett klimat som alstrar styrka och just lagom mildt för att hindra en från att slösa bort det mesta av denna styrka på en strid mot elementen. Här är ett klimat där en man kan arbeta trehundrasextiofem dagar om året utan den ringaste tillstymmelse till nervretning och där han i trehundrasextiofem nätter absolut måste sova under filtar. Behöver man säga mera? Jag anser mig som ett slags klimatexpert, ty jag har prövat på de flesta klimat i fem av de sex zonerna. Jag har ännu inte varit vid Sydpolen, men vilket klimat som än råder där avskräcker det mig icke från att dra den slutsatsen att det ingenstädes finns ett klimat jämförligt med detta. Jag har kanske lika orätt som Ingersoll. Icke desto mindre betraktar jag det som min medicin att leva i detta klimat. Och det är den enda medicin jag tar.

Men för att nu återgå till hästarna. De ha bättrat sig litet. Milda har faktiskt lärt sig att gå. Maid har bevisat sin fullblodsrang genom att aldrig tröttna under de längsta dagar och, fastän hon är den starkaste och livligaste av alla, genom att aldrig ställa till något obehag annat än med anledning av någon spark från Outlaw. Och Outlaw galopperar sällan, stegrar sig aldrig, sparkar endast periodvis, håller sig invid tistelstången och gör sina sysslor utan att försöka anställa vivisektion på Maids medulla oblongata och — under över alla under — håller verkligen på att bli lat på allvar. Men Prince är samma

oförbätterliga, kärleksfulla och älskvärda rackare han alltid har varit.

Och de trakter vi ha farit igenom! Färderna genom Napa- och Sjödistrikten! En gång, från Sonomadalen via Santa Rosa, kunde vi ej låta bli att fara flera olika vägar, och överallt funno vi vägarna utmärkta både för bil och hästar. En väg — och en mera förtjusande för en automobil kan man inte finna — går från Santa Rosa förbi gamla Altruria och Mark West Springs, sedan till höger och över till Calistoga i Napadalen. Genom att hålla till vänster fortgår färden uppför Russian-River-dalen, genom de milslånga berömda Astivingårdarna till Cloverdale och sedan över Pieta, Witter och Highland Springs till Lakeport. En annan väg gick nedåt Sonomadalen, utmed San Pablo-bukten och uppför den täcka Napadalen. Från Napa gjorde vi sidoutflykter genom Pope- och Berryessadalarna till Aetna Springs och vidare till Lake County förbi den berömda Langtryranchen.

Fortsättande uppför Napadalen, som på vardera sidan begränsades av höga bergspalissader och rödtallskogar och var mattbelagd med ändlösa vingårdar, och farande över de många stenbroar för vilka trakten är känd och som äro en glädje för det skönhetsälskande ögat liksom för en nybörjare i att köra fyrspann, förbi Calistoga med dess gamla gyttjebad och buljongfärgade källor, med St. Helena och dess jättelika sadel alltjämt tornande framför oss, klättrade vi uppför de gamla branta bergen och kommo ner förbi kvicksilvergruvorna till Gejserdalen. Efter att ha stannat över natten och betraktat de i all sin miniatyrartade skala storartade vulkaniska scenerier-

na foro vi tvärsöver dalen och körde uppåt igen där cikadorna gnisslade ljudligt i middagssolskenet i manzanitaträden på sluttningarna. Högre upp kommo de stora, av kreatur prickade höglandsbetesmarkerna och bergstoppen. Här på toppen mötte oss plötsligt en syn eller något som såg ut som en hägring. Oceanen hade vi skilts ifrån för flera dagar sedan, men långt nere och i fjärran skimrade en blå sjö kantad på den bortre stranden av bergåsar med pittoreska konturer och på den främre sidan av fruktbara, böljande åkrar. Clear Lake låg framför oss, och som äkta sjöfolk voro vi nu vid havet igen, seglade, fiskade och badade innan dagen tog slut och gingo tidigt till sängs. Lake County har med rätta kallats det Vallomgivna. Men nu kommer järnvägen. Det påstås att utsikten över Clear Lake liknar utsikten från Luzern. Hur som helst, landskapet med sina avlägsna snötoppar kan med rätta kallas ett alplandskap.

Och vad kan vara härligare än färden från Clear Lake till Ukiah över Blue Lakes-kedjan! Vid varje vägkrök en ny bländande skönhetstavla; varje gång man vänder sig om ser man en fulländad komposition i färg och linjer, det intensivt blåa vattnet kantat av granna ekar, gröna fält och hav av orangegula vallmor. Men dessa blickar åt sidan och bakåt framkallade dispyter. Charmian och jag voro av olika åsikt om åt vilket håll den sjöarna sammanbindande floden rann. Vi ha ännu ej fått tvisten sliten, ty på hotellet, där vi vädjade till skiljedom, voro värden och hans souschef också av olika åsikt. Jag antar nu att vi aldrig skola få veta åt vilket håll den floden rinner. Charmian föreslår »åt båda hållen». Jag vill inte gå

in på en sådan kompromiss. Ingen flod som jag känner har kunnat samtidigt utföra den trollkonsten. Den största eftergift jag kan göra är att den kanske den ena gången rinner åt ett håll och en annan gång åt det andra, och att det är bäst att vi bägge två rådfråga en ögonläkare.

Flera dalar mellan Ukiah och Willits, och sedan veko vi av västerut genom den oberörda Sherwoodskogen av präktiga rödtallar, lågo i Alpine över natten och fortsatte genom Mendocino County till Fort Bragg och »saltvattnet». Vi kommo också till Fort Bragg uppför kusten från Fort Ross, fortsättande vår kustfärd från Golden Gate. Kustvädret var svalt och behagligt, kustvägarna ypperliga. I synnerhet i Fort Ross-trakten funno vi vägarna härliga, medan vi oavbrutet följde havet. Vid varje flod svingade vägen sig upp på branta klippåsar, dök ner i yppiga skogar och ormbunksnår och gav sig sedan ut på bergåsen igen. Vägen var kantad med blommor — vilda syrener, vilda rosor, vallmo och lupiner. Sådana lupiner! Ofantliga fält i alla lupinfärger. Det var vid Mendocinovägen som Charmian vållade många uppehåll genom att nödvändigt vilja stiga ur för att plocka björnbär, smultron och blåhallon som växte där så ymnigt. Och alltid sågo vi, djupt nere, glimtar av ångskonare som höllo på att lasta timmer i vikarna mellan bergen; alltid snuddade vi vid kanten av klipporna, dag efter dag, då vi färdades över långa sträckor av kuperade farmägor och körde igenom blomstrande byar och sågverkssamhällen. Minnesvärd var vår båtfärd från Mendocino City uppför Big River, där båtarnas styrapparater fungera på alldeles motsatt sätt mot över-

allt annars i världen; där vi sågo en flod av stockar, sex, tolv à femton fot i diameter, fylla flodbädden en sträcka av flera miles, så att man ej såg skymten av något vatten, och där vi hörde talas om en rödtall som var vit, eller albino med andra ord. Den sågo vi icke, så att vi kunna ej gå i borgen för att den verkligen existerar.

Alla floderna voro fulla av foreller. Vid Gualala fångade Charmian sin första forell. En gång förut i mitt liv hade jag metat upp två... på mask. Vid andra tillfällen hade jag försökt med fluga och spindel och aldrig fått ett napp, och jag hade kommit till den övertygelsen att allt det där pratet om flugfiske bara var en humbug. Men vid Gualala River metade jag foreller — massor av dem — på flugor och spindlar, och jag började känna mig som riktig expert, men så fick Nakata den allra största forellen då han bottenfiskade med en brödkula till bete. Nu tycker jag att vetenskap och konst ha förlorat allt sitt intresse. Sedan metspön och ljuster lagts till vårt bagage vittja vi varje flod vi komma till, och vi komma ej längre ihåg totalsumman av vår fångst.

Vid Usal, många backiga och pittoreska miles norr om Fort Bragg, veko vi åter av inåt Mendocino, foro över bergåsarna och kommo ut i Humboldt County vid södra armen av Eel River, vid Garberville. Under hela färden, från Marin County och norrut, hade man förberedt oss på att det skulle bli »dåliga vägar». Men dem funno vi aldrig. Vi tycktes ha dem tätt framför oss eller bakom oss. Ju längre vi kommo desto bättre blevo vägarna, ehuru detta förmodligen kom sig av att vi allt bättre lärde

oss vad fyra hästar och en lätt vagn kunde åstadkomma på en väg. Och därför känner jag mig belåten överallt. Jag inlåter mig inte på att göra förhatliga jämförelser mellan vägarna. Jag kan tillägga att fastän jag, utom i sällsynta fall i svåra backar, har låtit mina hästar trava utför alla sluttningar har aldrig någon häst stupat för mig och aldrig har jag behövt skicka min vagn till smeden för att repareras.

Jag håller också på att lära mig sköta piskan. Om någon nybörjare tror det vara lätt att ta en kortskaftad, långsnärtad piska och med ändan av denna snärt träffa just den punkt han vill träffa, kan han ju ta på sig automobilglasögon och försöka. Vid närmare eftersinnande skulle jag vilja föreslå en fäktmask av ståltråd i stället för glasögonen. I flera dagar tittade jag på denna piska. Den lockade mig, och lockelsen bestod mest av fruktan. Vid mitt första försök bekajades Charmian och Nakata med samma slags lockelse, och en lång stund efteråt, då de sågo mig sträcka ut handen efter piskan blundade de och betäckte ansiktet med armarna.

Problemet är detta. I stället för att dra ordentligt håller Prince sig tillbaka och manövrerar så att han skall kunna bita Milda i halsen. Jag har fyra tömmar i mina händer. Jag måste lägga dessa fyra tömmar i min vänstra hand, försiktigt ta piskskaftet och snärten i min högra hand och slunga denna snärt förbi Maid utan att träffa henne men däremot träffa Prince. Om snärten träffar Maid reser sig hennes fullblod kapprakt i vädret och jag får under den närmaste halvtimmen att dras med ett fall av hästhysteri. Men följ med. Hela problemet är inte expedierat ännu. Antag att

jag inte träffar Maid utan däremot den skottavla jag tänkt mig. I samma ögonblick som snärten smäller rycka de fyra hästarna till, Prince allra värst, och med blottade ilskna tänder måttar han efter Mildas hals. Hon rycker till för att komma undan — och det är hennes andra ryck, ty det första inträffade då piskan smällde. Outlaw måttar efter Maids hals, och Maid som redan har ryckt till och försökt hoppa gör ett ännu våldsammare försök att hoppa. Och hela denna bråkdel av en sekund försöker jag hålla de fyra djuren med min vänstra hand, medan min pisksnärt susar genom luften och kommer tillbaka till mig. Jag måste göra tre saker på en gång: hålla de fyra tömmarna med min vänstra hand, trycka på bromsen med min fot, i förbifarten fånga upp den återvändande snärten i min högra armkrök och laga att jag får dess ända i säkerhet i min högra hand. Sedan måste jag flytta två av de fyra tömmarna över i min högra hand och hindra hästarna från att skena eller kasta sig över diket. Försök det en gång. Ni kommer inte att finna livet enformigt. Första gången jag träffade målet och fyrade av pisksmällen som ett revolverskott blev jag så förvånad och förtjust att jag satt där som förstenad. Jag glömde att göra någon av de mångfaldiga andra sakerna, trasslade in pisksnärten i Maids seltyg och nödgades be Charmian om hjälp. Och nu vill jag bikta. Jag har några småstenar till hands. Huvudsakligast för att kasta dem på Prince, då det kniper. Men jag håller i alla fall på att lära mig sköta piskan varje dag, och innan vi komma hem hoppas jag kunna kasta bort småstenarna. Men så länge jag måste anlita småsten

kan jag inte med sanning säga att jag kan »köra fyrspann.»

Från Garberville, där vi åto oss proppmätta på ål och gjorde bekantskap med urinnevånarna, färdades vi nedåt Eel River-dalen i två dagar genom den härligaste rödtallskog man kan få se i Californien. Mellan Dyerville och Eureka sågo vi skymtar av järnvägsanläggning och av stora betongbroar som höllo på att byggas, vilket antydde att åtminstone Humboldt County är nära att knytas samman med den övriga världen.

Vi anse ännu att vår utflykt nyss har börjat. Så snart denna uppsats har postats i Eureka blir det för hästarna att ta i och dra igen. Vi skola fortsätta uppför kusten, göra en avvikning till Hoopa Reservation och guldgruvorna och fara utför Trinity- och Klamathfloderna i indiankanoter till Requa. Sedan skola vi fortsätta genom Del Norte County till Oregon. Hittills har resan givit oss rätt i vår föresats att ej fara hem förr än vinterregnen driva oss under tak. och till sist ämnar jag göra det experimentet att göra Outlaw till förhäst och låta Prince återta sin gamla plats som vänster stånghäst. Då behövas inga småstenar.

— — — —

Anmärkning av Charmian K. London. Om våren 1916 dog Sonoma Maid, mor till två präktiga föl, i det hon gav livet åt ett tredje. Under loppet av detta år ådrog sig Prince obotlig reumatism, och Milda började visa symtom av obotlig ålderdom. Jack hade alltid sagt att fyrspannet aldrig skulle lämna

ranchen, och efter hans egen död i november 1916 begravde vi favorithästen Prince och den kaninskuttande Milda på en kulle i Måndalen. Outlaw lever och frodas ännu på sin husbondes betesmarker och är mor till tre ypperliga föl.

EN KLASSISK BOK OM SJÖMANSLIVET.

Inledning till Danas »Two years before the mast».

En gång på hundra år har det skrivits en bok, som icke allenast lever i sitt eget århundrade utan blir ett dokument för kommande århundraden. En sådan bok är Danas. Då Marryats och Coopers sjöromaner ha förvandlats till stoft, hur eggande och livande de än varit för flera släktled, skall »Two years before the mast» ännu leva kvar.

Hur paradoxartat det kan låta, är Danas bok den klassiska skildringen ur sjömanslivet, icke därför att det var något märkvärdigt med Dana, utan just av det motsatta skälet att han bara var en vanlig, normal människa, klarsynt, karaktärsfast, behärskad, utrustad med lämplig uppfostran för att gå till denna uppgift. Hans intelligens var tränad till att med oförvillad blick skildra vad han såg av en viss sida av vardagslivet. Det fanns intet briljant eller flyktigt hos honom. Han var intet snille. Hans hjärta skenade aldrig i väg med hans hjärna. Han överväldigades aldrig av känsla, toppreds aldrig av sin fantasi. Annars skulle han kanske ha gjort sig skyldig till de vackra överdrifterna i Melvilles »Typee» eller fantasiorgierna i den senares »Moby Dick». Det var Danas kyliga jämvikt som

räddade honom från att bli marterad och piskad då två av hans kamrater blevo behandlade så; det var hans brist på exaltation som hindrade honom från att på allvar ta i tu med sjömanslivet och från att se mer än en poetisk punkt och mer än en romantisk punkt på hela det gamla Californiens kust. Men dessa skenbara brister voro hans styrka. De satte honom i stånd att skriva storartat och ge en evigt beståndande skildring av sjömanslivet på hans tid.

Boken är skriven ungefär vid midten av det sista århundradet, och så stor har omkastningen varit i människornas sätt att trafikera havet, att det liv och de villkor som beskrivas i Danas bok alldeles ha försvunnit. Borta äro de finfina snabbseglarna, de överdådigt driftiga kaptenerna, de brutala men duktiga matroserna. Vad som nu finns kvar är endast långsamt krypande laståmgare, smutsiga kustbåtar, passagerarångare med regelbundna turer och en ruskig typ av segelfartyg. Det enda rekord som slagits av våra dagars segelfartyg är långsamhetsrekordet. De byggas ej längre med tanke på snabbhet, ej heller består besättningen av så duktiga sjömän eller befälet av segelförande kaptener och tilltagsna styrmän.

Snabbheten överlämnar man åt ångfartygen som föra silke, te och kryddor. Sjömålsdomstolen, Handelskammaren och försäkringsbolagen tycka inte om segelförande fartyg och alltför stor dristighet. Ej heller leva vi längre på den ogenerade, dumdristiga tid då snabba turer och djärva lyckokast inbragte förmögenhet både åt ägare och kaptener. Nu är det inte fråga om äventyr. Man vill ej ta risken med de snabba resorna. Frakterna äro på förhand ut-

räknade på öret. Kaptenerna spekulera inte, göra inte affärer för ägarnas räkning. De senare sköta om allt detta, länsa medels telegraftråd och kabel alla världshamnar på varor och göra upp alla affärer genom sina agenter.

Man har lärt sig att endast små besättningar och stora lastrum kunna ge anständig ränta på det nedlagda kapitalet. Den oundvikliga följden blir att snabbhet och energi äro av ondo. Det är ett obestridligt faktum att handelsflottans sjömän som klass ha urartat på ett sorgligt sätt. De sälja ej längre sina bondgårdar för att gå till sjöss. Men den tid Dana skriver om var just den gyllene tiden för den som ville göra lycka eller söka äventyr till sjöss — fullt medvetna om de därmed sammanhängande farorna och försakelserna.

Det var tur för Danas skildring att »Pilgrimen» var ett vanligt fartyg med vanlig besättning och dito befäl och med vanlig disciplin. Även den kitslighet som förekom sedan man landat vid Californiens kust var av den vanliga sorten. »Pilgrimen» var inte på minsta vis något matroshelvete. Fastän icke den älskligaste människa i världen var kaptenen endast en vanlig Ostkustkapten, varken briljant eller klen navigatör, varken grym eller sentimental i sitt sätt att behandla folket. Medan det å ena sidan ej var några extra fridagar, inga delikatesser utom den magra skanskosten, ingen grogg, intet kaffe under dubbelvakten, blev å andra sidan besättningen ej kroniskt vanför genom att stålhandskarna eller koffernaglarna voro för ofta i farten. En gång, och endast en gång, blev besättningen piskad eller slagen i järn — och det

var ett ganska vackert rekord för år 1834, fastän kroppslig misshandel ombord på kofferdifartyg då redan var i avtagande.

Skillnaden mellan sjölivet då och nu kan ej karaktäriseras bättre än i Danas beskrivning på sjömansdräkten på hans tid:

»Byxorna lätt åtsittande om livet och vida nere vid fötterna, en överflödigt vid rutig skjorta, en låg, blank svart hatt, som satt bak i nacken med en halv famn svarta band hängande ner över vänstra ögat, och ett särskilt sätt att knyta den svarta sidenhalsduken.»

Ehuru Dana seglade från Boston för endast trekvarts århundrade sedan, var mycket som nu är föråldrat då i fullt bruk. Det gamla ordet larbord i stället för babord användes då ännu. Han hörde till larbordsvakten. Fartyget låg för larbords halsar. Först nyligen, på grund av likheten med starbord, utbyttes larbord mot port eller babord. Försök att tänka er att man ropar: »Alla larbords boliner på däck!» ner i skansen på ett nutidsfartyg. Men det var det kommandoord varmed Dana och hans vaktkamrater på »Pilgrimen» kallades upp på däck.

Kronometern, som bara är den minst ofullkomliga tidmätare människan har uppfunnit, möjliggör det säkraste och lättaste sättet att bestämma longituden. Men »Pilgrimen» seglade på en tid då kronometern just börjat komma i allmänt bruk. Man litade så föga på den att »Pilgrimen» bara hade en, och en som gick galet i början blev sedan aldrig använd. En navigatör i våra dagar skulle bli förstenad om man

skickade ut honom på en två års resa från Boston rundt Cap Horn till Californien och tillbaka igen utan en kronometer. På den tiden var ett sådant tilltag någonting helt naturligt, ty död räkning var då något som man alltid måste beräkna, att segla längs utefter latituden var ett vanligt sätt att finna en punkt, och månobservationer voro strängt nödvändiga. Man kan tryggt påstå att högst få kofferdikaptener i våra dagar någonsin företa en månobservation och att en stor del av dem ej kan göra det.

»Den 22 september, då det slog sju glas på morgonen och vi kommo upp på däck sågo vi den andra vakten till väders sysselsatt med att ösa vatten på seglen, och då vi tittade akteröver sågo vi en liten brigg, byggd som en klipper, med svart skrov styra direkt på oss. Vi grepo oss genast an med arbetet, satte till alla tänkbara klutar, stucko ut åror som ledsegelspiror och fortforo att blöta seglen med hinkar av vatten som vi hissade upp till masttoppen... Hon var armerad och hade talrik besättning och förde ingen flagga.»

Detta låter som en bit ur en sjöroman i stället för ur den nyktraste, trognaste och noggrannaste sjöfärdskrönika som någonsin blivit skriven. Och ändå var briggen »Pilgrimen» jagad av en pirat den 22 september 1834 — ungefär för två generationer sedan.

Dana var en genomsnittsnatur, icke överspänd och oberäknelig, utan något krångligt eller nyckfullt temperament. Han var duktig, men icke briljant. Han var en helt vanlig duktig karl. Han var duktig som jurist, duktig vid universitetet, duktig som sjöman, han var duktig i fråga om stolthet, då denna stolthet

endast var skansgastens med tolv dollars i månaden och gällde att göra sina matrossysslor väl, att ha en kapten som seglade bra med ett fartyg som hölls snyggt och prydligt.

Det finns ingen sjöman som inte känner sig varm om hjärtat över Danas skildring av den första gången han strök en bovenbramrå. Han hade sett det göras en eller ett par gånger. Han fick en gammal matros bland besättningen till att lära sig. Och sedan, då de först ankrade vid Monterey, bad han andre styrmannen, som han var buss med, be förste styrmannen att låta honom få gå till väders första gången bovenbramsrån skulle strykas. »Lyckligtvis», säger Dana, »gjorde jag ifrån mig saken utan anmärkning från befälet, och styrmannens »Väl gjort», då rån hamnade på däcket hörde jag med lika stor tillfredsställelse som jag någonsin kände i Cambridge, då jag såg ett »A» under ett latinskt tema.»

»Det var första gången jag hade expedierat en lovartbäntsel, och jag kände mig inte litet stolt då jag satt gränsle över lovartrån och ropade: »Hal ut åt lä!» Han hade varit över ett år till sjöss innan han försökte denna matrossyssla, men han gjorde det och gjorde det med stolthet. Och med stolthet klättrade han utför en fyra hundra fots klippa på ett par hopbundna överledsegelfall för att berga några strandade oxhudar, värda några dollars, fastän det enda erkännande han fick av sina styrmän lydde så här: »En så'n förbannad idiot, att våga livet för ett halvt dussin hudar!»

Med ett ord, det var just denna duktighet så väl i fråga om ambition som arbete, som satte Dana i stånd

att troget skildra icke allenast besättningens vardagsliv och hudinskeppning på Californiens kust, utan också den osminkade, enkla psykologien och moralen hos skansgastarna som lastade och lossade dessa hudar, stodo vid ratten, satte till och togo in segel, tjärade riggen, skurade däcket, sovo på stående fot, gruffade då det drogs in på matransonerna, kritiserade befälets navigering och beräknade hur länge deras landsflykt skulle vara efter kubikinnehållet av lastrummet.

Glen Ellen, Californien, 13 augusti 1911.

Jack London.

EN LITEN SYNDERSKA

LEVER DE RIDEAU

Skådeplats: *Californien.*
Tid: *En sommareftermiddag.*

PERSONER:

Loretta, en täck ung flicka, omkring nitton år. Fruktansvärt oskyldig. Spenslig, smärt, en ömtålig blomma. Naiv.

Ned Bashford, en blaserad ung världsman, som har filosoferat över sina erfarenheter och ej tror på kvinnans ärlighet eller renhet.

Billy Marsch, en ynglig från en landsortstad, nästan lika oerfaren som Loretta. Tafatt, bestämd, en oslipad ungdom.

Alice Hemingway, societetsdam, godhjärtad, road av att stifta partier.

Jack Hemingway, hennes man.

En tjänstflicka.

En helt vanlig salong i en villa i Californien. Det är Hemingways villa i Santa Clare. En ståtlig marmorkamin mitt i fonden. På ömse sidor därom stora snedrutade fönster. Breda, med portiärer försedda dörrar till höger och vänster. Till vänster på avantscenen bord med blomstervas och stolar. Till höger på avantscenen ett stort piano.

Loretta sitter vid pianot med ryggen åt det, vänd åt Ned Bashford, som står.

Loretta (surmulet, viftar sig med ett nothäfte.) Nej, jag vill inte gå och meta. Det är för varmt. För resten nappar det inte så tidigt på eftermiddagen.

Ned. Åjo, kom med. Det är inte alls varmt. Och vi ska inte meta. Jag har något att säga er.

Loretta (alltjämt tyckmycken.) Alltid har ni något att säga mig.

Ned. Ja, men bara på skämt. Det här är något helt annat, det är allvar. Vår ... min lycka beror på det.

Loretta (ivrigt, ej längre surmulen, ser allvarlig och förtjust ut, anar ett frieri.) Skjut inte upp det då. Säg det nu genast.

Ned (nästan hotande.) Skall jag?

Loretta (utmanande.) Ja. *(Han ser sig omkring som om han vore rädd för att bli avbruten, klarar strupen, fattar ett beslut, tar Lorettas hand. Hon är överraskad,*

blyg, men villig att höra, naivt ur stånd att dölja sin kärlek till honom.)

Ned (ömt.) Loretta! Alltsedan jag såg er första gången har jag... *(Jack Hemingway synes i dörren till vänster, på väg in. Ned släpper Lorettas hand och ser förargad ut. Loretta besviken över avbrottet.)*

Ned. Så för tusan!

Loretta (schockerad.) Ned! Hur kan ni svära så?

Ned. Jag svor inte.

Loretta. Vad var det då?

Ned. Förargelse.

Jack (går över åt höger.) Gräla ni nu igen?

Loretta (harmset och med värdighet.) Å, visst inte.

Ned (vresigt.) Vad vill du?

Jack. Kom med ut och fiska.

Ned (vresigt.) Nej, det är för varmt.

Jack (resignerat, går ut till höger.) Inte behöver du bitas för det.

Loretta. Jag trodde att ni ville fiska.

Ned. Inte med Jack.

Loretta (fläktar sig.) Och ni sa' att det inte alls var varmt.

Ned (ömt.) Det var inte det jag ville säga er, Loretta. *(Fattar hennes hand.)* Kära Loretta...

(Alice Hemingway kommer hastigt in från höger. Loretta rycker häftigt till sig handen och ser förtretad ut. Ned försöker hålla konvenansen.)

Alice. Jag trodde ni hade gått ut för att meta.

Loretta (vänligt.) Är det något du vill, Alice?

Ned (försöker vara artig.) Är det något jag kan stå till tjänst med?

Alice (hastigt, vill gå.) Nej, jag skulle bara se om posten har kommit.

Loretta och Ned (på en gång.) Nej, den har inte kommit.

Loretta (går plötsligt mot högra dörren.) Jag skall gå och se efter. *(Ned ser förebrående på henne. Loretta ser retsamt på honom i dörren och försvinner. Han kastar sig missbelåten ner i en länstol.)*

Alice (går bort och ställer sig framför honom, i förebrående ton:) Vad har ni sagt till henne?

Ned (kärvt.) Ingenting.

Alice (hotande.) Hör på, Ned.

Ned (allvarligt.) På min ära, Alice, jag har inte sagt något till henne.

Alice (med plötslig frontförändring.) Då borde ni ha sagt något.

Ned (sätter fram en stol åt henne, slår sig själv ner igen och säger retligt:) Hör nu, Alice, jag ser i edra kort. Ni bjöd mig hit ner för att göra narr av mig.

Alice. Å, visst inte. Jag bjöd er hit för att ni skulle få träffa en söt och ofördärvad flicka — naivaste och oskyldigaste flicka i världen.

Ned (torrt.) Ja, så skrev ni i ert brev.

Alice. Och det var därför ni kom. Jack hade ansträngt sig i ett år att få er hit. Han förstod sig inte på hur man skall skriva.

Ned. Om ni tror att jag kom med anledning av en rad i ert brev om en flicka som jag aldrig hade sett...

Alice (gäckande.) Den stackars blaserade utslitna salongshjälten, som inte längre intresserar sig för kvinnor... och flickor! Den stackars trötte pessimisten som har förlorat all tro på något gott hos kvinnan...

Ned. Det är er skuld.

Alice (misstroget.) Min?

Ned. Ja, varför gav ni mig på båten och gifte er med Jack?

Alice. Vill ni veta det?

Ned. Ja.

Alice. För det första emedan jag inte älskade er. För det andra emedan ni inte älskade mig. *(Hon småler åt hans protesterande åtbörd och min.)* Och för det tredje emedan det på den tiden var ungefär tjugusju andra kvinnor som ni älskade eller trodde er älska. Det var därför jag gifte mig med Jack. Och det var därför ni förlorade er tro på något gott hos kvinnan. Ni har bara er själv att skylla.

Ned (beundrande.) Ni talar så övertygande. Jag nästan tror er då jag hör er. Och ändå vet jag hela tiden att ni är lik hela ert kön — trolös, osann och... *(Blänger på henne, men fortsätter icke.)*

Alice. Fortsätt. Jag är inte rädd.

Ned (brister ut.) Och omoralisk.

Alice. Så oförskämt!

Ned (blänger.) Ja, det är rätt. Bli ond, ni. Slå sönder möblerna, om ni har lust. Det rör mig inte.

Alice (med plötslig frontförändring, mjukt:) Och Loretta? *(Ned tiger.)* Vilken avgrund av falskhet måste det inte gömma sig under hennes ljuva och oskyldiga yttre... enligt er filosofi!

Ned (allvarligt.) Loretta är ett undantag, det medger jag. Hon är allt vad ni sade i ert brev. Hon är en liten älva, en ängel. Jag har aldrig drömt mig något som liknar henne. Det är underbart att träffa på en sådan flicka nu för tiden.

Alice (uppmuntrande.) Hon är så okonstlad.

Ned (nappar på betet.) Ja, inte sant? Hennes ansikte och hennes tunga förråda alla hennes hemligheter.

Alice (nickar.) Ja, jag har märkt det.

Ned (förtjust.) Verkligen?

Alice. Hon kan inte dölja någonting. Vet ni av att hon älskar er?

Ned (faller i snaran, ivrigt.) Tror ni det?

Alice (skrattar och reser sig.) Tänka sig att jag en gång lät er kurtisera mig i tre veckor! *(Ned reser sig. Tjänstflickan kommer från vänster med brev, som hon lämnar Alice.)*

Alice (går igenom breven.) Inga till er, Ned. *(Tar ut två brev åt sig själv.)* Priskuranter. *(Räcker tjänstflickan de andra.)* Och tre till Loretta. Lägg dem på bordet, Josie. *(Tjästflickan lägger breven på bordet till vänster och går till vänster.)*

Ned (litet svartsjukt.) Loretta tycks ha stor korrespondens.

Alice (med en suck.) Ja, det hade jag också då jag var flicka.

Ned. Men hennes ä' familjebrev.

Alice. Ja, jag såg inte något från Billy.

Ned. Billy?

Alice. Hon har naturligtvis talat med er om honom?

Ned (häpen.) Har hon haft tillbedjare ... redan?

Alice. Varför inte? Hon är nitton år.

Ned (osäkert.) Den där ... hm ... Billy?

Alice (skrattar och lägger lugnande sin hand på honom.)
Var inte orolig, stackars trötte filosof. Hon älskar inte

Billy alls. *(Loretta kommer in från höger. Alice antyder bordet, till Loretta:)* Tre brev till dig.

Loretta (förtjust.) Å, tack... *(Går hastigt till bordet, ser på breven, sätter sig, öppnar dem och läser.)*

Ned (misstänksamt.) Men Billy?

Alice. Jag är rädd att han är väldigt kär i henne. Det är därför hon är här. De måste skicka bort henne. Billy plågade henne. De ha varit lekkamrater. Och Billy har varit... efterhängsen. Och Loretta, stackars liten, vet ingenting om äktenskapet. Det är alltsammans.

Ned (lugnad.) Jag förstår.

Alice (går långsamt åt höger, samtalande med Ned, som följer henne. Till Loretta:) Skall du gå ut och meta, Loretta? *(Loretta ser upp från brevet och skakar på huvudet.)* Då går ni väl inte heller, Ned?

Ned. Nej, det är för varmt.

Alice. Då vet jag vad ni ämnar göra.

Ned. Vad då?

Alice. Stanna här. *(Ser menande på Loretta.)* Nu har ni ett tillfälle att säga vad ni bör säga. *(Hon skrattar ironiskt och går till höger. Ned tackar, ämnar följa efter henne, ser på Loretta och stannar. Han formar sina mustascher och ser fortfarande tankfullt på henne. Loretta märker ej att han är närvarande och fortfar att läsa. Slutar läsa ett brev, viker ihop det, lägger in det i kuvertet, ser upp och får se Ned.)*

Loretta (överraskad.) Å, jag trodde att ni hade gått.

Ned (går till henne.) Jag ville stanna och avsluta vårt samtal.

Loretta (bereder sig villigt att höra på.) Ja, ni höll på att... *(tystnar och slår ner ögonen.)*

Ned (fattar hennes hand, ömt.) Föga anade jag, då

jag kom hit på besök, att jag skulle möta mitt öde här i skepnad av... *(Släpper hastigt Lorettas hand. Tjänstflickan kommer in från vänster med en visitkortstallrik. Loretta ser att den är tom och ger tjänstflickan en frågande blick.)*

Tjänstflickan. Det är en herre som söker er. Han har intet visitkort, men bad mig säga er att det är Billy...

Loretta (studsar, ser på Ned, med ovilja och i bedjande ton:) Å, Ned—!

Ned (artigt, reser sig och ämnar gå.) Då väntar jag att säga er vad jag ville.

Loretta (missnöjd.) Vad skall jag göra?

Ned (stannar.) Vill ni inte ta emot honom? *(Loretta skakar på huvudet.)* Gör det inte då.

Loretta. Det går inte för sig. Vi ä' gamla vänner och lekkamrater. *(Till tjänstflickan.)* Be honom stiga in. *(Till Ned, som är på väg ut till höger.)* Gå inte, Ned.

Ned (tvekar ett ögonblick.) Jag kommer igen. *(Går till höger.)*

(Loretta ser brydd och misslynt ut. Billy kommer in från vänster, står i dörren ett ögonblick. Hans skor äro dammiga och han ser upphettad ut. Hans ansikte klarnar då han får se Loretta.)

Billy (stiger fram, eldigt) Loretta!

Loretta (föga förtjust över hans besök, går långsamt emot honom.) Du kommer alldeles oväntat.

Billy (väntar sig att få kyssa henne, men hon räcker honom endast sin hand. Han ser ner på sina dammiga skor.) Jag har gått från stationen.

Loretta. Om du hade underrättat mig, skulle vi ha skickat vagnen.

Billy (småslugt.) Om jag hade underrättat dig, skulle

du förbjudit mig att komma hit. *(Ser sig försiktigt omkring, försöker sedan kyssa henne.)*

Loretta (drar sig undan.) Vill du inte sitta ner?

Billy (bedjande). Seså, en enda kyss. *(Loretta skakar på huvudet och håller honom ifrån sig.)* Varför inte? Vi ä' ju förlovade.

Loretta (i bestämd ton.) Nej, det är vi inte. Det vet du mycket väl. Du vet att jag slog upp dagen innan jag reste. Och ... ja, var så god och sitt ner. *(Billy sätter sig på kanten av en stol Loretta slår sig ner vid bordet. Utan att resa sig drar Billy sin stol så att den kommer mittför hennes och hans knän vidröra hennes. Han sträcker sig längtansfullt emot henne och hon drar sin stol litet tillbaka.)*

Billy (tvärsäkert.) Det är därför jag nu har kommit hit — för att återknyta förlovningen igen. *(Flyttar fram sin stol och försöker fatta hennes hand; hon drar tillbaka sin stol. Han tar upp en stor silverklocka och ser på den.)* Hör på, Loretta, jag har ingen tid att förlora. Om tio minuter måste jag gå ner till tåget. Bestäm därför bröllopsdagen.

Loretta. Vi ä' ju inte förlovade. Då kan det inte komma i fråga att bestämma bröllopsdagen.

Billy (tvärsäkert.) Men vi *ska* förlova oss. *(Utbrister plötsligt.)* Å, Loretta, om du bara visste vad jag har lidit. Den första natten sov jag inte en blund. Och jag har inte sovit mycket sedan dess heller. *(Skjuter fram stolen.)* Jag går av och an på golvet hela natten. *(Högtidligt.)* Jag äter inte så mycket som en kanariefågel. Loretta ... *(Skjuter fram stolen.)*

Loretta (skjuter tillbaka sin stol, moderligt.) Vad du

behöver är nervstillande droppar. Har du varit hos doktor Haskins?

Billy (ser på klockan, får bråttom.) Loretta, då en flicka kysser en man, betyder det att hon skall gifta sig med honom.

Loretta. Jag vet det, Billy, men... *(med en blick på breven på bordet)* kapten Kitt vill inte att jag skall gifta mig med dig. Han säger... *(tar ett brev och börjar öppna det.)*

Billy. Bry dig inte om vad kapten Kitt säger. Han vill att du skall stanna och hålla din syster sällskap. Han vill inte att du skall gifta dig med mig, emedan han vet att hon vill ha dig kvar.

Loretta. Daisy vill inte ha mig kvar. Hon vill ingenting annat än min lycka. Hon säger... *(tar ett annat brev från bordet och börjar öppna det.)*

Billy. Bry dig inte om vad Daisy säger...

Loretta (tar ett tredje brev från bordet och börjar öppna det.) Och Martha säger...

Billy (förargad.) Jag ger Martha och hela klabbet tusan!

Loretta (förebrående.) Billy då!

Billy. Tusan är inte svära, det vet du mycket väl. *(Förlägen paus. Billy har tappat tråden och ser dum ut. Påminner sig plötsligt.)* Bry dig inte om kapten Kitt och Daisy och Martha och vad de vilja. Frågan är vad du själv vill.

Loretta (bedjande.) Å, Billy, jag är så ledsen.

Billy (låtsas ej förstå, envisas.) Frågan är, vill du gifta dig med mig? *(Ser på sin klocka.)* Svara mig på det.

Loretta. Kommer du inte för sent till tåget?

Billy. Jag ger tåget tusan.

Loretta (förebrående.) Billy då!

Billy (ilsket.) Tusan är inte svära. *(Klagande.)* Så där slingrar du dig alltid undan. Jag har inte rest hit för tågets skull, utan för din skull. Svara mig nu på den frågan: vill du gifta dig med mig?

Loretta (bestämt.) Nej, jag vill inte gifta mig med dig.

Billy (tvärsäkert.) Men det måste du i alla fall.

Loretta (trotsigt.) Måste jag?

Billy (med orubblig säkerhet.) Ja, så sa' jag — du måste. Och jag skall nog laga att det blir av.

Loretta (utom sig av förargelse.) Jag är inget barn längre. Du kan inte kommendera mig....

Billy (kallt.) Jag försöker inte kommendera. Jag försöker rädda ditt rykte.

Loretta (matt.) Mitt rykte?

Billy (vidare.) Ja, ditt rykte. *(Tiger ett ögonblick, säger sedan mycket högtidligt:)* Loretta, då en flicka kysser en karl, måste hon gifta sig med honom.

Loretta (förskräckt, matt.) Måste hon?

Billy (undervisande.) Så brukas det.

Loretta (förkrossad.) Och när en... flicka... kysser en karl och inte... gifter sig med honom?

Billy. Då blir det skandal. Därifrån kommer alla skandaler som du läser om i tidningarna. *(Ser på sin klocka.)*

Loretta (förkrossad.) Du är en god människa, Billy. *(Billy antyder att det tycker han också.)* Och jag är en mycket dålig kvinna.

Billy. Nej, det är du inte, Loretta. Du visste ju inte.

Loretta (med en gnista hopp.) Men du kysste mig först.

Billy. Det hör inte hit. Du lät mig kyssa dig.

Loretta (med döende hopp.) Men inte först.

Billy. Nej, men sedan, och det är det som räknas. Du lät mig kyssa dig i apelsinträdet. Du lät mig...

Loretta (ångestfullt.) Tyst! Tyst!

Billy (skoningslöst.) — kyssa dig då du spelade piano. Du lät mig kyssa dig den där dagen då vi åto middag i det gröna. Och jag minns inte alla de gånger du lät mig kyssa dig då vi sade godnatt.

Loretta (börjar gråta.) Bara fem gånger.

Billy (med övertygelse.) Minst åtta!

Loretta (ännu gråtande, förebrående.) Du sa' att det skulle så vara.

Billy (gratetiskt.) Ja, det var alldeles rätt, ända tills du sa' att du inte ville gifta dig med mig. Då var det en skandal — men än vet ingen av det. Om du gifter dig med mig får ingen någonsin veta det. *(Ser på klockan.)* Nu måste jag gå. *(Reser sig.)* Var är min hatt?

Loretta (snyftar.) Det är förfärligt.

Billy (instämmer.) Ja, alldeles förfärligt. Och det finns bara en räddning. *(Ser sig oroligt omkring efter hatten.)* Nå, vad svarar du?

Loretta (brutet.) Jag måste tänka. Jag skall skriva till dig. *(Matt.)* Tåget? Din hatt är i tamburen.

Billy (ser på klockan, försöker kyssa henne, men får endast trycka hennes hand, går mot vänster.) Ja, det är bra, skriv till mig. Skriv i morgon. *(Stannar ett ögonblick i dörren och säger mycket högtidligt:)* Kom ihåg, Loretta, det får inte bli någon skandal.

(Loretta sitter på en stol och gråter stilla, torkar sig i ögonen, reser sig och står tveksam vad hon nu skall ta sig till. Ned kommer in från höger, ser att Loretta är ensam

och går över scenen till henne. Då Ned kommer till henne, börjar hon gråta igen och vänder bort huvudet. Ned tar bägge hennes händer i sina och tvingar henne att se på honom. Hon gråter ännu värre.)

Ned lägger beskyddande sin arm om hennes axlar och drar henne till sig.) Seså, lilla Loretta, gråt inte.

Loretta (lägger sitt huvud mot hans axel som ett trött barn, snyftar.) Å, Ned, om ni bara visste hur usel jag är.

Ned (småler överseende.) Vad står på, lilla vän? Har inte er ömt älskade syster skrivit? *(Loretta skakar på huvudet.)* Har Hemingway varit stygg mot er? *(Loretta skakar på huvudet.)* Då måste det ha varit herrn som var här nyss? *(Lång paus, varunder Lorettas gråt blir ännu häftigare.)* Säg mig vad det är, så ska vi se till vad jag kan göra. *(Kysser henne på håret, så lätt att hon inte märker det.)*

Loretta. Jag kan inte säga det. Ni kommer att förakta mig. Å, Ned, jag blygs så förfärligt.

Ned (skrattar misstroget.) Låt oss glömma alltsammans. Jag vill säga er något, som kan göra mig mycket lycklig. Det är mitt innerligaste hopp att det skall göra er lycklig också Loretta, jag älskar er...

Loretta (uppger ett högt rop av förtjusning, stönar sedan:) För sent!

Ned (förvånad.) För sent?

Loretta (som förut.) Å, varför gjorde jag det? *(Ned rycker till litet.)* Jag var så ung. Jag kände inte till världen då.

Ned. Vad skall allt detta betyda?

Loretta. Jo, jag... och han, Billy... jag är en dålig kvinna, Ned. Jag vet att ni aldrig mer skall säga ett ord till mig.

Ned. Den där . . . Billy . . . vad har han gjort?

Loretta. Han . . . jag . . . Jag visste inte. Jag var så ung. Jag kunde inte rå för det. Å, jag blir tokig, jag blir tokig! *(Neds arm lossar sitt tag och han sätter varsamt ner henne i en länsstol. Loretta gömmer sitt ansikte och gråter.)*

Ned (tvinnar sina mustascher häftigt, betraktar henne osäkert, tvekar ett ögonblick, drar sedan fram en stol och sätter sig.) Jag . . . jag förstår inte.

Loretta (jämmerligt.) Jag är så olycklig!

Ned (i domareton.) Varför är ni olycklig?

Loretta. För att han vill gifta sig med mig.

Ned (klarnar genast upp, lutar sig fram och lägger tröstande sin hand på hennes.) Det behöver väl inte göra er olycklig. Då ni inte älskar honom, så . . . för ni älskar honom ju inte? *(Loretta skakar häftigt på huvudet.)* Säg?

Loretta (med utbrott:) Nej, jag älskar inte Billy! Jag vill inte älska Billy!

Ned. Då ni inte älskar honom, behöver ni ju inte vara olycklig för att han har friat till er.

Loretta (snyftar.) Det är just olyckan. Jag önskar att jag älskade honom. Å, jag önskar att jag vore död!

Ned (överlägset.) Nu, mitt kära barn, grämer ni er över småsaker. *(Fattar även hennes andra hand.)* Så där ä' fruntimmer alltid. För att ni har ändrat tankar eller inte förstod er själv eller för att ni har — för att använda ett onödigt strängt ord — koketterat för en man. . . .

Loretta (lyfter upp huvudet och ser på honom, avbryter.) Koketterat? Å, Ned, om det bara vore det!

Ned (med dov röst.) Om det bara vore . . .! *(Drar*

långsamt tillbaka sina händer, öppnar munnen för att säga något mera, men återar sig och tiger.)

Loretta. Men jag vill inte gifta mig med honom!

Ned. Gör inte det då.

Loretta. Men jag måste gifta mig med honom.

Ned. *Måste* ni gifta er med honom? *(Loretta nickar)* Det var starkt.

Loretta (nickar.) Jag vet nog det. *(Hennes läppar skälva, men hon söker behärska sig och talar lugnare.)* Jag är en dålig kvinna... en förfärligt dålig kvinna. Ingen vet hur dålig jag är... utom Billy.

Ned (studsar, ser på henne.) Jaså... Billy vet det? *(Loretta nickar. Han kämpar ett ögonblick med sig själv.)* Tala om alltsammans. Ni måste tala om alltsammans för mig.

Loretta (matt, nära att brista i gråt igen.) Alltsammans?

Ned (bestämt.) Ja, alltsammans.

Loretta. Och... kan ni... någonsin förlåta mig?

Ned (drar ett djupt andetag, med förtvivlans mod.) Ja, jag skall förlåta er. Säg ut bara.

Loretta. Det var ingen som varnade mig. Vi voro så mycket tillsammans. Jag visste ingenting om världen .... då. *(Tystnad.)*

Ned (otåligt.) Fortsätt.

Loretta. Om jag bara hade vetat... *(tystnad.)*

Ned (biter sig i läpparna och knyter händerna.) Ja, ja. Fortsätt.

Loretta. Vi voro tillsammans nästan varje kväll.

Ned (häftigt.) Billy?

Loretta. Ja, naturligtvis, Billy. Vi voro tillsammans

så mycket... om jag bara hade vetat... det var ingen som sa' mig... jag var så ung... *(brister i gråt.)*

Ned (springer upp, ursinnig.) Den uslingen!

Loretta (ser upp.) Billy är ingen usling. Han... han är en snäll människa,...

Ned (sarkastiskt.) Snart kanske ni säger att alltsammans var ert fel! *(Loretta nickar.)* Vad?

Loretta. Alltsammans *var* mitt fel. Jag skulle aldrig ha tillåtit honom. Det var jag som var klandervärd.

Ned (går en minut av och an, stannar framför henne och säger resignerat:) Nåja, jag klandrar er inte, Loretta. Och ni har varit ärlig. Det är... hm... aktningsvärt. Men Billy har rätt, och ni har orätt. Ni måste gifta er.

Loretta (med matt röst.) Med Billy?

Ned. Ja, med Billy. Det skall jag styra om. Var bor han? Jag skall tvinga honom. Om han inte vill, så... skjuter jag honom.

Loretta (ångestfullt.) Inte kan ni göra det, Ned?

Ned (strängt.) Jo, det kan jag visst det.

Loretta. Men jag vill inte gifta mig med Billy.

Ned (strängt.) Ni måste. Och Billy måste. Förstår ni? Det är det enda möjliga.

Loretta. Så sade Billy också.

Ned (triumferande.) Ser ni, att jag har rätt.

Loretta. Och om... om jag inte gifter mig med honom... då blir det... skandal?

Ned (lugnt.) Ja, då blir det skandal.

Loretta. Det sade Billy också. Å, jag är så olycklig! *(Brister i våldsam gråt. Ned går bistert av och an, tvinnar häftigt sina mustascher då och då. Loretta gömmer sitt ansikte, snyftar och gråter.)* Jag vill inte lämna

Daisy! Jag vill inte lämna Daisy! Vad skall jag göra? Vad skall jag göra? Hur skulle jag kunna veta det där? Han sa' mig det inte. Ingen annan har någonsin kysst mig. *(Ned stannar nyfiket och lyssnar; hans ansikte klarnar.)* Jag hade ingen aning om att en kyss kunde vara så förskräcklig... förr än... förr än han sa' det. Och det sa' han inte förr än nyss.

Ned (hastigt.) Är det *det* ni gråter för?

Loretta (motvilligt.) N-ej.

Ned (vars ansikte mulnar igen, ämnar börja gå av och an igen, med hopplös röst:) Vad gråter ni för då?

Loretta. För att ni sa' att jag måste gifta mig med Billy. Jag vill inte skiljas från Daisy. Jag vet inte vad jag vill. Jag önskar jag vore död.

Ned (rycker upp sig till ett nytt försök.) Seså, Loretta, var förståndig nu. Vad är det ni pratar om kyssar? Ni har inte talat om allt för mig.

Loretta. Jag... jag vill tala om allt för er.

Ned (befallande.) Ni måste.

Loretta (ger med sig.) Nåja... måste jag?

Ned. Ja, absolut.

Loretta (stammande.) Han... jag... vi... han kysste mig, och jag lät honom göra det.

Ned (behärskar sig.) Fortsätt.

Loretta. Han säger att det var åtta gånger, men jag tror inte att det var mer än fem.

Ned. Nå, fortsätt.

Loretta. Det är inte mera.

Ned (misstroget.) Inte mera?

Loretta (förbryllad.) Mera?

Ned (förlägen.) Jag menar... hm... ingenting värre?

Loretta. Värre? Det är ju det allra värsta. Billy sa'...

Ned (avbryter.) När?

Loretta. Nu. För en stund sedan. Billy sa' att... att våra... våra kyssar voro alldeles förskräckliga, om vi inte blevo gifta.

Ned. Vad sade han mera?

Loretta. Han sa' att då en flicka låter en man kyssa sig gifter hon sig alltid med honom. Och att det var förskräckligt om hon inte gjorde det. Det brukades, sa' han, och jag säger att det är ett dåligt, otäckt bruk och att det har gjort mig alldeles förtvivlad. Jag kan aldrig bli glad mera. Jag vet att jag är förskräcklig, men jag kan inte hjälpa det. Jag måste vara född sådan.

Ned (tar tankspritt fram en cigarett och stryker eld på en tändsticka.) Tillåter ni att jag röker? *(Besinnar sig, kastar bort cigarrett och tändsticka.)* Jag ber om ursäkt. Jag vill inte röka. Det var inte alls min mening. Vad jag menar, det är... *(Lutar sig över Loretta, fattar hennes händer, sätter sig på stolsarmen, lägger varsamt sin arm om henne och ämnar kyssa henne.)*

Loretta (stöter honom ifrån sig med fasa.) Nej, nej!

Ned (förvånad.) Vad nu då?

Loretta (upprörd.) Vill ni göra mig syndigare än jag är?

Ned. En kyss?

Loretta. Då blir det en ny skandal. Det blir två skandaler.

Ned. Att kyssa den flicka jag älskar... är det en skandal?

Loretta. Billy älskar mig också, och han sa' så.

Ned. Billy är en skämtare... eller också är han lika oskyldig som ni.

Loretta. Men ni sa' ju så själv?

Ned (häpen.) Jag?

Loretta. Ja, ni sa' så själv, med er egen mun, det är inte tio minuter sedan. Nu tror jag er aldrig mera.

Ned (slår energiskt sin arm om henne och drar henne till sig.) Och jag är också en skämtare och en mycket syndig människa. Men ändå måste ni tro mig. Det är inget orätt.

Loretta (nära att ge efter.) Och ingen... skandal?

Ned. Skandal... så'na dumheter! Jag vill att ni skall bli min hustru. *(Väntar oroligt. Jack Henningway i fiskekostym visar sig i högra dörren och ser på.)* Ni kan väl säga någonting...

Loretta. Ja, det vill jag... om... *(Alice synes i vänstra dörren och ser på.)*

Ned (i spänning.) Nå, fortsätt.

Loretta. Om jag inte måste gifta mig med Billy.

Ned (nästan skriker.) Ni kan väl inte gifta er med oss bägge två!

Loretta (skjuter honom ifrån sig, bedrövad.) Då kan jag inte gifta mig med er, Ned.

Ned (häpen.) V... vad?

Loretta (bedrövad.) Efter jag inte kan gifta mig med er bägge två.

Ned. Galenskaper.

Loretta. Jag vill så gärna gifta mig med er, men...

Ned. Det är ju inget som hindrar.

Loretta (med tragisk övertygelse.) Jo, det är det. Ni sa' själv att jag måste gifta mig med Billy. Ni sa' att ni skulle skjuta honom, om han inte gjorde det.

Ned (drar henne till sig.) Ja, men...

Loretta (håller honom litet ifrån sig.) Och det bruka inte... det Billy sa'.

Ned. Nej, det brukas inte. Nå, Loretta, vill ni gifta er med mig?

Loretta (med barnsligt trots.) Var inte ond på mig, Ned. *(Han slår armarna om henne och kysser henne. Hon försöker göra sig lös och flämtar:)* Jag önskar att det brukades, för nu måste jag ju gifta mig med er, Ned, inte sannt?

(Ned och Loretta kyssas ännu en gång och det grundligt. Jack fnittrar till. Ned och Loretta, ännu i varandras armar, studsa och se sig omkring. Ned tittar skamflat på Alice, Loretta på Jack.) De få gärna se det.

Ridå.

FÖDELSEMÄRKET.

Dramatisk skiss.

Ett av klubbrummen i West Bay Athletic Club. Nära mitten i fonden ett stort bord betäckt med tidningar och tidskrifter. Till vänster boxbollapparat. Till höger vid väggen ett skrivbord med telefon på. Dörr i fonden åt vänster. På väggarna sitta inramade porträtt av boxare, däribland ett av Robert Fitzsimmons på en bemärkt plats. Inredningen i stil därefter, floretter, klubbor, hantlar o. s. v.

Maud Sylvester kommer in. Hon är klädd till karl, i sällskapsdräkt. I handen håller hon ett kort och under armen ett paket. Hon ser sig nyfiket omkring och går till bordet. Hon är på samma gång orolig och upprörd, vid briljant lynne och förskräckt. Hennes ögon blixtra av upphetsning.

Maud (stannar vid bordet.) Inte en själ har sett mig. Jag undrar var alla ä'. Och min stora bror sa' att jag inte skulle kunna komma in. *(Läser på baksidan av kortet.)* "Här är mitt kort, Maudie. Om du kan ha nytta av det så gärna för mig. Men du kommer aldrig över tröskeln. Jag anser mitt vad som vunnet." *(Ser upp triumferande.)* Jaså, gör du det? Om du kunde se din lilla syster nu... hon är ju över tröskeln. *(Ser sig om-*

kring.) Jaså, det här är West Bays atletklubb. Damer tas inte emot. Här är jag nu i alla fall, om jag också inte ser ut som en dam. *(Sträcker ut först det ena benet och sedan det andra och ser på dem. Hon lägger kortet och paketet på bordet, går omkring och ser på boxarporträtten, läser deras namn högt och gör lämpliga anmärkningar. Stannar framför Fitzsimmons' porträtt och läser högt:)* "Robert Fitzsimmons, den största kämpen av dem alla." *(Slår ihop händerna och utropar, i det hon ser upp på porträttet:)* Å, du raring! *(Fortfar att gå omkring, härmande vad hon anser vara en mans morska hållning och långa steg, återvänder till bordet och öppnar paketet.)* Jag skall gå härifrån som flicka, om jag också kom hit som karl. *(Låter omslagspapperet ligga kvar på bordet och håller upp en lång bilkappa för en dam och bilmössa. Rycker plötsligt till då hon hör steg och tittar förskräckt mot dörren.)* Å, herre Gud, nu kommer det någon! *(Ser sig orolig omkring, tappar kappan och mössan på golvet vid bordet, rycker till sig en handfull tidningar och rusar bort till den stora skinnstolen till höger om bordet, där hon hastigt slår sig ner. Håller upp en tidning för ansiktet och låtsas läsa. De andra tidningarna ligga i hennes knä.*

Robert Fitzsimmons kommer in, ser sig omkring, går till bordet, tar fram ett cigarrettfodral och ämnar ta sig en cigarrett, då han får se kappan och mössan på golvet. Lägger cigarrettfodralet på bordet och tar upp dem. De frappera honom som ovanliga föremål i ett klubbrum. Han ser på Maud, får sedan se visitkortet på bordet. Tar det, läser det, tittar sedan på henne och förstår alltsammans. Dold av tidningen ser hon ingenting. Han läser om kortet och säger för sig själv.)

Fitzsimmons. "Maudie. John H. Sylvester." Det måste vara Jack Sylvesters syster Maud. *(Hans min utvisar att han ämnar bedriva ett skämt. Han kastar kappan och mössan under bordet, stoppar kortet i västfickan, slår sig ner på en stol och ser på Maud. Han märker att hon håller tidningen upp och ner och skrattar i mjugg.)* Hum! *(Tidningen dansar litet. Han höjer rösten.)* A-hum! *(Tidningen darrar häftigt. Han höjer rösten ännu mera.)* A-hum!

Maud (tittar upp över tidningen och säger tveksamt.) God... goddag.

Fitzsimmons (vresigt.) Ni var mig en konstig kropp, som läser tidningen upp och ner.

Maud (sänker tidningen och försöker vara obesvärad.) Ja, är inte det duktigt gjort? Det brukar jag ofta göra. Jag är riktigt skicklig i den konsten, må ni tro.

Fitzsimmons (brummar.) Jag tycker jag har sett er förr.

Maud (ser ömsom på hans ansikte och på porträttet.) Ja, och jag känner er — ni är Robert Fitzsimmons.

Fitzsimmons. Jag tyckte väl, jag, att jag hade träffat er förr.

Maud. Ja, det var i San Fransisco. Där bor min familj än. Jag har bara gjort en liten lusttur till Newyork.

Fitzsimmons. Men jag kommer inte riktigt ihåg namnet.

Maud. Jones — Harry Jones.

Fitzsimmons (förtjust, reser sig och kliver fram till henne.) Ja visst, ja. *(Slår henne på axeln så att det dånar. Hon ömmar för det förkrossande slaget och ser stött ut, reser sig.)*

Fitzsimmons. Roligt att träffa dig, Harry. *(Trycker*

hennes hand så att det gör ont.) Förbannat roligt att träffa dig igen, Harry. *(Fortfar att krama hennes hand och rista hennes arm.)*

Maud (försöker dra till sig handen och lyckas slutligen; med svag röst.) Ja-a.. Bob... det var roligt att... *(Ser med jämmerlig min på sina fingrar och sjunker ner i stolen. Sedan kommer hon ihåg sin roll och kastar karlaktigt upp det ena benet över det andra.)*

Fitzsimmons (går till skrivbordet, stöder sig mot det och ser på henne.) Ni var en vildbasare den där tiden i San Francisco. *(Småskrattar.)* Å, så väl jag minns allt det där...

Maud (skrytsamt.) Ja, jag var allt litet vild.

Fitzsimmons (fnittrar.) Jo, det vill jag lova! Kommer du ihåg den där kvällen då jag klädde av dig och hjälpte dig i säng?

Maud (glömmer sig, stött.) Min herre!

Fitzsimmons. Ni var... hm... plakat...

Maud. Det har jag aldrig varit!

Fitzsimmons. Inte kan du ha glömt den kvällen? Du började med att kasta champagnebuteljer ut genom klubbfönstret på folk som gick nere på gatan, och du slutade med att överfalla en droskkusk. Jag räddade dig från att få ett duktigt kok stryk och gjorde upp saken med polisen. Kommer du inte ihåg det?

Maud (nickar tveksamt.) Jo, nu börjar jag dra mig till minnes... jag var litet dragen den där kvällen.

Fitzsimmons. Litet dragen! Innan jag fick dig i sängen envisades du att vilja tala om hela din levnadshistoria för mig.

Maud. Gjorde jag det? Det kan jag inte minnas.

Fitzsimmons. Nej, det tror jag rasande väl. Du var

minsann inte i ett sådant tillstånd att du kan minnas något från den kvällen. Du slog armarna om halsen på mig...

Maud (avbryter.) Å —!

Fitzsimmons. Och sa' om och omigen: "Bob, kära Bob!"

Maud (springer upp.) Å, det gjorde jag visst inte! *(Kommer ihåg sig.)* Nåja, det kan ju vara tänkbart. Jag var litet vild på den där tiden, det medger jag. Men nu är jag förståndig. Jag har sått min vildhavre och blivit stadgad.

Fitzsimmons. Det gläder mig att höra, Harry. Du var en riktig sprakfåle på den där tiden. *(Paus.)* Boxas du än?

Maud (hastigt orolig, ser på boxbollen.) Nej, jag har förlorat handlaget.

Fitzsimmons. Du har väl inte glömt den där vänsterhandstöten jag lärde dig?

Maud (tveksamt.) N—ej.

Fitzsimmons (går mot boxbollapparaten.) Kom då.

Maud (reser sig motvilligt och följer med.) Jag vill hellre se dig öva dig på boxbollen. Det skulle vara riktigt roligt.

Fitzsimmons. Det skall jag göra sedan. Börja du.

Maud (ser oroligt på bollen.) Nej, börja du. Jag har tappat handlaget.

Fitzsimmons (ser skarpt på henne.) Hur många groggar har du fått i kväll?

Maud. Inte en enda. Jag dricker inte — d. v. s. bara undantagsvis.

Fitzsimmons (pekar på boxbollen.) Börja då.

Maud. Nej, jag har legat av mig, har jag ju sagt. Jag

har glömt alltsammans. Ser du, jag... jag har övat mig med något annat.

Fitzsimmons. Såå?

Maud. Ja — du minns en sådan hög talorgan jag alltid har haft... nästan sopran? Nå, jag upptäckte att jag hade en präktig falsett och den har jag övat alltsedan dess. Den som hör mig från ett annat rum skulle kunna svära på att det är en fruntimmersröst. Det skulle du också, om du vände ryggen till och jag sjöng.

Fitzsimmons (som skrattat misstroget, blir nu misstänksam.) Nej, hör nu, min gosse lilla, du är visst en bedragare. Du är inte alls Harry Jones.

Maud. Visst är jag det.

Fitzsimmons. Det tror jag inte. Han var grövre än du.

Maud. Jag hade feber i somras och då förlorade jag en hel massa kilo.

Fitzsimmons. Är du den Harry Jones som blev doppad i sjön och som jag klädde av?

Maud. J—a.

Fitzsimmons. En sak kommer jag alldeles tydligt ihåg. Harry Jones hade ett födelsemärke på knät. *(Ser på hennes ben.)*

Maud (förlägen, men finner sig redan.) Ja, här sitter det. *(Sätter fram högra benet och antyder var födelsemärket sitter.)*

Fitzsimmons (triumferande.) Nej pass, det var det andra knät.

Maud. Det måtte jag väl veta.

Fitzsimmons. Du har inte alls något födelsemärke.

Maud. Jo, det har jag visst det.

Fitzsimmons (rusar fram till henne och försöker hugga tag i hennes ben.) Det ska vi snart få se.

Maud (ryggar tillbaka förfärad och gör motstånd, tills han avstår med en grimas åt publiken. Hon säger till sig själv:) Nej tänk, han ville se mitt födelsemärke.

Fitzsimmons. (I barsk ton.) Ta dig då en dust med boxbollen. *(Hon skakar på huvudet.)* Du är inte Harry Jones.

Maud (närmar sig boxbollen.) Visst är jag det.

Fitzsimmons. Driv till då.

Maud (beslutar sig för att försöka, ger bollen flera försiktiga stötar, men får sedan ett slag på näsan av den.) Aj! *(Gnider sin näsa.)* Jag sa' dig ju att jag inte är tränad. Nu är det din tur, Bob.

Fitzsimmons. Ja, om du först visar vad du kan åstadkomma med din märkvärdiga sopran.

Maud. Jag törs inte. Alla skulle tro att ni hade ett fruntimmer här på klubben.

Fitzsimmons. Nej, för all del. Alla ha gått på matchen. Här finns inte en kotte i huset.

Maud (orolig, med matt röst.) Inte en — kotte — i huset?

Fitzsimmons. Nej, bara du och jag.

Maud (går hastigt mot dörren.) Då måste jag gå.

Fitzsimmons. Vad har du för brådska? Sjung.

Maud (vänder om, åter beslutsam.) Låt mig få se hur du handskas med bollen, Bob.

Fitzsimmons. Sjung först.

Maud. Nej, boxbollen först.

Fitzsimmons. Jag tror inte att du är Harry...

Maud (hastigt.) Nåja, då skall jag sjunga. Sätt dig där borta och vänd ryggen till.

(Fitzsimmons lyder. Maud går över till bordet till höger, ämnar sjunga, men får se Fitzsimmons' cigarrett-

fodral, tar det, läser namnet på det och säger för sig själv:)

Maud. "Robert Fitzsimmons." Det skall bevisa min bror att jag har varit här.

Fitzsimmons. Skynda dig. *(Maud stoppar hastigt cigarrettfodralet i fickan och börjar sjunga. Under sången vänder Fitzsimmons sig om och ser på henne med stigande beundran.)*

Maud. Nå, vad tycker du?

Fitzsimmons (vresigt.) Skralt. Vem som helst kunde ju höra att det var en karlröst.

Maud. Å —!

Fitzsimmons. Den är skrovlig och grov och klickade på varenda hög ton.

Maud. Vad falls? *(Kommer ihåg sig och rycker på axlarna.)* Nåja, låt då se om du reder dig bättre med boxbollen. *(Fitzsimmons tar av sig rocken och utdelar briljanta stötar på boxbollen. Maud ser på utom sig av beundran. Då han slutat:)* Härligt! Syperbt!

Fitzsimmons (tar på sig rocken, går och sätter sig vid bordet.) Ingenting piggar upp en så som boxbollen. Jag känner mig som en riktig stridstupp. Kom, Harry, så gå vi ut på galej, du och jag.

Maud. V-v-vad?

Fitzsimmons. På galej. En så'n där hejdundrande rummelkväll som var din specialitet förr i världen.

Maud (tar tidningar, slår sig ner och lägger dem i sitt knä, i bestämd ton:) Nej, så'nt vill jag inte vara med om. Jag har ... stadgat mig.

Fitzsimmons Du var ju den galnaste av oss allesammans.

Maud. Det vet jag nog.

Fitzsimmons. Och alltid kom du dragande med en livad jänta — eller två.

Maud (skrävligt och karlaktigt.) Å, det har jag inte lagt bort. Känner du några... hm... vackra flickor?

Fitzsimmons. Tror jag, det.

Maud. Säg namnet på några.

Fitzsimmons. Gärna det. Känner du Jack Sylvester?

Maud (glömmer sig.) Det är min bror...

Fitzsimmons (utbrister.) Vad?

Maud. Min brors blivande svåger.

Fitzsimmons. Jaså.

Maud. Så att jag känner honom inte mycket. Jag har bara träffat honom en gång — på klubben. Vi groggade litet, han och jag.

Fitzsimmons. Då känner du inte hans syster?

Maud (studsar.) Hans syster? Jag... jag visste inte att han hade någon syster.

Fitzsimmons (entusiastiskt.) Hon är söt. En riktigt vacker flicka. Förstklassig, må du tro.

Maud (smickrad.) Nej, verkligen?

Fitzsimmons. Hon är väldigt stilig. Henne borde du bli bekant med.

Maud (illparigt.) Känner du henne?

Fitzsimmons. Jo, något.

Maud (avsides!) Åhå! *(Till Fitzsimmons.)* Känner du henne mycket väl?

Fitzsimmons. Jag har ingen räkning på hur många gånger vi ha varit ute och festat tillsammans. Henne skulle du bestämt tycka om.

Maud. Berätta lite mera om henne.

Fitzsimmons. Hon klär sig litet för pråligt. Nå, det

är ju inte så viktigt. Men vad du gör, så bjud henne inte på supé!

Maud (döljer sin harm.) Varför inte?

Fitzsimmons. Jag har aldrig sett en sådan aptit.

Maud. Såå?

Fitzsimmons. Det är riktigt äckligt. Hon måste ha binnikemask. Och så inbillar hon sig att hon kan sjunga.

Maud. Jaså?

Fitzsimmons. Uselt. Då sjunger du bättre — och det vill då inte säga mycket. Hon ser verkligen bra ut, men hon är familjens svarta får. Lustigt, inte sant?

Maud (med matt röst.) Jo, mycket lustigt.

Fitzsimmons. Hennes bror Jack är en hygglig pojke. Men han kommer ingen vart med henne. Hon är ett riktigt...

Maud (bittert.) Säg ut.

Fitzsimmons. Utskum. Hon borde sättas på en förbättringsanstalt.

Maud (springer upp och kastar tidningen i ansiktet på honom.) Å, du din lögnare! Hon är inte alls sådan!

Fitzsimmons (hämtar sig från sin överraskning och spelar förargad, går hotande emot henne.) Jag skall ge dig, jag... din slyngel!

Maud (alldeles förskräckt, drar sig baklänges för honom.) Nej, låt mig vara... rör mig inte! Jag ber om ursäkt... Jag tar tillbaka, Bob. Jag tycker inte om att höra flickor omtalas så där, även om... även om det är sant. Och du vet nog vad du säger.

Fitzsimmons (lugnar sig och sätter sig igen.) Du har då förändrat dig betydligt, det må jag säga.

Maud (sätter sig i skinnstolen.) Jag sa' ju att jag har stadgat mig. Låt oss tala om något annat. Varför tyc-

ka flickor så mycket om prisboxare? Jag tycker... hm ... jag menar... flickorna borde väl tycka att prisboxare ä' rysliga.

Fitzsimmons. De ä' karlaktiga.

Maud. Men det är så mycket fusk med i spelet. Det hör man alltjämt.

Fitzsimmons. Det finns oärligt folk i alla yrken. De bästa boxarna ä' inte oärliga.

Maud. Jag... hm... jag trodde att de allesammans fuskade, då det lönade sig bra.

Fitzsimmons. Inte de bästa.

Maud. Har du... någonsin fuskat?

Fitzsimmons (ser skarpt på henne, säger sedan allvarligt:) Ja, en gång.

Maud (schockerad, i sorgsen ton.) Jag har alltid hört dig omtalas och tänkt mig dig som den ende prisboxaren som aldrig fuskade.

Fitzsimmons (vänligt och allvarligt.) Jag skall tala om det där för dig. Det var nere i Australien. Jag hade nyss börjat komma i ropet. Det var Bill Hobart jag mötte ute vid Bushcutters Bay, och då fuskade jag.

Maud (med ovilja.) Det kunde jag aldrig ha trott om dig.

Fitzsimmons. Låt mig berätta alltsammans. Bill var en gammal boxare. Ingen gubbe, förstår du, men han hade arbetat i yrket länge. Han var omkring trettioåtta år, och en modigare karl har aldrig uppträtt i ringen. Men han hade otur. Yngre boxare kommo sig upp, och han blev utträngd. På den där tiden var det inte ofta han fick engagemang, och hans förtjänst var klen. För resten var det i Australien. Du förstår inte vad det vill säga. Det betyder att farmarna svälta. Det betyder

att fåren svälta och dö milliontals. Det betyder att det varken finns pengar eller arbete och att män, kvinnor och barn svälta.

Bill Hobart hade hustru och tre barn, och vid hans första match med mig svälte de allesammans. De hade ingenting att äta. Förstår du? De hade ingenting att äta. Och Bill fick inte tillräckligt att äta. Han tränade med tom mage, och det är inte rätta sättet, det måste du medge. Det där torkåret inbragte boxningen inte mycket, inte heller hade han kunnat få vara med om några matcher. Han hade varit sjöman, grävt diken, lämpat kol — vad som helst för att hålla liv i hustru och barn. Det värsta var att det blev ont om sådant arbete också. Så fick han den där matchen med mig; han stod skyldig för hyran, och han var en seg och härdad boxare, men svag av brist på föda. Om han inte vann, hotade värden att vräka dem.

Maud. Men hur kunde du vilja möta honom i så dålig form?

Fitzsimmons. Jag visste det inte. Jag fick inte veta det förrän i ringen, strax före matchen. Det var i klädlogen, och vi väntade på att det skulle bli vår tur. Bill kom ut från sin loge, färdig att gå in. "Bill", sa' jag — på skämt, förstår du. "Bill, jag skall klå dig i kväll." Han sa' ingenting, men han såg på mig med den bedrövligaste min man kan tänka sig. Han gick in i sin klädloge igen och satte sig.

"Stackars Bill!" sa' en av mina sekonder. "Han har svält tappert de sista veckorna. Och jag vet alldeles säkert, att hans värd vräker honom, om han förlorar i kväll."

Så gick gonggongen och vi gick in. Bill var från vetter.

Han slogs som en tiger, som en galning. Han var alldeles tokig. Men striden gällde också mera för honom än för mig. Jag var nybörjare, och jag slogs för pengar och ära. Men Bill slogs för livet — för sina käras liv.

Nå, hans dåliga form hämnade sig. Hans krafter tappade av, och jag var pigg som en mört. "Hur är det, Bill?" sa jag till honom en gång då vi clinchade. "Du är svag." "Jag har inte ätit en bit i dag", svarade han. Det var alltsammans.

Under den sjunde ronden var han nästan alldeles förbi, han hängde som en trasa och kippade efter andan, då vi clinchade, och jag visste att jag kunde slå ut honom när som helst. Jag måttade med högra armen till den kortarmstöt som skulle bli avgörande. Han visste att den var i annalkande, och han var oförmögen att hindra den. "För Guds skull, Bob" . . . sa' han, och . . . *(Paus.)*

Maud. Nå? Nå?

Fitzsimmons. Jag gjorde inte stöten. Vi lågo i clinch. "För Guds skull, Bob", sa' han om igen, "hustru min och barnen!"

Då såg och förstod jag genast allt. Jag såg de hungriga barnen ligga och sova, och hustrun sitta och vänta på att Bill skulle komma hem, vänta på att få veta om de skulle få något att äta eller om de skulle bli utkastade på gatan.

"Bill", sa' jag i sista clinch, så tyst att bara han kunde höra det. "Bill, kom ihåg La Blanche-stöten. Ge mig den, hård."

Vi släppte taget, och han var knäsvag och yr i skallen. Han raglade ett par steg bakåt och beredde sig att driva in stöten. Jag såg det, men jag låtsade som om jag ingenting begrep och satte efter honom. Pang! fick jag

mig en på käken och gick i golvet. Jag var ung och stark. Jag kunde ha tagit revansch. Jag kunde ha rest mig i den första sekunden. Men jag låg där och lät dem räkna ut mig. Och jag låtsade att jag ännu var yr i mössan och lät dem bära mig till mitt hörn och försöka få liv i mig igen. *(Paus.)* Ja, den gången fuskade jag.

Maud (rusar bort till honom och trycker hans hand.) Å, Gud ske lov! Ni är en man! En... en hjälte!

Fitzsimmons (känner i sin ficka, lugnt.) Nu ska man ha sig en cigarrett. *(Hittar ej cigarettfodralet.)*

Maud. Jag kan inte säga hur glad jag är över att ni talade om det där för mig.

Fitzsimmons (vresigt.) Det är ingenting att fästa sig vid. *(Ser på bordet och finner ej cigarrettfodralet. Ser misstänksamt på henne, går sedan till skrivbordet till höger och räcker sig efter telefonen.)*

Maud. (nyfiket.) Vad ämnar ni göra?

Fitzsimmons. Ringa efter polis.

Maud. Varför det?

Fitzsimmons. För din skull.

Maud. För min —?

Fitzsimmons. Ni är inte Harry Jones. Och ni är inte bara en bedragare, utan också en tjuv.

Maud (med ovilja.) Hur vågar ni?

Fitzsimmons. Ni har stulit mitt cigarrettfodral.

Maud (påminner sig det häpen, tar fram fodralet.) Här är det.

Fitzsimmons. För sent. Det räddar er inte. Den här klubben måste bevara sitt anseende. Tjuvar tålas inte här.

Maud (orolig.) Ni låter väl inte arrestera mig?

Fitzsimmons. Jo visst.

Maud. Å, jag ber er —!

Fitzsimmons (hårt.) Jag inser inte något skäl varför jag inte skall göra det.

Maud (förfärad, hastigt) Jag skall säga er ett skäl — ett gott skäl. Jag... jag är inte Harry Jones.

Fitzsimmons. Bara det är ett gott skäl att kalla hit polisen.

Maud. Det är inte därför. Jag är... å, jag blygs så förfärligt!

Fitzsimmons (strängt.) Ja, det undrar jag inte på. *(Räcker ut handen mot telefonen.)*

Maud (i förtvivlan.) Nej, håll! Jag är en... en flicka. *(Sjunker ner i en stol och gömmer ansiktet i händerna. Fitzsimmons hänger upp luren, brummar. Maud tar ner sina små händer och ser harmset på honom, hennes harm växer medan hon talar.)* Jag tog bara ert cigarrettfodral för att visa min bror att jag hade varit här. Jag... jag är Maud Sylvester, och ni har aldrig en enda gång varit ute och festat med mig. Och jag är inget svart får. Jag klär mig inte pråligt, och jag har inte — binnikemask.

Fitzsimmons (skrattar och tar upp visitkortet ur västfickan.) Att ni är miss Sylvester har jag vetat hela tiden.

Maud. Å, en sådan usling! Jag vill aldrig se er mera.

Fitzsimmons (vänligt.) Ni måste bara tillåta mig att följa er härifrån.

Maud (blidkad.) Ja. *(Reser sig, går till bordet, ämnar böja sig ner efter kappan och mössan, men han förekommer henne och hjälper henne på med den.)* Tack. *(Tar av sig peruken, justerar sitt hår, tar på sig mössan och ser nu ut som en vacker flicka redo att ge sig ut på en bilfärd.)*

Fitzsimmons (som hela tiden åsett hennes förvandling,

blir förlägen, räcker henne cigarrettfodralet.) Här är cigarrettfodralet. Behåll det.

Maud (ser på honom, tvekar, tar det sedan.) Jag tackar er ... Bob. Jag skall gömma det i hela mitt liv. *(Han är mycket förlägen.)* Jag tror ni är blyg. Vad står på?

Fitzsimmons (stammar.) Jo, jag ... ni ... ni är ju en flicka ... och ... en förbannat vacker flicka.

Maud (tar hans arm, färdig att gå.) Det visste ni ju hela tiden?

Fitzsimmons. Ja, men det är helt annorlunda nu då ni har flickkläder.

Maud. Ni var ju inte ett tecken blyg — eller hygglig — då ni ... *(brister ut)* var så angelägen att få se födelsemärket!

(De gå mot dörren.)

RIDÅ.

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY
A 000 927 344 2

